

РЕЙ БРЕДЪРИ ГРЪМНА ГРЪМ

Превод: Лидия Цекова-Маринова, Александър Хрусанов

chitanka.info

В този сборник са включени двадесет и два разказа на известния американски писател Рей Бредбъри (1920). С изключение на „Гръмна гръм“ всички останали разкази се превеждат за първи път на български език. Някои от тези разкази ще ни прозвучат познато, в други ще срещнем един нов, различен Бредбъри. Има и такива, които трудно могат да се вместят в общоприетите представи за научна фантастика. Всички разкази са различни по теми и по тоналност — някои са лирични, други иронични, тъжни, мрачни, дори зловещи. И все пак кое е общото между тях, кое ги обединява, тях, а и всички останали произведения на Рей Бредбъри? Това е онзи неповторим бредбъриевски дух, онова ярко поетично присъствие, което откроява този писател сред всички останали фантасти в света.

СВЕТОСЛАВ СЛАВЧЕВ

МНОГОЛИКИЯТ БРЕДБЪРИ

Твърде често е цитирана — почти във всеки предговор за Рей Бредбъри — тази негова мисъл:

„Баща ми е Жул Верн. Хърбърт Уелс е мъдрият ми чичо. Едгар Алън По е братовчедът ми с крила на прилеп, когото държим в таванската стаичка. Флаш Гордън и Бък Роджърс са ми братя и приятели. Това е моето потекло. Като се прибави естествено и фактът, че Мери Улстънкraft, авторката на «Франкенщайн», ми е майка.“

Колкото и да е повтаряна, мисълта си заслужава да се повтори. Но не за да последват размисли около литературното родословно дърво на Бредбъри, а за да се подсказе удивителната многостранност на неговата фантастика. Тя тръгва от нежно-романтичните фантастични приказки, минава през тъжните марсиански сказания, през суровите и жестоки космически истории, стига до сумрачните страшни видения, сякаш идващи от Апокалипсиса. Многообразието на Бредбъри стъписва. То е не само настроение, а теми, образи, философски заряд.

Читателят вече е разбрал — този сборник има точно такова намерение: да представи многоликия Бредбъри. Поне в известна степен. И с амбицията в сборника да намерят място по-малко от превежданите вече у нас разкази.

В единия полюс тук са фантастичните приказки като „Ягодово прозорче“, „Драконът“, „Смъртта и девойката“, „Арфата на залеза“. Впрочем какви „приказки“ са те? Невъзможното в една приказка обикновено е ясно за слушателя, той го приема като условие в играта. У Бредбъри кръгът на невъзможното е странно размит, затова и художественото внушение е различно. Това, което е абсурдно, в някой миг се пропуква, смесва се с реалното, получава неочаквано обяснение и завършек в приказна метафора. Разместили са се пластове на времето („Дракон“) и средновековни рицари виждат наяве чудовището от своите сънища — огнедишащ дракон. Всъщност бъдещето им е

изпратило един забързан за някъде влак. Разминават се не само времената, а и вижданията за света. Или странните приказки, в които митологичното докосва суровата действителност („Арфата на залеза“, „Смъртта и девойката“). От това докосване остава само удивление и тъга.

Рей Бредбъри е тъжен писател. Много са редки изблиците на веселие и добродушна ирония („Чудният костюм с цвят на сладолед“). Нюансът на носталгична тъга почти винаги обагря неговите сюжети. Може да са земни, с герои, които вече са изживели най-хубавото от своите дни („Денят, в който заваля неспирно“), или действието да се разиграва някъде другаде — в Космоса („Златните ябълки на Слънцето“), на непознати планети, в неизбродните джунгли на миналото — навсякъде се прокрадва тъгата. Тя е в сблъсъка с една действителност, която Бредбъри приема по необходимост, но не обича. Нещо повече. Носталгията по едни идеализирани патриархални обществени отношения у него прераства често в отрицание на прогреса. По своему за своето общество той е прав. Нищо добро не може да се очаква от действителност, в която господства ламтежът за печалба, презрението към слабите и в която човешките отношения са деформирани до абсурд.

Диапазонът на отрицанието у Бредбъри е твърде широк. В един такъв сборник не може да не присъства известният „Гръмна гръм“. Това е необикновен разказ — предупреждение за нашите дребни недоглеждания, за пренебрежението към малките неща, което дава храна на насието и фашизма. А деформацията на етиката е неизбежна последица в такова общество.

С малко по-различен философски заряд са марсианските разкази на Бредбъри. Те са добре познати на нашия читател — антирасистки, антивоенни, хуманистични, често изпълнени с мека ирония към нашите човешки слабости. Личи тази тъжна ирония и в „Те бяха смугли и златооки“. Смятаме се за господари на планетите, нали? Само че трябва да извадим думата „покоряваме“ от нашия речник... Тя съвсем не ни подхожда.

Многоликият образ на Бредбъри не би бил пълен без неговите диаволистични разкази („Случайно да заспиш“, „Вятър“). Ние не можем да приемем техните ирационалистични внушения, но те са интересни поради друго. В тях присъстват човешките отношения и

чисто човешките драми, показани вълнуващо, будещи размисъл за поведението на хората в екстремни ситуации.

Нашите читатели навярно познават и биографията, и творческия път на Рей Бредбъри. В „Дървото на вси светии“ („Галактика“ №23) имаше задълбочен предговор за него. Така че е излишно да се преповтарят някои всеизвестни оценки. А и задачата на сборника е друга.

Но ако читателят, след като затвори последната страница, се замисли за тази многоликост на Рей Бредбъри и съзре зад нея отрицанието на фалшивите ценности на едно фалшиво общество и вярата на писателя в хората, неговия хуманизъм, тогава книгата ще е изпълнила своята роля.

Светослав Славчев

ДЕНЯТ, В КОЙТО ЗАВАЛЯ НЕСПИРНО

Хотелът стърчеше подобно на кух, изсъхнал кокал под самия център на небето в пустинята, където слънцето напичаше покрива през целия ден. През цялата нощ споменът за слънцето витаеше във всяка стая като отблясъци от лумнал в гората огън. Тъй като светлината означаваше зной, дълго след здрач лампите в хотела оставаха незапалени. Обитателите му предпочитаха да се движат пипнешком из стаите в едно нескончаемо дирене на прохлада.

Тази вечер собственикът мистър Търл и неговите единствени наематели, мистър Смит и мистър Фримли, които приличаха по външност, а и излъчваха миризма на два стари дрипави листа изсушен тютюн, останаха до късно на дългата веранда. В своите поскърцващи, подрънкващи със звънчета люлеещи се столове те се задъхваха от горещия въздух, люшкаха се напред-назад в тъмното и така се опитваха да предизвикат малко ветрец.

— Мистър Търл... Не би ли било *наистина* прекрасно... Някой ден... да можехте да си купите... климатична инсталация...?

За миг, със затворени очи, мистър Търл престана да се люлее.

— Нямам пари за такива неща, мистър Смит.

Двамата стари наематели се изчервиха; през тези двадесет и една години досега те не бяха платили нито една от сметките си.

След продължителна пауза мистър Фримли въздъхна печално.

— Защо, защо просто не зарежем всичко, не си съберем багажа и не избягаме оттук, защо не се преместим в някое свястно градче? И не престанем да се пържим и потим в тази жега?

— Та кой ще купи празен хотел в някакъв си запустял град — промълви тихо мистър Търл. — Не. Не, просто ще си седим тук и ще чакаме, че чакаме великата дата — 29 януари.

Постепенно и тримата спряха да се люлеят.

29 януари.

Единственият ден от цялата година, когато се заоблачаваше и валеше дъжд.

— Няма да чакаме дълго.

Мистър Смит погледна златния си часовник, който заблестя в дланта му досущ като топлата лятна луна.

— 29 януари ще настъпи само след два часа и девет минути. Но не виждам никакъв облак и на десет хиляди мили оттук.

— Откакто съм се родил, на всеки 29 януари вали!

Мистър Търл замълча, сам изненадан от необичайно високия си тон.

— Но ако тази година завали един ден по-късно, не бих се разсърдил на всевишния.

Мистър Фримли преглътна с усилие и погледна от изток на запад, към хълмовете отвъд пустинята.

— Чудя се... дали златната треска ще подгони отново някого насам?

— Няма злато — забеляза мистър Смит. — И нещо повече, обзалагам се, че няма да има и дъжд. Няма да има дъжд нито утре, нито в по-други ден. Няма да има дъжд и до края на тази година.

Тримата старци седяха, втренчили поглед в огромната, огненожълта луна, която бе като пламтящо кълбо в пустото небе, високо над тях.

Дълго след това столовете печално заскърцаха отново.

Първите горещи утринни пориви на вятъра надиплиха страниците на календара като изсушена змийска кожа върху излющената хотелска стена.

Тримата мъже, нагласявайки тиранти върху мършавите си рамене, слязоха боси по стълбите, за да хвърлят поглед навън към идиотското небе.

— 29 януари...

— Няма капчица милост там.

— Рано е още.

— Но не и за мен.

Мистър Фримли се обърна и изчезна.

Отне му цели пет минути, за да се оправи по стълбите нагоре през задрямалите коридори до своето горещо, като току-що разпалена жарова легло.

По обяд мистър Търл надзърна вътре.

— Мистър Фримли...?

— Проклети пустинни кактуси, ето какво сме ние! — изрече задъхано мистър Фримли, като лежеше там, а лицето му изглеждаше така, сякаш всеки миг можеше да се разпадне на огнен прах върху голия дъсчен под.

— Но, по дяволите, дори и най-издръжливият кактус трябва да глътне поне капка вода, за да изкара още една година в тази проклета пещ. Кълна се, че няма да се помръдна повече, ще лежа тук, докато умра, ако не чуя нищо друго, освен птичките да трополят там горе по онзи покрив!

— Молете се искрено и дръжте чадъра си под ръка — каза мистър Търл и се отдалечи на пръсти.

На здрачаване по хлътналия покрив се чу слабо барабанене.

Гласът на мистър Фримли пропя печално от леглото му:

— Мистър Търл, това не е дъжд! Това сте вие, пръскате с маркуча вода от кладенеца върху покрива! Благодаря ви за труда, но престанете вече!

Барабаненето престана. Откъм двора долу се чу въздишка.

Миг по-късно, когато се появи иззад ъгъла на хотела, мистър Търл видя как календарът излетя навън и падна в прахта.

— Проклет 29 януари! — извика един глас. — Още дванадесет месеца! Сега ще трябва да чакаме още цели дванадесет месеца!

Мистър Смит бе застанал на входната врата. Той пристъпи вътре, изнесе два овехтели куфара и ги стовари на верандата.

— Мистър Смит! — възкликна мистър Търл. — Не можете да си заминете така след тридесет години!

— Казват, че в Ирландия вали дъжд по двадесет дни в месеца — подчерта мистър Смит. — Ще си намеря работа там и ще ходя по улиците гологлав и с отворена уста.

— Не можете да заминете!

Мистър Търл полагаше отчаяни усилия да измисли нещо; той щракна с пръсти.

— Дължите ми девет хиляди долара наем!

Мистър Смит се стъписа, в очите му се четеше внезапна дълбока болка.

— Съжалявам.

Мистър Търл отмести поглед.

— Нямах предвид това. Вижте какво — заминете за Сиатъл. Там превалява почти всяка седмица. Ще ми платите, когато можете, а може и изобщо да не ми плащате. Но направете ми една услуга: почакайте до полунощ. Във всеки случай тогава поне е по-хладно. Ще си направите хубава среднощна разходка до града.

— Нищо няма да се случи до полунощ.

— Трябва да имате вяра. Когато нищо друго не ви е останало, трябва поне да вярвате, че нещо ще се случи. Просто постойте тук с мен, няма нужда да седате, само постойте тук и мислете за дъжда. Това е последното нещо, за което ви моля.

Внезапно малки вихрушки пясък се извиха нагоре и се изсипаха над пустинята. Мистър Смит огледа внимателно хоризонта, зад който потъваше слънцето.

— Какво да си мисля? Дъжд, о, дъжд, ела насам? Или нещо подобно?

— Каквото и да е. Каквото и да е!

Мистър Смит стоя дълго, без да помръдва, между своите два орфани куфара. Изминаха пет-шест минути. Не се чуваше никакъв друг звук, освен дишането на двамата мъже в надвисналия здрач.

И тогава, най-после, мистър Смит решително се наведе и сграбчи дръжките на куфарите.

Точно в този миг мистър Търл примига. Той се наведе напред и сложи ръка на ухото си.

Мистър Смит замръзна така, с ръце върху дръжките.

Далече откъм хълмовете се чу неясен шум, приглушен, колеблив тътен.

— Идва буря! — изхриптя мистър Търл.

Звукът се усили, някакво белезникаво облаче се надигна иззад хълмовете.

Мистър Смит цял се изправи на пръсти.

На горния етаж мистър Фримли се надигна в леглото си, сякаш внезапно бе възкръснал от гроба.

Очите на мистър Търл се разширяваха все повече и повече, за да обхванат онова, което идеше. Той бе вкопчил ръце в парапета на верандата, като капитан на някой за дълго попаднал в безветрие кораб, усетил първия полъх на тропическия бриз, ухаещ на лимон и на

леденостудената бяла сърцевина на кокосов орех. Лекият ветреца галеше пресъхналите му ноздри, както каналите на нажежения до бяло комин.

— Ето! — извика мистър Търл. — Там!

И над последния хълм, разгърнал оперение от огнен прах, се появи облакът, тътенът, вихърът на бурята.

Първият автомобил, който минаваше от двадесет дни насам, полетя надолу по хълма през долината с писък, грохот и вой.

Мистър Търл не смееше да погледне към мистър Смит.

Мистър Смит вдигна очи, сетил се за мистър Фримли горе в стаята.

Застанал до прозореца, мистър Фримли надзърна долу и видя как автомобилът замря и сякаш издъхна пред хотела.

Защото звукът, който издаде, бе като сетна въздишка. Той бе изминал твърде дълъг път по блеснали асфалтови пътища, през солни равнини, изоставени преди десет милиона години от водата. Сега, с ресори, стърчащи като коси на канибал, с брезентов покрив — един огромен клепац, отметнат, разплул се като ментова дъвка върху задната седалка, автомобилът, марка „Кисел“, модел 1924, потрепера за последен път и сякаш най-послед духът му излетя.

Възрастната жена на предната седалка изчака търпеливо, гледайки към тримата мъже и хотела, като че ли искаше да каже:

„Извинете ме, другарят ми е болен, познавам го отдавна, трябва да му помогна в последния му час.“

И просто си седеше в автомобила в очакване да секнат леките конвулсии и да настъпи пълното отпускане, което би означавало, че краят е дошъл. Тя поседя може би още почти половин минута след това, вслушвайки се в колата си, а лицето ѝ излъчваше такова спокойствие, че мистър Търл и мистър Смит бавно се наведоха към нея. Най-послед тя ги погледна с тъжна усмивка и вдигна ръката си.

Мистър Фримли се изненада, когато видя собствената си ръка да се протяга от прозореца горе и да ѝ махва в отговор.

Мистър Смит, който продължаваше да стои на верандата, измърмори:

— Странно. Не е буря. А аз не съм разочарован. Как така?

Но мистър Търл вече се спускаше по пътеката към колата.

— Помислихме, че сте... т.е....

Той млъкна.

— Казвам се Търл, Джо Търл.

Тя пое протегнатата ръка и го погледна със съвършено ясен, непомръкнал израз в светлосините си очи, които напомняха разтопения на хиляди мили далеч сняг, изминал дълъг път, пречистен от вятъра и слънцето.

— Мис Бланш Хилгуд — каза тя тихо. — Завършила Гринил Колидж, неомъжена, преподавателка по музика, от тридесет години член на университетското певческо дружество и диригент на студентския оркестър в Грийн Сити — Айова, от двадесет години частна учителка по пиано, арфа и солфеж, отпреди месец в пенсия и сега, с цялото си имущество съм на път за Калифорния.

— Мис Хилгуд, струва ми се, че няма да можете да продължите по-нататък.

— Предчувствувах го.

Тя внимателно проследи с поглед двамата мъже, докато обиколиха и огледаха колата. Седеше нерешително, като дете в скута на страдащия си от ревматизъм дядо.

— Нищо ли не можем да направим?

— Освен да измайсторим ограда от колелата, гонг за тържествено обявяване на вечеря от спирачните цилиндри, а от останалото ще стане чудесен алпинеум.

— Свършила ли е? — извика мистър Фримли от високото. — Искам да кажа, свършила ли е колата? Май наистина и аз го *усещам* оттук! Е, отдавна вече е време за вечеря.

Мистър Търл протегна ръка.

— Мис Хилгуд, пред вас е Хотелът на Пустинята, собственост на Джо Търл, отворен двадесет и шест часа в денонощието. Всякакви там скитници и страшилища по пътищата се умоляват да се регистрират, преди да се настанят. Ще ви осигурим безплатна нощувка, а на сутринта ще свалим нашия форд от подпорите и ще ви откараме до града.

Тя позволи да ѝ подадат ръка, за да излезе от колата. Машината простена, като че ли се противопоставяше на това, че отива. Жената внимателно затвори и вратата леко изщрака.

— Един приятел вече си е отишъл, но другият е все още с мен. Мистър Търл, бихте ли могли, моля ви, да я заведете някъде на закрито?

— Да я заведе ли, мадам? Но кого?

— Извинете ме, винаги мисля за вещите като за хора. Автомобилът беше като приятел, предполагам, защото ме водеше навсякъде. Но арфата в такъв случай, не сте ли съгласен, за мен е приятелка.

Тя кимна към задната седалка. Там, насочен към небето, като извит нос на старинен кораб, изправен срещу вятъра, стоеше кожен калъф, който би стърчал над шофьор с всякакъв ръст, седнал на предната седалка, понесъл се сред покоя на пустинята или грохота на градския транспорт.

— Мистър Смит — каза мистър Търл, — помогнете ми.

Те развързаха огромния калъф и предпазливо го вдигнаха.

— Какво има там? — извика мистър Фримли отгоре.

Мистър Смит се препъна. Мис Хилгуд застина с отворена уста. Калъфът се разклати в ръцете на двамата мъже.

От вътрешността му глухо простенаха струни.

Мистър Фримли там горе чу. Този отговор му бе напълно достатъчен. С отворена уста той гледаше как жената, двамата мъже и тяхната приятелка в кутията, олюлявайки се, изчезват долу във входа.

— Внимавайте! — извика мистър Смит. — Някой глупак си е оставил багажа тук...

Той млъкна.

— Някой глупак ли? Но това съм аз!

Двамата мъже се спогледаха. От тях вече не се лееше пот. Отнейде бе излязъл ветрец, лек ветрец, който изду яките на ризите им и нежно обърна няколко листа от разпиления в прахоляка календар.

— Моят багаж... — повтори мистър Смит.

После всички влязоха вътре.

— Още вино, мис Хилгуд? От години не сме имали вино на масата.

— Съвсем мъничко, ако обичате.

Те седяха на светлината на една-единствена свещ, която превръщаше стаята в пещ и разпиляваше искри от сребърните прибори и красивите чинии, докато те разговаряха, отпиваха от топлото вино и се хранеха.

— Мис Хилгуд, разкажете още нещо за живота си.

— През целия си живот — продължи тя, — бях толкова заета с Бетховен, Бах и Брамс, че не забелязах кога съм станала на двадесет и девет години. Следващия път, когато се озърнах, бях на четиридесет. Вчера — на седемдесет и една. О, имаше и мъже, но те се бяха отказали от пеенето на десетгодишна възраст, а от летенето — на дванадесет. Винаги съм си мислила, че сме създадени, за да летим, в един или друг смисъл, затова не можех да търпя тези мъже да се търтят наоколо с всичкото желязо на земята в кръвта си. Никога не срещнах мъж, който да тежи по-малко от сто килограма. Човек можеше да ги чуе как се търкалят в черните си костюми като погребални катафалки.

— И вие избягахте?

— Само в мислите си, мистър Търл. Необходими ми бяха шестдесет години, за да скъсам окончателно. През всичкото това време се залавях с пикола, флейти и цигулки, защото, виждате ли, те създават поточета въздух, както поточетата и реките по земята. Аз поемах по течението на всеки приток, опитвах от свежия полъх на музиката на Хендел, та чак до цялостното творчество на Щраус. Дълъг беше пътят, който изминах, за да стигна дотук.

— Как се решихте накрая да напуснете? — попита мистър Смит.

— Огледах се миналата седмица и си казах: „Я погледни, та ти си летила сама! Нито един човек в целия Грийн Сити не го е грижа дали летиш и колко високо се издигаш.“ Неизменните: „Чудесно, Бланш“ или „Благодарим ви за концерта на приема, мис Х.“ Но в действителност никой не ме слушаше. А когато много отдавна говорех за Чикаго и Ню Йорк, хората ми се подиграваха и ми се смееха. „Защо да съм незначителна жаба в огромно блато, когато съм можела да бъда на почит в целия Грийн Сити?“ И така аз останах, докато хората, които ми даваха тези съвети, се преместиха или измряха, или пък и двете. Останалите имаха въськ в ушите си. Едва миналата седмица се отърсих и си казах: „Почакай! Откога жабите имат крила?“

— И сега сте тръгнали на запад? — попита мистър Търл.

— Вероятно ще свиря в някой филм или пък в онзи оркестър под звездите. Но най-сетне трябва просто да посвиря някъде за някого, който ще ме чуе и наистина ще ме слуша...

Те седяха в топлия мрак. Тя се бе изчерпала, бе разказала вече всичко — глупаво или не — и тихичко се бе облегла назад в креслото си.

На горния етаж някой се закашля.

Мис Хилгуд чу и се изправи.

На мистър Фримли му бе необходим само миг, за да повдигне натежалите си клепачи и да различи фигурата на жената, която се наведе, за да остави подноса край разхвърляното му легло.

— За какво толкова разговаряте всички там долу?

— Ще се върна по-късно и ще ви разкажа дума по дума — каза мис Хилгуд. — Сега яжте. Салатата е чудесна.

Тя се обърна, за да излезе от стаята.

Той тутакси се обади:

— Ще останете ли?

Тя спря, вече пристъпила прага, и в тъмното се опита да различи израза върху потното му лице. Той от своя страна не можеше да види нито устата, нито очите ѝ. Тя остана още миг така мълчалива, после продължи надолу по стълбите.

— Сигурно не ме е чула — каза си мистър Фримли.

Но знаеше, че го е чула.

Долу мис Хилгуд прекоси хола и посегна към ключалките на изправения кожен калъф.

— Трябва да платя за вечерята.

— Но тя е за сметка на хотела — каза мистър Търл.

— Трябва да се отплатя — настоя тя и отвори калъфа.

Внезапно лумна златен блясък.

Двамата мъже се оживиха в креслата си. Те запримигнаха към дребната старица, застанала край огромния инструмент с форма на сърце, който се извисяваше над нея като бляскав пиедестал с изящно вплетени струни, а от върха му с кротки очи на газела ги гледаше ликът на гръцка богиня, спокойно, както ги гледаше и самата мис Хилгуд.

Двамата мъже си размениха светкавични погледи на върховна изненада, като че ли всеки от тях се бе досетил какво може да се случи

по-нататък. Задъхани, те бързо прекосиха фоайето и седнаха на самия край на горещото плюшено канапе, бършейки лицата си с подгизнали носни кърпи.

Мис Хилгуд издърпа един стол, седна, нежно облегна златната арфа върху рамото си и допря пръсти до струните.

Мистър Търл пое глътка нажежен въздух и зачака.

На верандата отвън откъм пустинята внезапно се изви вятър и разлюля столовете напред-назад като лодки в езеро нощем.

Мистър Фримли възнегодува от горния етаж:

— Какво става там долу?

И тогава мис Хилгуд размърда ръце.

Започна от изпъкналата част до рамото ѝ, продължи да движи пръстите си по простичката плетеница от струни към неவிждащия, очарователен поглед на гръцката богиня върху нейния пиедестал и после обратно. След това за миг тя спря и остави звуците да се издигнат високо в нажежения въздух на фоайето, да нахлуят в празните стаи.

Ако мистър Фримли е викал отгоре, никой не го е чул. Защото мистър Търл и мистър Смит бяха така вгълбени, скочили прави, уединени в сянката, че не чуваха нищо освен бурята в собствената си душа и ненадейния наплив на всички въздух в белите си дробове. С широко отворени очи, с увиснала уста, в състояние на пълна самозабрава, те се вираха в двете жени там — сляпата Муза, величествена върху своя златен пиедестал, и другата, притворила кротко очи, протегнала малките си ръце напред.

„Като момиче, помислиха си и двамата спонтанно, като малко момиченце, което протяга ръце навън през прозореца, за да докосне... какво? Но, разбира се, разбира се!

Да докосне дъжда!“

Ехото от първите звуци на проливния дъжд заглъхна нататък към далечни шосета и водосточни тръби.

Горе мистър Фримли се изправи в леглото си, сякаш му бяха извили ухото.

Мис Хилгуд продължи да свири.

Тя свиреше мелодия, която им бе съвършено непозната, ала която бяха чували хиляди пъти през своя дълъг живот — думи, но не само думи, мелодия и не само мелодия. Тя свиреше и всеки път, когато

пръстите ѝ помръдваха, ехото от барабаненето на дъжда отекваше из потъналия в мрак хотел. Той вливаше прохлада през отворените прозорци и мокреше напечения дъсчен под на верандата. Дъждът се лееше върху покрива, съскаше в нажежения пясък, изсипваше се върху ръждясалата кола, празната конюшня и изсъхналия кактус на двора. Той измиваше прозорците и слягаше прахта, пълнеше варелите за дъждовна вода и спускаше върху вратите водни завеси от мънистени наниз, които сякаш биха се разтворили с нежно шумолене, ако някой минеше през тях. Но най-вече нежните капки и прохладата се изливаха върху мистър Смит и мистър Търл. Гальовният му допир ги караше изненадани да се свиват все повече и повече, докато отново седнаха. Непрестанното боцкане и шибане по лицата им ги накара да затворят очи и уста и да вдигнат ръце, за да се предпазят. После неусетно те бавно отметнаха глави назад и се оставиха дъждът да ги облива.

Ненадейният порой трая само минута, после отмина, докато пръстите се придвижваха надолу по струните, изтръгвайки няколко последни изблика, и секна.

Последният акорд увисна във въздуха като снимка на блеснала мълния, прекъснала полета на милиони капки вода. После мълнията угасна. Последните капки се изсипаха в тъмнината сред пълна тишина.

Все така със затворени очи мис Хилгуд отдръпна ръце от струните.

Мистър Търл и мистър Смит отвориха очи, за да погледнат тези две свръхестествени жени в срещуположния край на салона, преминали някак през дъжда, недокоснати от него и сухи.

Потрепераха. Наведоха се напред, като че ли искаха да кажат нещо. Изглеждаха безпомощни — не знаеха какво да сторят.

И тогава един-единствен звук високо над тях, някъде из коридорите на хотела, привлече вниманието им и им подсказа какво да направят.

Звукът долетя долу съвсем слаб, изпърха като уморена птица, която удря немощни криле.

Двамата мъже впериха поглед нагоре и се заслушаха.

Звукът идеше оттам.

В своята стая мистър Фримли аплодираше.

Изминаха пет секунди, докато мистър Търл проумее какво е това. После той смуща с лакът мистър Смит и сам започна да ръкопляска.

Двамата мъже удряха ръцете си в могъщи експлозии. Ехото рикошираше край тях из стаята на хотела нагоре и надолу, разбиваше се в стени, огледала и прозорци, опитвайки се да си пробие път навън.

Сега мис Хилгуд отвори очи, като че ли тази нова буря бе я връхлетяла на открито и бе я заварила неподготвена.

Мъжете подеха свой собствен концерт. Те така пламенно удряха длани, като че ли ръцете им бяха пълни с фишеци, които възпламеняваха един в друг. Мистър Фримли крещеше. Никой не го чуваше. Ръцете полетяваха встрани, изгърмяваха силно една в друга отново и отново, докато пръстите се подуваха, двамата старци останаха без въздух и най-после отпуснаха ръце върху колената си, а сърцата им блъскаха лудо в гърдите.

Тогава много бавно мистър Смит се изправи и без да откъсва поглед от арфата, излезе навън и внесе куфарите. Той застана в подножието на стълбището и гледа дълго, дълго към мис Хилгуд. Погледна надолу към багажа ѝ, оставен там до първото стъпало. Отмести поглед от куфара към нея и вдигна въпросително вежди.

Мис Хилгуд погледна арфата, куфара си, мистър Търл и накрая мистър Смит.

Тя кимна веднъж.

Мистър Смит се наведе и със своя собствен багаж под едната си мишница и с нейния куфар в другата ръка той започна дългото, бавно изкачване нагоре по стълбите в прохладния мрак. Когато тръгна, мис Хилгуд отново облегна арфата на рамото си и дали тя засвири в такт с неговите стъпки, или пък той пристъпваше в такт с нейната музика, никой от тях не можеше да каже със сигурност.

По средата на стълбището мистър Смит срещна мистър Фримли, който бавно и предпазливо слизаше надолу в избелял халат.

Двамата застанаха там, загледани в самотния мъж в сянката в отсрещния край на салона и двете жени малко по-нататък — едва-едва доловимо движение и отблясък. И двамата бяха обладани от една и съща мисъл.

Звукът на арфата, звукът на прохладната вода, която се лее всяка нощ, всяка следваща нощ в техния живот след тази. Отсега нататък никога вече няма да поливат покрива с градинския маркуч. Само ще седят на верандата или ще лежат нощем в леглата си и ще слушат как вали... вали... вали...

Мистър Смит продължи нагоре по стълбището; мистър Фримли тръгна надолу.

Арфата, арфата. Слушайте, слушайте!

Петдесетте години суша свършиха.

Настъпи времето на проливните дъждове.

ДРАКОНЪТ

Нощният ветрец подухваше в ниската трева, покрила цялата пустош наоколо; всичко друго бе застинало. Бяха изминали дълги години, откакто последната птица бе прелетяла в огромното опустяло небе. Много отдавна няколко малки камъка бяха симулирали подобие на живот, преди да се натрошат и да се превърнат и те в прах. Сега само нощта изпълваше душите на двамата мъже, наведени край самотния огън сред тая пустош; тъмнината пулсираше тихо във вените им и цъкаше беззвучно в слепоочията и китките им.

Отблясъците на огъня играеха върху суровите им лица и потъваха в очите им на оранжеви парцали. Те се вслушваха в едва доловимото си дишане в студа и в безшумното трепкане на клепачите си. Най-послед единият от тях разрови огъня със сабята си.

— Недей, идиот такъв, ще се издадем!

— Няма значение — каза вторият. — И бездруго драконът може да ни надуши отдалеч. Господи, какъв студ! Бих искал вече да съм си в крепостта.

— Не сме дошли тук да дремем, а да дирим смъртта...

— Но защо? Защо? Драконът никога не припарва в града!

— По-тихо, глупак такъв! Той изяжда самотните пътници, тръгнали от нашия за съседния град!

— Нека си ги яде, а ние да си вървим у дома!

— Почакай... слушай!

Двамата мъже застинаха по местата си.

Чакаха дълго, но не се чуваше нищо, освен нервното потрепване на кожата на конете — като черни дайрета от кадифе, които подрънкват глухо сребърните катарамии на стремето.

— О! — въздъхна вторият мъж. — Каква земя на кошмари. Всякакви неща се случват тук. Някой духне и изгаси слънцето — ето ти нощ. А после, *после*, о, господи, слушай! Този дракон, казват, че от очите му излизат пламъци. Дъхът му е като бял дим; можеш да го видиш как пламти сред потънали в мрак земи. Той препуска сред

облаци сѣра и тътен и подпалва тревата. Цели стада овце изпадат в ужас и умират подивели. Жените раждат чудовища. Гневът на дракона е толкова могъщ, че стените на крепостите се разпадат на прах. На изгрев слънце неговите жертви са осеяли хълмовете. Колко рицари, питам те, са тръгвали срещу това чудовище и са загивали, както ще загинем и ние?

— Достатъчно!

— Дори предостатъчно! Тук, сред тази пустош, не мога дори да кажа коя година сме!

— Деветстотната година от Рождество Христово.

— Не, не — прошепна вторият мъж със затворени очи. — В тази пустош Времето не съществува, съществува само Вечността. Струва ми се, че ако изтичам обратно по пътя, градът няма да го има, хората още няма да са родени, всичко ще е различно, камъните за замъците няма да са изсечени от скалите, няма да са изсечени и дърветата в горите. Не ме питай откъде знам, тази пустош знае и ми го подсказва. И ето ни тук — седим сами във владенията на огнения дракон, бог да ни е на помощ!

— Имай страх, надявай доспехите си!

— Какъв е смисълът! Драконът се втурва незнайно откъде; не можем дори да отгатнем къде е бърлогата му. Той изчезна сред гъсти облаци дим и не знаем накъде отива. Е, с доспехите на гърба си поне ще умрем прилично облечени.

Вече почти навлякъл своята сребърна ризница, вторият мъж спря отново и обърна глава.

Над потъналата в мъртвилото на нощта земя, от самото сърце на тая пустош се изви вихрушка от прах, като от хиляди пясъчни часовници. В този нов вихър пламтяха черни слънца и долитаха милиони обгорели листа, обрулени от някое есенно дърво отвъд хоризонта. Той забули околността, издължи костите, като че ли бяха бял восък, размъти и сгъсти кръвта, която потече като лепкава мътилка в мозъка. Вихърът бе като вопъл на хиляди гаснещи души, бурен и непрестанен. Бе като облак от прах в гъста мъгла сред прихлупилия всичко мрак и това място не бе ничие, не съществуваше изобщо нито година, нито час, а само тези двама мъже в една безлика празнота от внезапен мраз, ураган и бял тътен, връхлитащ зад огромната падаща преграда, сякаш от зелено стъкло, която бе самата светкавица. Пороен

дъжд се изля над земята, всичко отмина, останаха само сподавеният покой и двамата мъже в този мрак, потънали в самотно очакване край своя топъл огън.

— Виж... — прошепна първият. — О, виж...

В далечината, втурнал се с неописуем грохот и рев — драконът.

Двамата мъже мълчаливо закопчаха доспехите си и възседнаха конете. Чудовищен вой раздра среднощната пустош, а драконът идеше с рев все по-близо и по-близо; святкащият огнен поглед заля с пламъци хълма и после пръстен след пръстен неясно в далечината туловище се свлече по хълма, гмурна се и изчезна в равнината.

— Бързо!

Те пришпориха конете си към един малък скалист свод.

— Ето откъде минава!

Двамата стиснаха здраво копията в ръцете си с железни ръкавици и спуснаха наочниците на конете, за да предпазят очите им.

— Господи!

— Да, нека споменем името божие.

Точно в този миг драконът се появи иззад хълма. Чудовищното му, кехлибарено око се впи алчно в тях и огнени отблясъци лумнаха по броните им. С ужасяващ вой и смазваща сила той се хвърли напред.

— Милост, господи!

Копието попадна под огромното огнено око без клепач, огъна се и мъжът полетя във въздуха. Драконът нанесе удар, праметна го, събори го и го повлече. Отминавайки, черното му могъщо туловище доразмаза остатъците от коня и ездача в продължение на сто стъпки по канарата. Драконът виеше, пищеше неистово, пламъци бушуваха навсякъде край него и под него — розови, жълти, оранжеви, ярки пламъци с огромни езици от гъст дим.

— Видя ли го? — извика един глас. — Точно както ти казах!

— Наистина! Наистина! Рицар в броня, дявол да го вземе! Блъснахме го!... Ще спреш ли?

— Веднъж вече спирах, не намерих нищо. Не обичам да спирам в тази пустош. Побиват ме тръпки. Има нещо зловещо в нея.

— Но ние ударихме *нещо*!

— Нали заради него толкова дълго натисках сирената; а глупакът дори не пожела да се отмести.

Огнен взрив от пара разкъса мъглата.

— Ще стигнем в Стоукли навреме. Да хвърля малко въглища, а, Фред?

Още едно изсвирване и от безоблачното небе се посипаха капки роса.

Нощният влак сред пламъци и грохот прелетя през дола, устреми се нагоре по хълма и изчезна на север през скованата от студ земя, оставяйки след себе си черен дим и пара да се разпиляват в онемелия въздух, минути след като бе отминал и изчезнал завинаги.

ЧУДНИЯТ КОСТЮМ С ЦВЯТ НА СЛАДОЛЕД

Градът тънеше в летен здрач, а навън пред игралния салон, откъдето долиташе тихичко потракване, трима американци от мексикански произход вдишваха топлия въздух и зяпаха света наоколо. От време на време разговаряха или пък просто мълчаха и гледаха как колите се носят край тях като черни пантери по горещия асфалт, или виждаха тролейбуси как се задават като гръмотевична буря, разпиляват мълнии и се отдалечават с грохот, докато заглъхнат съвсем.

— Ех — въздъхна Мартинес накрая.

Той бе най-младият, най-очарователен от тримата със своята меланхолия.

— Страхотна нощ, а? Страхотна...

Както съзерцаваше, светът изведнъж се приближаваше към него, после се отдалечаваше и пак се приближаваше. Забързани край него хора неусетно се озоваваха на отсрещния тротоар. Сгради, на разстояние пет мили, внезапно надвисваха над него. Но почти през цялото време всичко, хора, коли и сгради, оставаше недостижимо далеч, някъде на самия край на света. В тази тиха, топла лятна вечер лицето на Мартинес бе помръкнало.

— В нощ като тази човек мечтае за... най-различни неща.

— Мечтанията — обади се вторият от тях, Вилянасул, който гръмогласно обявяваше своите ръце на карти горе в стаята си, но на улицата разговаряше само шепнешком.

— Мечтанията са най-безполезното развлечение за хора без работа.

— Хора без работа! — извика Ваменос, единственият от тях с необръсната брада. — Чуйте го само! Нямаме нито работа, нито пари!

— Затова — прибави Мартинес — нямаме и приятели.

— Истина е — Вилянасул премести поглед към потъналия в зеленина площад, където лекият нощен ветрец полюшваше палмите. — Знаете ли за какво си мечтая аз? Мечтая си да отида на онзи площад

и да поговоря с бизнесмените, които се събират там всяка вечер, за да бистрят политиката. Но в тези мои дрехи, с тази моя беднотия, кой би ме изслушал? Затова пък, Мартинес, поне си принадлежим един на друг. Приятелството между бедняците е истинско приятелство. Ние...

Но в този миг край тях бавно премина красив млад мексиканец с чудесни тънки мустачки. Той крачеше безгрижно, а на ръцете му бяха увиснали две жени, които се заливаха от смях.

— Madre mia!^[1]

Мартинес плесна с ръка челото си.

— Защо този там струва колкото двама?

— Заради красивия си нов бял летен костюм — каза Ваменос, като гризеше мръсния нокът на палеца си. — Изглежда страхотно.

Мартинес се наведе напред и се загледа в отминаващата тройка, а после към жилищния дом на отсрещния тротоар, където високо горе, от един прозорец на четвъртия етаж се надвеси хубаво момиче. Вятърът леко разпиляваше черните ѝ коси. Тя винаги се появяваше там, което ще рече от шест седмици насам. Беше ѝ кимвал, бе вдигал ръка за поздрав, бе се усмихвал, намигвал крадешком, дори ѝ се бе покланял на улицата, във фоайето, когато отиваше на гости при своите приятели, в парка, в самия център на града. Дори и сега той вдигна ръка и размърда пръсти. Но прекрасното момиче продължи да стои неподвижно, а летният ветрец разпиляваше черните ѝ коси. Той не съществуваше. Той бе нищо.

— Madre mia!

Мартинес отмести поглед надолу по улицата, където мъжът завиваше с двете си приятелки зад ъгъла.

— О, ако имах само един, само един-единствен костюм! Нямах да имам нужда от пари, ако изглеждах добре.

— Колебая се дали да те посъветвам — обади се Вилянасул — да намериш Гомес. Той от месец насам плещи несвързано за някакви си дрехи. Но твърдя, че с готовност ще взема участие в това. Този Гомес...

— Приятели — обади се тихичко един глас.

— Гомес!

Всички се обърнаха и се вторачиха.

Със загадъчна усмивка Гомес измъкна една дълга тънка жълта панделка, която запърха и се заизвива на летния ветрец.

— Гомес — попита Мартинес, — какво измерваш с тази лента?
Лицето на Гомес засия.

— Вземам мерки на човешки скелети.

— Скелети?!

— Почакай.

Гомес намигна на Мартинес.

— Карамба! Как не съм се сетил за теб досега! Дай да те премеря и теб!

Мартинес видя как хваща ръката му и я измерва, измери крака му, после гръдната обиколка.

— Стой мирно! — извика Гомес. — Ръката — отлично. Кракът, гърдите, perfectamente^[2]! А сега бързо, ръстът! Ето! Да! Пет фута и пет инча! Включен си! Моите поздравления!

Както стискаше ръката на Мартинес, той внезапно спря.

— Почакай! Имаш ли... десет долара?

— Аз имам! — Ваменос размаха няколко мръсни банкноти. — Гомес, вземи моята мярка!

— Всичко, което ми е останало, са тези девет долара и деветдесет и два цента.

Мартинес вече бе преровил джобовете си.

— Нима десет долара стигат за един нов костюм? Но как така?

— Как така ли? Просто имаш подходящ скелет, това е всичко.

— Сеньор Гомес, аз едва ви познавам.

— Не ме познаваш ли? Та ти ще живееш с мен! Хайде!

Гомес влезе в игралния салон. Мартинес, съпроводен от учтивия Вилянасул и побутван от нетърпеливия Ваменос, се озова вътре.

— Домингес! — извика Гомес.

Застанал до един телефон на стената, Домингес им намигна. В слушалката се чуваше писклив женски глас.

— Мануло! — извика Гомес.

Мануло, който бе надигнал бутилка с вино и го изливаше в гърлото си, се обърна.

Гомес посочи Мартинес.

— Най-после открихме петия желаещ!

— Сега говоря, не ми пречете... — понечи да каже Домингес.

И млъкна. Слушалката се изплъзна от пръстите му. Малкото черно тефтерче, пълно с красиво изписани имена и номера, бързо

изчезна обратно в джоба му.

— Гомес, ти...

— Да, да! Давайте парите! Andale!^[3]

От висящата слушалка се чуваше пращане и все същият женски глас.

Домингес отправи неспокоен поглед натам.

Мануло се загледа в празната бутилка от вино в ръката си и във фирмата на магазина за спиртни напитки отсреща. После съвсем неохотно двамата оставиха по десет долара върху покритата със зелено кадифе игрална маса.

Смаяният Вилянасул направи същото, както и Гомес, който побутна с лакът Мартинес. Мартинес преброи своите смачкани банкноти и монетите. Гомес възторжено размаха парите, като че ли обявяваше флош роял.

— Петдесет долара! Костюмът струва шестдесет! Трябват ни още само десет долара!

— Почакай — обади се Мартинес. — За *един* костюм ли става дума, Гомес? Упо?^[4]

— Упо!

Гомес вдигна един пръст.

— Един чуден летен костюм с цвят на сладолед! Бял, бял като луната през август!

— Но кой ще притежава този костюм?

— Аз — каза Мануло.

— Аз — каза Домингес.

— Аз — каза Вилянасул.

— Аз — извика Гомес. — И ти, Мартинес. Приятели, хайде да му покажем. Стройте се!

Вилянасул, Мануло, Домингес и Гомес изтичаха и опряха гърбове до стената.

— Мартинес, ти също, от другия край, подреди се! Сега, Ваменос, постави онази билиардна щека над главите ни!

— Разбира се, Гомес, разбира се!

Мартинес, застанал в редицата, усети как щеката опря в главата му и се наведе, за да види какво става.

— О!

Той зина от учудване.

Щеката опираше върху главите на всички, без да се криви ни нагоре, ни надолу, докато Ваменос я плъзгаше и се хилеше.

— Всички сме с еднакъв ръст! — възкликна Мартинес.

— Еднакъв!

И те дружно се засмяха.

Гомес изтича край редицата, размахвайки шумолящата жълта лента под носа на мъжете, а те се заливаха от все по-буен смях.

— Разбира се! — извика той. — Мина месец, цели четири седмици, забележете това, докато намеря четирима души със същия ръст и мярка като мен, един месец тичане и измерване. Понякога, разбира се, откривах мъже с ръст пет фута и пет инча, но месата по кокалите им бяха или твърде много, или пък недостатъчно. Понякога костите на краката им бяха твърде дълги или пък на ръцете им — твърде къси. Ех, момчета, всичките тези крайници! Представете си само! Но сега сме петима с еднакви рамене, еднаква гръдна обиколка, талия, ръце, а колкото до теглото... Приятели!

Мануло, Домингес, Вилянасул. Гомес и накрая Мартинес стъпиха на кантара, който заизхвърля картончета с отпечатани цифри върху тях, докато Ваменос, все така усмихнат, пускаше монетите възторжено една след друга. С разтуптяно сърце Мартинес прочете картончетата.

— Сто тридесет и пет фунта... сто тридесет и шест... сто тридесет и три... сто тридесет и четири... сто тридесет и седем... Божа работа!

— Не — поправи го простичко Вилянасул, — на Гомес.

Те всички се усмигнаха на този гений, който сега ги прегърна.

— Не е ли прекрасно? — дивеше се той. — Всички с еднакъв ръст и една и съща мечта — костюмът! И тъй всеки един от нас ще изглежда красавец поне една вечер в седмицата, а?

— Не съм изглеждал хубаво от години — каза Мартинес. — Момичетата бягат от мен.

— Повече няма да бягат, ще спират прехласнати — каза Гомес, — когато те видят в лекия бял летен костюм с цвят на сладолед.

— Гомес — обади се Вилянасул, — позволи ми да попитам само едно нещо.

— Разбира се, *compadre*^[5].

— Когато имаме този нов, хубав, снежнобял летен костюм, някоя нощ, облечен в него, няма да се качиш на автобуса и да отидеш в Ел Пасо за цяла година, нали?

— Вилянасул, Вилянасул, как можа да го кажеш?

— Но нали съм виждал, затуй езикът ми сам се обръща — отвърна Вилянасул. — Какво ще кажеш за лотарията „Печалби за всеки“, с която се бе заел и продължи да се занимаваш, макар че в крайна сметка никой не спечели? А какво ще кажеш за онази „Компания за продажба на национални мексикански ястия“, дето се бе захванал да организираш, ала в края на краищата парите ти стигнаха само за да наемеш някаква си мизерна кантора?

— Грешките на дете, което вече е пораснало — каза Гомес. — Достатъчно! В тази горещина някой може да купи специалния костюм, който е създаден само за нас и ни очаква на витрината сред „Великолепните костюми на Шъмуей“. Имаме петдесет долара. Необходим ни е само още един скелет.

Мартинес видя как мъжете се огледаха наоколо в игралния салон. Погледна натам, накъдето гледаха те. Погледът му пробяга край Ваменос, после неохотно се върна и се спря на мръсната му риза и огромните му, пожълтели от никотина пръсти.

— Мен! — избухна най-после Ваменос. — Моят скелет... измерете го, той е чудесен. Е, дланите ми са големи, а и ръцете ми, от копането на канали. Но...

Точно в този миг Мартинес чу как по тротоара отвън премина същият ужасен мъж с неговите две момичета; тримата крещяха и се заливаха от смях.

Той видя как дълбока горест като сянка на летен облак пробягна по лицата на останалите мъже в игралния салон.

Ваменос бавно стъпи на кантара и пусна своята монета. Със затворени очи той зашепна молитва.

— *Madre mia*, смили се...

Машината избръмча и картончето падна. Ваменос отвори очи.

— Погледнете! Сто тридесет и пет фунта! Още едно чудо!

Мъжете се вторачиха в дясната му ръка и картончето, а после в лявата ръка и мръсната десетдоларова банкнота.

Гомес се олюля. Облян в пот, той облиза устни. После ръката му се стрелна, сграбчи парите.

— Магазинът! Костюмът! Andale!

Всички изтичаха с викове навън.

Женският глас все така писукаше в изоставената телефонна слушалка.

Мартинес, останал последен, протегна ръка и окачи слушалката. В настъпилата тишина той поклати глава.

— Santos^[6], какъв сън! Шестима мъже — промълви той, — един костюм. До какво ли ще доведе това? Безумие? Поквара? Убийство? С божията милост, напред. Гомес, чакайте ме!

Мартинес бе млад. Тичаше бързо.

Мистър Шъмуей — собственик на фирмата за летни костюми — се спря, както нагласяваше закачалката за вратовръзки, усетил някаква едва доловима промяна в атмосферата пред магазина си.

— Лео — прошепна той на помощника си, — погледни...

Навън един мъж — Гомес, се разхождаше пред витрината и надничаше вътре. Още двама мъже... Мануло и Домингес бързо дотичаха до него и се вторачиха вътре. Още трима, Вилянасул, Мартинес и Ваменос, блъскайки се с рамене, направиха същото.

— Лео...

Мистър Шъмуей преглътна с усилие.

— Обади се в полицията!

Внезапно шестимата мъже се появиха на вратата.

Мартинес, притиснат между тях, със свит от вълнение стомах и пламнало лице се хилеше така идиотски на Лео, че той остави слушалката.

— Хей! — извика задъхано Мартинес, с широко отворени очи. — Ето един великолепен костюм там!

— Не.

Мануло докосна ревера на друг.

— *Този!*

— Има един-единствен костюм в целия свят! — изрече Гомес с леден тон. — Мистър Шъмуей, белият костюм с цвят на сладолед, мярка тридесет и четири, беше на вашата витрина точно преди един час! Сега го няма! Не сте го...

— Да съм го продал ли?

Мистър Шъмуей въздъхна с облекчение.

— Не, не. В пробната е. Още е на манекена.

Мартинес не беше сигурен дали той тръгна и повлече групата, или пък групата се раздвижи и повлече него. Внезапно те всички се устремиха. Мистър Шъмуей, като подтичваше, се опитваше да остане начело.

— Оттук, господа. А сега кой от вас...

— Всички сме за един, той е за всички ни! — чу се да произнася Мартинес и да избухва в луд кикот. — Всички ще го пробваме!

— Всички?

Мистър Шъмуей се вкопчи в завесата на пробната, като че ли магазинът му бе параход, който внезапно бе увиснал на гребена на огромна вълна. Опули очи.

„Точно така — помисли си Мартинес. — Погледнете усмивките ни. А сега погледнете телата ни! Премежете тук, там, горе, долу... Е, виждате ли сега?“

Мистър Шъмуей видя. Той кимна. Вдигна рамене.

— Всички!

Той дръпна завесата.

— Ето! Купете го, ще прибавя и манекена безплатно!

Мартинес тихичко надзърна в кабината и с това повлече и останалите.

Костюмът бе там.

И беше бял.

Мартинес престана да диша. Не искаше. Не се нуждаеше от въздух. Боеше се, че от дъха му костюмът ще се разтопи. Достатъчно му бе само да погледа.

Но най-после той си пое дълбоко дъх и с треперещ глас прошепна:

— Ай. Ай, карамба!

— Ослепителен е — промърмори Гомес.

— Мистър Шъмуей — чу Мартинес Лео да протестира през зъби. — Не създавате ли с продажбата му опасен прецедент? Искам да кажа, какво би станало, ако всички решат да купуват един костюм за шестима?

— Лео — обади се в отговор мистър Шъмуей, — чувал ли си някога един-единствен костюм от петдесет и девет долара да е направил щастливи толкова много хора наведнъж?

— Ангелски криле — шепнесе Мартинес. — Криле на белоснежни ангели.

Мартинес почувствува, че мистър Шъмуей наднича над рамото му в кабинката. Бялото сияние изпълни очите му.

— Знаеш ли какво, Лео? — каза той с благоговение. — Това се казва *костюм*!

С викове и подсвиркване Гомес изгича до площадката на третия етаж и се обърна, за да махне на другите, които залитаха, смееха се, спряха и трябваше да седнат долу на стъпалата.

— Довечера! — извика Гомес. — Довечера ще се преместите при мен, а? Ще пестим от наема, както и от дрехите, а? Разбира се! Мартинес, носиш ли костюма?

— Дали го нося?

Мартинес вдигна високо бялата, красиво опакована кутия.

— От нас за нас! Ей-ха!

— Ваменос, носиш ли манекена?

— Тук е.

Ваменос, задъвкал фас от пура, от който хвърчаха искри, се подхлъзна. Манекенът политна, прекатури се, преобърна се два пъти и се заудря надолу по стъпалата.

— Ваменос! Глупак такъв! Недодялан тип!

Те грабнаха манекена от ръцете му. Стъписан, Ваменос се огледа наоколо, като че ли бе загубил нещо.

Мануло щракна с пръсти.

— Хей, Ваменос, трябва да го отпразнуваме! Върви да купиш малко вино!

Ваменос се втурна надолу по стълбите сред вихрушка от искри.

Останалите влязоха с костюма в стаята, а Мартинес остана в преддверието, загледан в лицето на Гомес.

— Гомес, изглеждаш зле.

— Така е — потвърди Гомес. — Та какво направих аз?

Той кимна към силуетите в стаята, които се суетяха около манекена.

— Избрах Домингес, същински дявол с тези негови жени. Добре. Избрах Мануло — пие, но пее сладко като момиче, а? Окей. Вилянасул

чете книги. Ти, ти пък си миеш редовно врата. Но после, какво направих? Можех ли да чакам? Не! Трябваше да купя този костюм! И така последният човек, когото намерих, е непохватен палачор, който има право да носи *моя* костюм...

Той замълча смутено.

— Който ще носи *нашия* костюм една вечер в седмицата, ще се търкаля кой знае къде и няма да е достатъчно внимателен с него! Защо, защо, защо го *направих*!

— Гомес — прошепна Вилянасул от стаята. — Костюмът е готов. Ела виж как блести по-ярко и от електрическата ти крушка.

Гомес и Мартинес влязоха.

Там, наред стаята, върху манекена бе поставен фосфоресциращият магически призрак, сякаш изтъкан от бели пламъци, с невероятни ревери, безупречни шевове, красиви илици. Застанал прав, със страни, озарени от бялото сияние на костюма, на Мартинес внезапно му се стори, че се намира в църква. Бял! Бял! Побял и от най-белия ванилиев сладолед, като млякото в бутилките, оставяни пред вратите в ранна утрин. Бял като самотно облаче сред озареното от лунна светлина небе нощем. От това, че го виждаха тук, в топлата лятна нощ дъхът им сякаш изпълни стаята. Като затвореше очи, виждаше го отпечатан върху клепачите си. Той знаеше какъв цвят ще бъдат сънищата му тази нощ.

— Бял... — промълви Валянасул. — Бял като снега по планината край моя роден град в Мексико, наречена „Спящата жена“.

— Кажете го пак — обади се Гомес.

Горд от тези думи и както винаги скромно, Вилянасул се зарадва на възможността да повтори своята възхвала.

— ... бял като снега по планината, наречена...

— Върнах се!

Поразени, мъжете се извърнаха и видяха на вратата Ваменос с бутилка вино във всяка ръка.

— Да прием! Хайде! А сега кажете кой ще носи костюма пръв тази нощ. Аз ли?

— Късно е — каза Гомес.

— Късно ли? Само девет и петнадесет е!

— Късно ли? — извикаха всички настръхнали. — Късно?

Гомес отстъпи предпазливо от тези мъже, които поглеждаха кръвнишки от него към костюма и към отворения прозорец.

В края на краищата вѐн, там, долу под този прозорец, помисли си Мартинес, ги очакваше една чудесна лятна съботна вечер и в тихия, топъл мрак жените се носеха като цветя в спокойните води на някой поток.

От гърдите им се изтрѐгна вопѐл.

— Гомес, едно предложение...

Вилянасул облиза молива си и надраска нещо в бележника си.

— Ти ще носиш костюма от девет и половина до десет, Мануло до десет и половина, Домингес до единадесет, аз до единадесет и половина, Мартинес до полунощ и...

— Защо аз *последен*? — попита Ваменос намръщено.

Мартинес се замисли и бързо отговори с усмивка:

— След полунощ е *най-хубавото* време, приятелю.

— Ей — каза Ваменос, — правилно. Не се сетих за това. Окей.

Гомес въздѐхна.

— Е, добре. По половин час на всеки. Но отсега нататѐк, запомнете, всеки от нас ще носи костюма само по една вечер в седмицата. В неделите ще теглим жребий кой да го носи.

— Аз! — изсмя се Ваменос. — Аз съм късметлия!

Гомес стисна силно Мартинес.

— Гомес — подкани го Мартинес, — ти си прѐв. Обличай се.

Гомес не можеше да откъсне очи от този мърляв Ваменос. Най-после той импулсивно смѐкна ризата през главата си.

— Ей-йе! — виеше той. — Ей-йеее!

Шумолене като тих шепот... чистата риза.

— Ах...!

„Какво усещане за чистота има в новите дрехи, помисли си Мартинес, докато му държеше сакото. Как чистичко шушнат, как ухаят на чисто!“

Изшумоляване... панталоните... вратовръзката... тирантите. Отново тих шум... сега Мартинес освободи сакото, което прилепна върху приведените рамене.

— Олѐ!

Гомес се обърна, подобно матадор в своя чудесен, бляскав костюм.

— Олè, Гомес, олè!

Гомес се поклони и излезе през вратата.

Мартинес прикова очи в стрелките на часовника. Точно в десет чу, че някой се лута из преддверието, като че ли бе забравил накъде да върви. Мартинес отвори вратата и погледна навън.

Гомес стоеше там и сякаш се чудеше дали да тръгне нанякъде.

„Изглежда зле, помисли си Мартинес. Не, сащисан, разтърсен, изненадан.“

— Гомес! Оттук!

Гомес се обърна и успя да мине сам през вратата.

— О, приятели, приятели! — възкликна той. — Приятели, какво преживяване! Този костюм! Този костюм!

— Разкажи ни, Гомес! — подкани го Мартинес.

— Не мога, как бих могъл да го изразя!

Той устреми поглед нагоре в небесата, разперил ръце с обърнати длани.

— Разкажи ни, Гомес!

— Нямам думи, нямам думи. Трябва сами да видите. Да, трябва да видите...

Тук той замълча и продължи да клати глава, докато най-последно си спомни, че те всички стоят и го наблюдават.

— Кой е следващият? Мануло?

Мануло, останал по долни гащи, скочи напред.

— Готов съм!

Всички се засмяха, завикаха, заподсвиркваха.

Мануло, вече облечен, излезе през вратата. Нямаше го двадесет и девет минути и тридесет секунди. Върна се и заопипва дръжките на вратите, докосваше стените, опипваше собствените си лакти, допираше длан до лицето си.

— О, нека ви разкажа — мълвеше той. — Compadres, мислите, че отидох в бара, а, да пийна нещо? Но не, не отидох в бара, чувате ли? Не съм пил. Защото, както се разхождах, започнах да се смея и да пея. Защо ли, защо? Вслушах се в себе си и сам си зададох този въпрос. Ей така. Костюмът ме накара да се почувствувам по-добре отвсякога, когато съм пил вино. Костюмът ме опияняваше, опияняваше! И така аз

отидох в кафене „Гуадалахара“ и свирех на китара, изпях четири песни високо, да ме чуят всички. Костюмът, ах, костюмът!

Домингес, следващият поред да се преоблича, излезе в света навън и се върна от този свят.

„Черното тефтерче с телефонни номера!, помисли си Мартинес. То беше в ръцете му, когато излезе! Сега се връща, а ръцете му са празни! Какво? Какво?“

— По улицата — промълви Домингес с широко отворени очи, като че ли виждаше всичко отново, — вървах по улицата, една жена извика: „Домингес, това *ти* ли си?“ Друга отвърна: „Домингес? Кетцалкоатъл^[7], Великият бял бог е дошъл от изток“, чувате ли? И внезапно на мен вече не ми се искаше да имам шест жени или осем, не. Една, помислих си. Една! И на тази жена кой знае *какво* бих й казал. „Бъди моя!“ или „Стани моя жена!“ Карамба! Този костюм е опасен! Но хич не ме интересува! Аз живея, живея! Гомес, така ли беше и с теб?

Гомес, все така омаян от събитията тази вечер, поклати глава:

— Без приказки сега. Не е по силите ни. По-късно. Вилянасул...

Вилянасул свенливо пристъпи напред.

Вилянасул свенливо излезе навън.

Вилянасул свенливо се върна у дома.

— Представете си — каза той, без да поглежда към тях, гледаше пода, говореше на него. — Грийн Плаца, групичка възрастни бизнесмени, събрани под открито небе — разговарят, кимат и разговарят. Изведнъж един от тях прошепва нещо. Всички се обръщат и се вторачват. Отдръпват се встрани, образуват коридор, по който бяла, гореща светлина прорязва пътя си като огнена диря в леда. В центъра на тази приказна светлина е онзи човек. Аз поемам дълбоко въздух. Стомахът ми се е свил на топка. Гласът ми е съвсем тих, но става все по-силен. И какво казвам аз? Аз казвам: „Приятели, чели ли сте «Сартор Ресартус» на Карлайл^[8]? В тази книга откриваме неговата философия за облеклото...“

И накрая дойде ред на Мартинес да се остави да изплува навън в костюма, като призрачно видение в мрака.

Четири пъти той обиколи блока. Четири пъти се спря под терасите, с поглед вперен в прозореца, където светеше. Една сянка трепна, хубавото момиче бе там... а сега — не, мярна се и изчезна, а на

петия път то се появи на терасата горе, подгонено навън от лятната горещина, то вдишваше прохладния въздух. Погледна надолу. Направи някакво движение с ръка.

Най-напред помисли, че му маха. Почувствува се като експлозия в бяло, която бе привлякла вниманието ѝ. Но тя не махаше. Това бе само движение на ръката и в следващия миг върху носа ѝ се настаниха очила с тъмна рамка. Тя се загледа в него.

„Ах, ах, помисли си той, значи ето какво било. Така значи! Дори слепите могат да забележат този костюм!“

Той ѝ се усмихна. Нямаше нужда да ѝ маха. И най-после тя се усмихна в отговор. Не бе нужно и тя да му маха. После, защото не знаеше какво друго да направи и не можеше да се освободи от тази усмивка, която не слизаше от лицето му, той се забърза, почти се затича и зави зад ъгъла, усещайки погледа ѝ зад гърба си. Когато погледна назад, тя бе свалила очилата си и сега се взираше с късогледите си очи в онова, което в най-добрия случай представляваше за нея светло петно, което се движи в непрогледния мрак наоколо. После просто за удоволствие той обиколи още веднъж блока, мина отново през този град, така неочаквано хубав, че му се искаше да крещи, да се смее и отново да крещи.

Когато се върна, той се движеше като в някакъв унес с полупритворени очи и когато го видяха на вратата, другите не виждаха Мартинес, а себе си как се завръщат у дома. В този миг те усетиха, че нещо се бе случило с всички тях.

— Закъсня! — извика Ваменос, но млъкна.

Магията не можеше да се разпръсне.

— Кажете ми — промълви Мартинес. — Кой съм аз?

Той бавно обикаляше из стаята.

„Да, мислеше си той, да, от костюма е, да, непременно е свързано с костюма“ и всички тях заедно в онзи магазин, в тази чудна съботна вечер и после тук — заливаха се от смях и както се изрази Мануло, се чувствуваха все по-опиянени, без да са пили въобще, докато нощта се изнизваше, всеки нахлузваше панталона и залитайки, се опираше на другите, стараяше се да запази равновесие, оставяха чувството да нараства, да се разпалва и да става свършено, когато всеки един събличаше, а следващият заемаше мястото му в костюма, докато сега тук стоеше Мартинес — прекрасен, целият в бяло, като

някакъв властелин, пред когото светът се смълчава и се отдръпва встрани.

— Мартинес, взехме три огледала, докато те нямаше. Погледни!

Огледалата, поставени както в магазина, се събираха под ъгъл, за да отразят тримата Мартинес, и ехото, и спомена за тези, които бяха обличали този костюм преди него и бяха открили ослепителния свят вътре в тази материя. Сега в трепкащите отражения на огледалата Мартинес видя колко грандиозно е това нещо, в което живееха заедно, и очите му се навлажниха. Останалите примигаха. Мартинес докосна огледалата. Те се размърдаха и той видя хиляди, милиони, облечени в бели одежди образи да се отдалечават величествено и непоколебимо във вечността, отразени завинаги.

Той протегна бялото сако във въздуха. Изпаднали в транс, останалите отначало не забелязаха мръсната ръка, която посегна да поеме сакото. Но след това:

— Ваменос!

— Прасе!

— Не си се умил! — изкрещя Гомес. — Поне да се беше обръснал, докато чакаше! Compadres, в банята!

— В банята! — подкрепиха го всички.

— Не! — размаха ръце Ваменос. — Нощният въздух! Ще умра от студ!

Те го подгониха с викове навън в преддверието.

Сега пред тях стоеше Ваменос, невероятен в белия костюм, с обръсната брада, със сресана коса, с чисти нокти.

Приятелите му го погледнаха навъсено.

„Защото не бе истина, помисли си Мартинес, че когато минава Ваменос, лавините потреперват по планинските върхове“.

Когато минаваше под прозорците, хората плюеха, изтърсваха боклуците си, дори по-зле. Сега, тази вечер, тази нощ, той щеше да се разхожда под десет хиляди широко отворени прозорци, под балконите, по алеите. Внезапно им се стори, че светът бъка от насекоми. А ето го Ваменос, като току-що глазиран сладкиш.

— Наистина изглеждаш страхотно в този костюм, Ваменос — каза тъжно Мануло.

— Благодаря.

Ваменос се поразмърда, за да намести удобно тялото си там, където се бяха намирали телата на всички тях допреди малко. Със съвсем тих глас Ваменос попита:

— Мога ли да отивам сега?

— Вилянасул! — извика Гомес. — Запиши тези правила.

Вилянасул облиза молива се.

— Първо — започна Гомес, — не се въргаляй по земята с този костюм, Ваменос!

— Няма.

— Не се облягай по сградите с този костюм.

— Никакви сгради.

— Не минавай в този костюм под дървета, по които са накацали птици. Не пуши. Не пий...

— Извинявай — обади се Ваменос, — мога ли поне да сядам с този костюм?

— Когато се съмняваш, събуй панталоните и ги остави сгънати на стола.

— Пожелайте ми късмет — каза Ваменос.

— Бог с теб, Ваменос.

Той излезе. Затвори вратата.

Чу се шум от разпаряне.

— Ваменос! — изкрещя Мартинес.

С един ритник отвори вратата.

Ваменос стоеше с разцепена на две носна кърпичка в ръцете си и се смееше.

— Хърт! Погледнете физиономиите си! Хърт!!...

Той отново раздра парче от кърпичката си.

— О, о, тези ваши физиономии, тези физиономии! Ха!

Заливайки се от смях, Ваменос тръшна вратата и ги остави слисани, сами.

Гомес хвана с две ръце главата си и се обърна.

— Пребийте ме с камъни. Убийте ме. Продам съм душите ни на един демон.

Вилянасул порови из джобовете си, измъкна една сребърна монета и дълго я разглежда.

— Ето ги моите последни петдесет цента. Кой друг ще ми помогне да откупим дела на Ваменос от костюма?

— Няма смисъл.

Мануло им показва десет цента.

— Имаме едва за реверите и илиците.

Гомес, застанал край отворения прозорец, внезапно се наведе навън и изкрещя:

— Ваменос! Недей!

Долу на улицата Ваменос, стъписан, духна клечката кибрит и изхвърли отнейде намерения фас от пура. Направи някакъв неопределен жест към останалите, които бяха на прозореца горе, после махна безгрижно и продължи разходката си.

Петимата мъже просто не можеха да се откъснат от прозореца. Сякаш бяха приковани там.

— Обзалагам се, че ще изяде някое кюфте с този костюм — размишляваше Вилянасул. — Все си мисля за горчицата.

— Недей! — извика Гомес. — Не, не!

Внезапно Мануло се озова до вратата.

— Страшно ми се пие.

— Мануло, тук има вино, онази бутилка, на земята...

Мануло излезе и затвори вратата.

Миг по-късно Вилянасул се протегна твърде пресилено и се заразхожда из стаята.

— Май ще се поразходя надолу към площада, приятели.

Нямаше и минута, откакто той излезе, и Домингес размаха черното тефтерче пред очите им, намигна и завъртя топката на вратата.

— Домингес — обади се Гомес.

— Да?

— Ако случайно видиш Ваменос — каза Гомес, — предупреди го да не отива към кафене „Червеният петел“ на Мики Мурильо. Там стават побоища не само на телевизионния екран, но и пред него.

— Няма да отиде в кафенето на Мурильо — каза Домингес. — Този костюм означава твърде много за Ваменос. Не би направил нищо, за да го повреди.

— По-скоро би застрелял майка си — каза Мартинес.

— Разбира се.

Останали сами, Мартинес и Гомес се заслушаха в стъпките на Домингес, които бързо се отдалечаваха надолу по стълбите. Те застанаха от двете страни на голия манекен.

Гомес дълго стоя до прозореца, хапейки устни, загледан навън. На два пъти докосна джоба на ризата си, отдръпна ръка и тогава, най-после, измъкна нещо оттам. Без да го поглежда, той го подаде на Мартинес.

— Мартинес, вземи това.

— Какво е то?

Мартинес погледна парчето сгъната розова хартия с някакви печатни знаци по него, с имена и цифри. Очите му се разшириха.

— Билет за автобуса до Ел Пасо, след три седмици!

Гомес кимна. Той не смееше да погледне Мартинес. Стоеше загледан навън в лятната нощ.

— Върни го. Вземи парите — каза той. — Купи една хубава, бяла панамена шапка и бледосиня вратовръзка, която да отива на снежнобелия костюм, Мартинес. Направи го.

— Гомес...

— Млъкни. Господи, колко е горещо тук! Имам нужда от чист въздух.

— Гомес. Трогнат съм. Гомес...

Но вратата се бе отворила. Гомес бе излязъл.

Кафенето „Червеният петел“ или „Салонът за коктейли“ на Мики Мурильо бе свряно между две големи тухлени постройки и тъй като беше тясно, трябваше да е дълбоко. Навън пред него съскаха и святкаха с очи дракони в червени и жълто-зелени неонов светлини. Вътре мъгляви силуети се появяваха и отплуваха, за да се потопят сред гъмжилото на това нощно море.

Мартинес на пръсти надникна през едно олющено местенце върху боядисания в червено прозорец отпред.

Той усети нечие присъствие от лявата си страна, чу нечие дишане от дясната. Огледа се и в двете посоки.

— Мануло! Вилянасул!

— Реших, че не съм жаден — оправда се Мануло. — Така че тръгнах да се поразходя.

— Бях се отправил към площада — обясни Вилянасул, — и реших да позаобиколя.

Като че ли по взаимно съгласие тримата мъже замълчаха и се обърнаха едновременно да надникнат, изправяйки се на пръсти, през олющените петна на прозореца.

Миг по-късно и тримата усетиха зад гърба си едно ново, осезаемо присъствие и чуха нечие учестено дишане.

— Нашият бял костюм вътре ли е? — попита гласът на Гомес.

— Гомес! — възкликнаха всички изненадано.

— Да! — извика Домингес, току-що пристигнал и успял вече да открие една олющена пролука за себе си. — Ето го костюма! И, слава богу, Ваменос е все още в него!

— Не виждам!

Гомес примига, поставил ръка над очите си.

— Какво *прави* той?

Мартинес се озърна.

Да! Там, назад в сянката, се виждаше голяма пряспа сняг и идиотската усмивка на Ваменос потрепваше над нея, обвита в облаци дим.

— Той пуши! — възкликна Мартинес.

— Пие! — прибави Домингес.

— Яде питки! — съобщи Вилянасул.

— Напоени с мазнина — прибави Мануло.

— Не — простена Гомес. — Не, не, не...

— Руби Ескадрильо е с него!

— Давай да видя!

Гомес блъсна Мартинес настрана.

Да, Руби беше там! Двеста фунта, с бляскави паети и плътно прилепнала по тялото ѝ черна атлазена рокля, тя бе впила алените си нокти в рамото на Ваменос. Тази кравешка мутра, напудрена обилно, наклепана с червило, надвесена застрашително над него!

— Този хипопотам! — възмути се Домингес. — Та тя ще изпомачка подпльнките на рамото. Погледнете, кани се да сяде на коленете му!

— Не, не... не с всичката тая пудра и червило! — извика Гомес. — Мануло, влизай! Грабвай чашата! Вилянасул — пурата, питката!

Домингес, заеми се с Руби Ескадрильо, измъкни я оттук! Andale, приятели!

Тримата изчезнаха и оставиха Гомес и Мартинес със затаен дъх да надничат през пролуките.

— Мануло... взе чашата, надига я!

— Олè! Ето, Вилянасул взе пурата, яде питката!

— Хей... Домингес пък се хвана с Руби! Какъв *смелчага*!

Нечие туловище изпълни рамката на входната врата на Мурильо и се втурна с устрем напред.

— Гомес!

Мартинес се вкопчи в ръката на Гомес.

— Това беше приятелят на Руби Ескадрильо — Бул Ла Хола. Ако я завари с Ваменос, снежнобелият костюм ще се покрие с кръв, целият в кръв...

— Не ме изнервяй — прекъсна го Гомес. — Бързо!

Двамата изтичаха. Успяха да стигнат до Ваменос точно в мига, когато Бул Ла Хола награби реверите на този чуден костюм с цвят на сладолед.

— Пусни Ваменос! — извика Мартинес.

— Пусни *костюма*! — поправи го Гомес.

Бул Ла Хола, който разтърсваше Ваменос и го принуждаваше да потраква с токове, сякаш танцува, се ухили свирепо на тези натрапници.

Вилянасул пристъпи напред свенливо.

Вилянасул се усмихна:

— Не удряй него. Удари мен.

Бул Ла Хола удари Вилянасул с всичка сила по носа.

Олюлявайки се, Вилянасул се отдалечи с парещи сълзи в очите.

Гомес се вкопчи в едната ръка на Бул Ла Хола, а Мартинес — в другата.

— Пусни го, остави го редн, coyote, vasa^[9].

Бул Ла Хола заизвива снежнобялата материя на костюма, докато и шестимата мъже изкрещяха като в предсмъртна агония. Обливайки се в пот, Бул Ла Хола с грухтене отхвърляше всеки, който се метнеше отгоре му. Той се готвеше да нанесе удар на Ваменос, когато Вилянасул се дотътри обратно, с бликнал от очите му порой от сълзи.

— Не удряй него! Удари мен!

Докато Бул Ла Хола нанасяше удар по носа на Вилянасул, един стол се разби в главата му.

— Олè! — извика Гомес.

Бул Ла Хола се олюля, запримигва в колебание дали да се сгромоляса. Той бавно повлече Ваменос със себе си.

— Пусни го! — извика Гомес. — Пусни го!

Един по един, съвсем внимателно дебелият като банани пръсти на Бул Ла Хола освободиха костюма. Миг по-късно той рухна в краката им.

— Compadres, оттук!

Те тичешком повлякоха Ваменос навън и го поставиха да седне, а той се освободи от ръцете им с израз на накърнено достойнство.

— Окей, окей. Времето ми не е изтекло. Остават ми още две минути — и... я да видя, и десет секунди.

— Какво! — възкликнаха всички.

— Ваменос — възмути се Гомес, — ти позволи на тази крава да увисне на врата ти, търсиш си боя, пушиш, пиеш, нагъваш питки, потънали в мазнина, а сега имаш нахалството да заявиш, че времето ти не е изтекло?

— Остават ми още две минути и една секунда!

— Ей, Ваменос, та ти изглеждаш страхотно! — извика от отсрещния тротоар един женски глас.

Ваменос се усмихна и закопча сакото си.

— Това е Рамона Алварес! Рамона, почакай!

Ваменос слезе от тротоара.

— Ваменос — примоли се Гомес. — Какво можеш да направиш за една минута и...

Той погледна часовника си.

— ... четиридесет секунди!

— Ти само гледай! Хей, Рамона!

Ваменос се затича с огромни скокове.

— Ваменос, пази се!

Ваменос изненадано се обърна, видя колата и чу изскърцването на спирачките.

— Не — изтръгна се от устата на петимата мъже, застанали на тротоара.

Мартинес чу удара и потрепера. Повдигна глава.

„Прилича на купчина белоснежено пране“ — помисли си той, когато видя как тялото се праметна във въздуха.

После бавно отпусна глава.

Чу себе си и всеки един от останалите да издава различен звук. Някои нагълтаха доста въздух. Някои издишаха. Някой се задави. Друг простена. Някой призова на глас божията милост. Някой скри лицето си в шепи. Мартинес усети как в отчаяние блъска с юмрук в гърдите си. Не можеше да помръдне краката си.

— Не искам да живея повече — промълви Гомес. — Убийте ме, нека някой ме убие.

Тогава Мартинес се поразмърда, погледна надолу и заповяда на краката си да вървят, те се олюляха, но колебливо запристъпваха един след друг. Той се блъсна в другите. Сега те се опитаха да тичат. Най-после успяха и не разбраха как пресякоха улицата, както се пресича дълбока река, в която трябва само да нагазят, за да погледнат надолу към Ваменос.

— Ваменос! — промълви Мартинес. — Жив си.

Проснат по гръб, с отворена уста и здраво стиснати клепачи, Ваменос като обезумял мятеше глава насам-натам и стенеше.

— Кажете ми, кажете ми, о, кажете ми, кажете ми.

— Какво да ти кажем, Ваменос?

Ваменос стисна юмруци, изскърца със зъби.

— Костюма, какво съм направил с костюма, костюма, костюма!

Мъжете се наведоха по-ниско.

— Ваменос, той е... ами той е окей!

— Лъжете! — извика Ваменос. — Раздран е, сигурно... Сигурно е раздран целия... а отдолу?

— Не.

Мартинес коленичи и опипа тук-там.

— Ваменос, целият е здрав и под теб дори, наистина!

Ваменос отвори очи, за да позволи на сълзите най-после да рукнат свободно.

— Чудо — хлипаше той. — Хвала на вси светии!

И накрая притихна.

— А колата?

— Блъсна те и избяга.

Гомес внезапно си спомни за това и отправи поглед към опустялата улица.

— Добре е, че не спря. Щеше да се наложи...

Всички се послушаха.

В далечината виеше сирена.

— Някой е телефонираше за линейка.

— Бързо! — извика Ваменос, като въртеше очи. — Вдигнете ме! Свалете нашето сако!

— Ваменос!

— Млък, идиоти такива! — изкрещя им Ваменос. — Сакото, точно така! Сега панталоните, панталоните, бързо, глупаци! Тези доктори! Гледали ли сте по филмите? Разцепват със скалпели панталоните, за да ги смъкнат! Хич не ги е грижа! Те са безумци! О, господи, бързо, бързо!

Сирената виеше.

Мъжете, обхванати от паника, едновременно се заеха с Ваменос.

— Десният крак, леко, по-бързо, говеда такива! Добре! Сега левия, левия, чувате ли, така... леко, леко! О, господи! Бързо! Мартинес, панталона ти, събувай го бързо!

— Какво? — стъписа се Мартинес.

Сирената изпищя вече наблизко.

— Глупак! — простена Ваменос. — Всичко е загубено... Панталона ти! Дай ми го!

Мартинес посегна към катарамата на колана си.

— Приближете се, направете кръг!

Тъмният панталон и светлият се мярнаха във въздуха.

— Бързо, ето ги идват безумците със скалпелите! Десният крачол, левият, готово!

— Ципа, говеда такива, вдигнете ми ципа! — бръщолевеше Ваменос.

Сирената замлъкна.

— Madre mía, да, тъкмо навреме! Пристигнаха.

Ваменос легна отново по гръб и затвори очи.

— Gracias^[10].

Мартинес се обърна и невъзмутимо закопча белия панталон, докато в това време санитарите изтичаха бързо край него.

— Счупен крак — каза единият от тях, докато поставяха Ваменос на носилка.

— Compadres — обади се Ваменос. — Не се гневете.

— Кой се гневи? — изпръхтя Гомес.

В линейката, с облегната назад глава, като ги погледна отгоре надолу, Ваменос заекна:

— Compadres, когато... когато се върна от болницата... ще бъда ли в комбината? Няма ли да ме изритате? Кълна се, ще се откажа от пушенето, ще стоя далеч от кафенето на Мурильо, ще се отрека от жените...

— Ваменос — каза Мартинес нежно, — не обещавай нищо.

Ваменос, с глава надолу, с очи, налети със сълзи, видя Мартинес да стои там, целия в бяло, на фона на звездите.

— О, Мартинес, ти наистина изглеждаш великолепно в този костюм. Compadres, не е ли красавец?

Вилянасул се качи отзад до Ваменос. Вратата се затвори. Останалите четирима мъже наблюдаваха как линейката се отдалечава.

После заобиколен от приятелите си, облечен в белия костюм, Мартинес бавно бе ескортиран обратно до тротоара.

В жилището Мартинес извади препаратата за почистване, другите стояха наоколо и му обясняваха как да почисти костюма, а по-късно — да не оставя ютията да прегрее, как да оглади реверите, ръбовете и всичко останало. Когато костюмът бе почистен и изгладен, така че приличаше на свежа, току-що разпъпила се гардения, те го облякоха на манекена.

— Два часа — промърмори Вилянасул. — Надявам се, че Ваменос ще се наспи хубаво. Когато го оставих, изглеждаше добре.

Мануло се изкашля.

— Никой друг ли няма да излезе с костюма тази нощ, а?

Останалите го погледнаха свирепо.

Мануло се изчерви.

— Искам да кажа... късно е. Уморени сме. Може би никой няма да облече костюма цели четиридесет и осем часа, а? Да му дадем почивка. Разбира се. Добре. Къде ще спим?

Тъй като нощта бе все така гореща, а в стаята — непоносимо задушно, те изнесоха костюма с манекена навън и тръгнаха надолу по коридора. Носеха със себе си и няколко възглавници и одеяла. Заизкачваха стъпалата към покрива на жилищния блок.

„Там, помисли си Мартинес, има ветрец и ще спим на прохлада.“

По пътя си минаха край дузина отворени врати — хората все така се потяха и още будни, играеха на карти, пиеха газирани разхладителни напитки и си вееха с филмови списания.

„Чудя се, мислеше си Мартинес. Чудя се дали... Да!“

На четвъртия етаж вратата беше отворена.

Хубавото момиче вдигна очи, когато петимата мъже минаха покрай нея. Носеше очила и когато видя Мартинес, бързо ги свали и ги скри под една книга.

Другите продължиха, без да разберат, че са изгубили Мартинес, който сякаш бе прикован към отворената врата.

Той дълго не можа да проговори. После каза:

— Хосе Мартинес.

А тя промълви:

— Селия Обрегон.

После и двамата замълчаха.

Той чуваше как мъжете ходят горе по покрива. Понечи да ги последва.

Тя бързо изрече:

— Видях ви тази нощ!

Той се върна.

— Костюмът... — каза той.

— Костюмът... — повтори тя и замълча. — Не беше костюмът.

— А? — не разбра той.

Тя вдигна книгата, за да покаже очилата, които лежах в скута ѝ. Докосна ги.

— Не виждам добре. Сигурно смятате, че би трябвало да нося очилата си, но не го правя. От години насам се разхождам без тях, крия ги и не виждам нищо. Но тази нощ, дори без очила, аз виждам: необятна белота минава долу в тъмното. Такава белота! И аз бързо слагам очилата си!

— Костюмът, както ви казах — изрече Мартинес.

— В един кратък миг, костюмът — да, но има и друга белота над него.

— Друга?

— Вашата усмивка! О, имате такива белоснежни зъби, такава красива усмивка!

Мартинес сложи ръка на устата си.

— Толкова се радвам, мистър Мартинес — каза тя. — Не се е случвало да виждам често такова щастливо лице и такава усмивка.

— А — отрони той, без да смее да я погледне, и се изчерви.

— Така че виждате — продължи тя тихо, — костюмът привлече погледа ми, да, белотата изпълни нощта там долу. Но усмивката бе поослепителна. Вече бях забравила за костюма.

Мартинес отново се изчерви. Тя също бе смутена от онова, което бе казала. Постава очилата на носа си, после припряно ги свали и отново ги скри. Погледна ръцете си, после рамката на вратата над главата му.

— Мога ли... — промълви той най-после.

— Дали можете...?

— Мога ли да ви се обадя — попита той, — следващия път, когато е мой ред да нося костюма?

— Защо трябва да чакате за костюма? — попита тя.

— Мислех си...

— Не ви е нужен костюмът — отбеляза тя.

— Но...

— Ако беше само костюмът — каза тя, — всеки би изглеждал чудесно в него. Но не е. Гледах ви. Тази нощ видях и други мъже в този костюм и всички бяха различни. Така че, повтарям ви, не е нужно да чакате костюма.

— *Madre mia, madre mia* — извика той щастливо.

А после тихичко:

— Костюмът ще ми трябва още известно време. Месец, шест месеца или година. Неуверен съм. Боя се от толкова неща. Млад съм.

— Това е нормално — каза тя.

— Лека нощ, мис.

— Селия Обрегон.

— Селия Обрегон — повтори той и вече го нямаше на вратата.

Другите го чакаха на покрива. Когато се изкачи горе, Мартинес видя, че бяха поставили манекена с костюма в средата на покрива и бяха сложили своите одеяла и възглавници в кръг около него. Сега лежаха. Тук, по-близо до небето, духаше прохладният нощен вятър.

Мартинес стоеше до костюма, гладеше с ръка реверите и си говореше сам:

— Ай, карамба, каква нощ! Като че ли са изминали десет години от седем часа, когато започна всичко и аз нямах никакви приятели. В два сутринта имам толкова различни приятели...

Той млъкна и се замисли: „Селия Обрегон, Селия Обрегон...“

— Толкова различни приятели — продължи той. — Имам стая, имам дрехи. Кажете. Знаете ли какво?

Погледна мъжете, легнали на покрива, заобиколили манекена и него самия.

„Странно. Когато нося този костюм, зная, че ще печеля при всяко залагане, като Гомес. Че някоя жена ще ме погледне, както поглеждат Домингес. Ще пея нежно като Мануло. Ще разговарям изкусно за политика като Вилянасул. Ще бъда силен като Ваменос. Така ли е? Така е, тази нощ аз не съм само Мартинес. Аз съм Гомес, Мануло, Домингес, Вилянасул, Ваменос. Аз съм всеки един от вас. Ай, ай...“

Той остана още миг край костюма, успял да съхрани различния начин, по който седеше, стоеше или вървеше всеки един от тях. Този костюм, който можеше да се движи бързо и припряно като Гомес, или бавно и замислено като Вилянасул, или да се носи плавно като Домингес, който сякаш никога не докосва земята, а винаги открива попътен вятър, който да го отнесе нанякъде. Този костюм, който им принадлежеше, но който също така ги владееше. Този костюм, който беше... Какво? Същински парад.

— Мартинес — обади се Гомес. — Ще спиш ли?

— Разбира се. Само си мисля.

— За какво?

— Ако някога забогатеем — каза тихо Мартинес, — ще бъде малко тъжно. Тогава всички ще си имаме костюми. И няма да има повече нощи като тази. Ще се разпадне старата ни тайфа. После никога няма да бъде същото.

Мъжете лежаха и разсъждаваха върху току-що изречените думи.

Гомес леко кимна.

— Да... никога няма да бъде същото... после.

Мартинес легна на одеялото си. В тъмнината заедно с другите той бе обърнат с лице към средата на покрива и към манекена, който бе центърът на живота им.

И очите им блестяха, сияеха и можеха да виждат в мрака, когато неоновите светлини от близките сгради светваха и угасваха, светваха и угасваха, озаряваха и скриваха от погледа, озаряваха и скриваха техния чуден снежнобял летен костюм с цвят на сладолед.

[1] Майко мила! (исп.) — Б.пр. ↑

[2] Отлично (исп.) — Б.пр. ↑

[3] Хайде! (исп.) — Б.пр. ↑

[4] Един (исп.) — Б.пр. ↑

[5] Приятел, другар (исп.) — Б.пр. ↑

[6] Светец, светия (исп.) — Б.пр. ↑

[7] *Кетцалкоатъл* — в митологията на индианците от Централна Америка едно от трите главни божества. ↑

[8] *Томас Карлайл* — (1795–1881), английски философ и писател. — Б.р. ↑

[9] Испански ругатни — ратай, койот, крава. — Б.пр. ↑

[10] Благодаря (исп.) — Б.пр. ↑

ТРЕСКАВ СЪН

Те го слагаха да легне в свежите, чисти, изпрани чаршафи и на масата под слабата светлина на розовата лампа винаги имаше чаша току-що изцеден гъст портокалов сок. Чарлс трябваше само да извика и мама и татко щяха да подадат глави през вратата, за да видят колко му е зле. Стаята имаше чудесна акустика, можеше да се чуе как тоалетната прави гаргара на порцелановото си гърло сутрин, как дъждът барабани по покрива или хитри мишлета препускат из тайните ходове в стените, канарчето, което пее в клетката си на долния етаж. В случай че имаш остър слух, не е чак толкова лошо да си болен.

Той беше петнадесетгодишен, Чарлс де. Беше средата на септември и земята бе запламтяла с цветовете на есента. Той лежеше в леглото си от три дни, когато го обхвана ужасът.

Ръката му започна да се изменя. Дясната му ръка. Той я гледаше, а тя бе гореща и обляна в пот върху юргана, отпусната самотно. Тя потръпваше, раздвижи се леко. После остана да лежи там и започна да променя цвета си.

Същия следобед докторът дойде отново и почуква дълго по крехкия му гръден кош като по малко барабанче.

— Как си? — попита докторът, като се усмихваше. — Зная, не ми кавай: „*Настинката* ми минава, докторе, но се чувствавам отвратително.“ Ха!

Той се засмя сам на своята често повтаряна шега.

Чарлс лежеше там и за него тази ужасна, позната шега се превръщаше в действителност. Тя се впи в съзнанието му. Мисълта я докосна и се отдръпна в неопределен ужас. Докторът дори не знаеше колко жестоки бяха шегите му.

— Докторе — прошепна Чарлс, скован и пребледнял. — *Ръката* ми, тя не ми *принадлежи* вече. Тази сутрин тя се *промени* в нещо друго. Искам да ми я върнете отново, докторе, докторе!

Докторът показа зъбите си в усмивка и потупа ръката му.

— Изглежда ми чудесно, синко. Просто си изпаднал в трескав сън.

— Но тя се промени, докторе... о, докторе! — викаше жално Чарлс, протегнал своята бледа, неподчиняваща се ръка. — Наистина се промени!

Докторът му намигна.

— Ще ти дам розово хапче.

Той постави таблетка върху езика на Чарлс.

— Гълтай!

— Ще накара ли ръката ми да се преобрази пак и да стане моя отново?

— Да, да.

Къщата бе утихнала, когато докторът се отдалечи надолу по пътя във фойтона си под смълчаното синьо септемврийско небе. Някъде долу в кухнята се чуваше тиктакането на часовник. Чарлс лежеше и гледаше ръката си.

Тя не прие пак първоначалния си вид. Все така си оставаше нещо друго.

Навън задуха вятър. Край студените стъкла на прозореца запрехвърчаха листа.

В четири часа се промени другата му ръка. Все едно че се превръщаше в треска, химикал, вирус. Тя туптеше и се преобразяваше, клетка по клетка. Пулсираше като живо сърце. Ноктите на пръстите станаха сини, после червени. Промяната трая около час и когато приключи, ръката изглеждаше съвсем обикновена. Но не беше обикновена. Тя вече не бе част от него. Той лежеше, зашеметен от ужас, а после потъна в изнурителен сън.

Майката донесе супата в шест часа. Той за нищо на света не искаше да я докосне.

— Нямам ръце — промълви със затворени очи.

— Ръцете ти са в отлично състояние — каза майката.

— Не — простена той. — Ръцете ми ги няма. Чувствувам ги като отрязани. О, мамо, мамо, прегърни ме, прегърни ме, страх ме е!

Наложи се тя да го нахрани.

— Мамо — каза той, — повикай доктора пак, моля те, толкова ми е зле.

— Докторът ще бъде тук довечера в осем — отвърна тя и излезе.

В седем нощта вече бе прибулила с мрак къщата. Чарлс седеше в леглото, когато почувствува, че същото нещо става с единия му крак, после с другия.

— Мамо! Ела бързо! — изпищя той.

Но когато мама дойде, то вече бе престанало.

Когато тя слезе долу, той просто продължи да лежи, без да се съпротивлява, докато краката му туптяха, туптяха, ставаха все по-топли, огнено горещи и стаята се изпълни с топлината на неговата трескава промяна. Тази жарава пропълзя от пръстите към глезените му и после към колената.

— Мога ли да вляза?

Застанал на вратата, докторът се усмихваше.

— Докторе! — извика Чарлс. — Бързо, махнете одеялата!

Докторът търпеливо повдигна одеялата.

— Ето те. Цял и невредим. Макар че се потиш. Лека треска. Казах ти да не мърдаш, лошо момче.

Той ощипа влажната розова буза.

— Помогна ли ти хапчето? Преобрази ли се пак ръката ти?

— Не, не, сега същото стана с другата ми ръка и краката ми!

— Добре, добре, ще се наложи да ти дам още три хапчета, по едно за всеки крайник, а, сладурчето ми? — засмя се докторът.

— Ще ми помогнат ли? Моля ви, моля ви. Какво ми има?

— Лека форма на скарлатина, с усложнение от настинката.

— Това микроб ли е, който развива други малки микроби в мен?

— Да.

— Сигурен ли сте наистина, че е скарлатина? Не сте ми правили изследвания.

— Предполагам, че мога да я разпозная, когато я видя — заяви хладно, с достойнство докторът, като измерваше пулса на момчето.

Чарлс лежеше и мълчеше, докато докторът чевръсто прибираше принадлежностите в черната си чанта. После в смълчаната стая гласът на момчето прозвуча съвсем тих и немощен, а очите му заблестяха от нахлулия спомен.

— Четох някога една книга. За вкаменени дървета... дърво, което се превръща в камък. За това как дърветата падат, гният, минералите проникват в тях и ги изграждат, и те приличат досущ на дървета, но не са, те са камъни.

Той замълча. В тихата топла стая се чуваше само дишането му.

— Е и? — попита докторът.

— Мислех си — продължи Чарлс след известно време. — Нарастват ли понякога микробите? Искам да кажа, по биология ни разказвах за едноклетъчни животни, амеби и тем подобни и как преди милиони години те се натрупвали, докато образували грозд и така се появило първото тяло. Все повече и повече клетки се събирали и нараствали и тогава накрая може би се е появила някоя риба, а най-накрая — ето ни *нас* и ние всъщност представляваме само група от клетки, които са решили да се съберат, да си помогнат една на друга, за да оцелеят. Не е ли така?

Чарлс облиза трескавите си устни.

— Защо ми разказваш всичко това?

Докторът се наведе над него.

— Трябва да ви го кажа. О, докторе, трябва! — извика той. — Какво би се случило, о, представете си само, моля ви, представете си, че точно както някога огромно количество микроби се съберат и поискат да се групират, възпроизвеждат се и се появяват *нови...*

Белите му ръце бяха сега на гърдите, пълзяха към гърлото му.

— И решават да *обсебят* някой човек! — извика Чарлс.

— Да обсебят човек?

— Да, да *станат* човек. Мен, моите ръце, моите крака! Ами ако някоя болест някак е узнала как да убие човека и все пак да остане да живее след него?

Той изпищя.

Ръцете бяха на гърлото му.

Докторът с вик се хвърли напред.

В девет часа докторът бе съпроводен до файтона от майката и бащата, който му подаде чантата. Те разговаряха няколко минути на прохладния нощен вятър.

— Само имайте грижа ръцете му да са вързани за краката — каза докторът. — Не бих искал да се нарани!

— Ще се оправи ли, докторе?

Майката задържа ръката му за миг.

Той я потупа по рамото.

— Не лекувам ли вашето семейство вече цели тридесет години?
От треската е, въобразява си какво ли не.

— Но тези синини по гърлото му, той едва не се е удушил.

— Просто го дръжте завързан, ще се оправи до сутринта.

Конят и файтонът потеглиха надолу по тъмнеещия път в септемврийската нощ.

В три сутринта Чарлс бе още буден в своята стаичка отзад. Под главата и гърба му леглото бе мокро. Сега той вече нямаше ръце и крака и тялото му бе започнало да се променя. Той не мърдаше в леглото, а гледаше към огромното празно пространство на тавана с изцъклен, безумен поглед. Известно време той бе крещял и се бе мятал, но вече се бе изтощил и бе прегракнал, а майка му се бе качвала много пъти, за да облекчи пламналото му чело с влажна хавлиена кърпа. Сега той лежеше притихнал, с ръце вързани за краката.

Усещаше как стените на тялото му се изменят, органите му се разместват, белите дробове пламват като огнен мях, пълен с розов спирт. Стаята бе осветена като от отблясъци на камина.

Сега нямаше тяло. Бе го загубил цялото. Беше под него, но бе изпълнено с могъщия пулс на някакво огнено, летаргично лекарство. Като че ли гилотина акуратно бе отсякла главата му и сега тя лежеше посред нощ на възглавницата блеснала, докато тялото по-долу, все още живо, принадлежеше другиму. Болестта бе разяла тялото му и от това се бе възпроизвела в трескаво свое подобие. Мъничките косъмчета по ръцете бяха там и ноктите на пръстите му, и белезите, и ноктите на краката, и мъничката бенка на дясното му бедро, всичко пресъздадено отново в съвършено съответствие.

„Мъртъв съм, помисли си той. Убили са ме, но все пак съм жив. Тялото ми е мъртво, цялото е завладяно от болестта и никой няма да разбере. Ще се разхождам наоколо и няма да съм аз, ще бъде нещо друго. Ще бъде нещо изцяло лошо, изцяло зло, толкова огромно и така зло, че е трудно човек да го проумее или дори да се замисли за него. Нещо, което ще купува обувки, ще пие вода, а вероятно ще се ожени някой ден и ще извърши повече зло в този свят откогато и да било.“

Сега топлината се прокрадваше нагоре по врата му, в бузите като горещо вино. Устните му горяха, клепачите му пламваха от огъня като листа. Ноздрите му издишваха син пламък все по-слабо и по-слабо.

„Това ще е краят, помисли си той. Ще обхване главата ми, мозъка и ще промени всяко око, всеки зъб и всеки спомен в паметта ми, всеки косъм и всяка гънка в ушите ми и нищо няма да остане от мен.“

Той почувствува как мозъкът му се изпълва с врящ живак. Почувствува как лявото му око се свива и подобно на охлюв трепва и се отдръпва. Той ослепя с лявото си око. То вече не му принадлежеше. Бе вражеска територия. Езикът му го нямаше, бе отрязан. Лявата му буза изтръпна, загуби я. Лявото му ухо престана да чува. Сега то принадлежеше другиму. Това нещо, което се раждаше, този минерал изместваше трупа на дървото, тази болест заемаше мястото на здравите клетки на организма.

Той се опита да крещи и успя да изкрещи силно, високо и пронизително точно когато вълната заля мозъка му, дясното му око и дясното ухо бяха отрязани, той бе сляп и глух, целият в огън и ужас, обхванат от паника, победен от смъртта.

Викът му секна, преди майка му да изтича през вратата до леглото.

Беше хубава, ясна утрин със силен вятър, който понесе по-бързо доктора, коня и фойтона по пътя и ги спря пред къщата. Горещ, на прозореца, стоеше момчето, напълно облечено. То не махна с ръка, когато докторът му махна и извика:

— Какво е това? Станал си? Господи!

Докторът почти изтича нагоре по стълбите. Запъхтян влезе в спалнята.

— Защо си станал от леглото? — попита той строго момчето.

Почука по крехкия му гръден кош, измери пулса и температурата.

— Удивително! Нормални са. Нормални, боже мой!

— Никога през живота си няма да боледувам повече — заяви момчето тихичко, като стоеше там и гледаше навън през големия прозорец. — Никога.

— Надявам се. Ами че ти изглеждаш чудесно, Чарлс.

— Докторе?

— Да, Чарлс?

— Мога ли *сега* да отида на училище? — попита Чарлс.

— Утре ще имаш достатъчно време. Като че ли си нетърпелив.

— Да. Обичам училището. Всички деца. Искам да играя с тях, да се боря с тях, да ги плюя, да дърпам плитките на момичетата и да разтърсвам ръката на учителя, да избърсвам ръцете си във всички дрехи в гардероба. Искам да порасна, да пътувам, да се здрависвам с хора от цял свят, да се оженя, да имам много деца, да ходя в библиотеки и да работя с книги и... искам всичко това! — каза момчето, загледано навън в септемврийското утро. — Как ме нарекохте?

— Какво?

Докторът се озадачи.

— Не съм те наричал другояче освен Чарлс.

— Предполагам, че е по-добре, отколкото без никакво име — вдигна рамене Чарлс.

— Радвам се, че искаш да се върнеш в училище — каза докторът.

— Наистина го очаквам с нетърпение — усмихна се момчето. — Благодаря ви за помощта, докторе. Дайте си ръката.

— С удоволствие.

Те тържествено си стиснаха ръцете, а свежият вятър нахлу през отворения прозорец. Разтърсваха ръце почти цяла минута и момчето се усмихваше с лице, обърнато нагоре към възрастния мъж, и му благодареше.

После със смях препусна надолу пред доктора, чак до файтона му. Майката и бащата ги последваха, за да му кажат „довиждане“ щастливи.

— Съвсем здрав — възкликна докторът. — Невероятно!

— И силен — прибави бащата. — Измъкнал се е сам от каишите през нощта. Нали, Чарлс?

— Така ли? — попита момчето.

— Да! Но как?

— О — промълви момчето, — това беше много отдавна.

— Много отдавна?!

Те се засмяха, а докато се смееха, умълчалото се момче провлачи босия си крак по тротоара и размаза червените мравки, които щъкаха там. Скришом, с блеснали очи, докато родителите му бърбеха с възрастния човек, той наблюдаваше как мравките се спряха, потрепераха и замряха на цимента. Знаеше, че вече са мъртви.

— Довиждане!

Докторът потегли, като махаше с ръка.

Момчето вървеше пред родителите си. Както вървеше, то погледна към града и започна да си тананика тихичко „Училищни години“.

— Хубаво е, че пак е здрав — каза бащата.

— Чуй го. С такова нетърпение очаква да отиде на училище!

Момчето мълчаливо се обърна. Стисна родителите си в съкрушителна прегръдка. Целуна ги по няколко пъти.

После, без да пророни нито дума, с подскоци се заизкачва по стълбите и влезе в къщата.

В гостната, преди да влязат другите, то бързо отвори клетката, пъхна ръката си вътре и стисна гальовно жълтото канарче само веднъж.

После затвори вратичката на клетката, отдръпна се и зачака.

ГРАДЪТ, КЪДЕТО НИКОЙ НЕ СПИРА

Пресичайки континенталната част на Съединените щати нощем, денем с влака, прелитате край градове и пустош, градове, където никой никога не спира. Или по-скоро никой, който не е родом оттук, никой, чиито корени не са тук, в тези провинциални гробища, никога не си прави труда да посети самотните им гари или да удостои с внимание самотните околности.

Заговорих за това с един от хората в купето, търговски пътник като мен, във влака от Чикаго за Лос Анджелис, докато пресичахме Айова.

— Така е — каза той, — хората слизат в Чикаго, всички слизат там. Слизат в Ню Йорк, слизат в Бостън, слизат в Л. А. Хора, които не живеят там, отиват, за да видят, и се връщат, за да разкажат. Но кой турист когато и да било просто ей така е спрял във Фокс Хил, Небраска, за да *погледа*? Вие? Аз? Не! Не познавам никого, нямам работа там, не е здравен курорт, така че не си струва.

— Би било очарователно разнообразие — продължих аз, — някоя година да се планира една съвсем различна отпуската. Избираш си някое село, забутано в равнините, където не познаваш жива душа, и заминаваш там, просто така.

— Ще се отегчите до смърт.

— Напротив, като си мисля сега, дори ми се струва забавно. — Надникнах през прозореца. — Кой е следващият град по тази линия?

— Рампарт Джънкшън.

Усмихнах се.

— Звучи приятно. Може и да слеза там.

— Вие сте лъжец и глупак. Какво ви се иска? Приключения? Романтика? Хайде, скачайте от влака. Десет секунди по-късно сам ще се наречете идиот, ще се метнете на някое такси и ще ни гоните до следващия град.

— Може би.

Аз гледах как телефонните стълбове прелитат край нас един след друг. В далечината вече съзирах първите смътни очертания на някакъв град.

— Но не ми се вярва — чух се да казвам.

Търговският пътник срещу мен изглеждаше малко изненадан.

Защото бавно, съвсем бавно аз се надигнах и се изправих. Посегнах за шапката си. Усетих как ръката ми потърси единствения ми куфар. Аз самият бях изненадан.

— Почакайте! — възкликна търговският пътник. — Какво правите?

Влакът направи внезапен завой. Аз се олюлях. Далече напред видях острия връх на църковна кула, гъста гора, поле от избуяла пшеница.

— Май ще слеза от влака — отвърнах аз.

— Седнете — каза той.

— Не — противопоставих се аз. — Има нещо в този град, там пред нас. Трябва да отида и да видя. Разполагам с време. В действителност не ми се налага да бъда в Л. А. преди понеделник. Ако не слеза от влака сега, винаги ще се чудя какво съм пропуснал, какво съм оставил да ми се изплъзне, когато съм имал шанса да го видя.

— Ние просто разговаряхме. Там няма нищо.

— Грешите — казах аз. — Има.

Сложих шапката на главата си и вдигнах куфара.

— За бога — възкликна търговският пътник, — мисля, че наистина се готвите да го направите.

Сърцето ми биеше учестено. Лицето ми гореше.

Влакът изсвири. Влакът се втурна надолу по релсите. Градът бе близо!

— Пожелайте ми късмет! — обадох се аз.

— Късмет! — извика той.

Аз изтичах с вик за носач.

На перона на гарата, подпрян на стената, стоеше стар олющен стол. В този стол съвсем отпуснат, така че се губеше в дрехите си, седеше мъж на около седемдесет, който изглеждаше така, сякаш е бил прикован там, откакто е построена гарата. Слънцето бе обгорило

лицето му и бе оставило по бузите му бръчици като змийчета и плетеници, от които очите му сякаш бяха вечно присвити. На летния ветреца косата му бе като пепеливобял облак от дим. Синята му риза, разкопчана на врата, откриваше бели, къдрави косъмчета и бе избеляла като изцъкленото в късния следобед небе. Обувките му бяха набъбнали, като че ли ги бе държал нехайно в някаква пещ, сковани завинаги. Сянката му под него представляваше неизменни черни шарки.

Докато слизах, очите на възрастния човек, пробягали край всяка врата на влака, се спряха учудени върху мен.

Помислих си, че ще ми махне с ръка.

Но се появи само ненадейно пламъче в притворените му очи; като химична промяна, която означаваше, че ме е забелязал. И все пак той не бе помръднал дори устни, клепащ или пръст. Някаква невидима маса се бе размърдала в него.

Потеглящият влак бе повод да отместя поглед, за да го проследя. На перона нямаше никой друг. Никакви автомобили не чакаха край обвитата в паяжини и закована с гвоздеи врата на гарата. Единствено аз се бях отделил от железния грохот на влака, за да стъпя върху разхлопаните дъски на дървения перон.

Влакът изсвири отвъд хълма.

„Глупак“, помислих си. Моят спътник бе имал право, че ще ме обхване паника пред тази тягост, която вече предусещах тук.

„Е, добре, помислих си, глупак — да, но да бягам — не!“

Повлякох куфара си надолу по перона, без да поглеждам към стареца. Когато минавах, долових как крехкото му тяло се размърда, този път така, че можах да го чуя. Краката му бавно се спуснаха и изтропаха по изгнилите дъски.

Аз продължих да вървя.

— Добър ден — произнесе слаб глас.

Знаех, че не гледа мен, а само огромното безоблачно пространство на блесналото над нас небе.

— Добър ден — поздравих го аз.

Поех нагоре по прашния път към града. След сто ярда се огледах назад.

Старецът все така седеше там и се взираше в слънцето, като че ли с ням въпрос.

Аз забързах нататък.

Минах през задрямалия в късния следобед град, анонимен и самотен — пъстърва, която плува нагоре по течението, без да докосва бреговете на спокойната река на живота, който си течеше навсякъде около мен.

Подозренията ми се потвърдиха: това бе един град, в който нищо не се случваше, в който произтекоха само следните събития:

Точно в четири часа вратата на магазина за железария на Хонегър се затръшна след едно куче, което излезе навън и се овъргаля в прахоляка на пътя. В четири и тридесет една сламка изсмукваше и последната капка от дъното на чашата със сода и в тишината на дрогерията звукът напомняше огромен водопад. Пет часът — момчета и камъчета се гмурваха в реката край града. Пет и петнадесет — цяло шествие от мравки в сянката на брястовете.

И все пак — аз бавно се завъртях кръгом — някъде в този град трябва да има нещо, което си заслужава да бъде видяно. Знаех, че то е там. Знаех, че трябва да продължа да вървя и да гледам. Знаех, че ще го намеря.

И продължих да вървя. И продължих да се оглеждам.

През целия следобед съществуваше само един постоянен и неизменен фактор: старецът в избелелите сини панталони и риза бе винаги наблизо. Когато седях в дрогерията, той бе отвън пред нея — плюеше тютюн, който се извиваше като буболечки в праха. Когато стоях край реката, той клечеше малко по-надолу по течението и сякаш вършеше кой знае какво, твърде дълго ми ръцете си.

Някъде около седем и тридесет вечерта аз се разхождах за седми или осми път из смълчаните улици, когато чух стъпки зад себе си.

Обърнах се — старецът ме следваше, гледаше право пред себе си, а в пожълтелите си зъби стискаше стръкче суха трева.

— Мина много време — промълви той.

Ние тръгнахме заедно в здрача.

— Много време — продължи той, — откакто чакам на този перон.

— Вие ли? — учудих се аз.

— Аз — той кимна в сянката на дърветата.

— Чакахте ли някого на гарата?

— Да — отвърна той. — Вас.

— Мен ли? — Изненадата сигурно бе проличала в гласа ми. — Но защо? Не сте ме виждали никога през живота си.

— Нима твърдя обратното? Казах само, че съм чакал.

Вече бяхме на края на града. Той зави, а с него и аз по притъмнелия речен бряг към подпорите на моста, по който на изток и на запад профучаваха нощните влакове и много рядко спираха тук.

— Искате да научите нещо за мен? — неочаквано попитах аз. — Да не сте шерифът?

— Не, не съм шериф. И не искам да знам нищо за вас.

Той пхна ръце в джобовете си. Слънцето бе вече залязло. Въздухът бе станал неочаквано студен.

— Само съм изненадан, че сте тук най-после, това е всичко.

— Изненадан?

— Изненадан — потвърди той — и... доволен.

Аз рязко спрях и го погледнах право в очите.

— Откога чакате на онзи перон?

— Горедолу двадесет години.

Знаех, че казва истината, гласът му бе спокоен и тих като реката.

— Чакахте мен? — попитах аз.

— Или някой като вас — поясни той.

Ние продължихме да вървим в сгъстяващия се мрак.

— Харесва ли ви нашият град?

— Хубав е, тих — казах аз.

— Хубав, тих — той кимна. — А хората харесаха ли ви?

— Хората изглеждат приятни и тихи.

— Такива са — каза той. — Приятни, тихи.

Бях готов да се върна обратно, но старецът продължаваше да говори и за да го изслушам и проявя учтивост, се наложи да вървя с него в необятната тъмнина, сред буйните поля и ливади отвъд града.

— Да — каза старецът, — денят, в който напуснах работа, преди двадесет години, аз седнах на онзи перон и останах там; седях и не вършех нищо, чаках да се случи нещо, не знаех какво, не знаех... Не бих могъл да го назова. Но когато най-после се случеше, щях да го позная, щях да погледна и да кажа: „Да, господи, ето това съм чакал.“ Железопътна катастрофа? Не. Отдавнашна моя приятелка да се

завърне в града след петдесет години? Не. Не. Трудно е да се назове. Някой. Нещо. И, изглежда, по някакъв начин то е свързано с вас. Едва ли мога да ви обясня...

— Защо не опитате? — попитах аз.

Бяха се показали първите звезди. Ние продължавахме да вървим.

— Е, добре — произнесе той бавно, — знаете ли достатъчно за това, което е вътре във вас?

— Имате предвид вътрешностите ми или психологически?

— Точно това е думата. Имам предвид главата ви, мозъка ви, знаете ли достатъчно за тях?

Тревата шушнеше под краката ми.

— Малко.

— Мразили ли сте много хора през живота си?

— Някои.

— С всички е така. Съвсем нормално е да мразиш, нали, а и не само да мразиш. Макар че никога не говорим за това, не ни ли се иска понякога да ударим хората, които ни причиняват болка, дори да ги убием?

— Едва ли минава седмица, без да изпитаме това чувство — съгласих се аз, — но го отлагаме.

— Отлагаме целия си живот — каза той. — Хората говорели така и така, мама и татко казвали това и онова, законът гласял туй и туй. И тъй отлагате едно убийство, после друго и още две след него. Докато стигнете моята възраст и имате твърде много мисли от този род в главата си. И ако не поведете сам тази война, никога нищо не се случва, за да се освободите от тях.

— Някои хора стрелят по мишени или ходят на лов за патици — казах аз. — Някои тренират бокс или борба.

— Но някои не го правят. За тях именно говоря. За себе си. През целия си живот съм си спестявал тези трупове, замразявал съм в главата си мисълта за тях. Понякога се озлобяваш срещу града и хората в него, задето те карат да отминаваш подобни неща. Не ви ли се нравят някогашните пещерни хора, които просто надавали страхотен вик и цапардосвали някого по главата с някоя сопа.

— И всичко това ще доведе до...

— Ще доведе до следното: всеки би пожелал да извърши едно убийство в живота си, един вид, да се отърве от този огромен товар, от

всички тези убийства в ума си, които никога не е имал смелостта да извърши. И понякога му се открива такава възможност. Някой изтичва пред колата му, той не натиска спирачките и продължава да кара. Някой не може да докаже нищо при подобни случаи. Човекът дори пред себе си не признава, че го е извършил. Той просто не е поставил крака си върху спирачките навреме. Но вие знаете, както и аз, какво се е случило в действителност, нали?

— Да — потвърдих аз.

Градът бе останал далече назад. Минавахме по дървено мостче над малка рекичка, съвсем близо до железопътния насип.

— И така — каза старецът, като гледаше водата — единственият род убийство, което си заслужава да бъде извършено, е онова, при което някой не може да се досети кой го е извършил, защо го е извършил или пък кого са убили, нали така? Е, тази идея ми дойде може би преди двадесет години. Не мисля за това всеки ден или всяка седмица. Понякога минават дори цели месеци, но идеята си остава, все същата: всеки ден тук спира само един влак, а понякога дори и той не спира. В такъв случай, ако искаш да убиеш някого, ще се наложи да чакаш, нали, години наред, докато някой свършено непознат човек не дойде във вашия град, непознат, който слиза от влака без никаква причина; човек, когото някой не познава и който не познава никого в града. Тогава и само тогава, помислих си аз, като си седях на перона, можеш просто да се приближиш и когато няма някой наоколо, да го убиеш и да го хвърлиш в реката. Ще го открият далече надолу по течението. А може и никога да не го открият. Някой не би се сетил да дойде в Рампарт Джънкшън, за да го търси. Той не е отивал там. Пътувал е за някъде другаде. Ето, това е цялата ми идея. И аз бих познал този човек в минутата, когато слиза от влака. Бих го познал, така ясно...

Бях спрял да вървя. Беше тъмно. Луната щеше да изгрее най-рано след час.

— Наистина ли? — попитах аз.

— Да — отвърна той.

Видях движението на главата му, когато погледна към звездите.

— Е, достатъчно говорих.

Той се промъкна по-близо и докосна лакътя ми. Ръката му бе така гореща, сякаш, преди да ме докосне, я бе държал опряна на някоя

печка. Другата му ръка, неговата дясна ръка, оставаше скрита, стисната здраво, издула джоба му.

— Говорих достатъчно.

Нещо изпищя.

Обърнах рязко глава.

Горе, полетял като хала, нощният експрес профуча по невидимите релси, разпръсна светлина над хълма, гората, фермите, къщите в града, полето, канавките, ливадата, изораната земя, водата, после със силен грохот и вой отмина и изчезна. Релсите потреперваха още известно време. После — тишина.

Двамата със стареца стояхме и се гледахме в тъмното. Летата му ръка все така стискаше лакътя ми. Другата му ръка все така оставаше скрита.

— Може ли да кажа нещо? — попитах аз накрая.

Старецът кимна.

— За себе си — обясних аз.

Но се наложи да млъкна. Едва дишах. Напрегнах усилие, за да продължа:

— Странно. Често съм си мислил същото. Истина е, че едва днес, когато пътувах с влака, си помислих какво идеално, какво наистина идеално решение би могло да бъде. В работата напоследък не ми върви. Жена ми е болна. Най-добрият ми приятел почина миналата седмица. В света се води война. Самият аз съм изтерзан вътрешно. Би било тъкмо добре дошло за мен...

— Кое? — учуди се старецът с ръка върху лакътя ми.

— Да слеза от този влак в някое малко градче — казах аз, — където никой не ме познава, с този пистолет в джоба, да намеря някого, да го убия, да го погребя, да се върна обратно на гарата, да се кача на влака и да си отида вкъщи, и никой няма да бъде чак дотам прозорлив, и никой никога няма да узнае кой го е извършил, никога. Идеално, помислих си, идеално престъпление. И слезох от влака.

Стояхме там в тъмното в продължение на още една минута, като се вирахме един в друг. Вероятно и двамата се бяхме заслушали в ускореното, твърде ускореното наистина биене на сърцата си.

Светът се обърна под мен. Аз стиснах юмруци. Исках да падна. Исках да изпищя като влака.

Защото внезапно осъзнах, че всичко, което току-що бях изрекъл, не беше лъжа, измислена, за да спаси живота ми.

Всичките тези неща, които току-що бях казал пред този човек, бяха истина.

И сега знаех защо бях слязъл от влака в този град. Знаех какво съм търсил.

Чувах тежкото, учестено дишане на стареца. Ръката му се бе вкопчила в моята, като че ли можеше да падне. Бе стиснал здраво зъби. Той се наведе към мен, както направих и аз. Настъпи миг на напрегнато мълчание като пред експлозия.

Най-сетне той се опита да заговори. Гласът му бе глас на човек, смазан от чудовищен товар.

— Откъде да знам дали имате пистолет в джоба си?

— Не можете да знаете — гласът ми бе съвсем слаб. — Не можете да знаете със сигурност.

Той изчакваше. Помислих си, че ще припадне.

— Така ли било? — каза той.

— Така е — отроних аз.

Той стисна силно очи. Стисна силно устни.

След още пет секунди съвсем бавно и тежко успя да отдръпне ръката си от моята страшно натежала ръка. После погледна надолу към дясната си ръка и я извади празна от джоба си.

Бавно, с огромен товар върху плещите си ние се отдръпнахме един от друг и тръгнахме слепешком в тъмното.

Среднощният предупредителен сигнал „Пътник за качване“ се разпиля на хиляди искри върху релсите. Чак когато влакът излизаше от гарата, аз се надвесих през отворената врата на спалния вагон и погледнах назад.

Старецът бе седнал там, в своя стол, облегнат на стената на перона в своите избелели сини панталони и риза, с обгоряло лице и прозрачни очи. Той не ме погледна, когато влакът прелетя край него. Бе вперил поглед на изток към пустите релси, където утре или на следващия ден, или по-по-вдругиден един влак, някой влак, който и да е влак, може да прелети оттук, може да забави ход, може да спре. Лицето му бе застинало, очите му — невиждащи, приковани на изток. Имаше вид на стогодишен старец.

Влакът изпищя.

Надвесих се навън, примигвайки, и аз самият почувствувах се внезапно състарен.

Сега тъмнината, която ни бе събрала, застана между нас. Старецът, гарата, градът, гората изчезнаха в нощта.

Цял час аз стоях сред ревящия тътен и се вирах назад във всичкият този мрак.

ТЕ БЯХА СМУГЛИ И ЗЛАТООКИ

Металният корпус на ракетата бързо изстиваше от ветровете над ливадата. Капакът се изду и с пукот се отвори. От нейната напомняща часовников механизъм вътрешност пристъпиха навън мъж, жена и три деца. Останалите пътници се отдалечиха с шепот нататък из марсианската ливада и оставиха мъжа сам със своето семейство.

Той усети как вятърът запърха в косата му и отделните тъкани на тялото му се изопват, като че стоеше в центъра на някакъв вакуум. Жена му пред него потрепера. Децата — малки семенца, можеха всеки миг да бъдат засети в която и да е област на Марс.

Децата погледнаха към него. Лицето му бе мрачно.

— Какво има? — попита жена му.

— Да се качваме обратно.

— Да се върнем на Земята?

— Да! Слушай!

Вятърът виеше, стенеше. Всеки миг въздухът на Марс можеше да изтръгне душата му, както бива изсмукан костният мозък от бяла кост.

Той погледна към марсианските хълмове, които времето бе заоблило с разрушителния напор на годините. Видя древните градове, изоставени, да лежат като крехки детски кости сред развълнуваните езера от трева.

— Не губи кураж, Хари — каза жена му. — Твърде късно е. Пропътували сме поне шестдесет и пет милиона мили, дори повече.

Трите русокоси деца закрещяха нагоре към дълбокия купол на марсианското небе. Никой не отговори, само вятърът връхлиташе с вой в жилавата трева.

Той вдигна багажа в скованите си от хлад ръце.

— Ето, тръгваме — каза той, един човек, застанал на брега на морето, готов да нагази в него и да се удави.

Те влязоха в града.

Фамилията им беше Битъринг. Хари и жена му Кора; Тим, Лора и Дейвид. Те си построиха малка бяла къщичка и си правеха хубави закуски там, но страхът никога не ги напусна. Той присъстваше у мистър Битъринг и мисис Битъринг — трети неканен гост във всеки среднощен разговор, при всяко пробуждане сутрин.

— Чувствувам се като кристалче сол — казваше той често, — в планински поток, което водата размива. Не сме родени тук. Ние сме земни хора. Това е Марс. Той е за марсианците. За бога, Кора, да си купим билети и да се връщаме у дома.

Но тя само поклащаше глава.

— Един ден атомната бомба ще унищожи Земята. А тук ще оцелеем.

— Ще оцелеем, ала обезумели.

„Тик-так, седем часът — пропя часовникът, — време за ставане.“

И те станаха.

Нещо го подтикваше всяка сутрин да проверява всичко: топлатата камина, червените мушката в саксиите — прецизно, като че ли очакваше нещо да не е в ред. Сутрешният вестник току-що бе пристигнал със земната поща в шест. Ракета от Земята. Той разчупи печата и опря вестника в чинията със закуската си. Опита се да изглежда весел.

— Век на колониите — заяви той. — Е, след още една година ще има милион земяни на Марс. Големи градове, всичко! Казваха, че ще се провалим. Казваха, че марсианците ще се противопоставят на нашето нашествие. Но намерихме ли тук някакви марсианци? Ни една жива душа! О, намерихме опустелите им градове, но в тях няма никой. Така ли е?

Ураганен вятър се изви над къщата. Когато прозорците престанаха да дрънчат, мистър Битъринг преглътна и погледна децата.

— Не зная — каза Дейвид. — Може би наоколо има марсианци, които ние не виждаме. Понякога през нощта ми се струва, че ги чувам. Чувам вятъра. Пясъка, навяван по прозореца ми. Хваща ме страх. И виждам онези градове там, горе в планината, където много отдавна са живели марсианците. Струва ми се, че виждам неща, които се движат из тези градове, папа. Чудя се дали тези марсианци нямат нищо

против, че живеем тук. Чудя се дали няма да ни сторят нещо, задето сме дошли тук.

— Глупости! — Мистър Битъринг погледна навън през прозорците. — Ние сме добри, скромни хора.

Той погледна децата си.

— Във всеки мъртъв град има някакви призраци. Спомени, искам да кажа.

Загледа се към хълмовете.

— Виждате стълба и се чудите как са изглеждали марсианците, които са се изкачвали по нея. Виждате марсиански рисунки и се чудите как е изглеждал художникът. Създавате във въображението си един малък призрак от спомена за тях. Съвсем естествено е. Въображение.

Той млъкна.

— Не сте бродили горе из онези развалини, нали?

— Не, папа.

Дейвид бе вперил поглед в обувките си.

— Гледайте да стоите настрана от тях. Подай ми конфитюра.

— И все пак — каза малкият Дейвид — обзалагам се, че ще се случи нещо.

Нещо се случи още същия следобед.

Залитайки, Лора вървеше по улицата и плачеше. Спусна се с невидящи очи към верандата.

— Майко, татко... войната, Земята! — изхлипа тя. — Току-що се получи съобщение по радиото. Атомни бомби са паднали в Ню Йорк! Всички междупланетни ракети са взривени. Няма да има повече ракети за Марс, никога!

— О, Хари!

Майката се вкопчи в съпруга си и дъщеря си.

— Сигурна ли си, Лора? — попита тихо бащата.

Лора хлипаше.

— Сега завинаги ще останем на Марс, завинаги.

Дълго време се чуваше само вятърът в късния следобед.

„Сами, помисли си Битъринг. Само хиляда сме тук. Няма обратен път. Няма. Няма.“

Пот се лееше от лицето, ръцете и тялото му; той бе облян целият в пожара на своя страх. Искаше му се да удари Лора, да извика:

— Не, лъжеш! Ракетите ще се върнат!

Вместо това той притисна главата ѝ, погали я и каза:

— Ракетите ще долетят отново... някой ден.

— След пет години, навярно. Нали толкова трябват, за да се построи една ракета? Татко, татко, какво ще правим сега?

— Ще си гледаме работата, разбира се. Ще отглеждаме култури, деца. Ще чакаме. Ще оставим нещата да си текат, докато свърши войната и ракетите долетят пак.

На верандата се появиха двете момчета.

— Деца — каза той, като гледаше над главите им, — трябва да ви кажа нещо.

— Знаем — промълвиха те.

Битъринг отиде в градината, за да остане сам със своя страх. Докато ракетите тъчаха сребърни паяжини в пространството, успяваше да се примири с Марс. Защото винаги си повтаряше: „Утре, ако поискам, мога да си купя билет и да се върна на Земята.“

Но сега паяжината я нямаше, ракетите лежаха, превърнати в купища отпадъци от разтопено желязо и изкривени пружини. Хората от Земята бяха изоставени на неизвестностите на Марс, на вихрушките от сиво-кафяв прах и опияняващия въздух, за да бъдат опечени като джинджифилови курабийки през марсианските лета, да бъдат консервирани като хранителни запаси от марсианските зими. Какво щеше да се случи с него, с останалите? Това беше мигът, очакван от Марс. Сега той щеше да ги погълне.

Падна на колене в цветната леха, стиснал лопата в разтрепераните си ръце.

„Да работя, помисли си той, да работя и да забравя.“

Той отмести поглед от градината към планините на Марс. Сети се за величествените древни марсиански имена, които някога са украсявали тези върхове. Земните хора, дошли от небето, се взирали в хълмовете, реките, марсианските морета, останали безименни въпреки имената си. Някога марсианците са строили градове, дали са им имена; изкачили планините — дали им имена; преплували морета — дали им

имена. Планините изчезнали, моретата пресъхнали, градовете се срутили. Независимо от това земните жители изпитвали мълчалива вина, задето са измислили нови имена на тези древни хълмове и долини.

И все пак човекът живее със символи и етикети. Имената били дадени.

Мистър Битъринг се почувствува съвсем самотен в своята градина под марсианското слънце — наведен там, зает със засаждането на земни цветя в една чужда почва.

„Мисли. Не преставай да мислиш. За разни неща. Забрави за Земята, за атомната война, за разрушените ракети.“

Плувна в пот. Огледа се наоколо. Никой не го наблюдаваше. Махна вратовръзката си.

„Твърде смело, помисли си той. Първо сваляш сакото си, а сега — вратовръзката.“

Той внимателно я окачи на една праскова, която бе донесъл като фиданка от Масачузетс.

Върна се отново към размислите си за имената и планините. Земните хора бяха променили имената. Сега на Марс съществуваха долината Хормел, морето Рузвелт, хълмовете Форд, платото Вандърбилт, реката Рокфелер. Не беше правилно. Американските заселници бяха проявили повече мъдрост, като използваха древните индиански имена на прерии: Уисконсин, Минесота, Айдахо, Охайо, Юта, Милуоки, Уокеган, Осео. Стари имена, със стар смисъл.

Вторачил безумен поглед в планините, той тревожно си мислеше:

„Там горе ли сте? Всички вие, мъртви марсианци? А ето ни и нас — сами, изолирани. Слезте долу, прогонете ни! Ние сме безпомощни!“

Вятърът посипа дъжд от цветчетата на прасковата.

Той погледна почернялата си от слънцето ръка, нададе тих вик. Докосна цветчетата, вдигна ги. Обърна ги, заопипва ги отново и отново. После извика жена си:

— Кора!

Тя се показва на прозореца. Той изтича при нея.

— Кора, тези цветчета!

Тя ги заразглежда.

— Виждаш ли? Различни са. Те са се изменили! Вече не са цветчета на праскова!

— Струва ми се, че са наред — каза тя.

— Не са. Не са в ред! Не мога да кажа защо. Допълнително цветче, листенце... нещо... цвят, мирис!

Децата изтичаха навън тъкмо навреме, за да видят как баща им се суети из градината, изтръгва репичките, лука и морковите от лехите им.

— Кора, ела виж!

Те си подаваха един на друг лука, репичките, морковите.

— Приличат ли на моркови?

— Да... не...

Тя се поколеба:

— Не знам.

— Изменили са се.

— Може би.

— Но ти виждаш, че са променени! Лук, но не точно лук, моркови, но не съвсем. Опитай: същите и все пак различни. Помириши: не е както обикновено.

Той усети как сърцето му блъска в гърдите. Бе уплашен. Зарови пръсти в почвата.

— Кора, какво става? Какво е това? Трябва да бягаме оттук!

Той се затича из градината. Заопипва всяко дърво.

— Розите. Розите. Цветът им става зелен.

И те стояха, загледани в зелените рози.

А два дни по-късно Тим дотича:

— Елате да видите кравата. Доях я и го видях. Хайде де!

Те стояха под навеса и гледаха своята единствена крава.

На главата ѝ се бе показал трети рог.

А ливадата пред къщата съвсем неусетно и бавно се оцветяваше с цвета на пролетни теменужки. Семена от Земята, но поникваше трева с лек виолетов оттенък.

— Трябва да се махаме — каза Битъринг. — Ще изядем тези неща и тогава ние ще се преобразим... кой знае в какво. Не мога да допусна да се случи. Остава ни само едно. Да изгорим тази храна!

— Тя не е отровна.

— Отровна е. Недоловимо, съвсем недоловимо. Мъничко. Съвсем, съвсем мъничко. Не трябва да я докосваме.

Той ужасен погледна къщата.

— Дори къщата. Вятърът е направил нещо с нея. Въздухът я е обгорил. Мъглата през нощта. Дъските всичките са се деформирали. Тя не е вече къща на хора от Земята.

— О, това твоё въображение!

Той облече сакото и сложи вратовръзката си.

— Отивам в града. Трябва да направим нещо. Ще се върна.

— Почакай, Хари! — извика жена му.

Но него вече го нямаше.

В града, върху сенчестите стъпала на бакалницата, мъжете седяха с ръце върху коленете си и разговаряха със забележително спокойствие и непринуденост.

На мистър Битъринг му се прииска да стреля във въздуха.

„Какво правите, глупаци такива! — помисли си той. — Седите си тук! Чули сте новината: приковани сме към тази планета. Е, размърдайте се! Не сте ли уплашени? Не се ли боите? Какво ще правите?“

— Здравей, Хари — поздравиха го всички.

— Вижте какво — каза им той. — Чули сте новината онзи ден, нали?

Те кимнаха и се засмяха.

— Разбира се, разбира се, Хари.

— Какво ще правите?

— Какво ще правим ли, Хари? Какво бихме могли да направим?

— Да построим ракета, ето какво!

— Ракета ли, Хари? За да се върнем в онази бъркотия? О, Хари!

— Но на вас *би трябвало* да ви се иска да се върнете. Забелязахте ли цветчетата на прасковата, лука, тревата?

— Ами да, Хари, май забелязахме — обади се един от мъжете.

— Не ви ли плаши това?

— Не си спомням да ме е изплашило... много, Хари.

— Идиоти!

— Ех и ти, Хари!

На Битъринг му се прииска да заплаче.

— Трябва да се заловите за работа заедно с мен. Ако останем тук, всички ще се променим. Въздухът... Не помирисвате ли? Нещо във въздуха. Марсиански вирус може би; някакво семе или цветен прашец. Послушайте ме!

Те се бяха втренчили в него.

— Сам — обърна се той към един от тях.

— Да, Хари?

— Ще ми помогнеш ли да построя ракета?

— Хари, имам цял куп железария и няколко чертежа. Ако искаш да работиш в моята работилница върху ракетата, добре дошъл си. Ще ти продам метала за петстотин долара. Ако работиш сам, ще можеш да конструираш съвсем хубавичка ракета за около тридесет години.

Всички се изсмяха.

— Не се смейте.

Сам го гледаше развеселен, с мълчалива насмешка.

— Сам — промълви Битъринг. — Очите ти...

— Какво им е, Хари?

— Не бяха ли сиви?

— Ами... е, не си спомням.

— Бяха, нали?

— Защо питаш, Хари?

— Защото сега са жълтеникави.

— Така ли, Хари? — произнесе нехайно Сам.

— И си по-висок и по-слаб...

— Може и да си прав, Хари.

— Сам, не би трябвало да имаш жълти очи.

— Хари, а какъв цвят очи имаш ти? — попита Сам.

— Очите ми ли? Сини са, разбира се.

— Заповядай, Хари.

Сам му подаде джобно огледалце.

— Погледни се.

Мистър Битъринг се поколеба, после вдигна огледалцето към лицето си.

Виждаха се мънички, съвсем смътни златисти петънца, разпръснати в синьото на очите му.

— Я виж какво направи! — възкликна Сам миг по-късно. — Счупи ми огледалото.

Хари Битъринг влезе в работилницата и започна да строи ракетата. Мъжете стояха пред отворената врата, разговаряха и се шегуваха, без да повишават гласове. От време на време му помагаша да вдигне нещо. Но предимно се мотаеха и го наблюдаваха с жълтеникавите си очи.

— Време е за вечеря, Хари — казаха те.

Жена му се появи с вечерята в плетена кошница.

— Няма да я пипна — каза той. — Ще ям само от дълбоко замразените запаси. Храна, която е донесена от Земята. Нищо от нашата градина.

Жена му стоеше и го наблюдаваше.

— Не можеш да построиш ракета.

— Някога, когато бях на двадесет години, работех в една работилница. Познавам метала. Веднъж да започна и другите ще ми помогнат — каза той, без да я погледне, като разпъваше чертежите.

— Хари, Хари — промълви тя безпомощно.

— Трябва да се измъкнем, Кора. Трябва!

Нощите се изпълваха от вятъра, задухал надолу из пустото, озарено от лунна светлина море от ливади край малките, бели, подобни на шахматни фигурки градове, които лежаха от дванадесет хиляди години в плитчините. В селището на земляните домът на Битъринг се разтърси от осезаема промяна.

Легнал в леглото, мистър Битъринг почувствува как костите му се изместват, моделират се и омекват като злато. Жена му, която лежеше до него, бе потъмняла от многото слънчеви следобеди. Кожата ѝ бе станала смугла и златиста; изгоряла почти до черно от слънцето, тя спеше; спяха и децата — като излети от метал в своите легла, а вятърът виеше отчаяно, променяше старата праскова и виолетовата трева, разпиляваше зелените листенца на розите.

Страхът не можеше да бъде овладян. Той се бе впил в гърлото и сърцето му. Стичаше се с потта от мишниците, слепоочието и треперещата длан.

На изток грейна зелена звезда.

Непознатата дума се отрони от устните на мистър Битъринг.

— Айорт. Айорт — повтаряше я той.

Думата бе марсианска... Той не знаеше този език.

Посред нощ стана и набра номера на археолога Симпсън.

— Симпсън, какво значи думата „айорт“?

— Ами това е старото марсианско название на нашата Земя?

Защо?

— Ей така.

Телефонната слушалка се изплъзна от ръката му.

— Ало, ало, ало, ало — продължаваше да се чува в нея, докато той седеше, втренчил очи в зелената звезда навън. — Битъринг? Хари, чуваш ли ме?

Дните бяха огласяни от звън на метал. Той издигна скелета на ракетата с неохотната помощ на трима от равнодушните мъже. След около час се умори и трябваше да поседне.

— Височината — изсмя се някой.

— Ядеш ли, Хари? — попита друг.

— Ям — отвърна той сърдито.

— От дълбоко замразените запаси ли?

— Да!

— Отслабнал си, Хари.

— Не съм!

— И по-висок си станал.

— Лъжец!

Няколко дни по-късно жена му го отведе настрани.

— Хари, свършихме всичките запаси от замразена храна. Не остана нищо. Ще се наложи да правя сандвичи с храна, отгледана на Марс.

Той тежко се отпусна на пода.

— Трябва да ядеш — каза тя. — Нямах сили.

— Да — промълви той.

Взе си сандвич, отвори го, погледна го и започна да го гризе.

— И си дай почивка до края на деня — добави тя. — Горещо е. Децата искат да поплуват в канала и да се поразходят. Моля те, ела с нас.

— Не мога да губя време. В такъв критичен момент!

— Само за час — настоя тя. — Плуването ще ти се отрази добре. Той се надигна, изпотен.

— Добре, добре. Остави ме на мира. Ще дойда.

— Браво, Хари.

Слънцето бе горещо, а денят — тих. Силен, изпепеляващ огън се изсипваше над земята. Движеха се покрай канала: бащата, майката и децата, които се гонеха, облечени в бански костюми. Спряха и изядоха сандвичите с месо. Той видя как е потъмняла кожата им. Видя жълтите очи на жена си, на децата си, очите им, които никога преди не са били жълти. Побиха го тръпки, но бяха отнесени на вълнички от приятната слънчева топлина. Бе твърде уморен, за да се уплаши.

— Кора, откога очите ти са жълти?

Тя бе озадачена.

— Предполагам, че винаги са били.

— Не са ли се променили от кафяви през последните три месеца?

Тя захапа устни.

— Не. Защо питаш?

— Няма значение.

Те продължиха да седят.

— Очите на децата — каза той. — Те също са жълти.

— Понякога с растежа очите на децата променят цвета си.

— Може би и *ние сме* деца. Поне за Марс. Това се казва идея.

Той се засмя.

— Мисля да поплувам.

Те скочиха във водите на канала и той се остави да потъва надолу, надолу към дъното, като златна статуетка и да лежи там сред зелената тишина. Всичко наоколо бе вода — тиха и дълбока, всичко бе покой. Той усети как постоянното, бавно течение леко го носи.

„Ако полежа тук достатъчно дълго, помисли си той, водата ще свърши своето дело, ще изсмуче плътта ми, докато щръкнат костите ми подобно на корали. Ще остане само скелетът ми. И после водата ще може да иззида от този скелет зелени форми, дълбоководни, червени и

жълти. Промяна. Промяна. Бавна, дълбока, неусетна промяна. А не е ли същото, както е *там*, горе?“

Той видя небето над него, заляно от тази вода, и слънцето, истинско марсианско слънце, заради атмосферата, времето и пространството.

„Там горе е голяма река, помисли си той, марсианска река, всички ние лежим на дъното ѝ в своите иззидани с камъчета къщурки, в своите потънали каменни домове, като спотайващи се рачета, а водата отмива нашите предишни тела, издължава костите и...“

Той се остави да изплува нагоре в меката светлина.

Тим седеше на брега на канала и наблюдаваше баща си съсредоточено.

— Утха — произнесе той.

— Какво? — попита бащата.

Момчето се усмихна.

— Ти знаеш. „Утха“ на марсиански значи „татко“.

— Откъде научи?

— Не знам. Отнякъде. Утха!

— Какво искаш?

Момчето се поколеба.

— Аз... аз искам да променя името си.

— Да го промениш?

— Да.

Майка му доплува до тях.

— Какво му е лошото на името „Тим“?

Тим неспокойно се размърда.

— Онзи ден ти викаше: „Тим, Тим, Тим.“ Аз дори не чух. Казах си: „Това не е моето име. Имам си ново име, с което искам да ме наричат.“

Мистър Битъринг се улови за брега на канала, тялото му бе сковано от хлад, а сърцето му бавно отмерваше ударите.

— Какво е това ново име?

— Линл. Не е ли хубаво? Мога ли да се наричам така? Моля ви.

Мистър Битъринг подпря с ръка главата си. Замисли се за ракетата, за работата, която вършеше сам, и как дори сред своето семейство оставаше винаги сам, толкова сам.

Чу жена си да казва:

— Защо не?

Чу себе си да произнася:

— Да, можеш да се наричаш така.

— Йеее! — нададе вик момчето. — Аз съм Линл, Линл!

Затичано надолу из ливадата, то танцуваше и викаше.

Мистър Битъринг погледна жена си.

— Защо направихме това?

— Не зная — отвърна тя. — Просто ми се стори добра идея.

Те навлязоха между хълмовете. Разхождаха се по някогашна мозайка от тесни пътечки, край все още бликащи извори. Пътечките бяха покрити с тънка, прозрачна пелена от прохладна вода през цялото лято. На босите им крака бе прохладно през целия ден; те нагазваха и шляпаха като в поточе.

Стигнаха до малка, изоставена марсианска вила с красив изглед към долината. Построена на върха на един хълм. Стаи от син мрамор, огромни стенописи, басейн. В тази лятна горещина тук бе толкова прохладно. Марсианците не са вярвали в големите градове.

— Колко хубаво би било — каза мисис Битъринг, — ако можехме да се преместим тук горе, в тази вила за през лятото.

— Хайде — подкани я той. — Връщаме се в града. Чака ме още работа върху ракетата.

Но, докато работеше тази нощ, споменът за прохладната вила от син мрамор нахлу в мисълта му. Минаваха часове и ракетата му се струваше все по-маловажна.

С течение на дните и седмиците значимостта ѝ се смали и съвсем се стопи. Предишният страх го нямаше вече. Плашеше се само от мисълта, че бе допуснал да го изостави по този начин. Но някак си горещината, въздухът, условията на работа...

Той дочу шепота на мъжете на терасата пред неговата работилница.

— Всички заминават. Чу ли?

— Добре. Така и трябва.

Битъринг излезе.

— Къде отиват?

Той видя два камиона, натоварени с деца и мебели да потеглят надолу по прашната улица.

— Горе във вилата — каза мъжът.

— Да, Хари. Заминавам. Сам също. Нали, Сам?

— Точно така, Хари. А ти?

— Имам работа тук.

— Работа! Можеш да завършиш тази ракета през есента, когато е по-прохладно.

Той си пое дъх.

— Издигнал съм целия скелет.

— През есента е по-добре.

Гласовете им бяха станали лениви от горещината.

— Трябва да работя — настоя той.

— Есента — увещаваха го те.

И думите им звучаха така убедително, така правдиво.

„През есента ще е най-добре, помисли си той. Ще имам много време тогава.“

„Не — изкрещя някаква частица от неговото съществуване дълбоко в него, скътана там, заключена здраво, сподавена. — Не! Не!“

— През есента — повтори той.

— Хайде, Хари — настояваха всички.

— Да — съгласи се той, усещайки как плътта му се разтапя в горещия, втечен въздух. — Да, през есента. Тогава ще започна работа пак.

— Намерих вила край канала Тайра — каза някой.

— Искаш да кажеш „канала Рузвелт“, нали?

— Тайра. Древното марсианско название.

— Но на картата...

— Забрави тази карта. Сега е Тайра. Намерил съм едно място в планината Пилън...

— Искаш да кажеш „веригата Рокфелер“ — поправи го Битъринг.

— Искам да кажа планината Пилън — повтори Сам.

— Да — каза Битъринг, погребан в прилива от горещ въздух. —

Планината Пилън.

Всички помогнаха да се натовари камиона в жаркия, безветрен следобед на следващия ден.

Лора, Тим и Дейвид носеха пакетите. Или както те самите биха предпочели да ги наричат: „Тил, Линл и Уер носеха пакетите.“

Изоставиха мебелите в малката бяла къщурка.

— За Бостън бяха направо чудесни — каза майката. — И в тази къщичка също. Но горе във вилата! Не. Ще си ги вземем, когато се върнем през есента.

Битъринг мълчеше.

— Имам няколко идеи за мебелите във вилата — каза той след известно време. — Огромни, тежки мебели.

— А твоята „Енциклопедия“! Сигурно ще я вземеш със себе си?

Мистър Битъринг се огледа.

— Ще дойда да я взема идната седмица.

Те се обърнаха към дъщеря си.

— А твоите рокли от Ню Йорк?

Момичето ги погледна изненадано и смутено.

— Ами, не ги искам повече.

Те затвориха газта, водата, заключиха вратите и се отдалечиха. Бащата надникна в камиона.

— Боже мой, не сме взели много — отбеляза той. — Като имам предвид колко донесохме на Марс, това е само шепичка!

Той запали камиона.

После дълго стоя загледан в малката бяла къщичка и бе обладан от желанието да изтича до нея, да я докосне, да се сбогува с нея, защото му се струваше, че заминава на дълго пътешествие, изоставил нещо, към което никога не би могъл напълно да се завърне и никога отново не би могъл да проумее.

Точно тогава по пътя минаха Сам и семейството му в друг камион.

— Хей, Битъринг! Ето ни, тръгнахме!

Камионът се заклатушка надолу по някогашното шосе извън града. След него в същата посока се отправиха още шестдесет. След отминалата колона гъст облак от прахоляк обгърна потъналия в тишина град. Водите на канала бяха сини на слънцето и тих ветрец подухваше в клоните на странните дървета.

— Сбогом, град! — промълви мистър Битъринг.

— Сбогом, сбогом — повтори цялото семейство, като махаше с ръка.

И повече не погледнаха назад.

Лятото пресуши каналите. Лятото премина като огън над ливадите. В опустялото земно селище боядисаните къщи се олющиха и обелиха. Автомобилните гуми, върху които децата се бяха люлели в задните дворове, бяха увиснали като спрени часовникови махала в нажежения въздух.

В работилницата скелетът на ракетата се покри с ръжда.

В тихата есен мистър Битъринг стоеше — съвсем смугъл сега, съвсем златоок, на склона край своята вила и гледаше към долината.

— Време е да се връщаме — каза Кора.

— Да, но няма да се върнем — промълви той. — Там няма вече нищо.

— Твоите книги — напомни му тя. — Твоите чудесни костюми. Твоите *илес* и твоите чудесни *айор уеле ре* — поправи се тя.

— Градът е опустял. Никой няма да се върне — каза той. — Няма причина за това, никаква.

Дъщерята шиеше гоблени, а синовете свиреха на старинни флейти и кавали; смехът им отекваше в мраморната вила.

Мистър Битъринг стоеше загледан в земното селище далеч долу в долината.

— Такива странни, такива абсурдни домове са построили земните жители.

— Не са познавали по-добри — размишляваше жена му. — Такива грозни хора. Радвам се, че вече ги няма.

Двамата се спогледаха, сепнати от това, което току-що бяха произнесли. Засмяха се.

— Къде ли са отишли? — чудеше се той.

Погледна жена си. Тя бе златна и стройна като дъщеря му. Погледна го и тя и той й се стори почти толкова млад, колкото големия им син.

— Не знам — промълви тя.

— Ще се върнем в града може би идната година или следващата, или пък по-следващата — каза той спокойно. — А сега... топло ми е. Искаш ли да поплуваме?

Те обърнаха гръб на долината. Ръка за ръка тръгнаха мълчаливо надолу по пътеката от бистра изворна вода.

Пет години по-късно от небето се спусна ракета. Тя кацна сред облаци пара в долината. От нея с викове изскочиха хора.

— Спечелихме войната на Земята! Дойдохме да ви спасим! Хей!

Но построеното от американците градче от къщички, с прасковени дръвчета и театри, стоеше онемяло. Намериха полузавършен скелет на ракета, който ръждясваше на една опустяла работилница.

Новопристигналите претърсиха хълмовете. Капитанът основа щаб в един изоставен бар. Лейтенантът му се върна, за да докладва.

— Градът е безлюден, но сред хълмовете открихме местни жители, сър. Смугли. Златооки. Марсианци. Определено дружелюбни. Разговаряхме съвсем малко. Усвояват английски твърде бързо. Уверен съм, че отношенията ни с тях ще бъдат най-дружески, сър.

— Смугли, а? — повтори замислено капитанът. — Колко са?

— Около шестстотин-осемстотин, бих казал, живеят в мраморните развалини сред хълмовете, сър. Високи, здрави. Жените им са красиви.

— Казаха ли ви какво е станало с мъжете и жените, които са построили това земно селище, лейтенант?

— Нямаат ни най-малка представа за това, което се е случило с този град и неговите жители.

— Странно. Мислиш ли, че тези марсианци са ги убили?

— Изглеждат удивително миролюбиви. Вероятно чума е унищожила града, сър.

— Вероятно. Предполагам, че това е една от загадките, които никога няма да разбулим. Една от онези загадки, за които четем понякога.

Капитанът огледа стаята, прашните прозорци, сините планини, които се извисяваха отвъд тях, каналите, в които водата течеше, озарена от слънцето, и чу тихия шепот на вятъра. Той потрепера. После, като се съвзе, почука с пръст голямата нова карта, която бе забол с кабарче върху една празна маса.

— Ще имаме много работа, лейтенант.

Гласът му продължи монотонно и тихо да нарежда, докато слънцето потъваше зад сините хълмове.

— Нови селища. Минни обекти, проучване на полезните изкопаеми. Да вземем бактериологични проби. Работата, всичката тая

работа. А старите записи са изгубени. Ще трябва да правим нови карти, да дадем нови имена на планините, реките и всичко останало. Ще ни е необходимо малко въображение.

— Какво ще кажете, ако назовем тези планини „веригата Линкълн“, този канал „Уошингтън Канал“, тези хълмове... можем да наречем тези хълмове на ваше име, лейтенант. Дипломация. А вие от учтивост може да назовете някой град на мое име. Услуга за услуга. А защо да не наречем тази долина на Айнщайн, а онова по-нататък... *слушате* ли ме, лейтенант?

Лейтенантът откъсна втренчения си поглед от синевата и тихата мъгла над хълмовете, далече отвъд града.

— Какво?... О, тъй вярно, сър!

ТУК ИМА ТИГРИ

— Една планета трябва да бъде сразена докрай — каза Чатъртън. — Да проникнете на нея, да я преобърнете, да изтравите животните ѝ, да заприщете реките ѝ, да изорете полята ѝ, да прочистите въздуха ѝ, да изкопаете недрата ѝ, да я подчините, да я изсечете, да изтръгнете душата ѝ, след като сте получили това, което желаете. В противен случай тя добре ще ви подреди. Не можете да се отнасяте с доверие към планетите. Те непременно са различни, непременно злонамерени и съществуват, за да ви спипат, особено тук, толкова далеч, на милиони мили сред небитието, така че ги покорете първи. Съдерете им кожата, казвам ви. Изтръгнете полезните им изкопаеми и бягайте, преди този проклет свят да е експлодирал пред очите ви. Само така трябва да се отнасяте с тях.

Ракетата се спускаше към планета 7 от звездна система 84. Бяха пропътували милиони и милиони мили. Земята бе далеч, нейната система и нейното слънце — забравени; системата ѝ — овладяна, проучена и експлоатирана; претърсени бяха и други планети, изцедени докрай и опустошени, а сега ракетите на тези нищожни хорица, от една невероятно далечна планета, изследваха далечните звездни пространства. За няколко месеца или за няколко години те биха могли да пропътуват всякакви разстояния, защото скоростта на ракетите им бе скоростта на боговете и сега, за десетхиляден път, една от ракетите в разширилия се кордон на лова се спускаше надолу към един чужд свят.

— Не — каза капитан Форестър. — Изпитвам твърде голям респект към другите светове, за да се отнасям с тях по начина, по който вие желаете, Чатъртън. Във всеки случай, благодаря на бога, че не влиза в задълженията ми да похищavam и разрушavam. Щастлив съм, че съм само член на екипажа на ракетата. Вие сте антрополог и минеролог. Давайте — копайте, сечете, заличавайте. Аз само ще наблюдавам. Аз само ще се поразходя и ще погледам този нов свят, какъвто и да е той, както и да изглежда. Обичам да разглеждам. Всички

членове на космически екипажи са съзерцатели, иначе не биха се отпразвили към нови светове. Щом си космонавт, значи обичаш да вдишваш непознат въздух, да съзираш нови багри и нови хора — ако срещнеш такива, — нови океани и острови.

— Вземете си револвера — каза Чатъртън.

— В кобура ми е — отвърна му Форестър.

Двамата се обърнаха към вратата и видяха един свят от зеленина, който се възправяше, за да посрещне кораба им.

— Чудя се какво си мисли *той* за нас — промълви Форестър.

— Не бих му се понравил — каза Чатъртън. — Бога ми, ще се постарая да не ме хареса. И не ме е грижа, разбирате ли. Пукната пара не давам. Тръгнал съм заради парите. Бихте ли кацнали ей там, капитане; прилича ми на обетована земя, ако изобщо съм я виждал някога.

Беше такава свежа зеленина, каквато не бяха виждали от дните на детството си.

Езера осейваха като капчици бистра синя вода меките полянки по хълмовете; нямаше шумни шосета, табели или градове.

„Море от зелени игрища за голф, помисли си Форестър, едно безкрайно море. Забиваш зелените колчета, измъкваш ги и така можеш да изминеш десет хиляди мили във всяка посока и никога да не свършиш играта си. Една планета за почивните дни, един свят — ливада за крокет, където би могъл, да се излегнеш по гръб, със стръкче детелина между зъбите, с притворени очи, с усмивка да гледаш небето, да вдишваш мириса на трева, да дремеш в един безкраен ден за отдих, да се размърдваш само от време на време, за да разгърнеш неделния вестник или да засилиш дървената топка на червени ивици във вратата.“

— Ако изобщо някоя планета може да бъде сравнявана с жена, то това е тази.

— Жена по външен вид, но по същество мъж — поясни Чатъртън. — Отвътре — по мъжки твърда, цялата от здраво желязо, мед, уран, чернозем. Не позволявай на този грим да те заблуди.

Той отиде до помещението, където стоеше в очакване Роботът-сонда. Неговият огромен свредел-хобот проблясваше със синкав блясък, готов да се забие на седемдесет стъпки дълбочина, да засмуче

буци пръст, а можеше да достигне още по-надълбоко, до самото сърце на планетата. Чатъртън му намигна.

— Ще я подредим твоята жена, Форестър, и то хубавичко.

— Да, знам, че ще го направиш — промълви Форестър.

Ракетата се приземи.

— Изключително много зеленина, изключителен покой — каза Чатъртън. — Не ми харесва.

Той се обърна към капитана.

— Ще излезем с пушки.

— Аз издавам заповедите, ако нямате нищо против.

— Да, а моята компания плаща пътя ни в милиони долари за машинария, която трябва да опазим; това е твърде крупна инвестиция.

Въздухът на новата планета 7 от звездна система 84 бе подходящ. Вратата се разтвори широко. Мъжете се изнизаха един по един в потъналия в зеленина гостоприемнен свят.

Чатъртън излезе последен с револвер в ръка.

Когато стъпи върху зелената ливада, земята потрепера. Тревата се разлюля. Отдалеч, откъм гората, се разнесе тътен. Небето като че ли се навъси, потъмня едва забележимо. Мъжете гледаха към Чатъртън, когато това се случи.

— Земетресение, ей богу!

Чатъртън пребледня. Всички се засмяха.

— Не те харесва, Чатъртън!

— Глупости!

Трусът най-после премина.

— Е — обади се капитан Форестър, — не се разтреесе заради нас, сигурно не одобрява вашата философия.

— Чиста случайност — усмихна се Чатъртън. — Хайде сега, по двама. Искам Роботът-сонда да бъде изнесен тук след половин час за няколко проби.

— Един момент.

Форестър престана да се смее.

— Трябва най-напред да разчистим наоколо, да се убедим, че няма враждебно настроени хора или зверове. Освен това не попадаме всяка година на планета като тази, толкова е хубава, нима можеш да ни съдиш за желанието да я поразгледаме?

— Добре — Чатъртън се присъедини към тях.

— Хайде, да свършваме по-бързо.

Оставиха един от тях на пост край кораба и се отдалечиха нататък сред полята и ливадите, отвъд ниските хълмове към долините. Като групичка момчета, тръгнаха на разходка в най-прекрасния ден в разгара на лятото, в най-хубавата година в историята, които се разхождат в това така подходящо за крокет време, където, ако се заслушате, можете да доловите шумоленето на дървената топка в тревата, тракването на съборените пръчици на вратичката, прииждащия на вълни нежен шепот от гласове, неочаквано долетелия откъм някоя обвита с бръшлян тераса звънък женски смях, подрънкването на леда в лятната кана за чай.

— Хей — възкликна Дрискъл, един от по-младите членове на екипажа, като вдишваше с пълни гърди, — нося топка и бухалка за бейзбол; ще си направим една игра по-късно. Какво игрище само!

Мъжете се засмяха тихичко в този така хубав за бейзбол сезон, на приятния, тих ветреца за тенис, на времето, тъй подходящо за разходка с велосипед и за бране на диво грозде.

— Как ти се струва идеята да окосим всичко това? — попита Дрискъл.

Мъжете спряха.

— Знаеш си, че нещо не е в ред! — извика Чатъртън. — Тази трева... тя е току-що подрязана.

— Вероятно е такъв вид — винаги къса.

Чатъртън се изплю върху зелената трева и започна да я мачка с обувката си.

— Не ми харесва, не ми харесва. Ако нещо се случи с нас, никой на Земята няма да узнае. Тъпа политика: ако някоя ракета не се завърне, никога не изпращаме втора, за да установи причината за това.

— Съвсем естествено — обясни Форестър. — Не можем да си губим времето да изследваме хиляди враждебни светове, да водим безсмислени войни. Всяка ракета означава години, пари, човешки живот. Не можем да си позволим да пожертваме две ракети, ако едната е доказала, че планетата е враждебна. Продължаваме към мирни планети. Като тази.

— Често се чудя — обади се Дрискъл — какво ли се е случило с всички онези пропаднали експедиции в световите, които никога няма отново да посетим.

Чатъртън погледна към гората в далечината.

— Били са застреляни, намушкани с нож, опечени за вечеря. Както може да се случи и с нас всяка минута. Време е да се върнем към работата, капитане!

Бяха застанали на едно малко възвишение.

— Опитайте така — каза Дрискъл, разперил широко ръце. — Спомняте ли си как сте тичали, когато сте били малки и как сте усещали вятъра? Сякаш по ръцете ти са изникнали пера. Тичаш и си мислиш, че всеки миг ще полетиш, но никога наистина не си летял.

Мъжете стояха, потънали в спомени. Във въздуха се носеше ухание на цветен пращец и свежестта на току-що превалял дъжд, който изсъхва върху милионите стръкчета трева.

Дрискъл леко се затича.

— Ей богу, усещам вятъра! Разбирате ли, ние никога всъщност не сме летели истински... сами. Налага се да седим вътре в тези грамади от метал, далеч от истинския полет. Никога не сме летели, както летят птиците, със собствени криле. Не би ли било хубаво да разпериш ръце ей така...

Той разпери ръцете си.

— Да се затичаш...

Той се затича пред тях, смеейки се на идиотщината си.

— И да полетиш! — извика той.

И полетя.

Времето течеше и златните часовници на мъжете, застанали долу, отмерваха минутите. Всички бяха вперили поглед нагоре. А от небето долетя гръмко почти невероятен смях.

— Кажете му да слезе — прошепна Чатъртън. — Ще се пребие.

Никой не го чу. Никой не извърна глава към Чатъртън. Лицата им бяха обърната нагоре — прехласнати, усмихнати.

Най-после Дрискъл се приземи в краката им.

— Видяхте ли ме? Боже мой, аз полетях!

Бяха видели.

— Нека поседна, о, господи, господи!

Дрискъл плесна с ръце колената си, като не преставаше да се кикоти.

— Аз съм врабче, аз съм ястреб. Хайде, всички опитайте!

— Вятърът. Той ме вдигна и ме понесе! — промълви той миг по-късно, като се задъхваше и тръпнеше от възторг.

— Да се махаме оттук.

Чатъртън започна да обикаля бавно в кръг, вперил поглед в синьото небе.

— Това е капан, иска всички да полетим във въздуха. После изведнъж ще ни стовари и ще се пребием. Връщам се на кораба.

— Ще изчакаш, докато аз издам такава заповед — каза Форестър.

Мъжете се бяха намръщили, застанали сред приятна прохлада, а вятърът появяваше като въздишка край тях. Във въздуха сякаш бе запърхало хвърчило, разнасяха се звуците на една вечна пролет.

— *Поисках* от вятъра да полетя — каза Дрискъл. — И той ме понесе!

Форестър махна с ръка на другите да се отдалечат.

— След него ще опитам аз. Ако загина, всички обратно в кораба.

— Съжалявам, не мога да позволя това; вие сте капитанът — каза Чатъртън. — Не можем да рискуваме живота ви.

Той извади револвера си.

— Би трябвало да имам някаква власт или сила тук. Тази игра се проточи твърде дълго; заповядвам ви да се върнете на кораба!

— Прибери револвера — каза тихо Форестър.

— Не мърдай, идиот такъв!

Чатъртън стрелкаше поглед ту към един, ту към друг.

— Не го ли *почувствахте*? Този свят е жив, има красива външност, играе си с нас, изчаква сгоден случай.

— Аз ще преценя това — отсече Форестър. — Ще се върнете на кораба след миг под арест, ако не приберете този револвер.

— Щом вие, глупаци, не искате да дойдете с мен, можете да си умрете тук. Аз се връщам, взимам си пробите и се измъквам.

— Чатъртън!

— Не се опитвайте да ме спрете!

Чатъртън се затича. И изведнъж нададе вик.

Всички закрещяха и погледнаха нагоре.

— Ето го — посочи Дрискъл.

Чатъртън бе полетял в небето.

Нощта се бе спуснала, като че кротко се бе притворило някакво огромно око. Чатъртън седеше зашеметен на склона на хълма. Другите бяха насядали около него уморени и се заливаха от смях. Той не поглеждаше към тях, не поглеждаше небето, усещаше само земята и как се напрягат ръцете, краката и тялото му.

— Господи, беше прекрасно! — възкликна един мъж на име Кестлър.

Те всички бяха летели като скорци, като орли и врабци и всички бяха щастливи.

— Стига, Чатъртън, беше забавно, нали? — попита Кестлър.

— Невъзможно е...

Чатъртън затвори очи, стисна ги силно, силно.

— Не може да го направи. Възможно е само в един случай: жив е. Въздухът е жив. Като ръка, вдигна ме нагоре. Всяка минута той може да убие всички ни. Той е жив!

— Добре — съгласи се Кестлър, — да допуснем, че е жив. Но едно живо същество трябва да има някаква цел. Представи си, че целта на този свят е да ни направи щастливи.

Като че ли в подкрепа на това Дрискъл долетя с манерка във всяка ръка.

— Открих едно поточе и го опитах — чиста вода, почакайте само да я опитате и вие!

Форестър взе едната манерка, смушка Чатъртън с нея, предлагайки му да пийне. Чатъртън поклати глава и се дръпна рязко настрана. Скри лице в шепите си.

— Това е кръвта на тази планета. Истинска кръв. Изпийте я, натъпчете я в себе си и вие пускате този свят вътре в себе си — да наднича през очите ви и да слуша с ушите ви. Не, благодаря!

Форестър сви рамене и отпи.

— Вино! — възкликна той.

— Не може да бъде!

— Вино е. Помиришете, опитайте! Чудесно бяло вино!

— Домашно, френско — Дрискъл отпи.

— Отрова — каза Чатъртън.

Манерките минаваха от ръка в ръка.

Продължиха да бездействат в приятния следобед, без желание да правят каквото и да е, за да не нарушат покоя, който бе обгърнал всичко наоколо. Напомняха младежи в присъствието на голямата, изключителна красота на някоя прекрасна жена, опасяващи се, че с някоя дума или жест могат да я накарат да отвърне лице, да ги лиши от своята прелест и своето нежно внимание. Бяха усетили земетресението, с което бе посрещнат Чатъртън, а те не желяеха земетресения, мислеше си Форестър. Нека се наслаждават на този първи ваканционен ден, на този риболовен сезон. Да седят под сенчестите дървета или да се разхождат по гостоприемните хълмове, но нека не сондират с никакви сонди, нека не правят никакви проби, не сквернят с никакви скверни деяния.

Откриха малко поточе, което се изливаше в басейн от вряла вода. Рибата, която плуваше в студеното поточе горе, блясваше и цамбурваше в горещия извор, а минути по-късно изплуваше сварена на повърхността.

Чатъртън неохотно се присъедини към другите и яде с тях.

— Ще изтрови всички ни. В такива неща винаги има някаква клопка. Довечера ще спя в ракетата. Вие можете да спите навън, щом желаете. Ала бих ви цитирал надписа върху една карта от история на средните векове: „Тук има тигри.“ По някое време тази нощ, когато заспите, тигрите и канибалите ще се появят.

Форестър поклати глава.

— Ще се съглася с теб, тази планета е жива. Самата тя е една раса. Но има нужда от нас, за да се поперчи с хубостта си, да оценим красотата ѝ. Каква е ползата от една сцена, пълна с чудеса, ако няма публика.

Но Чатъртън не го слушаше. Той се бе навел — беше му прилошало.

— Отровен съм! Отровен!

Те го държаха за раменете, докато му премина. Дадоха му вода. Останалите се чувствуваха добре.

— Отсега нататък по-добре не яж нищо друго, освен храна от кораба — посъветва го Форестър. — По-безопасно е.

— Започваме работа веднага.

Чатъртън се олюля и обърса устата си.

— Пропиляхме цял ден. Ще работя сам, ако се наложи. Ще му дам да се разбере на това дяволско творение.

Той се заклатушка към ракетата.

— Не може да прецени кога му е проработил късметът — измърмори Дрискъл. — Не можем ли да го спрем, капитане?

— На практика той е собственик на експедицията. Не се налага да му помагаме; има точка в договора, която гарантира правото ни на отказ за работа при опасни условия. Така че... отнасяйте се с тази Градина за отдых, както бихте искали тя да се отнесе с вас. Никакво дълбанае на инициали по дърветата. Оправете тревата, когато станете. Съберете обелките от банани след себе си.

Сега там долу, откъм кораба, се разнесе силно бръмчене. От вратата на склада се изтърколи огромният лъскав Робот-сонда. Чатъртън го последва, като непрекъснато го упътваше по радиото.

— Насам... тук!

— Какъв глупак!

— Сега! — извика Чатъртън.

Роботът зарови своя огромен свредел в зелената трева.

Чатъртън махна с ръка нагоре към останалите.

— Ще ѝ покажа аз.

Небето потрепера.

Роботът се намираще точно в центъра на малко море от трева. Известно време дълбаеше, като изхвърляше буци влажна земя, които изплюваше безцеремонно в един тресящ се сандък за проби.

В следващия миг Роботът нададе пронизителен, металически писък, като чудовище, на което са прекъснали обедата. От почвата под него бавно заклокочи и се заиздига нагоре синкава течност.

Чатъртън изкрещя:

— Отдръпни се, глупак такъв!

Роботът затрополи тремаво, като в някакъв старомоден, праисторически танц. Той пицеше като мощен влак, който прави остър завой и изхвърля червени искри. Потъваше. Черната тиня под него хлътна и се превърна в черно блато.

Със задавена от кашлицата въздишка, пухтейки и клокочейки, Роботът затъна в черната пяна, като слон — застрелян и умиращ; тръбеше като мамут в края на една епоха, а в ямата изчезваха един подир друг тремавите му крайници.

— Боже мой — прошепна тихичко Форестър, хипнотизиран от гледката. — Знаеш ли какво е това, Дрискъл? Катран. Тази глупава машина се натъкна на катранена яма!

— Слушай, слушай! — крещеше Чатъртън на Сондата, като тичаше покрай езерото от мазна тиня. — Насам, ето тук!

Но както древните тирани на земята, динозаврите, с техните огромни, тръбящи вратове, роботът потъваше и се мятеше в това езеро, от което нямаше връщане назад към твърдия спасителен бряг.

Чатъртън се обърна към мъжете, които все така стояха горе, далеч от него.

— *Направете нещо...*

Роботът изчезна.

Катранената яма клокочеше злорадо, поглъщайки костите на изчезналото чудовище. Повърхността на блатото се украти. Огромен мехур, последният, се надигна, избълва миризма на петрол и се разпадна.

Мъжете слязоха долу и застанаха на брега на малкото черно море.

Чатъртън престана да крещи.

След един безкраен миг на взирание в смълчаното катранено блато, Чатъртън се обърна и погледна с невиждащ поглед към хълмовете, към зелените вълнисти ливади. В далечината дърветата бяха отрупани с плодове, които капеха тихо по земята.

— Ще ѝ покажа аз — промълви тихичко той.

— Успокой се, Чатъртън.

— Ще я подредя — каза той.

— Седни, пейни си.

— Добре ще я подредя, ще ѝ дам да разбере, че не може да се отнася така с мен.

Чатъртън отново се запъти към кораба.

— Хей, почакай малко — извика Форестър.

Чатъртън се затича.

— Знам какво да направя, знам как да ѝ дам да се разбере!

— Спрете го! — извика Форестър.

Той се затича, после си спомни, че може да лети.

— Атомната бомба е на кораба, ако се добере до нея...

Останалите се бяха сетили за това и бяха вече във въздуха. Малка горичка се простираше между ракетата и Чатъртън, тъй като той тичаше по земята крещейки, забравил, че може да лети или се боеше да полети, или пък нещо му пречеше. Екипажът заедно с капитана се насочи към ракетата, за да го изчака там. Те пристигнаха, образуваха кордон и затвориха вратата. За последен път зърнаха Чатъртън, когато навлизаше в горичката.

Екипажът стоеше в очакване.

— Този глупак, тоя луд тип.

Чатъртън не се появи от другия край на горичката.

— Върнал се е, изчаква да отслабим бдителността си.

— Вървете да го доведете — заповяда Форестър.

Двама от екипажа отлетяха нататък.

В този миг над потъналия в зеленина свят се изсипаха тихо едри дъждовни капки.

— Последните краски — обади се Дрискъл. — Никога няма да ни се наложи да строим домове тук. Забележете, че върху нас не вали. Вали навсякъде — пред нас и зад нас. Какъв свят!

Те стояха сухи под синия прохладен дъждец. Слънцето залязваше. Луната като огромно ледено бяло кълбо изгря над освежените хълмове.

— Остава само едно нещо, от което този свят се нуждае.

— Да — промълвиха, бавно и замислено всички.

— Ще трябва да потърсим — каза Дрискъл. — Логично е. С вятъра летим, дърветата и потоците ни хранят, всичко тук живее. Вероятно, ако помолим за компания...

— Дълго време съм си мислил, сега и по-рано — каза Кестлър. — Всички сме самотници, пътуваме от години, вече ни е омръзнало. Нима не би било хубаво да се установим някъде. Може би тук. На Земята се бъхтим до смърт само за да спестим достатъчно, за да си купим къща, плащаме данъци, градовете вонят. Тук при това време няма дори да имаме нужда от дом. Ако ти доскучае, можеш да си поръчаш дъжд, облаци, сняг, промяна някаква. Не се налага да работиш за нищо.

— Би било отегчително. Ще се побъркаме.

— Не — каза Кестлър с усмивка. — Ако животът стане твърде лек, ще трябва само да повторим няколко пъти това, което каза

Чатъртън: „Тук има тигри.“ Слушайте!

Там, в далечината... не бе ли това едва доловим рев на гигантска котка, скрита в сумрака на гората?

Мъжете потрепераха.

— Какъв гъвкав свят — каза сухо Кестлър. — Жена, която би направила всичко, за да достави удоволствие на своите гости... дотогава, докато сме любезни с нея. Чатъртън не бе любезен с нея.

— Чатъртън... Какво стана с него?

Като че ли в отговор някой извика от далечината. Двамата мъже, които бяха отлетели, за да намерят Чатъртън, махаха с ръка от края на горичката. Форестър, Дрискъл и Кестлър отлетяха нататък.

— Какво става?

Мъжете посочиха към гората.

— Решихме, че сигурно ще поискате да видите това, капитане. Дяволски зловещо...

Един от мъжете посочи към пътеката.

— Погледнете тук, сър.

Върху нея се виждаха отпечатъци от огромни лапи — съвсем ясни и пресни.

— И ей тук.

Няколко капки кръв.

Във въздуха се носеше тежка миризма на животно.

— Чатъртън?

— Не мисля, че някога ще го намерим, капитане.

От живата, задъхана тишина на сумрака долетя рев на тигър, слаб, заглъхващ, изчезващ в далечината.

Мъжете лежаха върху жилавата трева край реката, а нощта бе топла.

— Напомня ми за нощите, когато бях дете — каза Дрискъл. — Двамата с брат ми очаквахме настъпването на най-горещата юлска нощ и тогава спяхме на ливадата, брояхме звездите, разговаряхме. Беше страхотна нощ, най-хубавата нощ в годината, а сега, когато се замисля отново за нея, и най-хубавата нощ през моя живот.

После прибави:

— Без да се смята тази, естествено.

— Все си мисля за Чатъртън — каза Кестлър.

— Недей — промълви Форестър. — Ще поспим няколко часа и ще отлетим. Не можем да рискуваме да останем тук още един ден. Нямам предвид бедата, която сполетя Чатъртън. Не. Но ако продължим да стоим, тази планета ще започне да ни харесва твърде много. Никога няма да ни се иска да я напуснем.

Лек ветрец повя над тях.

— Аз и сега не искам да заминавам.

Дрискъл постави ръце под главата си и продължи да лежи тихо.

— А и тя не иска да заминаваме.

— Ако се върнем на Земята и разкажем на всички каква прекрасна планета е тази, какво ще стане тогава, капитане? Ще започнат да прииждат на тълпи тук и ще я унищожат.

— Не — промълви вяло Форестър. — Първо, тази планета не би се примирила с такова мащабно нашествие. Не зная какво ще направи, но вероятно би могла да измисли нещо интересно. Второ, на мен тази планета ми харесва твърде много; отнасям се с почит към нея. Ще се върнем на Земята и ще излъжем. Ще кажем, че е враждебна. Каквато и ще бъде за повечето хора като Чатъртън, спуснали се тук, за да я наранят. Предполагам, че в края на краищата това няма да е лъжа.

— Чудно нещо — обади се пак Кестлър. — Не ме е страх. Чатъртън изчезва, вероятно е убит по най-жесток начин, а ние си лежим тук, никой не бяга, никой не трепери. Идиотско е. И все пак е правилно. Ние ѝ се доверяваме и тя има доверие в нас.

— Забелязахте ли, че след като отпихте по веднъж от водата-вино, не пожелахте повече? Свят на умереността.

Те лежаха и се заслушваха в нещо и им се струваше, че това е огромното сърце на тази земя, което бие бавно и топло под телата им.

Форестър си помисли: „Жаден съм.“

Капчица дъжд падна върху устните му.

Той тихичко се засмя.

„Самотен съм“ — помисли си той.

В далечината дочу ясно нежни гласове.

Пред затворените му очи се разкри някакво видение. Сред някакви хълмове извираше бистра река и в плитчините на тази река, сред пръски вода, той съзря красавиците с грейнали лица. Играеха като деца по брега. И се оказа, че Форестър знае всичко за тях и техния живот. Бяха номади, бродеха из този свят, защото такова бе желанието

им. Нямахме шосета и градове, а само хълмове, равнини и ветрове, които ги носеха като бели перца натам, накъдето пожелаеха. Докато Форестър намислеше въпроса, някакъв невидим събеседник пошепваше отговорите. Нямахме мъже. Тези жени сами възпроизвеждаха своята раса. Мъжете бяха изчезнали преди петдесет хиляди години. А къде бяха тези жени сега? На миля надолу от зелената горичка, на миля отвъд виненото поточе край шестте бели камъка и на още една, трета миля до голямата река. Там, в плитчините, бяха жените, които биха могли да станат прекрасни съпруги, да отгледат красиви деца.

Форестър отвори очи. Другите бяха седнали.

— Сънувах.

Всички бяха сънували.

— На миля под зелената горичка...

— На миля отвъд поточето с вино...

— Край шестте бели камъка... — прибави Кестлър.

— И на третата миля до голямата река — прибави Дрискъл, седнал там.

Известно време никой не проговори. Те гледаха сребрилата ракета, огряна от звездната светлина.

— Ще вървим или ще летим, капитане?

Форестър не отговори.

Дрискъл настоя:

— Капитане, да останем. Да не се връщаме повече на Земята. Никога няма да дойдат да проверят какво се е случило с нас, ще си помислят, че са ни унищожили тук. Какво ще кажеш?

Лицето на Форестър бе обляно в пот. На няколко пъти се опита да каже нещо. Ръцете му потрепваха върху коленете. Екипажът седеше в очакване.

— Би било хубаво — каза капитанът.

— Разбира се.

— Но...

Форестър въздъхна.

— Трябва да изпълним задълженията си. В кораба ни хората са вложили средства. Длъжни сме заради тях да се върнем.

Форестър се изправи. Мъжете все така седяха на земята и не обръщаха внимание на думите му.

— Такава дяволски хубава нощ — промълви Кестлър.

Те се взираха в обраслите с буйна трева хълмове, дърветата и реката, забързана към далечни хоризонти.

— Да се качваме на кораба — произнесе с усилие Форестър.

— Капитане...

— Качвайте се — повтори той.

Ракетата се издигна в небето. Вперил поглед надолу, Форестър видя всяка долина и всяко малко езерце.

— Трябваше да останем — каза Кестлър.

— Да, знам.

— Още не е късно да се върнем.

— Страхувам се, че е.

Форестър регулира телескопа на вратата.

— Погледнете.

Кестлър погледна.

Обликът на света бе променен. Бяха се появили тигри, динозаври, мамути. Избухваха вулкани, циклони и урагани се извиваха над хълмовете със стихията и яростта на времето.

— Да, приличаше наистина на жена — каза Форестър. — Очаквала от милиони години посетители, тя се е подготвяла, разкрасявала. Бе си сложила най-гиздава премяна заради нас. Когато Чатъртън се отнесе зле с нея, тя го предупреди на няколко пъти и после, когато той се опита да унищожи красотата ѝ, тя го отстрани. Тя искаше да бъде обичана като всяка жена, заради нея самата, не заради богатствата ѝ. И така, след като ни бе предложила всичко, ние ѝ обърнахме гръб. Тя е жена, на която са се подиграли. Остави ни да си заминем, но никога няма да можем да се върнем. Ще ни очаква с онези там...

Той кимна към тигрите, циклоните и бушуващите океани.

— Капитане — каза Кестлър.

— Да.

— Малко късно е да ви казвам това. Но точно преди да отлетим, аз дежурях при люка. Оставих Дрискъл да се измъкне от кораба. Искаше да отиде. Не можех да му откажа. Отговорен съм. Сега той е там долу на тази планета.

И двамата се обърнаха към телескопа.

След дълго мълчание Форестър каза:

— Радвам се. Радвам се, че един от нас имаше достатъчно разум, за да остане.

— Но той вече е мъртъв!

— Не, тази картина там долу е за нас, вероятно зрителна измама. Под всичките там тигри, лъвове и урагани Дрискъл е цял и невредим, защото той е нейният единствен съзерцател сега. О, тя съвсем ще го разглези. Той ще води чудесен живот, наистина чудесен, докато ние ще се мотаем тук нагоре-надолу из системата и ще търсим, но никога отново няма да открием планета като тази. Не, няма да се опитваме да се върнем обратно и да спасяваме Дрискъл. Във всеки случай не мисля, че „тя“ би ни позволила. Пълен напред, Кестлър. Давай пълен на пред.

Ракетата отскочи напред с увеличена скорост.

И точно преди блясъкът на планетата да се стопи в мъглявина, Форестър си представи съвсем ясно как Дрискъл върви надолу през горичката и тихичко си подсвирква, цялата свежест на планетата, ширнала се край него, поточето от вино, което тече за него, сварената риба, която изплува в горещия поток, плодове зреят по дърветата в полунощ и далечни гори и езера очакват да се отбие. Дрискъл се отдалечаваше сред безкрайните зелени ливади, приближаваше шестте бели камъка отвъд гората, край брега на голямата светла река.

СЛУЧАЙНО ДА ЗАСПИШ^[1]

Никой не желае смъртта и никой не я очаква. Нещо се обърква, ракетата се накланя в пространството, астероид изскача отнейде, непрогледен мрак, раздвижване, ръцете скриват очите, яростен тласък назад от реактивната струя в предните двигатели, сблъсъка.

Тъмнината. В тъмнината — безумна болка. И в тази болка — кошмарът.

Той не беше в безсъзнание.

— Име? — питаха невидими гласове.

— Сейл — отвръщаше той, а главата му се въртеше и му се гадеше. — Ленард Сейл.

— Професия? — викаха гласовете.

— Космонавт! — извикваше той в отговор, сам сред този мрак.

— Добре дошъл — казаха гласовете — Добре дошъл, добре дошъл.

И се загубиха.

Той се изправи сред развалините на своя кораб, полегнал като надиплена, парцалива одежда около него.

Слънцето изгря и настъпи утро.

Сейл изкърти вратата и се прав и задъхан. Късмет. Абсолютен късмет. Костюмът му бе незасегнат; кислородът — годен. Няколкоминутна справка и той разбра, че има запаси от кислород и храна за два месеца. Чудесно! А това... той затършува из развалините. Чудо на чудесата! Радиопредавателят бе напълно здрав.

Той натрака съобщението на предавателя.

„Разбит върху астероид 787. Сейл. Помощ. Сейл.
Помощ.“

Изминаха няколко минути, отговорът дойде:

„Ало, Сейл. Тук Адамс, летище Марс. Изпращам спасителен кораб «Логаритъм». Пристига астероид 787 шест дни. Дръж се.“

Сейл затанцува.

Толкова просто било. Претърпяваш злополука. Имаш храна. Викаш помощ по радиото. Помощта пристига.

— Voalà! — извика той.

Слънцето се издигна високо и стана топло. Не изпитваше страх от смъртта. Шестте дена изобщо нямаше да ги усети. Ще яде, ще чете, ще спи. Огледа се наоколо. Няма опасни животни; запасът от кислород е достатъчен. Какво повече би могъл да желае човек? Боб и бекон, беше отговорът. Той докосна механизма върху шлема си, който изстреля храна в устата му.

След закуска запали цигара и бавно, поемайки дълбоко дима, го издихваше навън през специалната тръба на шлема си. Кимна доволно. Какъв живот! Нямаше и дракотина по себе си. Късмет, истински късмет!

Главата му клюмна.

„Да поспя“ — помисли си той.

„Добра идея. Да си подремна малко... Спокойно, имаш достатъчно време за сън. Цели шест дълги, разкошни дни в безделие и размисли. В сън.“

Той се излегна, пхна ръка под главата си и затвори очи.

Безумието се върна, за да го завладее отново. Гласовете нашепваха.

„Спи, да, спи — повтаряха те. — О, спи, спи.“

Той отвори очи. Гласовете замлъкнаха. Всичко бе нормално. Той вдигна рамене. Затвори бавно, колебливо очи. Намести дългото си тяло.

„Иииииииииии“ — напяваха гласовете отдалеч.

„Аааааааааа“ — напяваха гласовете.

„Спи, спи, спи, спи, спи“ — напяваха гласовете.

„Умри, умри, умри, умри, умри“ — напяваха гласовете.

„Оооооооооооо“ — викаха гласовете.

„Ммммммммммммммммммммммммммммм“ — като че ли пчела забръмча в мозъка му.

Той седна, разтърси глава. Примига към разбития кораб. Твърд метал. Усети коравата скала под пръстите си. Видя слънцето, грейнало в синьото небе.

„Да се опитаме да поспим по гръб“ — помисли си той.

Намести се, този път по гръб. Часовникът цъкаше на ръката му. Кръвта пламтеше във вените му.

„Спи, спи, спи, спи, спи“ — напяваха гласовете.

„Аааааааааааааааа“ — напяваха гласовете.

„Умри, умри, умри, умри, умри. Спи, спи, умри, спи, умри, спи, умри! Оооооох. Аааааах. Иииииииииииии!“

Кръвта бучеше в ушите му. Воят на вятъра се усилваше.

„Мой, мой — обади се някакъв глас. — Мой, мой, той е мой; той е мой!“

„Не, мой, мой — каза друг глас. — Не, мой, мой, той е мой!“

„Не, наш, наш — пропяха десет гласа. — Наш, наш, той е наш!“

Пръстите му трепнаха. По челюстите му премина спазъм. Клепачите му конвулсивно затрепкаха.

„Най-последно, най-последно — пропя високо някакъв глас. — Сега, сега. Всичкото това време, очакването. Свърши, свърши — напяваше високият глас. — Свърши, свърши, най-последно!“

Като че ли се намираще под водата. Зелени песни, зелени видения, зелено време. Бълбукащи гласове, удавени в морските дълбини по време на прилива. Далечни хорове напяват неразбираеми припеви. Ленард Сейл се размърда в агония.

„Мой, мой“ — извика един силен глас.

„Мой, мой!“ — изпищя друг.

„Наш, наш“ — пищеше хорът.

Дрънченето на метал, звън от саби, сблъсъкът, битката, сражението, войната. Всичко това изригна изведнъж и безмилостно раздираше мозъка му.

„Иииииииии!“

Той скочи на крака с вик. Пейзажът се стопи и заплува пред очите му.

Някакъв глас каза:

— Аз съм Тайл от Раталар. Достойният Тайл, Тайл от Кървавата могила и Барабана на смъртта. Тайл от Раталар, Палачът на хора!

Обади се друг:

— Аз съм Айор от Уендило, Мъдрият Айор, страшилище за неверниците!

Хорът припяваше:

— А ние — воините, ние — стоманата... воините, алената, шурнала по земята кръв, алената, димяща на слънцето кръв...

Ленард Сейл се олюля под този товар.

— Вървете си! — извика той. — Оставете ме, за бога, оставете ме!

„Иииииии“ — чу се силният звън от сблъсъка на гореща стомана.

Тишина.

Той стоеше, облян целият в гореща пот. Трепереше така силно, че не можеше да стои прав.

„Полудял съм, помисли си той. Съвсем полудял. Направо за лудницата. Луд!“

Той рязко отвори торбата с храна, направи нещо с едно пакетче. Кафето бе готово само след миг. Жадно го погълна през тръбата на шлема си. Потрепера. Пое дълбоко въздуха.

„Да поразсъдим спокойно сега — помисли си той, като се отпусна тежко на земята. Кафето бе изгорило езика му. — В рода ни няма случай на лудост от двеста години насам. Всички са здрави, уравновесени. Няма причина за лудост сега. Шок? Глупости. Никакъв шок. Ще бъда спасен след шест дни. Какъв шок в такъв случай. Няма никаква опасност. Това е един обикновен астероид. Обикновено, обикновено, обикновено място. Няма причина за лудост. Аз съм с всичкия си.“

„О!“ — извика някакъв тих, металически глас вътре в него. Като ехо. Загълхна.

— Да — извика той, като удряше юмруци един в друг. — С всичкия си!

„Хахахахахаха“ — заглъхващ смях отнейде.

Той рязко се обърна.

— Ще млъкнеш ли... ти! — извика той.

— Не сме казвали нищо — обади се планините.

— Не сме казвали нищо — повтаряха небесата.
— Не сме казвали нищо — повтаряха останките от кораба.
— Добре тогава — каза той, олюлявайки се. — Ще се погрижа да е така.

Всичко бе нормално.

Камъните се нагорещяваха. Небето бе огромно и навъсено. Той погледна пръстите си и видя как слънцето огрява всяко черно косъмче по тях. Погледна обувките си и праха по тях. Внезапно се почувствува много щастлив, защото взе решение.

„Няма да спя, помисли си той. Имам кошмари, така че защо да спя. Ето го изхода.“

Състави си план. От девет часа сутринта, което значеше от тази минута нататък, до дванадесет ще се разхожда и ще разгледа астероида. Ще записва в бележник с жълт молив всичко, което види. После ще седне и ще отвори консерва сардини с олио и от намазания с масло замразен хляб и ще ги пъкне през отвора на шлема си. От дванадесет и половина до четири ще прочете девет глави от „Война и мир“. Той взе книгата от разбития кораб и я остави там, където покъсно би могъл да я намери лесно. Имаше и томче с поезията на Т. С. Елиът. Това е хубаво.

Вечерята ще бъде в пет и половина, а после от шест до десет ще слуша предаването от Земята. Двама посредствени комедианти щяха да разкажат някой анекдот, някой посредствен певец щеше да изпее няколко песни, после — последните новини и в края на предаването, в полунощ — националния химн на Обединените нации.

А след това?

Почувствува се зле.

„Ще си редя пасианси до сутринта, помисли си той. Ще седя, ще пия горещо черно кафе и ще си редя пасианси, без да хитрувам, до изгрев-слънце.“

„Хо, хо“ — помисли си той.

— Какво каза? — попита се гласно.

— Казах: „Ха, ха“ — отвърна си. — По някое време ще трябва да заспиш.

— Напълно буден съм — промълви той.

— Лъжец! — възрази сам, а разговорът го забавляваше.

— Чувствувам се чудесно — настоя той.

— Лицемер — отвърна си.

— Не се боя от нощта, съня или каквото и да било — рече той.

— Много забавно — произнесе пак.

Почувствува се зле. Прииска му се да поспи. А фактът, че се боеше от съня, го караше още по-силно да желае да си легне, да затвори очи и да се сгуши.

— Удобно и приятно, а? — попита подигравателният му цензор.

— Просто ще се поразходя, ще поразгледам скалите и геоложките образувания и ще си мисля колко е хубаво, че съм жив — каза той.

— Я гледай! — извика цензорът. — Уилям Сароян!

„Ще караш така — помисли си той, — може би един ден, може би една нощ, но какво ще кажеш за следващата нощ и за последващата, и другата след нея? Можеш ли да останеш буден през всичкото това време, през всичките шест нощи? Докато пристигне спасителният кораб? Способен ли си на толкова, имаш ли толкова сили?“

Отговорът беше „не“.

„От какво се боиш? Не зная. Тези гласове. Тези звуци. Но те не могат да ти направят нищо, нали?“

„Биха могли. Все някога ще трябва да се изправиш пред тях. Трябва ли? Готви се за това, старче. Не губи кураж и без глупости.“

Той седна на твърдата земя. Почувствува, че ще заплаче. Почувствува се така, сякаш животът бе свършил и той навлиза в нова, непозната територия. Бе такъв измамлив ден, слънцето припичаше; физически той се чувствуваше добре, годен за всичко; в ден като този човек би могъл да лови риба, да бере цветя, да целува някоя жена и куп други приятни неща. Но в такъв един прекрасен ден какво получаваше той?

Смърт.

Е, едва ли точно *това*.

Смърт, настоя той.

Легна и затвори очи. Бе уморен от цялата тая каша.

„Е, добре — помисли си той, — ако ти си смъртта, ела ме вземи. Искам да зная за какво са всички тия глупости.“

— Някога това бе плодородна земя, богата планета. Съществуваха две нации, могъщи нации, предвождани от двама могъщи владетели. Аз, Айор. И той — този, който се нарича Тайл. Планетата бе в упадък и отстъпи пред небитието. Народите и армиите гинеха в една велика война, която продължи пет хиляди години. Ние живеехме дълго, любехме дълго, пиехме много, спяхме по много, сражавахме се много. А когато планетата умря, нашите тела изсъхнаха и само във времето и с много вещица оцеляхме.

— Оцеляхте — чудеше се Ленард Сейл. — Но от вас не е останало нищо!

— *Разума* ни, жалки човече, *разума* ни! Какво означава едно тяло без разум?

— Какво представлява разумът без *тяло*! — изсмя се Ленард Сейл. — Тук съм прав! Признайте, че съм *прав*?

— Истина е — обади се един безмилостен глас. — Едното е ненужно без другото. Но оцеляването си е оцеляване, макар и неодушевено. Умовете на нашите нации чрез вещица или пък по чудо оцеляха.

— Но без възприятия, без очи, уши, без осезание, обоняние и всичко останало?

— Без всичко това, да. Ние бяхме духове. Дълго време. До днес.

„А сега аз съм тук“ — помисли си Ленард Сейл.

— Ти си тук — повтори гласът. — За да дадеш реалност на нашите души. За да ни дадеш тялото, от което се нуждаем.

„Аз съм само един“ — помисли си Сейл.

— Няма значение, ще ни свършиш работа.

— Аз съм свободен човек — помисли си Сейл. — Опълчвам се срещу това натрапничество.

— Той се опълчвал срещу нашето натрапничество! Чу ли го, Айор? Той се опълчва!

— Като че ли има право да се опълчва!

— Внимавайте — предупреди Сейл. — Ще отворя очи и вие ще изчезнете, привидения! Ще се събудя и ще разтъркам очи — вас няма да ви има!

— Но все *някога* ще трябва да заспиш отново! — извика Айор. — И когато това стане, ние ще бъдем тук, ще чакаме, чакаме, чакаме. Теб.

Седна и заплака. Рида, докато го заболяха дробовете. Плака продължително, здравата. Сълзи се стичаха по бузите му.

— Господи, господи, помогни ми, о, господи, помогни ми! — повтаряше той.

Всичко отново бе станало нормално.

Беше четири часът следобяд. Скалите бяха нажежени от слънцето. След известно време успя да си приготви няколко горещи бисквити, които изяде с конфитюр от ягоди.

— Поне знам на какво съм попаднал — каза си той. — О, господи, какъв свят! Какъв невинен наглед свят, а какво чудовище е в действителност. Добре е, че никой никога не го е проучвал. Или *са* го проучвали?

Той поклати изтръпналата си от болка глава.

— Жалко за онези, които са се разбили тук по-рано, ако някога това се е случвало. Топло слънце, твърди скали, никакъв признак на враждебност.

Докато затвориш очи и се унесеш.

И мракът, гласовете, безумието и смъртта нахлуеха с тихи стъпки.

— Но сега ми е добре — заяви той самоуверено. — Погледни.

Той опъна ръката си. С върховно усилие на волята, тя вече не трепереше.

— Ще ви покажа кой, по дяволите, е владетелят тук — обяви той на невинното небе. — Аз!

Той се потупа в гърдите.

Само като си помислиш, че *мисълта* е могла да живее толкова дълго! Милион години може би всичките тези мисли за смърт, размирици и завоевания, които се носят в чистия наглед, но отровен въздух на планетата, в очакване някой жив човек да им осигури канал, по който те биха могли да потекат отново с всичката своя отровна мощ.

Сега, когато се чувствуваше по-добре, всичко му изглеждаше глупаво.

„Това, което трябва да направя, помисли си той, е да остана буден шест нощи. Така няма да ме безпокоят. Когато съм буден, аз имам надмощие. По-силен съм от тези побъркани монарси и техните глупави племена, препасали саби, повлекли щитове, надули рогове. Ще стоя буден.“

„Но ще *можеш* ли, чудеше се той. Цели шест ноци? Буден?“

Има кафе и лекарства, книги и карти.

„Но сега съм уморен, толкова уморен, помисли си той. Ще мога ли да издържа?“

„Е, ако не мога... остава револверът.“

Къде ли ще се озоват тези глупави монарси, ако им пуснеш куршум на сцената. Целият свят е една сцена. Не *ти*, Ленард Сейл, си тази малка сцена. А те, действащите лица. И какво ли би станало, ако стреляш в кулисите и изпокъсаш декорите, повредиш завесите, унищожиш репликите! И направиш на пух и прах сцената, актьорите, всичко, ако не са внимателни!

Най-напред ще трябва отново да се свърже чрез предавателя с летище Марс. Ако има възможност да ускорят пристигането на спасителния кораб, тогава може би ще успее да издържи. Във всеки случай трябва да ги предупреди каква е тази планета, това така невинно наглед местенце на кошмари и трескави видения...

В продължение на минута той почуква по клавиша на радиопредавателя. Стисна зъби. Предавателят бе замлъкнал.

Той бе предал повика за спасение, бе приел отговора и после бе онемял завинаги.

„Истинска ирония на съдбата“ — помисли си той.

Оставаше му да направи само едно. Да си състави план.

Така и постъпи. Взе един жълт молив и нахвърли своя шестдневен план за спасение.

„Довечера, написа той, да прочета още шест глави от «Война и мир». В четири сутринта едно горещо силно кафе. В четири и петнадесет да взема картите от торбата и да наредя десет пасианса. Това ще продължи до шест и тридесет и тогава — още кафе. В седем часа — слушам ранната утринна програма от Земята, ако радиоприемникът изобщо работи. А работи ли?“

Той изпробва радиоприемника. Беше замлъкнал.

„Е, написа той, от седем до осем ще изпея всички песни, които си спомням, ще се позабавлявам сам. От осем до девет ще мисля за Хелън Кинг. Ще си спомня Хелън. Май по-добре е да мисля за Хелън още сега.“

Отбеляза това с молива си.

Останалите дни бяха записани с подробности до минути.

Провери чантата с медикаментите. Имаше няколко опаковки с таблетки против сън. По една таблетка на час през тези шест дни. Почувствува се съвсем сигурен.

— Ще изиграя злите ви души, Айор, Тайл!

Той глътна една от таблетките против сън с глътка вряло кафе.

Е, с едно или друго, Толстой или Балзак, карти, кафе, таблетки, разходки, пак Толстой, пак Балзак, пак карти, пак пасианси. Първият ден мина, както и вторият, и третият.

На четвъртия ден той лежеше тихичко в сянката на една скала, като броеше до хиляда по пет и по десет, за да бъде съзнанието му заангажирано и будно. Очите му бяха така уморени, че трябваше да ги мие често със студена вода. Не можеше да чете, главата му се пръскаше от болка. Бе така уморен, че не можеше да се движи. Бе като вдървен от лекарствата. Напомняше восъчно чучело, натъпкано с всевъзможни неща, за да бъде запазено в състояние на сковано от ужас вечно бдение. Очите му сякаш бяха стъклени, а езикът му ръждясало копие, усещаше пръстите си, сякаш бе им надянал кожени ръкавици с хиляди забити иглички в тях.

Той проследи стрелката на часовника си.

„Секунда по-малко очакване — помисли си той. — Две секунди, три секунди, четири, пет, десет, тридесет. Цяла минута. Сега час по-малко очакване. О, кораб на спасението, лети по-бързо към целта си!“

Той започна да се смее тихичко.

Какво би се случило, ако просто се предадеше и се отпуснеше да заспи?

Да заспи, ах, да заспи; случайно да заспи. Целият свят е сцена... А ако се откаже от неравностойната борба, ако се предаде?

„Иииииииииииииии“ — силният, оглушителен, предупредителен звън на оръжия.

Той потрепера. Размърда език в пресъхналата си, изтръпнала уста.

Айор и Тайл щяха да доведат докрай своята отколешна борба.

Ленард Сейл щеше да обезумее напълно.

И този, който спечелеше битката, щеше да завладее тази развалина, безумеца, треперещото, заливащото се от смях, подивяло

Той беше Айор, с пръстени със скъпоценни камъни по ръцете си. Надигна се иззад ракетата си и простря ръце, командуваше цели армии от слепци. Той бе Айор, древен предводител на отрупани със скъпоценни камъни воители.

Той бе Тайл, обожател на жените, палач за неверните кучета!

Съхранил някаква смъртна представа за действителността, плъзна ръка към кобура на кръста си. Заспалата ръка измъкна револвера. Ръката се надигна с насочен револвер.

Армиите на Тайл и Айор поведоха сражение.

Револверът гръмна.

Куршумът одраска челото на Сейл и го разбуди.

Той остана буден още шест часа и се опитваше да се съвземе след последната обсада. Вече знаеше, че е безнадеждно. Изми и превърза раната, която си бе нанесъл. Искаше му се да се бе прицелил по-точно и всичко да е свършено. Загледа се в небето. Още два дни. Още два. По-бързо, спасителен кораб, по-бързо. Очите му бяха натезжали за сън.

Безполезно. След шест часа бе вече съвсем зле. Вдигна револвера, свали го и отново го вдигна, опря го в челото си, сложи пръст на спусъка, отказа се от намерението си, погледна отново към небето.

Нощта се спусна. Опита се да чете, захвърли книгата. Разкъса я, изгори я само за да има какво да прави.

„Толкова съм уморен.“

След още час той реши. Ако нищо не се случи, ще се самоубия. Това поне е сигурно. Този път ще го направя.

Той зареди револвера и го постави до себе си на земята.

Беше много спокоен сега, макар и уморен. Всичко щеше да свърши. Щеше да умре.

Загледа се в голямата стрелка на часовника си. Една минута, пет минути, двадесет и пет минути.

На небето се появи пламък.

Беше толкова невероятно, че той започна да вика:

— Ракета — крещеше той, изправяйки се на крака. — Ракета! — викаше той и разтъркваше очи.

Затича се напред.

Пламъкът стана по-ярък, по-голям и започна да се спуска надолу.

Той махаше отчаяно с ръце и тичаше напред, изоставил оръжието си, припасите си, всичко.

— Виждате ли това, Айор, Тайл! Ей вие, диваци, чудовища, аз ви победих! Аз спечелих! Идват, за да ме спасят! Спечелих, да ви вземат дяволите!

Той се изсмя дрезгаво, като местеше поглед от скалите към небето и опакоето на ръцете си.

Ракетата кацна. Ленард Сейл застана, олюлявайки се, в очакване да се отвори люкът.

— Сбогом, Айор, сбогом Тайл! — извика той победоносно ухилен, а очите му горяха.

„Иииииииии“ — напяваше затихващ вече рев.

„Аааааааааа“ — заглъхваха гласовете.

Люкът на ракетата се отвори широко. Двама мъже изскочиха навън.

— Сейл? — попитаха те. — Ние сме екипаж на ACDN 13. Уловихме вашите сигнали за помощ и решихме да ви вземем. Корабът от летище Марс няма да пристигне по-рано от два дни. Ние самите се нуждаем от местенце за почивка. Решихме, че ще е добре да прекараме нощта тук, да ви вземем и да продължим.

— Не — каза Сейл и на лицето му се изписа ужас. — Не оставайте тук през нощта...

Той не можеше да говори. Падна на земята.

— Бързо! — извика някой, надвесен над него сред неясния вихър, завъртял се пред очите му. — Инжектирайте му глюкоза и нещо успокоително. Нуждае се от храна и почивка.

— Не, не искам почивка! — изкрещя Сейл.

— Бълнува — промълви единият от мъжете.

— Не, никакъв сън! — пищеше Сейл.

— Тихо, тихо — каза нежно мъжът.

Иглата се заби в ръката на Сейл.

Сейл се мятеше.

— Никакъв сън, не, тръгвайте! — ревеше той ужасяващо. — О, тръгвайте!

— Бълнува — каза единият мъж. — Шок.

— Не искам нищо успокоително! — пищеше Сейл.

Лекарството нахлу в него.

— Естествено.

— И ще прекараме нощта на открито, на чист въздух, нали? Хубаво е да сме пак на открито. След двете седмици в този проклет кораб.

— Точно така. Ще намеря място за него. Ще приготвиш ли вечеря, а?

— Готово.

— Сигурно ще си поспим добре тази нощ.

— Чудесно, чудесно.

Те изкопаха гроб и казаха няколко думи над него. Мълчаливо изпиха кафето си. Гледаха към прекрасното небе и ярките, красиви звезди.

— Каква нощ! — възкликнаха те, когато си лягаха.

— Приятни сънища — каза единият, обръщайки се настрани.

Другият отвърна:

— Приятни сънища.

И те заспаха.

[1] Заглавието на този разказ е цитат от пиесата на Шекспир „Хамлет“ (III действие, I сцена). По-нататък в разказа, с малки неточности, се срещат и други цитати от известния монолог на Хамлет — „Да бъдеш или да не бъдеш?“, както и от други пиеси на Шекспир. — Б.р. ↑

АРФАТА НА ЗАЛЕЗА

Том — до коленете сред вълните, с парче плавей в ръката, се заслуша.

Къщата нагоре към крайбрежната магистрала бе притихнала в късния следобед. Всички шумове от тършуване в шкафове, от щракване на ключалки на куфари, от чупене на вази и накрая трясъка от последната затръшната врата бяха утихнали.

Чико, застанал върху белезникавия пясък, размахваше плетената цедилка, за да изтърси своята реколта от изгубени монети. След миг, без да поглежда към Том, той каза:

— Нека си върви.

Така беше всяка година. В продължение на седмица или месец от прозорците на къщата им се лееше музика, в саксиите по парапета на верандата се засаждаха нови мушката, вратите и стълбищата се боядисваха наново. Върху простира се нареждаха пъстри панталони и дълги тесни рокли, ръчно изработени мексикански фустии като бели вълни се разбиваха зад къщата. Вътре картините по стените семеняха от имитации на Матис до имитации на италианския Ренесанс. Понякога, като вдигнеше глава, той виждаше жена, която суши косите си като развяно от вятъра ярко жълто знаме. Понякога знамето бе черно или червено. Понякога жената там горе бе висока, понякога дребна. Но винаги имаше само по една. И накрая настъпваше ден като днешния...

Том постави своя плавей върху нарастващия куп, близо до който Чико отсяваше милионите отпечатъци, оставени от хора, отдавна изчезнали след прекараната тук отпуска.

— Чико. Какво правим ние тук?

— Живеем като самия Райли, момче!

— Не се чувствавам като Райли, Чико.

— Постарай се, момче!

Том си представи къщата след месец — в саксиите само пръст, по стените празните квадрати от изчезналите картини, върху пода

пясък вместо килим. В стаите като в раковини отеква ехото от вятъра. И цяла нощ всяка нощ, легнали в отделни стаи, той и Чико ще слушат прилива, който се разбива и отдалечава нататък, надолу по дългия бряг, без да остави следа.

Том кимна едва. Веднъж в годината той самият довеждаше тук някое хубаво момиче, убеден, че този път тя е истинската и че не след дълго ще се оженят. Но неговите жени винаги се измъкваха тихичко преди изгрев-слънце, усетили, че са ги сбъркали с някоя друга и не са в състояние да изиграят отредената им роля. Приятелките на Чико напуснаха сред страхотен грохот и тътен, фучейки като прахосмукачки, втурнали се като вихър, не оставили угълче непреровено, неограбена перла в нито една мидена черупка, те отнасяха своите чанти като мънички кученца, които Чико е приласкал, когато е отворил челюстите, за да преброи зъбите им.

— С тази стават четири досега за тази година.

— Окей, умнико — ухили се Чико. — Научи ме ти как.

— Чико...

Том захапа долната си устна, после продължи:

— Мислех си... Защо не се разделим?

Чико мълчаливо го гледаше.

— Искам да кажа — побърза да прибави Том, — може да имаме повече късмет поотделно.

— Е, проклет да съм — каза Чико бавно, стиснал здраво цедилката в огромните си юмруци. — Виж какво, момче, нима не знаеш фактите? Ти и аз, ние двамата ще бъдем тук до 2000 година. Двама изкуфели, стари глупаци, които греят кокалите си на слънцето. Никога вече няма да ни се случи нещо, Том, твърде късно е. Проумей го и си затваряй устата.

Том преглътна и продължи все така решително да гледа другия мъж.

— Мисля да замина... другата седмица.

— Млъкни, млъкни и се залавяй за работа!

Чико загреба пясъка гневно, което му донесе четиридесет и три цента в монети от по десет цента, няколко пенита и още няколко по пет цента. Той се вторачи с невиждащи очи в монетите, които проблясваха в мрежата като светващите и угасващи светлини по мишените на стрелбищата.

Том не помръдваше, дори не дишаше.

Те двамата като че ли очакваха нещо.

И то се случи.

— Хей... хей... хей!

Далече надолу по брега викаше някой.

Двамата мъже бавно се обърнаха.

— Хей... хей... ох, хей...!

По брега на двеста ярда от тях тичаше, викаше и махаше с ръка някакво момче. В гласа му имаше нещо, от което Том изпита внезапен хлад. Той вкопчи здраво двете си ръце една в друга и зачака.

— Хей!

Момчето спря задъхано и посочи назад по брега.

— Жена, странна жена при Северната скала!

— Жена!

Думите експлодираха от устата на Чико и той се разсмя.

— О, не, не!

— Какво искаш да кажеш с това „странна“ жена? — попита Том.

— Не знам — извика момчето с широко отворени очи. — Трябва да дойдете да видите! Адски странно!

— Искаш да кажеш „удавена“?

— Може би! Тя се появи от водата, лежи на брега, трябва да видите, сами... странна...

Гласът на момчето секна. То отново впери поглед на север.

— Тя има опашка на риба.

Чико се изсмя.

— Не преди да се е стъмнило, моля те.

— Моля ви! — извика момчето, като подскочаше нетърпелива — Не лъжа. О, побързайте!

То се затича, усети, че не го следват, и се огледа безпомощно.

Том усети как устните му се размърдаха:

— Момчето няма да тича толкова отдалеч заради една шега, нали, Чико?

— Хората са тичали и по-отдалеч заради къде, къде по-малко.

Том тръгна.

— Добре, синко.

— Благодаря, господине, о, благодаря!

Момчето се затича. На двадесет ярда нагоре по брега Том се огледа. Зад него Чико примигваше, свиваше рамене, изтупваше отегчено ръце от праха и ги следваше.

Те се движеха на север по брега, потъващ в здрач, кожата им бе потъмняла, бръчици се виеха като змийчета край воднистите им, сякаш просветлели от слънцето очи; изглеждаха по-малки, защото бяха съвсем късо подстригани, така че не можеха да се видят посивелите им коси. Ветрецът бе свеж, а океанът прииждаше и се отдръпваше с непрестанен грохот.

— Ами... — промълви Том, — ами, ако пристигнем до Северната скала и се окаже истина? Ако океанът действително е изхвърлил нещо на брега?

Но преди Чико да отговори, Том вече не беше тук, мисълта му препускаше надолу по брегове, осеяни с черупки от раци, морски таралежи, морски звезди, кафяви морски водорасли и камъчета. От всичките онези мигове, когато бе говорил за обитателите на морето, имената прииждаха с диханието на прибой.

„Сепия, нашепваха те, малка треска, голяма морска треска, малки акули, лин, тюлен, нашепваха те, камбала, моруна, бял кит и делфини, морж...“ винаги се замисляш как ли изглеждат тези обитатели с ехото на морските дълбини в своите имена. Може би никога в живота си няма да ги видиш как се надигат от солените ливади, отвъд спасителните очертания на брега, но те бяха там и техните имена, заедно с хиляди други, рисуваха картини във въображението ти. Гледаш и ти се иска да си морска птица, и да можеш да полетиш девет хиляди мили навътре, за да се завърнеш някоя година, запечатал в представите си целия океан.

— О, бързо!

Момчето бе изтичало обратно, за да погледне отблизо лицето на Том.

— Може да си е отишла!

— Не се вълнувай, момче — обади се Чико.

Те заобиколиха Северната скала. Там, загледано надолу, стоеше друго момче.

Може би с крайчеца на окото си Том съзря върху пясъка нещо, което го накара да се поколебае да погледне веднага и вместо това той прикова поглед в лицето на момчето, застанало там. То бе пребледняло

и като че ли не дишаше. От време на време се сещаше да си поеме дъх, вперваше очи, но колкото повече виждаха те там, върху пясъка, толкова повече време им бе необходимо да си отдъхнат от взирането, придобили израз на върховно изумление. Когато океанът прииждаше и заливаше обувките му за тенис, то нито помръдваше, нито забелязваше.

Том отмести поглед от момчето към пясъка.

И в следващия миг лицето на Том стана същото, като това на момчето. Ръцете му придобиха същата извивка встрани от тялото му, устата му понечи да се отвори и остана полуотворена, а светлите му очи като че ли избледняха още повече от толкова взиране.

До потъването на залязващото слънце в морето оставаха десет минути.

— Огромна вълна придойде и се отдръпна — каза първото момче — и тя се появи там.

Те не откъсваха поглед от жената, която лежеше пред тях.

Косата ѝ бе много дълга и разпиляна върху пясъка, приличаше на струните на огромна арфа. Водата докосваше нежно струните, обтягаше ги и ги отпускаше и те се залюляваха всеки път в различни ветрила с изящни форми. Косата бе дълга около пет-шест стъпки, лимоненозлатиста върху коравия влажен пясък.

Лицето ѝ...

Мъжете се наведоха още по-ниско в почуда.

Лицето ѝ бе бяла, пясъчна скулптура с няколко капчици вода, проблясващи по него като летен дъждец в белоснежна роза. Лицето ѝ бе като луната денем — бледа и невероятна в синевата на небето. Беше мраморно бяло, само вените синееха леко по слепоочието. Спуснатите над очите клепачи бяха като напръскани с блед акварел, сякаш очите под тях сезираха през нежната тъкан на клепачите и ги виждаха да стоят надвесени над нея и да я гледат, без да откъсват нито за миг погледа си. Устните бяха леко поруменели, като напъпила, неразцъфнала роза. Шията ѝ бе изящна и бяла, гърдите ѝ — малки и бели, — ту се скриваха, ту се появяваха — скриваха, появяваха от прилива на водата, от отлива, прилива, отлива, прилива. Върховете им леко руменееха; тялото ѝ бе изумително бяло, почти като сияние, зеленикаво-бяла светкавица върху пясъка. И когато водата я полюшваше, кожата ѝ проблясваше като повърхността на перла.

Долната част на тялото ѝ се променяше от бяло към бледосиньо, от бледосиньото към бледозелено, от бледозеленото към смарагдово зелено, зелено с цвета на мъх и лимон, като капчици, като паети изцяло в тъмnozелено, всичко се преливаше в по-светли и по-тъмни вълни, за да завърши с дантелено ветрило — купчина пяна и бисери по пясъка. Двете половини на това създание така свършено се преливаха една в друга, че правеха невидима границата на сливането, където тази бисерна жена, сътворена от белотата на разпенените вълни и синевата на небето, се съединяваше с онази половина, която принадлежеше на морския прибой, който прииждаше към брега, заливаше го и повличаше обратно своята половина към нейния истински дом. Жената беше морето, морето беше в тази жена. Нямаше цепнатинка, нито шев, нямаше гънка, нито бод; илюзията, ако това бе илюзия, бе съшита свършено и кръвта от едната изтичаше и се смесваше с това, което вероятно бяха ледените води на другата.

— Исках да изтичам да доведа помощ.

Първото момче като че ли се боеше да повиши глас.

— Но Скип каза, че е мъртва и че не ѝ е нужна помощ. Мъртва ли е?

— Никога не е била жива — каза Чико. — Разбира се — продължи той, усетил изведнъж погледите им върху себе си. — Това нещо е изоставено от някое киностудио. Гума, надяната върху стоманена рамка. Подпорка, манекен.

— О, не, тя е истинска!

— Ще открием етикет някъде — каза Чико. — Ето.

— Недейте! — извика първото момче.

— По дяволите!

Чико докосна тялото, за да го обърне, но се спря. Той коленичи до него с променено изражение на лицето си.

— Какво има? — попита Том.

Чико отдръпна ръката си и я погледна.

— Сбъркал съм.

Гласът му внезапно бе станал съвсем тих.

Том улови китката на жената.

— Има пулс.

— Усещаш ударите на собственото си сърце.

— Просто не знам... може би... може би...

Жената беше там и горната половина на тялото ѝ бе като бисерния блясък на луната и бяла като пяната на прибоя, а долната ѝ половина бе цялата от хлъзгави, старинни, зеленясали монети, които прилепваха застъпени една в друга при полъха на вятъра и движението на водата.

— Има някаква шашма тук! — извика Чико внезапно.

— Не, не! — също така внезапно Том избухна в смях. — Няма никаква шашма! Боже мой, боже мой, чувствавам се страхотно! Не съм се чувствувал така от детството си!

Те бавно обикаляха край нея. Една вълна докосна бялата ѝ ръка, така че пръстите ѝ плавно се разтвориха. Сякаш бе жест, който молеше да дойдат още и още вълни и да раздвижат пръстите, после китката, после ръката, после главата и накрая тялото и да отнесат всичко отново обратно в морето.

— Том...

Чико отваряше и затваряше уста.

— Защо не отидеш да докараш камиона.

Том не помръдна.

— Чуваш ли ме? — попита Чико.

— Да, но...

— Какво „но“? Можем да продадем това някъде, не знам... в университета, в аквариума в Сийл Бийч или... е, по дяволите, защо да не му измислим някое местенце? Виж какво.

Той разтърси ръката на Том.

— Карай на кея. Купи триста фунта натрошен лед. Когато извадиш нещо от водата, имаш нужда от лед, нали?

— Никога не съм се замислял.

— Но помисли! Размърдай се!

— Не знам, Чико.

— Какво искаш да кажеш? Тя е истинска, нали?

Той се обърна към момчетата.

— *Ви*е казвате, че е истинска, нали? Е, тогава какво чакаме?

— Чико — каза Том. — По-добре ти сам върви да донесеш леда.

— Някой трябва да остане и да се погрижи тя да не си отиде с отлива!

— Чико — каза Том. — Не знам как да ти обясня. Не искам да донеса този лед вместо теб.

— Тогава ще отида сам. Вижте какво, момчета, натрупайте пясък тук, за да не достигат вълните. Ще ви дам по пет долара. Скачайте на работа!

Страните на момчетата бяха почернели до бронзово от слънцето, което сега бе стигнало хоризонта. Очите, които гледаха Чико, имаха бронзов оттенък.

— Боже мой! — възкликна Чико. — Това е по-добра находка и от амбра!

Той изтича до върха на най-близката дюна, извика:

— На работа!

И изчезна.

Сега Том и двете момчета останаха със самотната жена край Северната скала, а слънцето с цяла една четвърт бе вече потънало зад хоризонта на запад. Пясъкът и жената бяха станали розовозлатисти.

— Само една мъничка резка — прошепна второто момче.

То леко прокара нокътя на показалеца под брадичката си и кимна към жената. Том се наведе отново, за да види едва забележимата резка отдолу, от двете страни на строгата, бяла брадичка — малката, почти невидима следа, където се намираха хрилете или са се намирали, а сега бяха почти слепнали, невидими.

Той погледна лицето и дългите кичури коса, разпръснати като струни на лира върху пясъка.

— Красива е — каза той.

Момчетата кимнаха, без да усетят.

Зад тях една чайка изскочи от дюните. Момчетата ахнаха и се обърнаха нататък.

Том усети, че трепери. Видя, че и момчетата треперят. Изсвири клаксон. Очите им примигаха с внезапна уплаха. Те погледнаха нагоре към шосето.

Една вълна се разля около тялото и го ограда в рамка от бистра, бяла локва вода и пяна.

Том кимна на момчетата да се отстранят.

Вълната отмести тялото на инч навън към брега и два инча навътре към морето.

Дойде следващата вълна и премести тялото на два инча навън и шест навътре към морето.

— Но... — обади се първото момче.

Том поклати глава.

Третата вълна отнесе тялото на две стъпки надолу към морето. Следващата отнесе тялото още една стъпка по мокрите камъчета, а следващите три го отнесоха шест стъпки надолу.

Първото момче извика и изтича след него.

Том посегна и улови ръката му. Момчето изглеждаше безпомощно, уплашено и тъжно.

За миг нямаше повече вълни. Том погледна жената, помисли си:

„Тя е истинска, реална, тя е моя... но... е мъртва. Или ще умре, ако остане тук.“

— Не можем да я оставим да си отиде — каза първото момче. — Не можем, просто не можем!

Другото момче застана между жената и морето.

— Какво ще правим с нея — попита то, като гледаше Том, — ако я задържим?

Първото момче се опита да измисли нещо:

— Бихме могли... бихме могли...

То млъкна и поклати глава.

— О, боже мой!

Второто момче се отмести от пътя и освободи пътека от жената към морето.

Следващата вълна беше голяма. Тя дойде и се отдръпна и пясъкът опуствя. Белотата я нямаше вече, нито черните диаманти, нито дългите струни на арфата.

Те стояха на брега на морето, гледаха нататък — мъжът и двете момчета, докато чува как камионът се приближава по дюните зад тях.

Последните лъчи на слънцето потънаха зад хоризонта.

Те чува стъпки, затичани надолу по дюните, и някой да крещи.

Потеглиха мълчаливо обратно по притъмнелия бряг в малкия камион с големи износени гуми. Двете момчета седяха отзад върху чувалите с натрошен лед. След дълго мълчание Чико започна да сипе нескончаеми ругатни под носа си, като плюеше през прозореца.

— Триста фунта лед. Триста фунта лед! Какво да правя с него сега? И съм прогизнал до кости, до кости! А ти дори не се помръдна, когато скочих и заплувах в морето да я търся! Идиот, идиот! Не си се

променил! Както всеки друг път, както винаги, не правиш нищо, нищо, само си стоиш, стоиш и не правиш нищо, нищо, само зяпаш!

— А ти какво направи, питам те, какво? — обади се Том с отпаднал глас, като гледаше напред. — Същото, което правиш винаги, същото, неизменно, неизменно. Да можеше само да се видиш.

Те свалиха момчетата пред крайбрежната им къща. По-малкото заговори с глас, който едва се чуваше от вятъра.

— Боже мой, никой никога няма да повярва...

Двамата мъже продължиха с камиона надолу по брега и спряха.

Чико стоя в продължение на две-три минути, за да се поуспокои, отпусна свития си върху коленете юмрук и после изсумтя:

— По дяволите! Предполагам, че така е най-добре.

Той си пое дълбоко дъх.

— Ей сега ми хрумна нещо. Странно. След двадесет, тридесет години посред нощ телефонът ни ще звънне. Ще чуем някое от тези момчета, вече пораснало, да се обажда от някакъв бар далеч отгук. В полунощ... ще се обадят и ще зададат само един въпрос: „Истина е, нали? — ще кажат те. — *Случи се, нали.* Тогава, през 1958, то действително се случи с нас, нали?“ А ние ще седим на ръба на леглото... в полунощ и ще кажем: „Разбира се, момче, разбира се, то наистина ни се случи през 1958.“ И те ще кажат: „Благодаря“, а ние ще им отвърнем: „Няма нищо, обадете се пак, общи спомени.“ И всички ще си пожелаем „лека нощ“. И може би те няма да се обадят отново година-две.

Двамата мъже седяха в тъмното на стъпалата на верандата.

— Том?

— Какво?

Чико изчака малко.

— Том, следващата седмица... нали няма да се местиш?

Том се замисли за това с угаснала цигара между пръстите. И сега разбра, че вече никога няма да си отиде. Защото знаеше, че утре, вдругиден и по-по-вдругиден ще слезе на брега и ще заплува там, сред зелена дантела, бяла пяна и тъмните пещери в дълбините под вълните. Утре и утре, и утре...

— Точно така, Чико. Оставам тук.

Сега сребърните огледала заприиждаха в огънатата верига навсякъде по брега от хиляди мили на север, хиляди мили към юг.

Огледалата не отразиха нито една постройка, нито едно дърво, нито едно шосе, нито една кола, нито дори отделен човек. Огледалата отразиха само безмълвната луна и после се разбиха на милиони стъкълца, които се разпиляха на хиляди емайлени отблясъци по брега. После известно време морето остана да тъне в мрак, подготвяше нова редица огледала, за да ги издигне и да удиви двамата мъже, които седяха там дълго, без нито веднъж да мигнат, и чакаха.

ЯГОВО ПРОЗОРЧЕ

В съня си той виждаше как затваря входната врата с нейните ягодови прозорчета, лимонови прозорчета, прозорчета подобни на бели облачета и прозорчета като бистра вода от планински поток. Две дузини прозорчета ограждаха големия прозорец, обогрени с цветовете на плодови вина, желета и леден фруктов сладолед. Помнеше как баща му го повдигаше нагоре, когато беше малък.

— Погледни!

И през зеленото прозорче светът бе смарагдово зелен, с цвета на мъх, с цвета на дива мента през лятото.

— Погледни!

През лилавото прозорче всички минувачи заприличваха на узрели гроздове. И накрая ягодовото прозорче постоянно къпеше града в розова топлина, застилаше света с розовите цветове на изгрева, а окосената морава приличаше на приказен килим, донесен от някой персийски базар. Ягодовото прозорче, най-хубавото от всички, лекуваше хората от тяхната бледност, стопляше студения есенен дъжд и разпалваше пламъци в наветия от февруарския вятър сняг.

— Ах!

Той се събуди.

Още не се бе отърсил напълно от съня си, когато чу синовете си да разговарят, и продължи да лежи в тъмното, заслушан в тъжните им гласове — като стенанието на вятъра над побелелите морски падини сред сините хълмове; и тогава си спомни.

„Ние сме на Марс“ — помисли си той.

— Какво? — извика жена му в съня си.

Не бе усетил, че говори на глас; продължи да лежи неподвижен, доколкото това бе възможно. Но сега, в това странно състояние на сковаваща го действителност, той видя как жена му се надигна и изплува като призрак в стаята. Обърнала бледото си лице към малките високи прозорци на дългото и тясно жилище, тя се взираше в ярките, но чужди звезди.

— Кари — прошепна той.

Тя не го чу.

— Кари — пошепна той. — Искам да ти кажа нещо. От месец вече искам да ти кажа... утре... утре сутринта, ще има...

Но жена му седеше на синята звездна светлина, вгълбена в себе си и не го поглеждаше.

Той стисна очи.

„Стига да можеше слънцето никога да не залязва, помисли си той, стига да не настъпваше нощ.“ Защото през деня бе зает със строежа на градчето за заселниците, момчетата бяха на училище, а Кари чистеше, работеше из градината, готвеше. Но когато слънцето залезеше и в ръцете си не държаха вече цветя или чукове, гвоздеи и учебници по аритметика, техните спомени като среднощни птици се завръщаха в тъмното. Чуваше се как шумолят по черния покрив като първия дъжд от нов сезон на проливни дъждове. Събуждаш се от студеното потракане, което не е дъжд, а само бавното спускане надолу, трепването, лекото докосване, шепнещият полет и отдалечаване на спомените към утрото.

Жена му се размърда, леко обърна глава.

— Уил — каза тя най-после, — искам да се върна у дома.

— Кари!

— Това тук не е наш дом — каза тя.

Той видя, че бе плакала, очите ѝ плуваха в сълзи.

— Кари, дръж се още малко.

— Сили не ми останаха вече да се държа!

Като че ли все така насън тя отвори чекмеджетата на шкафа и извади купове носни кърпички, ризи, бельо и ги постави отгоре с невиждащи очи; пръстите ѝ неволно ги докосваха, изваждаха ги и ги поставяха там. Този навик отдавна вече му бе познат. Тя ще говори, ще изважда тези неща, ще постои тихичко известно време, а по-късно ще прибере всичко и със засъхнали по лицето ѝ сълзи ще се върне отново в леглото при сънищата. Той се боеше, че някоя нощ тя ще изпразни всички чекмеджета и ще посегне към старите куфари, изправени до стената.

— Уил...

Гласът ѝ не бе изпълнен с горчивина, а бе тих и безизразен, измъчен като лунната светлина, която осветяваше всяко нейно

движение.

— Вече шест месеца нощи наред говоря по този начин; срамувам се. Ти работиш здравата, за да построиш къщите в града. Мъж, който работи така усилено, не би трябвало да слуша жалбите на една самотна жена. Но какво друго мога да направя, освен да си го излея навън. Най-много ми липсват дребните неща. Не зная, сигурно ще ти се стори смешно. Люлката на верандата отпред. Плетеният люлеещ се стол, летните нощи. Да погледам как хората се разхождат или отминават край мен с колите си в онези вечери там, в Охайо. Нашето черно, вечно разстроено пиано. Шведският ми кристален сервиз. Мебелите в гостната, о, бяха като стадо тромави слонове, знам, и доста овехтели. Висящите китайски кристали, които се удряха един в друг, когато нахлуеше вятърът. И приказките със съседите на верандата отпред през юлските вечери. Всички тези невероятни, смешни наглед неща... те не са съществени. Но, изглежда, това са неща, мисълта за които те спохожда около три сутринта. Съжалявам.

— Недей — каза той. — Марс е далечна планета. Въздухът му е странен, видът му е странен и усещанията ни тук са странни. През нощта и аз се замислям. Дойдохме от хубаво градче...

— Беше потънало в зеленина... — добави тя. — През пролетта и лятото. И в жълто и червено през есента. Имахме си хубава къщичка; господи, беше толкова стара, на около осемдесет-деветдесет години. Струваше ми се, че чувам как къщата говори през нощта, нашепва отдалече. Сухите греди, перилата, верандата отпред, праговете. Каквото и да докоснеш, то ти говореше. Всяка стая по различен начин. А когато заговореше цялата къща, тя беше като семейство край теб в тъмното, което те приспива. Някоя друга къща от тези, които се строят днес, не може да прилича на нея. Една къща трябва да е била обитавана от много хора, за да може тя да живее и да се превърне в истински дом за тях. Това място тук сега, тази колиба, тя не знае, че съм в нея, не я е грижа дали съм жива, или мъртва. Дрънчи като ламарина, а ламарината е студена. Тя няма пори, в които годините да се отлагат. Няма мазе, където да оставиш неща за идната година и за последващата. Няма таван, където се пазят вехтории от миналата година и от всичките онези години преди твоето раждане; а без таван със спомени, човек няма минало. Стига тук да имахме поне нещо мъничко, което да ни е познато, Уил, тогава бихме могли да отделим местенце и

за всичко, което ни е чуждо. Но когато всяка вещь всяка една отделна вещь тук е непозната, необходима е цяла вечност, за да свикнеш.

Той кимна в тъмното.

— Аз също съм мислил за тези неща.

Тя гледаше лунната светлина, огряла куфарите до стената. Той я видя как посяга надолу към тях.

— Кари!

— Какво?

Той провеси крака от леглото.

— Кари, извърших нещо невероятно и безразсъдно. През всичките тези месеци аз усещах твоите мечти и страхове, момчетата през нощта и вятъра, и Марс там навън, неговите морета, всичко това и...

Той замълча и преглътна.

— Ти трябвала разбереш какво съм направил и защо съм го направил. Всичките пари, които имахме в банката преди месец, всичките пари, спестявани от десет години... аз ги похарчих.

— Уил!

— Пропилях ги. Кари, кълна ти се, пропилях ги ей така. Искях да бъде изненада. Но сега, тази нощ, гледам те да стоиш там, гледам и тези проклетни куфари на пода и...

— Уил — каза тя и се обърна. — Искаш да кажеш, че преживяхме всичко *това* на Марс, пестейки пари всяка седмица, само за да ги пропилееш ти за няколко часа?

— Не знам — отвърна той. — Аз съм един смахнат глупак. Виж какво, остава малко до сутринта. Ще станем рано. Ще те заведа да видиш какво съм направил. Не искам да ти кажа, искам да видиш. И ако не си е заслужавало, тогава... е, остават ни тези куфари и ракетата за Земята четири пъти седмично.

Тя не помръдна.

— Уил, Уил — прошепна тя.

— Не казвай нищо повече — спря я той.

— Уил, Уил...

Тя бавно поклати глава, невярваща. Той се обърна и легна пак от своята страна на леглото, а тя седна от другата и за миг остана така, загледана в шкафа, където лежаха кърпите, бижутата и бельото, грижливо подредени на купчини там, където ги беше оставила. Навън

под лунната светлина вятърът раздвижи задрямалия прахоляк и го разпиля във въздуха.

Най-сетне тя тежко се отпусна назад, но не каза нищо повече и остана да лежи студена и безчувствена, загледа на навън в този безкраен тунел на нощта, в очакване на първата искрица дневна светлина да извести за утрото.

Те станаха с първите утринни лъчи и безшумно се раздвижиха из тясното си жилище. Сякаш участваха в някаква пантомима, достигната почти до мига, в който ти се прииска да крещиш срещу тази мъчителна тишина, докато майката, бащата и момчетата се измиха, облякоха и закусиха мълчаливо с препечени филийки, плодов сок и кафе; никой не поглеждаше открито никого, а всеки наблюдаваше нечие отражение в лъскавата повърхност на тостера, стъклените чаши или приборите, където лицата им се обезформяха и ставаха ужасяващо чужди в ранния час. След това най-после те отвориха вратата; вътре нахлу вятърът, извил се над студените синьо-бели морета на Марс, където само пясъчния прибой прииждаше и се оттегляше, оставяйки след себе си призрачни образувания. Те пристъпиха навън под суровото, изцъклено, студено небе и поеха към града, който приличаше на замръзнал кадър от филм, запечатал далече там, пред тях някаква огромна, празна сцена.

— В коя част на града отиваме? — попита Кари.

— В ракетното депо — отговори той. — Но преди да стигнем там, искам да ви кажа някои неща.

Момчетата забавиха крачка и тръгнаха заслушани сред родителите си. Бащата гледаше право пред себе си и нито веднъж през цялото време, докато говореше, той не погледна жена си или пък синовете си, за да види как приемат думите му.

— Аз вярвам в Марс — започна той тихичко. — Струва ми се, че вярвам как някой ден той ще ни принадлежи. Ще го овладеем. Ще се установим тук. Няма да обърнем позорно гръб и да избягаме. Хрумна ми един ден преди година, скоро след пристигането ни тук. „Защо дойдохме?“ — питах се аз. „Затова, отговарях си, затова.“ Така е и със съомгата всяка година. Тя не знае защо отива натам, накъдето е тръгнала, но тъй или иначе отива. Нагоре по реки, които не помни, към потоци и буйни водопади, но най-накрая достига мястото, където хвърля хайвера си и умира, и всичко започва отново. Можем да го

наречем памет на вида, инстинкт, думата няма значение, но то съществува. И ето ни и нас тук.

Те вървяха в тихото утро, под немия взор на огромното небе над тях и странните синкавобели пясъци скърцаха под краката им по новия път.

— И така ето ни тук. А от Марс накъде? Към Юпитер, Нептун, Плутон и по-нататък? Точно така. И *по-нататък*. Защо? Някой ден слънцето ще изригне като издънена пещ. Бум... и Земята я няма. Но може би Марс няма да бъде засегнат, или ако Марс бъде засегнат, може би Плутон няма да бъде, или пък ако Плутон е засегнат, тогава къде ще бъдем *ние*, т.е. синовете на нашите синове?

Той бе вперил поглед нагоре към изящната раковина на това огромно тъмносиньо небе.

— Е, ще бъдем в някой свят под някакъв номер може би: планета 6 от звездна система 97 или планета 2 от система 99! Толкова отдалечена отгук, че ще бъде цял кошмар, ако се опитаме да го проумеем! Ще сме заминали, разбираш ли, ще сме заминали и ще бъдем в безопасност! И аз си помислих: „Ах, ах. Значи това е причината да дойдем на Марс, значи *затова* хората изстрелват своите ракети.“

— Уил...

— Остави ме да свърша. Не за да натрупаме пари, не. Не за да се любуваме на пейзажите, не. Това са лъжите, които хората измислят, въображаемите причини, които изтъкват пред себе си. Да забогатеят, да се прочуют, казват те. Да се забавляват, да се поразходят, казват те. Но през цялото време вътре в тях цъка нещо друго, както в съомгата и китовете, както по дяволите и в най-дребните микроби, за които се сещаш. И този малък часовников механизъм, който цъка във всичко живо, знаеш ли какво казва той? Той казва: бягай отгук, спасявай се другаде, не спирай, продължавай да плуваш. Препускай към толкова светове, построй толкова градове, че *нищо*, никога да не може да унищожи човека. *Разбираш* ли сега, Кари? Не само ние идваме на Марс, а расата, цялата проклета човешка раса, която зависи от това как *ние* ще се справим през целия си живот. Това нещо е толкова необятно, че хем ми се иска да се разсмея, хем съм уплашен до смърт от него.

Той почувствува как момчетата крачат неотлъчно зад него, усети Кари до себе си и му се прииска да надзърне в лицето ѝ, за да види как

възприема тя всичко това, но не я погледна.

— Всичко това по нищо не се различава от времето, когато бях малко момче и вървахме с татко из нивите, хвърляхме семе с ръка, защото редосеялката ни бе счупена, а нямахме пари да я поправим. Просто трябваше да бъде направено по някакъв начин заради бъдещата реколта. Боже мой, Кари, боже мой, ти сигурно *помниш* статиите в неделните притурки на вестника: „СЛЕД МИЛИОН ГОДИНИ ЗЕМЯТА ЩЕ ЗАМРЪЗНЕ!“

Веднъж като момче плаках на глас, когато прочетох подобна статия. Майка ми попита защо. „Заради всички тези нещастни хора след нас“ — отвърнах ѝ аз. „Не се тревожи за тях“ — каза майка ми. Но, Кари, точно това искам да кажа: ние наистина се безпокоим за тях. Иначе нямаше да сме тук. Не е без значение дали Човекът с главно „Ч“ ще продължи да съществува. В моите книги няма нищо по-съвършено от човека с главно „Ч“. Предубеден съм, разбира се, защото съм представител на расата. Но ако съществува начин да открием безсмъртието, за което хората толкова говорят, това е той — да се разпилеем, да населим цялата вселена. И тогава, ако някъде реколтата бъде унищожена от природните бедствия, то другаде жътвата ще е богата. Няма значение дали Земята гладува, или загива. Новата пшеница е покълнала на Плутон или където и по дяволите да е достигнал човекът в следващите хиляда години. Побъркал съм се от тази мисъл, Кари, просто съм се побъркал. Когато най-накрая прозрях, така се развълнувах, че ми се искаше да събера хората, теб, момчетата и да разкажа всичко това. Но, по дяволите, знаех, че не е необходимо. Знаех си, че ще настъпи ден, когато вие също ще чуете това цъккане в самите себе си и тогава ще прозрете истината и няма да се наложи никой да казва нищо. Това са силни думи, Кари, зная, дори твърде силни за човек по-малко от пет стъпки и пет инча висок, но кълна се във всичко свято, то е самата истина.

Те върваха из пустите улици на града и се вслушваха в ехото от собствените си стъпки.

— А тази сутрин? — попита Кари.

— Ще стигна и до тази сутрин — каза той. — Една част от моето същество желае да се завърна вкъщи също. Но другата ми казва, че ако си отидем, всичко е загубено. Така че се замислих какво ни липсва тук най-много. Някои от нещата, които някога сме имали. Някои неща на

момчетата, твои, мои. И си помислих, щом е необходимо старото нещо да задвижи новото, защо, за бога, да не използвам старото. Спомням си книгите по история, че преди хиляда години слагали дървени въглища в рог от крава, раздухвали ги през деня и така разнасяли огъня си при преходите от едно място на друго, за да могат всяка нощ да запалят огън от искрите, останали от сутринта. Винаги нов огън, но винаги имало нещо от стария в него. Така че аз мислих и преценявах. Заслужава ли Миналото да дадем всичките си пари за него? Зададох си този въпрос. Не! Само онези неща от Миналото, които са свързани с нашите преживявания имат някаква стойност. Е тогава, запитах се: Заслужава ли Новото да вложим всичките си пари в него? Струва ли си да се замислим за дните от идната седмица? Да! Ако мога да се преборя с това, което ни кара да жадуваме да се завърнем на Земята, ще залея парите си с бензин и ще драсна клечката!

Кари и двете момчета не помръдваха. Те стояха на улицата и го гледаха, като че ли той бе буря, която се бе разразила наоколо и едва не ги беше отделила от земята, буря, която сега утихваше.

— Товарната ракета пристигна тази сутрин — каза той тихо. — Нашият багаж е на нея. Да вървим да си го вземем.

Те изкачиха бавно трите стъпала на ракетното депо и продължиха по отекващия от стъпките им под към склада за пратки, който току-що разтваряше врати за началото на работния ден.

— Разкажи ни пак за съомгата — каза едно от момчетата.

В средата на топлата утрин те се отправиха извън града с камион под наем, пълен с огромни сандъци, кутии, пакети и пакетчета, дълги, високи, ниски, плоски, всички номерирани и акуратно адресирани до Уилям Прентис, Ню Толидо, Марс.

— Уил — мълвеше Кари отново и отново. — Уил.

Те спряха камиона пред дома си, момчетата скочиха и помогнаха на майка си да слезе. За миг Уил остана да седи зад кормилото, после бавно и той се измъкна, заобиколи и погледна сандъците отзад в камиона.

До обяд всички освен един от сандъците бяха отворени и тяхното съдържание бе поставено върху дъното на това пресъхнало марсианско море, където семейството стоеше сред тях.

— Кари...

И той я поведе нагоре по стъпалата на старата веранда, която стоеше сега разопакована на края на града.

— Вслушай се в тях, Кари.

Стъпалата скърцаха и нашепваха под краката им.

— Какво казват те, кажи ми, какво казват?

Тя стоеше върху старинните дървени стъпала, не мърдаше и не можеше да проговори.

Той махна с ръка.

— Предната веранда тук, всекидневната там, трапезарията, кухнята, трите спални. Една част ще построим наново, друга ще донесем. Разбира се, сега тук имаме всичко на всичко само предната веранда, част от мебелите в хола и старото легло.

— Всичките тези пари, Уил!

Той се обърна усмихнат.

— Не си ядосана, нали, хайде, погледни ме! Не си ядосана. Ще донесем всичко идния месец, идната година. Кристалните вази, арменския килим, който майка ти ни даде през 1961! И *нека* слънцето изригва тогава!

Те погледнаха към другите сандъци, номерирани и надписани: люлка за веранда; плетен люлеещ се стол; висящи китайски кристали...

— Аз сам ще ги духам, за да ги накарам да зазвънят.

Те подпряха входната врата с нейните малки прозорчета от цветно стъкло горе на стълбите и Кари погледна през ягодовото прозорче.

— Какво виждаш?

Но той знаеше какво вижда тя, защото също погледна през цветното прозорче. И ето го Марс със студеното си небе сега вече стоплено, с мъртвите си морета, лумнали в розови отблясъци, с хълмовете си — сякаш топки ягодов сладолед, а пясъците му — като разпалени въглини, разпилявани от вятъра. Ягодовото прозорче, това ягодово прозорче забулваше земята с нежното си розово дихание и изпълваше ума и окото със светлината на една вечна зора. Наведен там, загледан през него, той се чу да казва:

— Само след година градът ще се разрасне насам. Това ще стане една чудесна сенчеста улица, ще си имаш своята веранда, ще си имаш

и приятели. Тогава няма да имаш такава болезнена нужда от всичко това. Но започвайки именно оттук, с малкото, което ти е добре познато, ще наблюдаваш как то нараства, ще виждаш как Марс се променя и така ще го усетиш толкова близък, като че ли си го познавала през целия си живот.

Той изтича надолу по стълбите до последния, все още неотворен, покрит с брезент сандък. С джобното си ножче направи прорез в брезента.

— Отгатни! — каза той.

— Кухненската ми печка... Камината...

— Никога не би успяла да отгатнеш.

Усмихна се нежно и я помоли:

— Изпей ми една песен.

— Уил, ти съвсем си се побъркал.

— Изпей ми някоя песен, която си заслужава всичките пари, дето ги имахме в банката и вече ги нямаме, но такава, че да взриви и самия ад — каза той.

— Знам само „Дженевив, сладка Дженевив.“

— Изпей я — настоя той.

Но тя не можеше да отвори устата си и да започне песента. Той виждаше как мърдат устните ѝ и как тя се опитва, но не излизаше никакъв звук.

Той разкъса брезента още малко, пъкна ръка в сандъка, заопипва нещо вътре и сам започна да тананика думите, докато най-последна мръдна ръката си за последен път и тогава един-единствен звън на клавиш от пиано литна в утринния въздух.

— Ето — каза той. — Да я изпеем както трябва докрай. Всички! Давам тон.

КРИЕНИЦА

Имаше фойерверки още първата нощ, неща, от които вероятно би трябвало да се боите, тъй като те биха могли да ви напомнят за други по-ужасни, ала тези бяха хубави — ракети, които се издигаха в древния топъл въздух на Мексико и разпръскваха звездите на синьобели късчета. Всичко бе хубаво и привлекателно, въздухът представляваше онази типична смесица на мъртвило и живот, на дъждове и прахоляк, на тамян от църквата и миризма на месинг от тубите върху естрадата, от които се разнасяха боботещите ритми на „Ла Палома“. Църковните порти зееха широко отворени, сякаш гигантско жълто съзвездие се бе изсипало от октомврийското небе и бълваше огън над стените на църквата; милиони свещи разпръсваха сияние и дим наоколо. Нови и по-красиви фойерверки припваха като комети по опнато въже над покрития с павета прохладен площад, разбиваха се в кирпичените стени на кафенета, после се втурваха като огнени следи и се разбиваха във високата църковна кула, където се мярваха само босите крака на момчетата да подритват във въздуха, когато разклащаха чудовищните камбани, за да изтръгнат от тях чудовищен звън. Огнен бик се спусна и подгони по площада заливащите се от смях хора и надаващите викове деца.

— Годината е 1938 — каза усмихнат Уилям Травис, застанал до жена си, встрани от ревящото гъмжило. — Хубава година.

Бикът се втурна към тях. Двамата бързо се отдръпнаха и се затичаха, засипвани с порой от огнени искри, сред музиката и врявата, край църквата и оркестъра, под звездите, вкопчили се един в друг, заливайки се от смях. Бикът ги подмина, носен с лекота върху раменете на някакъв наемен работник мексиканец — макет от бамбук и сернист барут.

— Никога през живота си не съм се забавлявала толкова.

Сузан Травис бе спряла, за да си поеме дъх.

— Изумително е — каза Уилям.

— Ще продължи, нали?

— Цяла нощ.

— Не, имам предвид нашето пътешествие.

Той се намръщи и потупа горния си джоб.

— Имам достатъчно пътнически акредитиви за цял живот. Забавлявай се. Забрави всичко. Никога няма да ни открият.

— Никога?

— Никога.

В този миг някой започна да възпламенява огромни фишеци и да ги мята от огромната звънтяща църковна камбанария сред пукот и дим, а тълпата долу отстъпи пред заплахата и бомбичките избухваха в удивителни експлозии между танцуващите им нозе и разлудуваните им тела. Чудесна миризма на пържени царевични питки се носеше във въздуха, а в кафенетата, по масите, седяха мъже и гледаха навън, с халби бира в мургавите си ръце.

Бикът беше мъртъв. Огънят в бамбуковите тръби беше угаснал и той бе свършил. Работникът свали макета от раменете си. Малки момчета се струпаха, за да докоснат величествената глава, истинските рога.

— Хайде да разгледаме бика — предложи Уилям.

Когато минаваха край входа на кафенето, Сузан видя мъжа, който ги наблюдаваше, бял мъж, в бял костюм, синя вратовръзка и синя риза с изпито, обгоряло лице. Косата му беше руса и права, а очите му бяха сини и той не откъсваше поглед от тях, докато вървяха.

Тя изобщо не би го забелязала, ако не бяха бутилките край безупречния му лакът; тумбеста бутилка ментов ликьор, бутилка вермут, плоска бутилка коняк и седем други бутилки с подбрани напитки, а до крайчеца на пръстите му — десет малки, наполовина пълни чашки, от които, без да отделя очи от улицата, той отпиваше, примигваше от време на време и стисваше тънките си устни, да се наслади на вкуса. В свободната му ръка димеше тънка хаванска пура, а на един стол имаше двадесет картона турски цигари, шест кутии пури и няколко комплекта одеколон.

— Бил... — прошепна Сузан.

— Спокойно — каза той. — Това е случаен човек.

— Видях го на площада тази сутрин.

— Не се обръщай, продължавай да вървиш. Разгледай картонения бик. Точно така. Не спирай да говориш.

— Мислиш ли, че е от преследвачите?

— Не е възможно да са ни проследили!

— Но биха могли!

— Какъв хубав бик — каза Уилям на притежателя му.

— Не би могъл да ни проследи двеста години назад, нали?

— Внимавай, за бога — каза Уилям.

Тя се олюля. Той стисна здраво лакътя ѝ и я отведе настрани.

— Не припадай.

Той се усмихна окуражаващо.

— Ще се оправяш. Хайде да отидем в същото кафене, да пием там пред него, така че ако той наистина е този, за когото го мислим, то няма да ни заподозре.

— Не, не бих могла.

— *Трябва.* Хайде де. Така и казах на Дейвид, че е смешно!

Последното бе изречено на висок глас, докато изкачваха стъпалата на кафенето.

„Ето ни тук, мислеше си Сузан. Кой сме ние? Къде отиваме? От какво се боим? Да започнем от началото“, каза си тя, призовавайки, здравия се разум, щом почувствува пръстения под под краката си.

Името ми е Ан Кристън; името на съпруга ми е Роджър. Ние сме от 2155 г. от н.е. И живеехме в един свят, въплътил злото. Един свят, като огромен черен кораб, който е отплавал от брега на здравия разум и цивилизацията, надул черната си сирена в нощта и отнася два милиарда народ със себе си независимо от тяхното желание към смъртта, за да ги захвърли от ръба на земята и морето в радиоактивни пламъци и лудост.

Те влязоха в кафенето. Мъжът бе приковал поглед в тях.

Иззвъня телефон.

Телефонът сепна Сузан. Тя си спомни друг един телефон, който иззвъня двеста години по-късно в бъдещето, в онази ясна априлска утрин на 2155 г., и как вдигна слушалката.

— Ан, обажда се Рене. Чу ли вече? Искам да кажа, за корпорацията „Пътешествия във Времето“? Пътешествия до Рим в 21 г. преди н.е., пътешествия във времето на Наполеон и Ватерлоо — където и в който век пожелаеш!

— Рене, ти се шегуваш.

— Не. Клинтън Смит замина тази сутрин за Филадельфия от 1776. Корпорация „Пътешествия във Времето“ осигурява всичко. Струва пари. Но помисли само — да видиш с очите си опожаряването на Рим, хан Хубилай^[1], Мойсей и Червено море^[2]! Сигурно вече си получила рекламата с пневматичната поща.

Тя бе отворила пневматичната пощенска тръба и там намери рекламното метално фолио.

„РИМ И БОРДЖИИТЕ!

БРАТЯТА РАЙТ В КИТИ ХОК!^[3]

Корпорация «Пътешествия във Времето» може да ви костюмира, да ви смеси с тълпата по време на убийството на Линкълн или на Цезар! Гарантираме да ви научим на всякакъв език, необходим ви, за да се разхождате свободно и без неприятности в която и да е цивилизация, в която и да е година. Латински, гръцки, разговорен староамерикански. Прекарайте отпуската си във Времето, в избраното от вас място!“

Гласът на Рене пращеше в телефонната слушалка:

— Том и аз заминаваме утре за 1492 г. Уреждат на Том да отплава с Колумб. Не е ли изумително!

— Да — промърмори Ан зашеметена. — Как се изказва правителството за тази компания с машината на времето?

— О, полицията я държи под око. Боят се, че хората може да се измъкнат от военна повинност, да избягат и да се скрият в миналото. Всеки трябва да остави тук нещо в залог — дома си, вещите, с което да гарантира, че ще се завърне. В края на краищата има война.

— Да, войната — промърмори Ан. — Войната...

Застанала там, със слушалката в ръка, тя си бе помислила:

„Ето го шанса, за който мъжът ми и аз говорим и се молим от толкова години насам. Този свят в 2155 г. не ни харесва. Искаме да избягаме, той от работата си в атомния завод, а аз пък от длъжността

си в отдела за култивиране на заразни болести. Може би има шанс да се измъкнем, да заминем за другите векове в някоя нецивилизована страна в миналото, където никога няма да ни намерят и да ни върнат, за да горят книгите ни, да контролират мислите ни, да попарват умовете ни със страх, да ни прашат в атаки, да ни крещят с мегафони...”

Те бяха в Мексико в годината 1938.

Тя погледна зацапаните стени в кафенето.

На добрите служители на Държавата на Бъдещето се позволяваха отпуски в миналото, за да избегнат преумората. И така тя и съпругът ѝ се бяха озовали в 1938, в една стая в Ню Йорк Сити, бяха се наслаждавали на театрални постановки и на Статуята на Свободата, възправила се все тъй в пристанището. А на третия ден бяха сменили дрехите, имената си и бяха избягали да се скрият в Мексико!

— Сигурно е от тях — прошепна Сузан, като гледаше непознатия, седнал на масата. — Тези цигари, пурите, бутилките. Те го издават. Спомняш ли си *нашата* първа нощ в миналото?

Преди месец — в онази първа нощ в Ню Йорк, преди бягството, те пиеха от всичките тези непознати питиета, опитваха и купуваха всякакви чудновати храни, парфюми, цигари от десетки редки марки, тъй като те бяха рядкост в Бъдещето, в което войната бе всичко. Бяха вършили глупости: влизаха, излизаха устремно от гастрономи, барове, магазинчета за цигари и отиваха горе в стаята си, за да се отдадат на чудното опиянение.

А сега този непознат тук правеше същото, правеше нещо, което би правил само човек от Бъдещето, жадувал за алкохол и цигари дълги години.

Сузан и Уилям седнаха и си поръчаха за пиене.

Непознатият оглеждаше дрехите им, косите им, украшенията им, походката им, начина, по който седяха.

— Стой спокойно — каза Уилям шепнешком. — Давай си вид, че сякаш цял живот си се обличала по този начин.

— Не трябваше изобщо да се опитваме да бягаме.

— Господи! — възкликна Уилям. — Той идва към нас! Остави ме аз да говоря.

Непознатият им се поклони. Чу се едва доловимото тракване на токове един в друг. Сузан се вцепени. Този войнишки маниер... Та тя така безпогрешно го помнеше, както и зловещото чукане на вратата в полунощ.

— Мистър Роджър Кристън — каза непознатият, — не повдигнахте крачолите на панталона си, когато сядяхте.

Уилям замръзна. Той погледна невинно ръцете си, които бе поставил на коленете. Сърцето на Сузан щеше да изхвъркне от гърдите.

— Припознали сте се — каза бързо Уилям. — Името ми не е Крислър.

— Кристън — поправи го непознатият.

— Аз съм Уилям Травис — представи се Уилям. — И не виждам какво общо имате вие с крачолите на моите панталони!

— Съжалявам.

Непознатият издърпа един стол.

— Да кажем, че съм решил, че ви познавам точно защото вие *не* повдигнахте крачолите на панталона си. Всеки тук го прави. В противен случай на панталоните бързо се образуват колене. Аз съм далеч от дома си, мистър... Травис, и си търся компания. Името ми е Симс.

— Мистър Симс, съчувствуваме ви за вашата самота, но сме уморени. Утре заминаваме за Акапулко.

— Очарователно място. Току-що се връщам оттам; търсех едни приятели. Трябва все някъде да са отишли. Но ще ги намеря. О, лошо ли й е на дамата?

— Приятна вечер, мистър Симс.

Те се отправиха към вратата, а Уилям стискаше здраво ръката на Сузан. Не погледнаха назад, когато господин Симс извика:

— О, само още едно нещо...

Той замълча, а после бавно произнесе думите:

— 2155 г. от н.е.

Сузан затвори очи и усети как земята се залюля под краката ѝ. Тя продължи да върви по озарения от огнени фойерверки площад, без да вижда нищо.

В хотела заключиха вратата на стаята си. И после тя заплака. И стояха на тъмно, а подът под тях се люлееше. Някъде далеч избухваха

фишеци, откъм площада се чуваше смях.

— Какъв противен, досаден тип — каза Уилям. — Седеше си там, оглеждаше ни от горе до долу като добитък, пушеше проклетите си цигари и се наливаше с питиетата си. Трябваше да го убия!

Гласът му бе почти истеричен.

— Има наглостта да назове истинското си име пред нас. Шефът на Преследвачите. И онова за крачолите на панталона ми. Боже мой, трябваше да ги повдигна, когато сядах. Всеки го прави автоматично, по навик, в тези дни и в този век. Когато аз не го направих, това ме отдели от останалите; това го е накарало да си помисли: „Ето един, който никога не е носил панталон, привикнал към униформата и кройките на Бъдещето.“ Идва ми да се самоубия, задето така лесно се издадох.

— Не, не, моята походка ни издаде... тези високи токове... те са виновни. Прическите ни... съвсем нови, отскоро подстригани. Всичко в нас бие на очи.

Той запали лампата.

— Все още ни проверява. Не е сигурен... не напълно. Затова не трябва да се издаваме. Не трябва да подсилваме подозренията му. Ще си отидем спокойно в Акапулко.

— А може би вече е сигурен и само се забавлява.

— Не бих се учудил. Разполага с предостатъчно време. Може да се мотае тук, щом желае, и да ни върне в Бъдещето само минута, след като сме го напуснали. Може да ни остави да се чудим дни наред и да ни се присмива отстрани.

Сузан, седнала на леглото, изтриваше сълзите от лицето си и вдишваше познатата миризма на въглища и тамян.

— Няма да направят това пред хората, нали?

— Няма да посмеят. Ще се наложи да ни пипнат насаме, за да ни сложат в онази Машина на Времето и да ни изпратят обратно.

— В такъв случай имаме изход — каза тя. — Никога няма да оставаме сами, винаги ще бъдем сред тълпите. Ще си намерим хиляди приятели, ще посещаваме пазарите, ще спим на обществени места във всеки град, ще плащаме на началника на полицията да ни охранява, докато намерим начин да убием Симс и да избягаме, да се преоблечем в нови дрехи, може би като мексиканци.

Вън пред заключената им врата се чуха стъпки.

Те угасиха лампата и се съблякоха мълчаливо. Стъпките се отдалечиха. Някаква врата се затвори.

Сузан застана до прозореца и се загледа надолу в тъмното към площада.

— Значи тази сграда там е църква.

— Да.

— Често съм се чудила как изглежда една църква. Толкова отдавна няма църкви. Ще можем ли да я посетим утре?

— Разбира се. Ела да си легнеш.

Те лежаха в тъмната стая.

Половин час по-късно телефонът им иззвъня. Тя вдигна слушалката.

— Ало?

— Зайците може да се скрият в гората — каза гласът, — но лисицата винаги ги намира.

Тя постави слушалката обратно и легна пак, вцепенена, изстинала в леглото.

Навън в годината 1938 някакъв мъж изсвири три мелодии на китара, една след друга.

През нощта тя протегна ръка и почти се докосна до година 2155. Тя усети как пръстите ѝ се плъзгат над ледени пространства от време, като по гофрирана повърхност, чу натрапчивия тропот от маршируващи нозе, милиони фанфари да свирят военни маршове и видя петдесетте хиляди редици от стерилни стъклени епруветки с култивирана зараза, ръката ѝ, която се пресяга към тях там, на работното ѝ място в онзи голям завод в Бъдещето; епруветките с проказа, чума, тиф, туберкулоза, а после страхотния взрив. Видя изгорената си ръка като сбръчкана стафида, усети я как се отдръпва инстинктивно при този толкова могъщ взрив, че светът в един миг полетя във въздуха и се срути отново и всички сгради се сринаха, хората потънаха в кърви и лежаха безмълвни. Огромни вулкани, машини, ветрове, лавини се сгромолясваха, след което настъпи покой и тя се събуди ридаеща в леглото, в Мексико, много години назад...

В ранната утрин, замаяни от едночасовия сън, който накрая бяха успели да откраднат, те се събудиха от големия шум на автомобили на

улицата. Сузан надзърна над железните перила на балкона надолу към една групичка от осем души, току-що показали се сред глъч и викове от камиони и коли с червени надписи по тях. Тълпа мексиканци се бе натрупала около камионите.

— Que pasa^[4] — извика Сузан към едно малко момче.

Момчето отговори.

Сузан се обърна пак към съпруга си:

— Някаква американска филмова компания ще снима тук.

— Звучи интересно.

Уилям беше под душа.

— Хайде да погледаме. Мисля, че не е разумно да тръгнем днес. Ще се опитаме да приспим съмненията на Симс. Ще погледаме как правят снимките. Казват, че примитивният начин на снимане на филми е голяма работа. Да забравим за нашите проблеми.

„За нашите проблеми“, помисли си Сузан. За миг под яркото слънце тя като че ли бе забравила, че някъде в този хотел един човек стои в очакване и пуши от хилядата цигари пред себе си. Тя видя осемте шумни, щастливи американци долу и ѝ се прииска да им извика:

— Спасете ме, скрийте ме, помогнете ми! Променете цвета на косата ми, очите ми; облечете ме в други дрехи. Нуждая се от помощта ви. Аз съм от 2155 година!

Но думите останаха неизречени. Служителите от „Пътешествия във Времето“ не бяха глупави. В мозъка ви, преди да се отправите в своето пътешествие, те поставяха психологически блок. На никого не бихте могли да разкриете вашето истинско време или родно място, нито пък бихте могли да разкриете каквото и да е от Бъдещето на тези от Миналото. Миналото и Бъдещето трябва да бъдат пазени едно от друго. Само с този психологически блок се позволяваше на хората да пътуват неохранявани през вековете. Бъдещето трябва да бъде защитено срещу всяка промяна, предизвикана от пътуването на хората му в Миналото. Дори да го желаше с цялата си душа, тя не можеше да каже на тези щастливи артисти там долу, на площада, коя е или в какво се състои нещастиято ѝ.

— Искаш ли да закусим? — попита Уилям.

Закуската се сервираше в огромната трапезария. Яйца с шунка за всички. Мястото бе препълнено от туристи. Участниците във филма

влязоха, общо осем — шест мъже и две жени с кикот потътриха столове наоколо. И Сузан седна близо до тях, чувствувайки топлината и закрилата, която те предлагаха дори когато мистър Симс заслиза по стълбите, всмуквайки дълбоко от своята турска цигара. Той им кимна от разстояние и Сузан кимна усмихнато в отговор, тъй като той не можеше да им направи нищо тук, пред очите на осемте филмови дейци и двадесетте други туристи.

— Тези актьори — каза Уилям. — Вероятно бих могъл да наема двама от тях, да им кажа, че е някаква шега, да ги преоблека в нашите дрехи и да ги накарам да заминат с нашата кола, когато Симс е на такова място, откъдето не може да вижда лицата им. Ако можеше двама души, преоблечени като нас, да отвлекат вниманието му за няколко часа, бихме могли да се доберем до Мексико Сити. Ще са му необходими години, за да ни открие там!

— Хей!

Един дебел мъж, който лъхаше на алкохол, се наведе над тяхната маса.

— Американски туристи! — извика той. — Така ми е омръзнало да гледам мексиканци, че ми се иска да ви разцелувам!

Той разтърси ръцете им.

— Хайде, елате да закусите с нас. Сиромашията обича компания. Аз съм Клетникът, това е мис Уиние и мистър и мисис Как ненавиждаме Мексико! Всички го ненавиждаме. Но сме тук за някои предварителни снимки от някакъв скапан филм. Останалият екип пристига утре. Името ми е Джо Мелтън. Режисьор съм. И ако тази страна не е един истински ад! Погребения по улиците... хората мрат. Хайде, преместете се. Присъединете се към компанията; поразвеселете ни.

Сузан и Уилям се смееха.

— Забавен ли съм? — попита мистър Мелтън двамата съпрузи.

— Чудесен! — Сузан се премести.

Мистър Симс мятеше кръвнишки погледи от другия край на трапезарията към тях.

Тя изкриви лице в подигравателна гримаса срещу него.

Мистър Симс се приближи между масите.

— Мистър и мисис Травис — извика той. — Мислех, че ще закусим заедно, сами.

— Съжаляваме — каза Уилям.

— Сядай, друже — обади се мистър Мелтън. — Всеки техен приятел е и мой.

Мистър Симс седна. Актьорите говореха високо и докато те разговаряха, мистър Симс каза тихо:

— Надявам се, че спяхте добре.

— А вие?

— Не съм привикнал да спя на пружини — отвърна мистър Симс кисело. — Но имаше с какво да се компенсира. Стоях буден половината нощ и опитвах нови цигари и храни. Странни, очарователни. Един цял спектър от нови усещания, тези древни пороци.

— Не знаем за какво говорите — каза Сузан.

— Отново разигравате комедии — изсмя се Симс. — Няма смисъл. Нито пък от тази стратегия с тълпите. Твърде скоро ще ви пипна насаме. Притежавам изключително търпение.

— Ей — намеси се мистър Мелтън със зачервено лице, — този тип създава ли ви неприятности?

— Всичко е наред.

— Кажете само една дума и ще го накарам на бърза ръка да си плюе на петите.

Мелтън се обърна, за да извика към другарите си. Сред нестихващия смях, мистър Симс продължи:

— Да се върнем на въпроса. Цял един месец да ви издирвам в малки и големи градове, за да ви открия тук, и целия вчерашен ден, за да се уверя, че сте вие. Ако тръгнете с мен доброволно, бих могъл да издействам да минете без наказание, стига да се съгласите да се заемете отново с работата си върху водородната бомба.

— Тоя пък се е разприказвал за наука на закуска! — забеляза мистър Мелтън, заслушан с половин ухо.

Симс продължи невъзмутимо:

— Премислете. Не можете да се измъкнете. Ако ме убиете, други ще ви последват.

— Не знам за какво говорите.

— Престанете! — извика раздразнено Симс. — Проявете разум! Знаете, че не можем да ви оставим да се измъкнете така. И на други

хора от 2155-а може да им хрумне същата идея и да направят като вас. Нуждаем се от хора.

— За да ги хвърляте във вашите войни? — не издържа накрая Уилям.

— Бил!

— Няма нищо, Сузан. Сега ще говорим на неговия език. Не можем да се измъкнем.

— Отлично — каза Симс. — Наистина вие двамата излязохте невероятни романтици, като решихте да избягате от задълженията си.

— Избягахме от ужаса.

— Глупости. Някаква си война.

— За какво говорите, приятели? — попита мистър Мелтън.

Сузан искаше да му обясни. Но можеше да говори само в общи линии. Психологическият блок в мозъка допускаше само това. Общи, неопределени неща, такива каквито Симс и Уилям обсъждаха сега.

— Само войната ли — възкликна Уилям. — Половината свят е измрял от бомби, отровени с проказа!

— Независимо от това — изтъкна Симс, — хората от Бъдещето негодуват срещу вашето укриване на някое спасително островче, така да се каже, докато те се хвърлят от урвите в ада. Всяка смърт е влюбена в смъртта, а не в живота. Умиращите обичат да знаят, че заедно с тях умират и други. Утешителна е мисълта, че не сте сами в огъня, в гроба. Аз съм страж на тяхното общо негодувание срещу вас двамата.

— Я го виж ти блюстителю на всеобщото негодувание! — възкликна мистър Мелтън към другарите си.

— Колкото по-дълго ме карате да чакам, толкова по-зле ще става за вас. Необходим сте ни за създаването на бомбата, мистър Травис. Ако се върнете сега — няма да бъдете подложен на мъчения. Ако се бавите, ще ви принудим да работите, а след като изобретите бомбата, ще изпробваме върху вас, сър, редица съвършени нови средства.

— Имам предложение — каза Уилям. — Ще се върна, с вас, ако жена ми остане тук в пълна безопасност, далеч от онази война.

Мистър Симс се замисли.

— Добре — прецени той. — Ще ме чакате на площада след десет минути. Ще ме качите в колата си. Ще ме отведете на някое пусто място в полето. Ще уредя Машината на Времето да ни прибере оттам.

— Бил!

Сузан се вкопчи здраво в ръката му.

— Без спорове.

Той погледна към нея.

Решено е.

Към Симс:

— Още едно нещо. Миналата нощ можехте да проникнете в стаята ни и да ни отвлечете. Защо не го направихте?

— Да речем, че съм се позабавлявал — отвърна мистър Симс вяло, всмуквайки от новата си пура. — Няма да ми е приятно да изоставя тази чудесна атмосфера, това слънце, тази отпусका. Съжалявам, че ще трябва да зарежа тук виното и цигарите. О, как съжалявам. И така на площада след десет минути. Ще се погрижат жена ви да бъде в безопасност и може да остане тук, докато пожелае. Сбогувайте се.

Мистър Симс стана и излезе.

— Отива си мистър Бош-лаф — изкрещя след излизация господин мистър Мелтън.

Той се обърна и погледна Сузан.

— Хей, някой плаче. Закуската не е подходящо време за плач. Не е ли така?

В девет и петнадесет Сузан стоеше на балкона на тяхната стая и гледаше надолу към площада. Мистър Симс бе седнал на мъничка бронзова пейка, кръстосал стройните си крака. Той отхапа върха на една пура и грижливо я запали.

Сузан чу боботенето на мотор и видя как отдалеч, от горния край на улицата, от един гараж, по каменистата стръмна улица бавно се зададе колата на Уилям.

Колата набираше скорост. Тридесет... четиридесет... петдесет мили в час. Хората се разпиляха като пилци пред нея.

Мистър Симс свали бялата си панамена шапка и избърса розовото си чело, постави обратно шапката на главата си и тогава видя колата.

Тя летеше с шестдесет мили в час право към площада.

— Уилям! — изкрещя Сузан.

Колата удари ниския бордюр на площада, изтрещя, подскочи и полетя по плочките към зелената пейка, където мистър Симс сега изтърва своята пура, изпищя, размята ръце и бе ударен от колата. Тялото му излетя нагоре, нагоре във въздуха, а после с невероятна скорост надолу, надолу към улицата.

В далечния край на площада с едно счупено предно колело, колата спря. Тичаха хора.

Сузан влезе и затвори вратата на балкона.

В дванадесет на обяд те слязоха по стълбите на кметството заедно ръка за ръка с пребледнели лица.

— Адюос, сеньор — каза кметът след тях, — сеньора.

Спряха на площада, където тълпата сочеше кръвта.

— Ще те викат ли пак! — попита Сузан.

— Не, възстановихме внимателно обстоятелствата. Било е нещастен случай. Загубил съм контрол над колата. Плаках пред тях. Бог ми е свидетел, изпитвах нужда да се облекча по някакъв начин. Прищя ми се да заплача. Тежко ми беше да го убия. Никога не съм искал да извърша нещо подобно в живота си.

— Няма ли да те съдят?

— Разисквах и това, но няма. Бях убедителен. Те ми вярват. Било е нещастен случай. Свърши се.

— Къде ще отидем сега? В Мексико Сити? Уруъпан?

— Колата е в сервиза. Ще бъде готова в четири следобяд. Тогава ще се измъкнем от този ад.

— Ще ни преследват ли? Сам ли работеше Симс?

— Не знам. Ще имаме малко преднина пред тях, мисля.

Актьорите излизаха от хотела, когато те приближиха.

Навъсен, мистър Мелтън избърза напред към тях.

— Хей, чух какво е станало. Много лошо. Сега всичко наред ли е? Искате ли да се поразсеете малко? Правим пробни снимки нагоре по улицата. Ако искате да погледате, заповядайте. Хайде, ще ви се отрази добре.

Те отидоха.

Стояха на павираната улица, докато закрепяха филмовата камера. Сузан гледаше пътя, който се спускаше надолу и извиваше по шосето

за Акапулко и морето, край пирамиди^[5], развалини и малки градчета от кирпичени постройките с жълти стени, сини стени, пурпурни стени и ярките, сякаш обхванати от пламъци прицветници бугенвилеята^[6] и си мислеше:

„Ще тръгнем по пътищата, ще пътуваме сред групи, тълпи, по пазари, в салони, ще подкупваме полицията да спи наблизко, ще се заключваме зад две резета, но винаги сред тълпите, никога отново сами, винаги със страха, че следващият човек, който минава, може да бъде и следващият Симс. Никога няма да знаем дали сме ги изиграли, дали сме се измъкнали от Преследвачите. И неизменно там, пред нас, в Бъдещето, ще очакват нашето принудително завръщане, ще ни очаква унищожителният огън на техните бомби, заразата, която ще ни разяжда, и тяхната полиция, която ще заповядва да залягаме, да се обръщаме кръгом, да скачаме през огнения обръч! И така ще продължаваме да тичаме през гората и никога вече през целия си живот няма да спрем или да заспим спокойно.“

Насъбра се тълпа, за да наблюдава снимките. А Сузан не откъсваше поглед от тълпата и улиците.

— Забеляза ли някой съмнителен наоколо?

— Не. Колко е часът?

— Три. Колата би трябвало да е почти готова.

Пробните снимки приключиха в три и четиридесет и пет. С приказки и врява всички се отправиха към хотела. Уилям се отби в гаража.

— Колата ще бъде готова в шест — обясни разтревожено той, когато излезе.

— Но не по-късно?

— Ще бъде готова, не се безпокой.

Във фойето на хотела те се огледаха за други самотни пътници, които да приличат на Симс, хора с току-що подстригани коси, облаци от цигарен дим и силната миризма на одеколон около тях, но фойето беше празно. Докато се качваха по стълбите, мистър Мелтън каза:

— Е, беше дълъг и изморителен ден. Кой иска да го отпразнуваме? Вие, приятели? Мартини? Бира?

— Може по чашка.

Цялата тълпа се натъпка в стаята на мистър Мелтън и пиршеството започна.

— Поглеждай часовника — каза Уилям.

„Време, помисли си Сузан. Де да имаха време...“

Единственото ѝ желание бе да поседи на площада един цял ярък октомврийски ден, без никаква грижа или мисъл, слънцето да огрява лицето и ръцете ѝ. Да стои със затворени очи, да се усмихва под топлите лъчи, без да помръдва. Само да поспи навън, под това мексиканско слънце, да поспи на топло, спокойно, дълго и щастливо много, много дни...

Мистър Мелтън отвори шампанското.

— За една прекрасна дама, достойна за филмова звезда — каза той, вдигайки тост за Сузан. — Бих могъл дори да ви направя няколко пробни кадъра.

Тя се засмя.

— Наистина го мисля — каза Мелтън. — Вие сте много хубава. Мога да ви направя филмова звезда.

— И да ме заведете в Холивуд? — извика Сузан.

— Гръм и мълния да порази Мексико, разбира се!

Сузан погледна Уилям, той повдигна едната си вежда и кимна. Това означаваше промяна на обстановката, облеклото, мястото, името може би; и те щяха да пътуват с други осем души — добра защита срещу всякаква интервенция от Бъдещето.

— Звучи чудесно — каза Сузан.

Тя усещаше леко замайване от шампанското. Следобедът бавно се изнизваше; компанията се залюля пред очите ѝ. Тя се почувствува на сигурно място, добре и наистина щастлива, че живее за пръв път от много години насам.

— За какъв филм ще бъде подходяща съпругата ми? — попита Уилям, като напълни отново чашата си.

Мелтън огледа преценяващо Сузан. Компанията спря да се смее и се заслуша.

— Ами, бих искал да направя филм, който да държи през цялото време в напрежение — каза Мелтън. — Разказ за двама съпрузи като вас.

— Продължавайте.

— Нещо като разказ за войната, да речем — каза режисьорът, като изучаваше цвета на питието си на слънчевата светлина.

Сузан и Уилям чакаха.

— Разказ за мъж и жена, които живеят в малък дом, на една малка уличка в 2155 година, да речем — каза Мелтън. — Това е само импровизация, нали разбирате. Но тези двама съпрузи са изправени пред ужасна война, свръхмощни водородни бомби, цензура, смърт в тази година и... ето ви завръзката: те избягват в Миналото, преследвани от човек, за когото си мислят, че е въплъщение на злото, но който се опитва само да им напомни в какво се състои техният дълг.

Уилям изпусна чашата си на пода.

Мистър Мелтън продължи:

— И тази двойка намира подслон при група актьори, на които постепенно са се доверили. „Спасението е сред тълпите“ — казват си те.

Сузан усети как бавно се свлича в някакъв стол. Всички гледаха режисьора. Той отпи глътка вино.

— Ах, какво чудесно вино... Е, тези двама съпрузи, изглежда, не разбират от какво значение са те за Бъдещето. Мъжът особено е ключът към изобретяването на нова бомба. И тъй Преследвачите, така да ги наречем, не жаят усилия и средства да намерят, заловят и отведат обратно у дома мъжа и жената веднага, щом ги хванат съвсем сами в някоя хотелска стая, където никой не може да види. Тактика. Преследвачите работят сами или на групи по осем. Единият или другият случай ще се окаже — ефикасен. Не мислиш ли, че ще стане чудесен филм, Сузан? А ти, Бил?

Той изпи питието си.

Сузан седеше, вперила очи право пред себе си.

— Да ви наля ли? — попита мистър Мелтън.

Уилям вече бе извадил револвера си и стреля три пъти, един от мъжете падна, а останалите се хвърлиха напред. Сузан изпищя. Една ръка запуши устата ѝ. Сега револверът беше на пода, а Уилям се бореше с онези, които го държаха.

— Моля ви — обади се мистър Мелтън, който все още стоеше там, където бе стоял и преди, а от пръстите му се стичаше кръв. — Да не усложняваме нещата.

Някой заудря по вратата на стаята.

— Отворете!

— Съдържателят — произнесе сухо мистър Мелтън и направи рязко движение с глава. — Хайде, размърдайте се.

— Отворете! Ще извикам полиция!

Сузан и Уилям си размениха светкавични погледи и после ги впериха във вратата.

— Съдържателят иска да влезе — каза мистър Мелтън. — Бързо! Изнесоха някаква камера напред. От нея лумна синя светлина, която изпълни стаята. Тя се разпростря и хората от групата изчезнаха един по един.

— Бързо!

Вън през прозореца в мига, преди да изчезне, Сузан зърна потъналата в зеленина земя и пурпурните, жълти и сини стени и камъните, които отплаваха долу като река, един мъж, възседнал магаре сред топлите хълмове, едно момче, което пиеше портокалов сок; тя усети сладката течност в гърлото си; мъж, седнал под едно дърво на сянка на площада, с китара; тя усети струните под пръстите си и някъде далече видя морето — синьото нежно море; тя усети как то я отнася и я поглъща.

И после вече я нямаше. Нямаше го и мъжът ѝ.

Вратата зейна разбита. Съдържателят и персоналът се втурнаха вътре.

Стаята бе празна.

— Но те току-що бяха тук! Видях ги да влизат, а сега ги няма — извика съдържателят. — На прозореца има железни решетки. Не биха могли да се измъкнат оттам!

Късно следобяд повикаха свещеника и отвориха стаята отново, проветриха я, накараха го да поръси със светена вода във всеки ъгъл и да даде благословията си.

— Какво ще правим с това? — попита чистачката.

Тя посочи към шкафа, където имаше 67 бутилки шартрьоз, коняк, какаов ликьор, абсент, вермут, текила, 106 картоната турски цигари и 198 жълти кутийки от петдесетцентови истински хавански пури...

[1] *Хубилай (Кубла хан) (1215–1294)* — Петият велик монголски хан, внук на Чингис хан. — Б.пр. ↑

[2] *Мойсей и Червено море* — според Библията, Мойсей бил избран от бога да освободи Израел от египетско робство. Той повел народа през пустинята и когато стигнали Червено море, ги настигнали

войските на фараона. И тогава бог направил така, че водите се разтворили и „синовете израелски навлезли в морето“. Когато конете на фараона, колесниците и воините му ги последвали, бог ги потопил. — Б.пр. ↑

[3] *Борджия* — знатен род от испански произход, играл значителна роля в живота на Италия в XV и началото на XVI век.

Братята Райт в Кит Хок — Уилбър (1867–1912) и Орвил (1871–1948) Райт — американски авиоконструктори и пилоти, пионери на авиацията. Първи в света на 17 декември 1903 г. извършили полет с продължителност 59 секунди с построения от тях самолет. Кити Хок — местност в Северна Каролина, където от септември 1900 г. братята Райт провеждат своите изпитания и където се е състоял първият в историята полет. — Б.пр. ↑

[4] Какво става (исп.) — Б.пр. ↑

[5] Имат се предвид храмове на стъпаловидни пирамиди в Мексико, издигнати в началото на н.е. от майте. — Б.пр. ↑

[6] Пълзящо растение с малки, незабележими цветчета, оградени от големи пурпурночервени прицветници. — Б.пр. ↑

ПЪТЕШЕСТВЕНИК

Призори бащата погледна в стаята на Сеси. Тя лежеше в леглото си. Той поклати в недоумение глава и махна с ръка към нея.

— Е, стига да можеш да ми кажеш каква е ползата от това, че лежи там — каза той, — готов съм да изям всичкия креп от махагоновата си кутия. Спи по цяла нощ, изяжда закуската си и после лежи в леглото си цял ден.

— О, но тя толкова ми помага — обясни майката, като го поведе настрана от потъналата в дрямка бледа фигура на Сеси. — Ами че тя е от най-приспособимите членове на рода. Братята ти да не са по-добри? Повечето от тях спят по цял ден и не вършат нищо. Сеси поне е *активна*.

Те заслизаха надолу, съпроводени от миризмата на запалените черни свещи; черният креп върху перилата на стълбището, останал там недокоснат от завръщането им вкъщи преди няколко месеца, изшумоля, когато минаваха. Бащата уморен разхлаби вратовръзката си.

— Но ние работим през нощта — каза той. — Нима сме криви, че сме, както ти се изразяваш, старомодни.

— Разбира се, че не. Не може всеки от семейството да бъде съвременен.

Тя отвори вратата на избата и те продължиха надолу в тъмнината ръка за ръка. Погледна усмихната овалното му бяло лице.

— Наистина е голям късмет, че *изобщо* не се нуждаеш от сън. Ако бях жена, която спи през нощта, представи си какво семейство щяхме да бъдем! Всеки сам със себе си. Съвършено различни. Всички необикновени. Нали такъв е родът ни. Понякога се ражда някой като Сеси — само разум; понякога има и такива като вуйчо Ейнър — само размах на крила, а друг път имаме някой като Тимоти — уравновесен, спокоен, нормален. После ето те теб, спиш денем. А аз будувам през целия си живот. Така че не би трябвало да ти е толкова трудно да разбереш Сеси. Тя ми помага по милион други начини всеки ден. Изпраща мисълта си до зарзаватчиата вместо мен, за да види какво

продават там. Отбива се при месаря. Така ми спестява дългия път, ако вече е свършило хубавото месо. Тя ме предупреждава, когато някоя бърберица е тръгнала да ми идва на гости, за да ми пропилее целия следобед. Е, има и стотици други неща...

Те се спряха в мазето до една огромна, празна махагонова кутия. Той се настани в нея, все още неубеден докрай.

— Но поне да имаше някакъв по-съществен принос — каза той.
— Боя се, че ще трябва да я помоля да си потърси работа.

— Първо се наспи. Премисли. Може да промениш решението си до залез-слънце — каза му тя и вече затваряше капака над него.

— Добре — каза той замислено.

Капакът се затвори.

— Леко утро, скъпи — каза тя.

— Леко утро — отвърна той сподавено от затворената вече кутия.

Слънцето изгря. Тя забърза нагоре, за да приготви закуската.

Сеси Елиът бе пътешественик. Изглеждаше като обикновено осемнадесетгодишно момиче. Но външният вид на нито един от членовете на рода не издаваше какъв е всъщност. Нямахме нищо зло, непочтено, жалко, нито пък някаква крилата магия в тях. Те живееха простичко, в малки градчета или ферми, разпръснати по света; старателно преустройваха и приспособяваха талантите си към изискванията и законите на един непрестанно изменящ се свят.

Сеси Елиът се събуди. Тя се плъзна надолу из стаите, като си тананикаше тихичко.

— Добро утро, мамо!

Слезе в мазето да прегледа отново всяка от огромните махагонови кутии, да ги избърше от праха, да се увери, че всяка от тях е добре затворена.

„Татко“ — каза тя, като лъскаше една от кутиите. „Братовчедката Естър“ — отбеляза тя, като разглеждаше друга, нашата гостенка. И... тя почука на трета: — „Дядо Елиът“.

Отвътре се чу шумолене, като от дребен папирус.

„Странна кръстоска за един род, мислеше си тя, като се изкачваше обратно към кухнята. Среднощни вихри в безстрашен полет над планински клисури, някои будуват като мама двадесет и пет часа

от двадесет и четири, а някои спят като мен петдесет и девет минути от шестдесет. Различни видове сън...”

Залови се със закуската си. Когато вече бе преполовила сладкиша с кайсии, тя забеляза втренчения поглед на майка си. Остави лъжицата на масата и каза;

— Татко ще промени решението си. Ще му докажа, че е чудесно това, че съм край вас. Аз съм сигурността на нашето семейство; той не разбира това. Ти само почакай.

— Нима си била в мен преди малко, когато спорех с баща ти? — попита майката.

— Да.

— Стори ми се, че почувствувах как надзърташ през очите ми — кимна майката.

Сеси привърши и се качи в стаята си. Тя оправи одеялата и чистите прохладни чаршафи, после се излегна върху завивките, затвори очи, отпусна ръцете си с тънки бели пръсти върху малките си гърди, отметна назад върху гъстия водопад кестеняви коси нежната си, изящно изваяна главица.

И започна своето, пътешествие.

Мисълта ѝ полетя навън — над двора, отрупан с цветя, полята, зелените хълмове, над задрямалите старинни улици на Мелин Таун, полетя с вятъра над освеженото от утринната роса дефиле. Цял ден тя щеше да лети и да странствува. Мисълта ѝ щеше да се настани в главата на някое куче, да поседи там и тя щеше да почувствува възбудата на кучетата, да опита силата на костите им, да долови острия мирис на урина под дърветата. Щеше да чува, както чува кучето. Забрави напълно човешката конструкция. Щеше да има тяло на куче. Това бе нещо повече от телепатия. Това бе едно пълно откъсване от една телесна среда, за да се премине в друга. То позволяваше достъпа до куче, което търка носа си в някое дърво, до хора, стари моми, птици, деца, заиграли се на дама, влюбени в леглото им някоя утрин, работници, облени в пот от тежък труд, в неродени бебета, розови миниатюрни мозъчета.

Къде ли да отиде днес?...

Тя направи своя избор и пое нататък.

Когато майка ѝ влезе на пръсти миг по-късно, за да надникне в стаята, тя видя тялото на Сеси върху леглото — гръдният ѝ кош не

помръдваше, лицето бе непроницаемо. Сеси бе заминала вече. Майката поклати глава и се усмихна.

Утрото се изниза. Ленард, Байън и Сам се заловиха за работа, както и Лора, и сестрата маникюристка; а Тимоти бе изпратен на училище. Къщата притихна. По обяд се чуваха само гласовете на трите по-малки братовчедки на Сеси Елиът, които играеха на броилка в задния двор. Тук винаги имаше гости: братовчеди, чичовци или племенници и племеннички, те идваха и си отиваха — като вода, която се стича от някоя водосточна тръба.

Братовчедките прекъснаха играта си, когато високият мъж заблъска силно по входната врата и влетя като хала вътре, когато майката се обади.

— Това беше вуйчо Джон! — промълви най-малкото момченце задъхано.

— Онзи, дето го мразим ли? — попита второто.

— Какво иска? — извика третото. — Изглеждаше разгневен!

— *Ние сме* разгневени срещу него, ето какво — обясни второто с достойнство. — Заради това, което причини на рода ни преди шестдесет години, преди седемдесет години и преди двадесет години.

— Чуйте!

Те се заслушаха.

— Той е изтичал горе!

— Май че плаче.

— Възрастните плачат ли?

— Разбира се, глупачке!

— Той е в стаята на Сеси! Креци. Смее се. Моли се. Плаче. Гласът му е ту гневен, ту тъжен, ту уплашен.

Най-малката се разплака. Тя изтича до вратата на мазето.

— Събудете се! Ей, вие долу, събудете се! Вие в кутиите! Вуйчо Джон е тук и може да е донесъл кедров кол. Не искам да ме промуши с него в гърдите! Събудете се!

— Шшшшт — изшътка й най-голямото момиче. — Той няма кол! Пък и в никакъв случай няма да успееш да събудиш хората в кутиите. Слушай!

Те отметнаха глави назад, очите им заблестяха, обърнати в очакване нагоре.

— Махай се от леглото! — заповяда майката, застанала на вратата.

Вуйчо Джон се наведе над потъналото в дълбок сън тяло на Сеси. Устните му бяха разкривени. Имаше някакъв див, обречен и обезумял блясък в зелените му очи.

— Нима съм закъснял? — попита той с пресипнал глас, като хлипаше. — Заминала ли е?

— От няколко часа вече! — отвърна рязко майката. — Сляп ли си? Може да не се върне дни наред. Понякога си лежи там по цяла седмица. Не ми се налага да храня тялото, тя намира препитание чрез този, в когото се е настанила. Отдръпни се от нея!

Вуйчо Джон се вцепени, допрял едното си коляно до пружината.

— Не можа ли да почака? — искаше да знае той и гледаше Сеси обезумял, а ръцете му непрекъснато търсеха, но не напипваха пулса ѝ.

— Нали ме чу!

Майката рязко се приближи до него.

— Не трябва да се докосва. Трябва да остане да лежи, както си е. Така че, ако се върне у дома, да може да се намести отново в тялото си точно както трябва.

Вуйчо Джон обърна главата си. Продълговатото му, сурово, зачервено лице — лице на безумец, бе осеяно със следи от шарка; гъсти черни вежди надвисваха над уморените очи.

— Къде отиде? *Трябва* да я намеря.

Отговорът на майката изплющя като плесница в лицето му:

— Не знам. Има си любими места. Можеш да я откриеш в някое дете, което тича по пътеката в дефилето. Или да се люлее върху някоя лоза. Или пък да я откриеш в някой рак, под камък в потока как гледа нагоре към теб. Или пък да играе шах на площада, настанила се в главата на някой старец. Знаеш така добре, както и аз, че може да бъде навсякъде.

На устните на майката се изписа кисела гримаса.

— А може сега пък да се е настанила в мен, да те гледа, да се смее и да не ти казва. Това може да са нейни думи и начин да се позабавлява. И ти не би могъл дори да се досетиш.

— Но...

Той се обърна тромаво като огромен каменен блок. Огромните му ръце се издигнаха, като че ли се опитваха да сграбчат нещо.

— Ако мислех...

Майката продължи да говори, неволно гласът ѝ бе станал по-тих.

— Разбира се, че *не* е в мен, тук. Но дори да беше, нямаше как да разберем.

В очите ѝ заблестя едва доловима искрица злоба. Тя стоеше там висока и стройна и го гледаше без страх.

— А сега по-добре ми обясни каква работа имаш с нея.

Той като че ли се бе заслушал в далечен звън на камбана. Разтърси глава гневно, за да се избави от него. После изръмжа:

— Нещо... вътре в мен...

Гласът му секна. Той се наведе над студеното, заспало тяло.

— Сеси! Върни се, чуваш ли? Ти можеш да се върнеш, ако пожелаеш!

Вятърът свиреше тихичко в клоните на високите върби отвъд окъпаните в слънце прозорци. Леглото изскърца под тежестта му. Далечната камбана се обади отново и той се заслуша, но майката не можеше да я чуе. Само той чуваше приглушения звън в този летен ден някъде далече, далече. Отвори уста и смутолеви:

— Искам да направи нещо за мен. От един месец аз чувствавам, че... обезумявам. Завладяват ме странни мисли. Канех се да хвана влака за града и да се посъветвам с някой психиатър, но той няма да ми помогне. Знам, че Сеси може да проникне в главата ми и да прогони страховете, дето ги имам. Би могла да ги засмуче навън като прахосмукачка, ако иска да ми помогне. Единствено тя може да изтръгне мръсотията и паяжините и да ме направи нов човек отново. Ето защо имам нужда от нея, разбираш ли? — каза той с напрегнат от очакване глас.

Облиза устните си.

— *Трябва* да ми помогне!

— След всичко, което причини на рода? — възкликна майката.

— Не съм причинил нищо на рода!

— Говори се — каза майката, — че някога, в трудни времена, когато си имал нужда от пари, са ти платили по сто долара за всеки от рода ни, когото си посочил на закона, за да бъде пронизан в сърцето.

— Не е вярно! — извика той, размахал ръце като човек, когото са ударили в корема. — Не можеш да го докажеш. Лъжеш!

— Независимо от това, не мисля, че Сеси би се съгласила да ти помогне. Родът ни не би се съгласил.

— Родът, родът!

Той удряше с крак по пода като някое голямо своенравно дете.

— По дяволите родът! Няма да полудея заради тях! Имам нужда от помощ, по дяволите, и ще я получа!

Майката стоеше с лице към него — лице, излъчващо студенина, и с ръце, кръстосани върху гърдите.

Той понижи глас и поглеждаше към нея със срамежливостта на демон, без да среща очите ѝ.

— Слушайте, мисис Елиът — каза той. — И ти също, Сеси — обърна се към спящата. — Ако си там — прибави. — Чуйте следното.

Той погледна към стенния часовник, който цъкаше отсреща върху окъпаната от слънцето стена.

— Ако Сеси не се върне тук до шест часа довечера, готова да ми помогне — да прочисти мозъка ми и да ми върне разсъдък, аз... аз ще отида в полицията.

Той се изпъчи.

— Имам списък на всички Елиът, които живеят във фермите наоколо и в самия Мелин Таун. Полицията може да насече достатъчно нови кедрови колове само за час, за да прониже с тях дузина сърца от рода Елиът.

Той млъкна и обърса потта от лицето си. Остана така, заслушан.

Далечната камбана започна да бие отново.

Той я чуваше вече дни наред. Не я виждаше, но я чуваше да звъни. Сега биеше близо... далеч... по-близо... по-далеч. Никой друг не можеше да я чуе освен него.

Той поклати глава. Изкрещя, за да заглуши звъна на тези камбани, изкрещя към мисис Елиът.

— Чу ли ме?

Подръпна нагоре панталоните си, затегна с рязко движение катарамата си, мина край майката и се насочи към вратата.

— Да — каза тя. — Чух. Но дори аз не мога да извикам Сеси да се върне, докато тя самата не пожелае. Тя рано или късно ще го направи. Имай търпение. Не бързай да хукваш към полицията...

— Не мога да чакам — сръза я той. — Това нещо в мен, този шум в главата ми продължава вече осем седмици! Не мога да издържам

повече!

Погледна намръщен към часовника.

— Тръгвам. Ще се опитам да намеря Сеси в града. Ако не я намеря до шест... е, ти знаеш как изглежда един кедров кол...

Тежките му обувки изтрополиха през хола, отдалечиха се надолу по стълбите и заглъхнаха навън. Когато всичко утихна, майката се обърна и погледна съсредоточено, с болка, надолу към спящата.

— Сеси — извика тя тихичко, настойчиво. — Сеси, ела си!

Отговор не последва. Сеси лежеше там и не помръдваше, колкото и дълго да чакаше майка ѝ.

Вуйчо Джон мина през свежите поля и продължи по улиците на Мелин Таун — търсеше да открие Сеси във всяко дете, което държеше в ръка сладолед, и във всяко малко бяло кученце, което топуркаше по пътя си към нетърпеливо дирено незнайно местенце.

Градът приличаше на истинско гробище. В него имаше само няколко паметника, всъщност... сгради на едно забравено вече изкуство от отдавна забравени времена. Той представляваше огромна ливада от брястове, американска лиственица и хималайски кедр, застлана с дървени пътеки, които можеха да бъдат прибрани нощем под навеса, в случай че ви безпокои шумът от стъпките на хората. Имаше високи къщи, изпосталели и помръкнали от целомъдрие като стари моми, със стени, покрити с парченца от цветни стъкълца, върху които се виждаше изтънялата златиста перушина по вековните птичи гнезда. Имаше дрогерия с чудновати плетени столчета с дъна от шперплат, изпълнена от характерния някога за дрогериите, но отдавна вече забравен остър мирис. Имаше и бръснарски салон, а пред него — пилонче, увенчано с лентата на Почетния легион, което се въртеше под стъклен похлупак. Имаше и зарзаватчийница, от която лъхаше на гнили плодове, и прашни кутии, и на една стара арменка, която бе като ръждива монета. Градът бе замрял в сянката на хималайския кедр и дърветата със сочни, зелени листа, а някъде в него бе Сеси — тази, която пътешествуваше.

Вуйчо Джон се спря, купи си бутилка портокалов сок, изпи го, избърса лицето си с носна кърпа, а очите му подскачаха нагоре-надолу както въжетото, на което скачат малките деца.

„Страх ме е — помисли си той. — Страх ме е.“

Видя птиците, накацали по телеграфните жици в редица като точките и тиретата от Морзовата азбука. Беше ли Сеси там, присмиваше ли му се с острия поглед на някоя птица, която разперваше перушина и чуруликаше отгоре.

Той се усъмни в индиеца, собственика на магазинчето за пури. Но в този студен като изсечен от камък тютюнев образ нямаше живот.

Някъде отдалеч като в ранна неделна утрин той дочу звъна на камбаните, който заля мозъка му. Ослепя напълно. Потъна в непрогледен мрак. Бели, изтерзани лица заплуваха като видения в главата му.

— Сеси! — извика той във всички посоки, към всичко наоколо. — Знам, че можеш да ми помогнеш! Раздрусай ме като дърво! Сеси!

Слепотата премина. Той бе облян в лепкава, ледена пот, която непрестанно извираше от него.

— Знам, че можеш да ми помогнеш — повтори той. — Видях те как помогна на братовчедката Мариан преди години. Преди десет години беше, нали?

Той стоеше и полагаше усилия да се съсредоточи.

Мариан бе девойка, срамежлива като къртиче, косата ѝ бе сплетена на две плитки върху кръглата ѝ главица. В своята пола Мариан бе като езиче на камбанка, което никога не звънеше, когато вървеше; просто пристъпваше плахо, отместваше крак подир крак. Тя забиваше поглед в бурените и тротоара под краката си, поглеждаше към брадичката ви, ако изобщо ви забележеше, но никога не срещаше погледа ви. Майка ѝ се отчайваше при мисълта, че Мариан никога няма да се омъжи или да постигне каквото и да било.

В такъв случай всичко зависеше от Сеси. Тя се напъха в Мариан като юмрук в ръкавица.

Мариан подскочи, затича се, извика, жълтеникавите ѝ очи заблестяха. Тя запърпори с полите си, разплете косата си и я разпусна като бляскав воал върху разголените си рамене. Кикотеше се и звънтеше като развеселено езиче в съживената камбанка на своята рокля. Менеше лицето си в различни изражения на свенливост, веселие, интелигентност, майчино блаженство и любов.

Момчетата се втурнаха след Мариан. Мариан се омъжи.

Сеси се оттегли.

Мариан изпадна в истерия; *опората* ѝ я нямаше вече!

Тя лежа отпусната като купчина дрехи цял един ден. Но навикът бе вече изграден в нея. Частица от Сеси бе останала като вкаменен отпечатък върху мека варовикова скала и Мариан започна да проследява навиците, да ги премисля и да си припомня времето, когато Сеси бе вътре в нея, и твърде скоро тя тичаше, викаше и се кикотеше сама — като куп дрехи, съживен от някакъв спомен!

Оттогава Мариан заживя щастливо.

Вуйчо Джон се бе спрял на приказки при индиеца, собственик на магазинчето за пури, но внезапно разтърси яростно глава. Множество ярки мехурчета заплуваха в очите му и всяко със свои мънички, скосени, микроскопични очички се взираше навътре, навътре в мозъка му.

Ами ако никога не намереше Сеси? Ами ако ветровете я бяха отнесли чак до Елджин? Не беше ли именно приютът за душевноболни мястото, където най-много обичаше да прекарва времето си, като се докосваше до техните умове, улавяше и преобръщаше техните объркани, накъсани мисли?

Някъде отдалеч долетя като стон и отекна пронизителен писък на свирка и облак от пара се разстла наоколо, когато влакът профуча по моста над долината и полетя над прохладните реки, сред узрелите ниви, през тунели, под сводове от блеснали листа на орехови дървета. Джон стоеше уплашен. Ами ако сега Сеси се бе наместила в главата на машиниста? Тя обичаше да препуска с чудовищните локомотиви из полята дотам, докдето и бе възможно да осъществи контакт. Да опъва въжетото на свирката, докато тя изпищи над заспалата нощем земя или задрямалата денем природа.

Той тръгна по една сенчеста улица. Стори му се, че с крайчеца на очите си вижда възрастна жена, сбръчкана като изсъхнала смокиня, гола като семе на магарешки бодил, да плува между клоните на глогината, с кедров кол, забит в гърдите ѝ.

Някой изпищя!

Нещо го удари по главата. Един кос се устреми високо нагоре в небето, отнасяйки кичур от косата му!

Той размаха юмрук към птицата, запрати камък.

— Ще ме стряскаш, а! — изкрещя той.

Задъхан от гняв, видя как птицата описа кръг, мина зад него и кацна на един клон в очакване на следващата възможност да се спусне

към косата му.

С лукав блясък в очите си той се обърна с гръб към птицата.

Чу стремителния плясък на крилата ѝ.

Обърна се със светкавичен скок и посегна да я сграбчи:

— Сеси!

Успя! Тя пърхаше и пищеше в ръцете му.

— Сеси! — извика той, като гледаше обезумялото черно същество, което стискаше здраво между пръстите си. Птицата го клъвна и потече кръв.

— Сеси, ще те смачкам, ако не ми помогнеш!

Птицата изпищя и го клъвна.

Той стисна по-силно пръсти, още по-силно и още по-силно.

Отдалечи се от мястото, където бе пуснал най-последно мъртвата птичка, и нито веднъж не погледна назад към нея.

Навлезе в дефилето, което минаваше през самия център на Мелин Таун.

Какво ли става сега, чудеше се той. Телефонирала ли е вече майката на Сеси на някого? Обхванати ли са вече всички от рода Елиът от страх? Той се олюля като пиян, а мишниците му плузнаха в езера от пот. Е, нека сега *те* се пострахуват малко. Той самият се бе уморил от непрекъснатия страх. Ще потърси още малко Сеси и после ще отиде в полицията!

На брега на поточето той се засмя при мисълта за всички Елиът, които в този момент вероятно припкаха като обезумели, опитвайки се да измислят някакъв изход и да му се изплъзнат. Но такъв изход не съществуваше. Щяха да бъдат принудени да накарат Сеси да му помогне. Не можеха да си позволят лукса да оставят добрия стар вуйчо Джон да умре от лудост. О, не, господи!

Кръгли, мънистени очички се спотайваха дълбоко под водата и сезираха нагоре към него.

През знойните летни следобеди Сеси често бе навлизала през меката черупка между челюстите в главите на раците. Тя бе надничала навън през черните им кръгли като яйца очи върху чувствителните, нишковидни стълбчета и бе усещала как потокът се оттича край нея на течни воали от прохладата и пленена светлина. Тя вдишваше и издишваше частиците, които плуваха във водата, и държеше своите изпъкнали и остри като ножици, обрасли с влакънца щипци пред

тялото си — изящни като щипци за салата. Тя наблюдаваше как гигантските ходила приближават към нея по дъното на потока, чуваше слабия, заглушаван от водата вик на момчетата, които търсеха раци, виждаше ги как потапят ръце, преобръщат и цамбурват камъните, сграбчват и мятат обезумелите животинки в отворени метални кутии, където множество други раци се щураха уплашени като внезапно оживило се кошче с отпадъци.

Тя наблюдаваше как побелелите от водата крака на момчетата прекрочват над камъка, виждаше сенките на голите им тела върху мръсното пясъчно дъно, виждаше как някоя несигурна ръка се вдига, чуваше насочващия шепот на някое момче, забелязало плячката под камъка. После, когато ръката се спуснеше и преобръщаше камъка, Сеси разперваше кокетно плавника на тялото, което временно ѝ принадлежеше, отскачаше назад сред малка пясъчна експлозия и изчезваше надолу по течението.

Отиваше до друг камък, където се настаняваше, разперила плавник върху пясъка, държеше гордо щипците пред себе си, мъничките ѝ стъклени черни очички светеха, а водата на потока бълбукаше в устата ѝ и я изпълваше с прохлада...

От мисълта, че Сеси може да е така близо до него — във всяко живо същество наоколо, вуйчо Джон изпадна в безумна ярост. Във всяка катеричка, в болестотворен микроб, дори в неговото болно тяло би могла да съществува Сеси. Тя можеше да прониква дори в амебите...

В някои жарки летни следобеди Сеси живееше в амебите, стрелкаше се, люлееше се надълбоко в застоялите тъмни води на някой питеен кладенец. В дните, когато светът там горе над нея, над неподвижните води, представляваше истински кошмар от горещина, отпечатана върху всеки предмет по земята, тя лежеше сънливо, потрепвайки в прохладните дълбини на кладенеца. Горе над нея дърветата бяха като сенки, обхванати от зелени пламъци. Птиците бяха като бронзови отпечатащи в мозъка, оцветени в различни цветове. Над къщите се носеха изпарения като от навеси с тор. Когато се затръшнеше някоя врата, като че ли гръмваше пушка. Единственият приятен звук в зноен ден бе бълбукането на кладенчовата вода, загребана с порцеланова чашка, която една кокалеста възрастна жена изливаше задъхано между порцелановите си зъби. Сеси чуваше над

главата си силното тракане на обувките на старицата, жежката ѝ като августовското слънце въздишка. И легнала на дъното сред прохлада, поглеждаше нагоре през дълбокия отекващ тунел на кладенеца и чуваше как засмуква желязната помпа, която потната старица натискаше енергично, и всичко: вода, амеби, Сеси се издигаше нагоре по гърлото на кладенеца и се изливаше в чашата, над която се бяха надвесили в очакване повехнали от слънцето устни. Тогава, едва тогава Сеси се оттегляше, в мига, когато устните се надвесваха, за да отпият глътка вода, чашата се накланяше и порцеланът срещаше порцелан...

Джон се препъна и се плъосна в цял ръст в потока.

Не се изправи веднага, а седна — от него се стичаше вода и видът му бе жалък.

После започна да мята камъни, да крещи, да сграбчва и да изпуска раци, да ругае. Камбаните зазвъняха още по-силно в ушите му. И сега едно след друго, цяло шествие от човешки тела, които не съществуваха, но изглеждаха като истински, заплуваха край него по водата. Бели, голи като червеи тела се носеха по гръб като марионетки с отпуснати конци. Когато плуваха край него, вълните полюшваха главите им и лицата им разкриваха типичните черти на всеки представител на рода Елиът.

Седнал там, във водата, той се разрида. Бе пожелал помощта на Сеси, но как би могъл да очаква, че ще я получи, щом се бе държал като глупак, бе я проклинал, мразил, бе заплашвал нея и целия род?

Той се изправи и се отърси. Излезе от потока и пое нагоре по хълма. Сега му оставаше да направи само едно. Да се моли на всеки отделен член на рода. Да ги моли да се застъпят за него. Да ги накара тях самите да помолят Сеси да се върне по-бързо у дома.

Вратата в салона на погребалното бюро на Корт Стрийт се отвори. Собственикът — нисък, добре подстриган мъж с мустаци и чувствителни тънки пръсти, вдигна очи. На лицето му се изписа разочарование.

— О, това си *ти*, вуйчо Джон — каза той.

— Племеннико Байън — промълви Джон, все още мокър от водата. — Необходима ми е помощта ти. Виждал ли си Сеси?

— Да съм я виждал ли? — учуди се Байън Елиът.

Облегна се на мраморната маса, където подготвяше някакво тяло. И се изсмя.

— Боже мой, не ме питай *това!* — изпръхтя той. — Я ме погледни по-отблизо. Познаваш ли ме?

Джон настръхна.

— Ти си Байън Елиът, братът на Сеси, разбира се!

— Грещиш.

Собственикът на погребалното бюро поклати глава.

— Аз съм братовчедът Ралф, месарят. Да, *месарят!*

Той почука главата си.

— Тук вътре, което е най-важно, аз съм Ралф. Работех в хладилника си преди малко — ей там, в месарския магазин, когато внезапно Сеси нахлу в мен. Тя взе мозъка ми ей така, като че ли просто й е дотрябвала назаем чаша захар. Току-що ме докара ей тук и ме намърда в тялото на Байън. Горкичкият Байън! Каква подигравка!

— Ти не си... не си Байън!

— Не, ах не, скъпи вуйчо Джон. Сеси вероятно е поставила Байън в *мое* тяло. Разбираш ли шегата? Един касапин на месо е заменен с друг! Един търговец на замразени меса — заменен с друг такъв!

Той се затресе от смях.

— Ах, тази Сеси, какво дете.

Избърса сълзите, бликнали в очите му от веселия смях.

— Стоя тук от пет минути и се чудя какво да правя. Знаеш ли какво? Да се занимаваш с погребения не е трудно. Не повече, отколкото да се приготви задушено месо. О, Байън би се вбесил, ако ме чуе. С тази негова „почтена“ професия. Сеси вероятно ще ни смени отново по-късно. Байън никога не е бил способен да понесе шега!

Джон изглеждаше объркан.

— Нима дори *ти* не можеш да контролираш Сеси?

— Господи, не. Тя прави каквото си иска. Ние сме безпомощни.

Джон бавно се отправи към вратата.

— Все пак някак трябва да я намеря — смутолеви той. — Щом може да направи това с вас, мога да си представя как би могла да ми помогне, ако пожелае...

Камбаните биеха все по-силно в ушите му. С крайчеца на окото си той забеляза някакво раздвижване. Обърна се и зина от учудване.

В гърдите на тялото върху масата стърчеше забит кедров кол.

— Сбогом! — извика собственикът на погребалното бюро към затръшнатата вече врата.

Той се заслуша в бързо отдалечаващите се стъпки на втурналия се навън Джон.

Мъжът, който влезе олюлявайки се в полицейския участък в пет часа същия този следобед, едва се държеше на краката си. Гласът му бе шепот; гадеше му се, като че ли бе взел отрова. Той вече не приличаше на вуйчо Джон. Камбаните биеха непрестанно, той виждаше да се разхождат край него хора с пронизани гърди, но те изчезваха, щом се обърнеше да погледне.

Шерифът вдигна поглед от списанието, което четеше, избърса кестенявите си мустаци с опакото на ръката си, която напомняше хищни щипки, свали краката си от едно очукано бюро и зачака вуйчо Джон да заговори.

— Дойдох да ви разкрия тайната на един тукашен род — прошепна вуйчо Джон с присвити очи. — Проклет род, който се прикрива с измама.

Шерифът се изкашля.

— Как се казва този род?

Вуйчо Джон се поколеба.

— Какво?

— Как се казва родът? — повтори шерифът.

— Гласът ви... — промълви Джон.

— Какво му е на гласа ми? — попита шерифът.

— Като че ли ми е познат — каза Джон. — Прилича на...

— На кого? — попита шерифът.

— На майката на Сеси! Ето на кого ми прилича гласът ви!

— Така ли? — попита шерифът.

— Ето в кого са ви поставили. Сеси ви е разменила също както Ралф и Байън. В такъв случай не мога да докладвам за рода на вас! Няма да има смисъл!

— И на мен така ми се струва — отбеляза строго шерифът.

— Родът ме е притиснал отвсякъде! — простена вуйчо Джон.

— Така изглежда — каза шерифът, наплюнчи един молив и започна да решава нова кръстословица. — Е, довиждане, Джон Елиът.

— Ъ-ъ?

— Казах довиждане.

— Довиждане.

Джон стоеше край бюрото и се заслушваше.

— Чувате ли... *чувате* ли нещо?

Шерифът се заслуша.

— Щурци.

— Не.

— Жаби?

— Не — промълви вуйчо Джон. — Камбани. Все тези камбани. Камбани на светата църква. От онези камбани, чийто звън хората като мен не могат да понасят. Свещени църковни камбани.

Шерифът се заслуша.

— Не. Не бих могъл да кажа, че ги чувам. Ей, внимавай с онази врата там, да не се хлопне.

Вратата на стаята на Сеси се отвори с трясък. Миг след това вуйчо Джон нахълта вътре. Безмълвното тяло на Сеси лежеше върху леглото, без да помръдва. В мига, когато той сграбчи ръката на Сеси, зад него се появи майка й.

Тя изтича до него, заудря го по главата и раменете, докато той падна встрани от Сеси. Звънът на камбани заля целия свят. Пред очите му притъмня. Той пипнешком търсеше майката, като хапеше устни и се задъхваше, а от очите му бликаше порой от сълзи.

— Моля те, моля те, кажи й да се върне — стенеше той. — Съжалявам. Не искам да причиня повече никому зло.

Сред грохота на камбаните до него долетя викът на майката.

— Върви долу и я чакай там!

— Не чувам! — изкрещя той по-силно. — Главата ми.

Запуши с ръце ушите си.

— Толкова силно. Толкова силно, не мога да го понеса.

Той се люшкеше напред-назад.

— Само ако знаех къде е Сеси...

Някак съвсем естествено измъкна сгъваемо джобно ножче и го отвори.

— Не мога да продължавам така — промълви той.

И преди майката да се помръдне, той падна на пода, забил ножчето в сърцето си, а от устните му се стичаше кръв, обувките му бяха застинали завинаги една върху друга, едното му око бе затворено, а другото — изцъклено.

Майката се наведе над него.

— Мъртъв — прошепна тя най-сетне.

— Значи — измърмори тя все още невярваща и се изправи, като внимаваше да не стъпи в локвата кръв. — Значи най-последно е мъртъв.

Тя се огледа наоколо уплашено и извика високо:

— Сеси, Сеси, ела си у дома, детето ми, имам нужда от теб!

Тишина, а слънчевата светлина избледняваше вече в стаята.

— Сеси, върни се у дома, детето ми!

Устните на мъртвеца се размърдаха. Висок, ясен глас се разнесе от тях.

— Тук съм! Дни наред вече съм тук! Аз съм страхът, който носеше в себе си, но той въобще не се досети. Кажете на татко какво съм направила. Може би сега ще признае, че и от мен има полза...

Устните на мъртвеца спряха да мърдат. Миг по-късно тялото на Сеси в леглото се изпъна, изпълнено отново като чорап, в който внезапно бе пъхнат кракът.

— Вечерята, мамо — каза Сеси, като се надигна от леглото.

ПРАТЕНИК

Мартин позна, че отново е есен, когато Дог изтича в стаята и донесе със себе си вятъра, студа и мириса на изгнили ябълки, изпопадали под дърветата. В тъмните кичури от къдрава козина донесе златник, праха на отлитащото лято, черупки от жълъди, косми от катерици, перце от отлетяла на юг червеношийка, стърготини от току-що отсечени дървета и почернели като дървени въглища листа, отронени от есенните огнени пламъци на кленовете. Дог подскочи. Водопад от нежна папрат, къпинови храсти, блатна трева се изсипа върху леглото, откъдето Мартин извика. Без съмнение, без никакво съмнение, това невероятно животно можеше да бъде само октомври!

— Тук, миличък, тук!

И Дог се намести, за да стопли тялото на Мартин с всички огньовете от есенни листа и тлеещи пламъци на сезона; той изпълни стаята с едва доловими или остри, свежи или пресъхнали ухания от далечното си пътуване. През пролетта ухаеше на люляк, перуника, на окосена от ливадите трева; през лятото с побеляла като от сладолед муцуна той идваше пропит със силната миризма на фишеци, въртящи се огнени колела на фойерверки, изпечен от слънцето. Но есен! Есен!

— Дог, как е навън?

И легнал там, Дог заразказва, както правеше това винаги. Легнал до него, Мартин виждаше есента такава, каквато бе в онези отдавна отминали дни, преди болестта да го прикове на леглото. Тук до него беше неговата свързка, неговият крилат пратеник, подвижната част от неговото тяло, която подканяше с вик да тича навън и да се връща, да обикаля и души, да събира и да донася тук годишните времена и многообразието на света там, в града, полето, край поточето, реката, езерото, в мазата, на тавана, в килера или в сандъка за въглища. Стотици пъти на ден бе даряван със слънчогледово семе, сгурия от пътеките, див памук, диви кестени или миризмата на току-що опечена тиква. През тъкачните станове на вселената сновеше като совалка Дог

и отнасяше пъстротата ѝ, скрита в кожата си. Стига да протегнеш ръка и тя бе там...

— А тази сутрин къде беше?

Но той знаеше, без да е чул отговора, откъде бе преминавал Дог — край хълмове, където есента се бе спуснала над хрупкави житни поля, край шумолящи купчини от натрупани като погребални клади листа, върху които лежаха деца, погребани от листата, на зорки мъртъвци, които проследяваха Дог, когато прелиташе край тях.

Мартин размърда пръсти, зарови ги в гъстата козина и проследи дългото пътешествие. През стърнища, сред блясъка на поточето в дефилето, надолу из ширналото се мраморно гробище, към гората. В този великолепен сезон на пикантни ухания и мирис на тамян, сега Мартин препускаше чрез своя пратеник навсякъде и се завръщаше у дома!

Вратата на спалнята се отвори.

— Това твое куче пак е направило нещо.

Майка му внесе поднос с плодова салата, какао и препечени филийки, а сините ѝ очи святкаха гневно.

— Мамо...

— Вечно копае. Тази сутрин е изкопал дупка в градината на мис Таркин. Тя е побесняла. Това е четвъртата дупка, която е изровил там тази седмица.

— Може би търси нещо.

— Глупости, той е отвратително любопитен. Ако не се държи както трябва, ще го заключи.

Мартин погледна тази жена, сякаш му бе чужда.

— О, ти няма да направиш това! Как бих узнавал каквото и да е? Как бих откривал някои неща, ако Дог не ми ги разказваше?

Гласът на мама стана по-тих.

— Така ли прави... разказва ти разни неща?

— Няма нищо, което да не знам, щом той излиза, обикаля и се завръща, *нищо*, което да не мога да открива чрез него!

Те двамата седяха загледани в Дог и осеяното с пръст и сухи семена одеяло.

— Е, стига само да спре да рови там, където не трябва, може да тича, колкото си иска — каза майката.

— Тук, миличък, тук!

И Мартин закопча ламаринка с издълбани върху нея букви към нашияника на кучето.

„Собственикът ми е Мартин Смит. На десет години.
Болен, прикован на легло. Очаква с радост посетители.“

Дог изляя. Майката отвори вратата към долния етаж и го пусна навън.

Мартин седеше и слушаше.

Някъде отдалеч, в тихия есенен дъждец, се чуваше отдалечаващият се Дог. Чуваше се как заглъхва звънкият му лай, усилва се и заглъхва отново, когато пресичаше някоя уличка, ливада, за да долети обратно с мистър Холоуей и познатата миризма на смазаните, нежни като снежинки метални части на часовниците, които поправя в своята работилничка вкъщи. Или пък ще долети с мистър Джейкъбс, зеленчукопродавача, чиито дрехи ухаеха на маруля, целина, домати и едва доловимата, скрита под етикетите с червени демони миризма на приготвената с пикантни подправки шунка. Мистър Джейкъбс и неговите невидими пикантни ястия от розово месо му махаха често долу от двора. Или пък с Дог пристигаха мистър Джексън, мисис Гилèспи, мистър Смит, мисис Холмс — *всеки* приятел или близък познат бе издирван, пресрещан на някой ъгъл, умоляван, обезпокояван и най-послед подкаран към дома му за обяд или на чай с бисквити.

Сега, ослушвайки се, Мартин чу Дог долу, а след него пристъпваше някой с тихи, като лек дъждец стъпки. Звънецът на входа иззвъня, майката отвори вратата, последва тих шепот. Мартин се наведе напред със сияещо лице. Стъпалата заскърцаха. Чу се глас на млада жена, която се изсмя тихичко. Мис Хейт, разбира се, неговата учителка!

Вратата на спалнята се отвори широко.

Мартин си имаше компания.

Сутрин, следобед, вечер, зора и здрач, слънце и луна наобикаляха заедно с Дог, който предано докладваше температурите на водата и въздуха, цвета на земята и дърветата, смяната на мъглата с дъжд, но най-важно от всичко, той водеше отново и отново мис Хейт.

В събота, неделя и понеделник тя изпичаше за Мартин глазирани с оранжева захар сладки, носеше му книги от библиотеката за динозаври и пещерни хора. Във вторник, сряда и четвъртък кой знае как ставаше така, че все я побеждаваше на домино, а тя пак така необяснимо губеше на дама и не след дълго извикваше, че ще я победи достойно и на шах. В петък, събота и неделя те разговаряха безспир, а тя бе толкова млада, весела и красива, косата и бе така мека и лъскава, кестенява като сезона навън, под прозореца; тя идеше свежа, чиста и пъргава — съживителен пулс, който го топлеше в студения следобед, когато я чуеше. Но най-прекрасно от всичко бе, че тя знаеше тайната на знаците и можеше да чете и тълкува Дог и символите, които търсеше и измъкваше от неговия кожух със своите чудодейни пръсти. Със затворени очи, с тих смях и с циганско гласче тя откриваше света с тези съкровища в ръцете си.

А в понеделник следобед научи, че е мъртва.

Мартин бавно седна в леглото.

— Мъртва? — прошепна той.

— Мъртва — повтори майка му, — да, мъртва, загинала при автомобилна катастрофа на миля извън града.

Мъртва, да, мъртва, което означаваше студ за Мартин, безмълвие и пустота, и зимата да настъпи по-рано от обикновено. Мъртва, няма, студена и мястото ѝ опустяло. Мислите се въртяха в главата му, разпадаха се и притихваха в шепот.

Мартин бе прегърнал Дог замислено; обърна се към стената. Жената с багрите на есента в косите си. Жената със смях така нежен и никога подигравателен, с очи, които следят устните ти, за да не пропуснат нещо, което си казал. Тази неотделима половинка на есента, която разказваше всичко недоразказано от Дог за света. Пулсът в неподвижната сивота на следобеда. Пулсът отслабва...

— Мамо? Какво правят в гробището, мамо, под земята? Просто лежат ли там?

— Лежат там...

— Лежат там? И това ли е *всичко*? Не изглежда особено забавно.

— За бога, никой не го е измислил, за да им е забавно.

— Защо не скокнат да потичат понякога, щом се уморяват да лежат там? Бог е толкова глупав...

— Мартин!

— Но не ти ли се струва, че Той би могъл да се отнася по-добре с хората, а не да им нарежда да лежат вечно неподвижни. Това е невъзможно. Никой не може да изтрае! Опитах се веднъж. И Дог се опитва. Аз му казвам: „Замри, Дог!“ Той се преструва на умрял известно време, после му омръзва и размахва опашка, или пък отваря едното си око и ме поглежда отегчен. Ей, обзалагам се, че понякога тези хора в гробищата правят същото, а, Дог?

Дог из лая.

— Престани с тези приказки! — каза майката.

Мартин зарея поглед в далечината.

— Обзалагам се, че точно това правят — настоя той.

Есента изпепели дърветата, оголи ги и подгони Дог още по-надалеч — той прегазваше потока, бродеше по навик из гробищата и на смрачаване се връщаше сред залпове от лай, разтърсващи прозорците, край които минаваше.

В края на октомври Дог започна да се държи така, сякаш вятърът се бе променил и духаше от някаква непозната страна. Той стоеше и трепереше долу на верандата. Скимтеше с поглед прикован в опустялата земя отвъд града. Не водеше никакви посетители при Мартин. Всеки ден стоеше по цели часове като вързан и трепереше, после полетяваше като стрела право напред, сякаш някой му бе извикал. Всяка нощ той се връщаше все по-късно, ала никой не идеше с него. Всяка нощ Мартин потъваше все по-дълбоко и по-дълбоко в своята възглавница.

— Ами че хората са заети — казваше майката. — Те нямат време да забележат надписа върху нашийника на Дог. Или пък решават да дойдат, а после забравят.

Но имаше и още нещо. Имаше го и този трескав блясък в очите на Дог; понякога той трепваше и скимтеше жално в съня си нощем. Това негово потрепване в тъмното, под леглото. Начинът, по който понякога стоеше през половината от нощта и гледаше Мартин, като че ли таеше някаква огромна, невероятна тайна и не знаеше как да я разкрие — само удряше бясно опашката си или описваше безкрайни кръгове наоколо, въртеше се безспир, сякаш никога няма да легне отново.

На тридесети октомври Дог изтича навън и не се завърна дори и след вечеря, когато Мартин чуваше как родителите му го викат, викат.

Стана късно, улиците и тротоарите опустяха, около къщата се спусна студ и нямаше нищо, нищо.

Дълго след полунощ Мартин лежа и гледа света отвъд блесналите, студени стъкла на прозорците. Сега не съществуваше дори есента, защото го нямаше Дог да долети с нея тук. Нямаше да има зима, защото кой би могъл да донесе снега да се топи в ръцете му? Татко, мама? Не, не е същото. Те не биха могли да участвуват в играта с нейните особени тайни и правила, нейните звуци и пантомимата. Вече нямаше да има сезони. Нямаше да го има и времето. Посредникът, пратеникът бе изгубен в огромните тълпи на цивилизацията — отровен, откраднат, блъснат от кола, захвърлен някъде в някой канал...

Мартин се разрида и зарови лицето си във възглавницата. Светът бе като картина в някоя рамка, до която стъклото ти пречи да се докоснеш. Светът бе мъртъв.

Мартин продължи да се върти в леглото; след три дни последните, останали отпреди празника на Все светии тикви вече гниеха в кофите за смет, картонените черепи и образи на вещици бяха изгорели върху кладите, а парцалените духове — захвърлени по рафтовете между другите дрехи до следващата година.

За Мартин празникът бе само една нощ, в която изсвирваха тенекиени рокове под студените есенни звезди, а децата се разпиляваха като призрачни листа по каменните пътеки, подаваха глави като зелки по верандите, изписваха със сапун имена или някакви магически символи по заледените прозорци. Това бе така далечно, неизмеримо и кошмарно като куклена пиеса, наблюдавана толкова отдалеч, че нямаше нито звук, нито смисъл.

Три дни от ноември Мартин наблюдава как ту светлината, ту мракът се процеждаха по тавана. Грандиозното шествие от есенни огньове бе приключило завинаги; есента се бе превърнала в студена пепел. Мартин потъваше все по-дълбоко и по-дълбоко в белите мраморни завивки на леглото си, заслушан, непрестанно заслушан...

В петък вечерта родителите му го целунаха за лека нощ и излязоха за някаква филмова прожекция навън сред притихналата като катедрала природа. Съседката мис Таркин остана в гостната долу, докато Мартин ѝ извика, че му се спи, и тя си взе плетката и си замина у тях.

Мартин лежеше безмълвно, следеше величественото движение на звездите по огряното от луната ясно небе и си спомняше нощи като тази, когато бе препускал из града с Дог, който ту се втурваше напред, ту изоставаше назад, тичаше около него, душеше покритите с пухкава зеленина пътеки в дефилето, лочеше водата в задрямалите поточета, побелели от пълнолунието, прескачаше с него надгробни камъни и шепнешком разчиташе имената върху мрамора; напред, стремглаво напред, сред окосени ливади, над които само звездите проблясват, по улици, където сенките не се отдръпват пред вас, а забулват всички тротоари на цели мили разстояние. Тичай сега, тичай! Подгонило, преследвано само от лютия дим, облаци прах, гъсти мъгли и вятър, привидение на мисълта, тревожен спомен; към дома здрав и читав, да се сгушиш на топличко и да заспиш...

Девет часът.

Гонг. Задрямалият долу под стълбището часовник отброи ударите. „Дог, ела си вкъщи и доведи целия свят с теб. Дог, донеси ми бодил със скреж по него или не носи нищо друго, само вятъра. Дог, къде си? О, слушай сега, ще те повикам.“

Мартин сдържа дъха си.

Някъде отдалеч... неясен звук.

Мартин се изправи разтреперан.

Ето отново... звукът.

Толкова тихичък звук, сякаш остро то връхче на игла леко докосва небето някъде далеч, на много мили далеч оттук.

Далечно ехо от кучешки лай.

Лай на куче... то прекосява поля и ферми, прашни пътища и незнайни пътечки, лети, лети, облаци пара плисват от устата му и силният лай прорязва нощта. Лаят на куче, което описва кръг, идва и си отива, усилва се и заглъхва, подема се и секва, приближава и се отдалечава, като че ли някой държи кучето вързано на фантастично дълга верига. Като че ли е тичало и някой му е свирнал, както се е разхождал в черната сянка на кестените и сребристите отблясъци на луната, то е описало кръг и се е втурнало обратно със скок към дома.

„Дог, помисли си Мартин, о, Дог, ела си у дома, миличък! Чуй ме, о, чуй ме, къде си? Хайде, миличък, тичай!“

Пет, десет, петнадесет минути... наблизно, съвсем близо... лаят... пак същият лай. Мартин извика, спусна краката си на пода, наведе се

към прозореца.

„Дог! Чуй ме, миличък! Дог! Дог!“

Той повтаряше отново и отново. „Дог! Дог! Лошият ми Дог, избягал си и те няма толкова дълги дни! Лоши ми Дог, добрички ми Дог, у дома, миличък, бързай и донеси каквото можеш!“

Вече по-близо, съвсем близо, от горния край на улицата, със силен лай, който можеше да събори дървените фасади на къщите, да завърти железните петлета по покривите в тази лунна нощ, сред могъщи залпове... Дог! Ето сега там долу до вратата...

Мартин потрепера.

Да изтича ли... да пусне Дог вътре, или да почака мама и татко? Да почака? О, господи, да почака? Но ако Дог избяга отново? Не, той ще слезе долу, че отвори широко вратата, ще извика, ще грабне Дог в прегръдките си, ще го внесе и ще изтича нагоре по стълбите толкова бързо, ще се смее, ще плаче, ще го притиска толкова силно, че...

Дог спря да лае.

— Хей!

Мартин едва не счупи прозореца, като се хвърли към него.

Мълчание. Като че ли някой бе казал на Дог да замълчи вече, да замълчи, да замълчи...

Измина цяла минута. Мартин стисна юмруци.

Долу... слабо скимтене.

После бавно входната врата се отвори. Някой се бе оказал достатъчно мил, за да отвори вратата на Дог. Разбира се! Дог е довел мистър Джейкъбс или мистър Гилеспи, или мис Таркин, или...

Вратата на долния етаж се затвори.

Дог препусна нагоре и със скимтене се хвърли на леглото.

— Дог, Дог, къде *си бил*, какво си *правил*! Дог, Дог!

И той притисна Дог силно и продължително до себе си, като ридаеше.

— Дог, Дог.

Той се смееше на глас и викаше:

— Дог!

Но в миг внезапно спря да се смее и да вика.

Отдръпна се. Той държеше животното и го гледаше, а очите му все повече се разширяваха.

Миризмата, която се носеше от Дог, не бе същата.

Това бе мирисът на непозната земя. Това бе мирисът на някакъв по-черен и от най-черната нощ мрак, мирисът на разровени сенки дълбоко под земята, където бяха лежали редом с неща, които дълго са оставали скрити и са гниели. Воняща и гранясала земя се разпадаше на буци от муцуната и лапите на Дог. Той бе рил надълбоко този път. Бе рил наистина много дълбоко. Така беше, нали? Нали? *Нали?*

Каква ли бе тази вест от Дог? Какво ли би могла да означава такава вест? Това зловоние... тази ужасна смрад на току-що разровена пръст от гробището.

Дог беше едно лошо куче — все риеше не там, където трябва. Дог беше добро куче — винаги се сприятеляваше. Дог обичаше хората. Дог ги водеше вкъщи.

Ето сега, нагоре по тъмните стълби към хола, едва-едва се чуваха стъпки — някой провлачваше крак след крак измъчено, бавно, бавно, бавно.

Дог потрепера. Дъждец от непозната нощна земя се посипа по леглото.

Дог се обърна.

Вратата на спалнята тихичко изскърца.

Мартин си имаше компания.

ВЯТЪРЪТ

Тази вечер телефонът иззвъня в пет и половина. Беше декември и отдавна вече се бе стъмнило, когато Томпсън вдигна слушалката.

— Ало.

— Ало, Хърб?

— О, това си ти, Алин.

— Жена ти вкъщи ли си е, Хърб?

— Разбира се. Защо?

— По дяволите.

За миг Хърб Томпсън постоя мълчаливо със слушалката в ръка.

— Какво има? Гласът ти е странен.

— Искях да наминеш тази вечер.

— Чакаме гости.

— Искях да прекараш нощта тук. Кога заминава жена ти?

— Следващата седмица — отвърна Томпсън. — Ще остане в Охайо около девет дни. Майка ѝ е болна. Ще намина тогава.

— Бих искал, ако е възможно, да наминеш тази вечер.

— Де да беше. Гостите... пък и изобщо... жена ми би ме убила.

— Бих искал да наминеш.

— Какво има? Вятърът ли пак?

— О, не. Не.

— Вятърът ли е? — настоя Томпсън.

Гласът в телефонната слушалка се поколеба.

— Да. Да, вятърът е.

— Вечерта е ясна, няма много вятър.

— Има достатъчно. Той нахлува от прозореца и леко повява в завесите. Достатъчно, за да ми напомни за себе си.

— Виж какво, защо не дойдеш да прекараш нощта тук? — каза Хърб Томпсън и огледа осветения хол.

— О, не. Твърде късно е за това. Може да ме настигне по пътя за вас. Дяволски дълго разстояние. Не бих посмял, но все пак ти благодаря. Цели тридесет мили са това... благодаря ти.

— Вземи приспивателно.

— През изминалия час стоях на вратата, Хърб. Виждах как се надига откъм запад. Има няколко облачета там и видях как едно от тях сякаш се разкъса. Задава се вятър, чуваш ли.

— Е, просто вземи по-силно приспивателно. И ми звъни по всяко време, щом пожелаеш. Ако искаш и по-късно тази вечер.

— По което и да е време? — попита гласът в слушалката.

— Разбира се.

— Ще го направя, но би било хубаво да можеше да излезеш. И все пак не ми се ще да пострадаш. Ти си най-добрият ми приятел и аз не бих искал това. Може би най-добре е сам да се изправя срещу тази стихия. Съжалявам, че те безпокоя.

— По дяволите, за какво е приятелят? Слушай какво ще ти кажа: седни и попиши тази нощ — прибави Хърб Томпсън, като пристъпваше от крак на крак. — Забрави напълно за Хималаите, за Долината на ветровете и тези свои мисли за бурите и ураганите. Довърши някоя глава от следващия си пътепис.

— Бих могъл. Може би ще го направя, не зная. Може би... Бих могъл... благодаря ти и извинявай, че ти отнех време.

— Благодаря ли... по дяволите. Хайде затваряй телефона. Жена ми ме вика за вечеря.

Хърб Томпсън окачи слушалката.

Той отиде и седна на масата за вечеря, а жена му се настани срещу него.

— Алин ли беше? — попита тя.

Той кимна.

— Той с неговите ветрове, дето ту се разразяват, ту утихват, ту горещи, ту студени — нареждаше тя, като му подаваше препълнената с ядене чиния.

— Но той наистина е преживял страшни мигове в Хималаите по време на войната — настоя Хърб Томпсън.

— Нима искаш да кажеш, че вярваш в това, което разказва за долината?

— Звучи съвсем правдоподобно.

— Катерят се тук и там, катерят се по разни места. Защо ли тези мъже се катерят по планините само да се плашат?

— Валяло сняг — каза Хърб Томпсън.

— Така ли?

— И дъжд, и град, и духал ураганен вятър в тази долина. Алин ми е разказвал много пъти. Разказва увлекателно. Той е бил доста нависоко. Облаци и т.н. Долината издавала някакъв шум.

— Обзалагам се, че наистина е издавала — вметна тя.

— Като че ли ветровете били много, а не само един. Ветровете от целия свят.

Той налапа една хапка.

— Така казва Алин.

— Преди всичко не е трябвало да отива и да се завира там — каза тя. — Пъхаш си носа навсякъде и от първото нещо, което видиш, ти идват разни идеи в главата. Ветровете били се разярили, задето си се натрапил, или пък те преследвали после.

— Не се шегувай, той е най-добрият ми приятел — отрязва я Хърб Томпсън.

— Всичко е толкова глупаво!

— Независимо от това, преживял е доста. Онази буря по-късно в Бомбай и тайфуна откъм Нова Гвинея два месеца след това. И онзи път в Корнуол.

— Не изпитвам никакво съчувствие към хора, които вечно сами се пъхат сред бури от ветрове и урагани, а впоследствие ги обхваща мания за преследване.

Точно в този миг телефонът иззвъня.

— Не вдигай — каза тя.

— Може би е важно.

— Ами, пак е Алин.

Те си седяха там, а телефонът звъня девет пъти, но никой не вдигна слушалката. Най-после той замлъкна. Те привършиха вечерята си. Над откренатия прозорец в кухнята завесите едва-едва се размърдаха от лек ветреца.

Телефонът иззвъня отново.

— Не мога да го оставя да си звъни така — каза той и се обади. — О, здравей, Алин.

— Хърб! Той е тук! Вече е тук!

— Отдалечи малко слушалката, много силно те чувам!

— Стоях при отворената врата и го очаквах. Видях го как връхлита откъм шосето, как разклати всички дървета едно след друго,

докато разлюля и тези вѣн пред къщата, гмурна се надолу към вратата и аз я затръшнах току пред лицето му!

Томпсън не каза нищо. Не можа да измисли какво да каже — жена му го наблюдаваше, застанала на вратата на хола.

— Колко интересно — най-после промълви той.

— Навсякъде около къщата е, Хърб. Вече не мога да изляза навън, не мога да направя нищо. Но го измамих, оставих го да си помисли, че ме е пипнал, и точно когато се спусна, за да ме отнесе, аз затръшнах вратата и я заключих. Бях се подготвил за него, готвех се от седмици наред.

— А сега, разкажи ми за това, приятелю.

Хърб Томпсън се държеше непринудено по телефона, ала жена му продължаваше да го гледа и по врата му изби пот.

— Започна преди шест седмици...

— О, така ли? Добре, добре.

— Мислех, че вече съм му се изплъзнал. Мислех, че се е отказал да ме преследвай да прави опити да ме пипне. Но той просто е изчакал. Преда шест седмици чух как вятърът се смее и шепне край стените на дома ми там вѣн. Само за около час, не много дълго, не много високо. После си отиде.

Томпсън кимна в слушалката.

— Радвам се да го чуя, радвам се да го чуя.

Жена му бе впила погледа си в него.

— На следващата нощ той се върна. Затръшна капациите на прозорците и изхвърли искри от комина. Връщаше се пет нощи подред и всеки следващ път ревът му ставаше все по-силен. Когато отворях входната врата, той се втурваше навътре към мен и се опитваше да ме измъкне навън, ала не беше още достатъчно силен. Но тази нощ е.

— Радвам се да чуя, че се чувствуваш по-добре — обади се Томпсън.

— Не ми е по-добре, какво ти става? Жена ти слуша ли ни?

— Да.

— О, разбирам. Зная, че приличам на глупак.

— Съвсем не. Продължавай.

Жената на Томпсън се върна обратно в кухнята. Той си отдъхна. Приседна на едно столче близо до телефона.

— Продължавай, Алин, сподели го с мен, ще ти олекне, ще спиш по-добре.

— Сега е навсякъде около къщата, като огромна машина за вакуум, която прониква из всички фронтони. Събаря дърветата наоколо.

— Странно, тук няма никакъв вятър, Алин.

— Разбира се, че няма, него не го е грижа за вас, той иска мен.

— Предполагам, че това е единственият начин да си го обясниш.

— Той е убиец, Хърб — най-могъщият, най-кръвожадният убиец от незапомнени времена, втурнал се след своята плячка. Огромен, свиреп звяр, който се опитва да ме надуши, да ме открие. Той навира огромния си, леден нос в къщата, поема въздух и когато ме открие в гостната, насочва цялата си сила нататък, а когато съм в кухнята, отива там. Сега се опитва да нахлуе през прозорците, но съм ги подсилил, на вратите съм поставил нови панти и болтове. Къщата е здрава. Някога са строили здрави къщи. Светнал съм всички лампи. Цялата къща е осветена от ярка светлина. Вятърът ме следва от стая в стая, наднича през всички прозорци, откакто съм ги запалил. О!

— Какво има?

— Току-що изтръгна рамката с мрежата от входната врата.

— Бих искал да дойдеш тук и да останеш през нощта, Алин.

— Не мога! Боже мой, не мога да напусна къщата. Не мога да направя нищо. Познавам този вятър. Господи, той е могъщ и хитър. Опитах се преди малко да запаля цигара и лек порив изгаси пламъка. Вятърът обича да си играе, да ми се надсмива, той се забавлява с мен; цялата нощ е негова. А сега! Господи, точно в този миг един от моите стари пътеписи на масичката до библиотеката... да можеше да го видиш. Лек ветрец от бог знае коя малка дупчица в къщата... ветрецът разлиства страниците една по една. Ех, да можеше да го видиш. Това е предговорът. Спомняш ли си предговора към книгата ми за Тибет, Хърб?

— Да.

— *„Тази книга се посвещава на всички, загубили двубоя със стихии, написана от очевидец, който винаги е успявал да им се изплъзне.“*

— Да, спомням си.

— Лампите угаснаха!

В телефонната слушалка нещо изпраця.

— Жиците са прекъснати. Чуваш ли ме, Хърб?

— Все още те чувам.

— На вятъра не му се нрави всичката тази светлина в моя дом, прекъсна жиците. Вероятно телефонът ще е следващият. О, отлична компания — аз и вятърът, уверявам те! Една секунда!

— Алин?

Мълчание. Хърб цял се наведе над слушалката. Жена му надникна откъм кухнята. Хърб Томпсън чакаше.

— Алин?

— Върнах се — обади се гласът в телефонната слушалка. — От вратата духаше и напъхах малко парцали под нея, за да не духа на краката ми. Радвам се, че не дойде, Хърб, не бих искал да си тук в тази бъркотия. Ето! Току-що разби един от прозорците на всекидневната, истински ураган нахлу в къщата, събаря картините от стените! Чуваш ли го?

Хърб Томпсън се ослуша. В слушалката се чуваше неистов вой, свистене и трясъци. Алин ги надвика:

— Чуваш ли го?

Хърб Томпсън преглътна с пресъхнала уста.

— Чувам го.

— Иска ме жив, Хърб. Не смее да събори къщата с един опустошителен порив. Това би ме убило. Иска ме жив, за да може да ме разкъса парченце по парченце. Иска онова, което е вътре в мен. Мисълта ми, мозъка ми. Иска жизнения ми сок, душевността ми, моята същност. Необходим му е разум.

— Жена ми ме вика, Алин. Трябва да отида да избърша чиниите.

— Той е огромен облак от изпарения, ветрове от всички краища на света. Същият вятър, който разруши Целебес преди година, същият вихър от пампасите, който покосяваше в Аржентина, тайфунът, който се навилня до насита над Хавай, ураганът, който опустоши африканския бряг в началото на тази година. Той е частица от всички тези бури, от които съм се изплъзнал. Преследвал ме е чак от Хималаите, защото не желае да знам всичко, което вече знам за Долината на ветровете, мястото, където се групира и планира своите разрушения. Нещо много отдавна му е дало искрица живот. Зная къде утолява глада си, зная къде се е зародил и къде част от него умира.

Затова той ме мрази; мрази книгите ми, които издават как да бъде сразен. Не иска да продължавам с тези мои проповеди. Иска да ме включи в своето огромно тяло, за да му даде познание. Иска ме на своя собствена страна!

— Трябва да затворя, Алин, жена ми...

— Какво?

Пауза, някъде отдалеч — воят на вятъра в телефонната слушалка.

— Какво каза?

— Обади се пак след около час, Алин.

Той затвори.

Отиде да бърше чиниите. Жена му го наблюдаваше, а той бе забил поглед в тях и търкаше с кърпата.

— Как е тази вечер навън? — попита той.

— Приятно. Не много студено. Има звезди — каза тя. — Защо?

— Нищо.

Телефонът звъня три пъти през следващия час. В осем часа гостите пристигнаха. Стодарт и жена му. Поседяха на приказки до осем и половина, после отидоха в хола, разтеглиха масата за карти и започнаха да играят.

Хърбърт Томпсън разбъркваше картите отново и отново, шумно и ефектно, после те изплющяваха една по една пред останалите трима играчи. Разговорът ту замираще, ту се подемаше пак. Той запали пура и дръпна, а върхът ѝ се превърна във фина, сива пепел, подреди картите в ръката си и току вдигаше глава и се заслушваше. Отвън не се чуваше: никакъв звук. Жена му го забеляза, той моментално престана и хвърли вале спатия.

Хърб всмукваше бавно от пурата си, четиримата разговаряха тихо, само от време на време избухваха в смях, а часовникът в хола напевно отброи девет часа.

— Ето ни всички тук — каза Хърб Томпсън, като извади пурата от устата си и я погледна замислено. — А животът наистина е странен.

— А? — възкликна мистър Стодарт.

— О, нищо, искам само да кажа, че си седим тук, живеем си живота, а на някое друго място на земята милиони други хора живеят своя живот.

— Съвършено вярно твърдение.

— Животът...

Той постави отново пурата между устните си.

— ... е толкова самотен. Дори в семейството. Понякога, когато си в прегръдките на някого, се чувствуваш на милиони мили далеч от него.

— Точно *така* ми харесва — отсече жена му.

— Нямах това предвид — обясни той вяло; не бързаше, защото не чувствуваше никаква вина. — Имах предвид, че ние всички вярваме в каквото там си вярваме и живеем собствения си жалък живот, докато други хора живеят съвсем различно от нас. Искам да кажа, че ние си седим тук, в тази стая, докато хиляди други хора умират. Някои от рак, други от пневмония, трети от туберкулоза. Представям си как някой в Съединените щати умира точно в този миг при някакво автомобилно произшествие.

— Разговорът не е особено ведър — отбеляза жена му.

— Искам да кажа, че всички живеем, без да се замисляме за това как разсъждават другите хора, как прекарват живота си или как умират. Чакаме, докато смъртта дойде при нас. Това, което искам да кажа, е, че седим тук върху самоуверените си задници, а в същото време на тридесет мили оттук, в една огромна стара къща, заобиколена от непрогледен мрак и бог знае какво още, един от най-прекрасните хора, които някога съм срещал...

— Хърб!

Той изпускате кълба дим, дъвчеше пурата си и се вглеждаше с невиждащи очи в картите си.

— Съжалявам.

Той примигна и престана да дъвче пурата си.

— Мой ред ли е?

— Твой ред е.

Около масата играта продължи с шумоленето на карти, случайно разменяни думи, вял разговор. Хърб Томпсън потъваше все по-дълбоко в креслото си и придобиваше болезнено изражение.

Телефонът иззвъня. Томпсън скочи, изтича до него и грабна слушалката.

— Хърб! Откога звъня. Как е там при теб, Хърб?

— Какво имаш предвид с това „как е“?

— Дойдоха ли гостите ви?

— По дяволите, да, да...

— И сега си приказвате, смееете се и играете на карти, нали?

— Исусе, да, но какво общо има това със...

— Пушиш ли от твоите десетцентови пури?

— По дяволите, да, но...

— Великолепно — каза гласът в телефона. — Това наистина е великолепно. Бих искал и аз да съм там. Бих искал да не бях научавал нещата, които вече знам. Бих искал толкова много неща.

— Добре ли си?

— Засега да. Заклучил съм се в кухнята. Част от предната стена на къщата е отнесена. Но аз имам готов план за отстъпление. Когато кухненската врата поддаде, отивам в мазето. Ако имам късмет, ще мога да удържа там до сутринта. Ще му се наложи да срине цялата тая къща, за да се добере до мен, а подът на мазето е достатъчно здрав. Имам лопата и мога да копая още по-надълбоко...

От телефонната слушалка сякаш се чуваха безброй други гласове.

— Какво е това? — попита Хърб Томпсън, смразен и разтреперан от ужас.

— Това ли? — попита гласът в слушалката. — Това са гласовете на дванадесет хиляди загинали от тайфун, седем хиляди загинали от ураган, три хиляди погребани от циклон. Отегчавам ли те? Ето какво представлява този вятър. Той е многото мъртви хора. Вятърът ги е убил, отнел е мозъците им, за да се сдобие със своя собствен разум. Отнел е гласовете им и ги е превърнал в един глас. Всичките тези милиони хора, убити в изминалите десет хиляди години, изтерзани и подгонени от континент към континент върху гърбовете и в търбуха на мусоните и вихрите. О, Исусе, каква поема би могло да се напише за това!

Телефонът отекваше и кънтеше от гласове, викове и стонове.

— Хайде, Хърб, идвай — повика го жена му откъм масата за карти.

— Така с всяка година вятърът става все по-умен, прибавя към себе си тяло след тяло, живот след живот, смърт след смърт.

— Чакаме те, Хърб — извика жена му.

— По дяволите!

Той се обърна и почти изръмжа:

— Почакай само минута, бъди така добра!

И пак в слушалката:

— Алин, ако искаш да изляза и да дойда там сега, ще тръгна веднага! Трябваше да дойда по-рано...

— В никакъв случай. Това е жажда за мъст, не би имало смисъл да навлизаш в тази борба сега. По-добре ще е да затворя. Вратата на кухнята изглежда зле. Ще трябва да сляза в мазето.

— Ще се обадиш ли по-късно?

— Може би, ако имам късмет. Ала не мисля, че ще мога. Изплъзвах се и се спасявах толкова пъти, но смятам, че този път ме е пипнал. Надявам се, че не те обезпокоих прекалено много, Хърб.

— Не си обезпокоил никого, по дяволите. Обади се пак.

— Ще опитам...

Хърб Томпсън се върна отново на масата за игра. Жена му го гледаше свирепо.

— Как се чувства приятелят ти Алин? — попита тя. — Достатъчно трезвен ли е?

— Никога не е изпивал дори глътка през живота си — каза Томпсън мрачно, докато седеше. — Трябваше отдавна да съм отишъл там.

— Но той се обажда всяка нощ от шест седмици насам и ти си прекарал там поне десет нощи при него, без да се случи нищо.

— Той има нужда от помощ. Може да се нарани.

— Но ти беше там само преди две нощи, не можеш непрекъснато да тичаш след него.

— Първото нещо, което ще направя утре сутринта, ще бъде да го настаня в някой санаториум... Никак не ми се искаше. Изглежда толкова разумен иначе.

В десет и тридесет кафето бе сервирано. Хърб Томпсън бавно отпиваше от своето и не откъсваше поглед от телефона.

„Чудя се дали е в мазето сега“ — мислеше си той.

Хърб Томпсън отиде до телефона, даде поръчка за междуградски разговор и каза номера.

— Съжалявам — отвърна телефонистката. — Там линиите са прекъснати. Когато ги оправят, ще ви свържем.

— Значи телефонните жици са прекъснати! — извика Томпсън.

Той изпусна телефонната слушалка. Обърна се, отвори с трясък вратата на килера и измъкна палтото си.

— О, господи — мълвеше той. — О, господи, господи — мълвеше той, обърнат към удивените гости и жена си с кафеника в ръце.

— Хърб! — извика тя.

— Трябва да отида там! — каза той, като навличаше палтото си.

Откъм вратата се чу глухо, едва доловимо шумолене.

Всички в стаята настръхнаха и се наведоха напред в очакване.

— Кой ли може да е? — промълви жена му.

Лекото шумолене се повтори съвсем тихичко.

Томпсън бързо прекоси хола и спря пред вратата, наострил уши.

Отвън до него долетя тих смях.

— О, да ме вземат мътните — възкликна Томпсън.

Той постави ръка върху топката на вратата; приятна изненада и облекчение се изписаха върху лицето му.

— Бих разпознал този смях навсякъде. Това е Алин. Значи все пак се е качил в колата си и е дошъл. Не е могъл да дочака сутринта, за да ми доразкаже своите ужасни истории.

Томпсън изнемощяло се усмихна.

— Вероятно е довел някои свои приятели. Като че ли много други...

Той отвори външната врата.

Верандата бе пуста.

Томпсън не остана изненадан; лицето му придоби весел и закачлив вид. Той се засмя.

— Алин? Стига вече с твоите номера! Хайде.

Той запали лампата на верандата и погледна наоколо.

— Къде си, Алин? Хайде де.

Лек ветрец духна в лицето му.

Томпсън остана за миг така, внезапно вледенен до мозъка на костите си. Излезе на верандата и се огледа неспокойно и внимателно наоколо.

Внезапен порив на вятъра изплющя в краищата на разкопчаното му палто, разроши косите му. Стори му се, че отново чува смях. Вятърът се изви над къщата и задуха със смазваща сила отвсякъде, а после, вилнял цяла една минута, той отмина.

Замря тъжен, ридаещ във високите дървета и отмина; връщаше се обратно към морето, към Целебес, към Брега на Слоновата кост, към

Суматра и Кейп Хорн, към Корнуол и Филипините. Утихваше, утихваше, утихваше.

Томпсън бе застанал там вцепенен. Той влезе вътре, затвори вратата, облегна се на нея и не помръдна, с очи затворени...

— Какво има...? — попита жена му.

ПЕШЕХОДЕЦ

Да навлиза в това мъртвило, което представляваше градът в осем часа в някоя мъглива ноемврийска вечер, да стъпва върху разнебитената бетонна пътека, да прекрачва подалата се от пукнатините трева и да си пробива път с ръце в джобовете сред безмълвието — ето това мистър Ленард Мийд най-много обичаше. Той заставаше на ъгъла на някоя пресечка, гледаше надолу по дългите осветени от лунна светлина просторни тротоари в четирите посоки, колебаейки се кой път да поеме, макар че в действителност нямаше никакво значение; той беше сам в този свят през 2053 от н.е. или почти сам и най-после направил своя избор, избрал пътека, той се отдалечаваше бавно, а дъхът му се виеше като цигарен дим в мразовития въздух.

Понякога се разхождаше часове наред, на цели мили далеч и едва в полунощ се връщаше у дома си. А по пътя си виждаше къщурките и големите домове с техните тъмни прозорци и все едно че се разхождаше из някое гробище, където само слабите искрици на светулките примигваха зад прозорците. Там, където все още не бяха спуснати завесите за през нощта, внезапно като че ли изплуваха сиви привидения по стените на стаите или пък от все още отворен прозорец на някоя напомняща гробница сграда се разнасяше шумолене и шепот.

Мистър Ленард Мийд спираше, вирваше глава, слушваше се, оглеждаше се и продължаваше напред, а краката му стъпваха безшумно по неравната пътека. Доста отдавна той предвидливо бе сменил обувките с гуменки, когато се разхождаше през нощта, тъй като глутници кучета придружаваха разходката му с лай, ако беше с подметки от гьон, тук-там светваха светлини, появяваха се хора и цялата улица се стряскаше от преминаването на една самотна фигура, неговата фигура, в ранната ноемврийска вечер.

Тази вечер той започна своята разходка на запад, към невидимото море. Въздухът бе като ледени кристали — той режеше дъха, от него белите дробове пламваха като коледна елха; човек усещаше как от

припламването на тази ледена светлина всички клонки се изпълваха от невидим снежец. Той със задоволство се вслушваше в лекото шумолене на меките си обувки в есенните листа и тихичко си подсвиркваше в студа, а от време на време, както вървеше, вдигаше някое листо, разглеждаше изсъхналата мрежа от жилки на някоя от редките улични лампи, вдишваше тази миризма на гнило и продължаваше нататък.

— Привет, ей вие, там вътре — прошепваше той на всяка къща от двете страни на улицата, когато минаваше оттам. — Какво дават тази вечер по четвърти канал, по седми канал, по девети? Накъде препускат каубоите, не е ли това кавалерията на САЩ ей там, на отсрещния хълм, която идва на помощ?

Улицата беше безмълвна, безкрайна и пуста и само неговата сянка се спускаше като сянката на ястреб над полето. Ако затвореше очи и застанеше съвсем неподвижен, прикован на мястото си, можеше да си представи, че се намира сред равнина, някоя зимна, безветрена пустиня в Аризона, без нито една къща на хиляди мили и само пресъхналите речни корита — улиците, му правеха компания.

— Колко ли е сега? — попита той домовете, когато погледът му попадна върху часовника на ръката му. — Осем и половина? Тъкмо време за дузина отбрани убийства? Някое състезание? Ревю? Или пък крахът на някой комедиант?

Тих смях ли се чу в онази осветена от луната къща?

Той се поколеба, но нищо повече не се случи и затова продължи. Запрепъва се по разбития тротоар. Бетонът се губеше в цветя и трева. За десетте години разходки денем или нощем, за хилядите извървени от него мили, той никога не бе срещнал друг човек да се разхожда, нито един през всичко това време.

Стигна едно пусто кръстовище с формата на четирилистна детелина там, където две главни шосета пресичаха града. Денем то представляваше грохотецо море от коли, в колони пред отворените бензиностанции, жужеше като огромно насекомо при безкрайните маневри за позиция, подобно на бръмбар скарабей; ауспухите им лениво кадяха бензинови пари като тамян и колите се понасяха към дома далеч оттук. Но сега тези главни шосета бяха също като потоци в сух сезон — пресъхнали каменни корита, озарени от лунна светлина.

Той свърна по една странична уличка, която водеше към дома му. Оставаше му само един квартал, за да стигне целта си, когато самотната кола съвсем ненадейно се появи иззад ъгъла и силен сноп бяла светлина го заслепи. Той стоеше омаян, досущ като зашеметена от светлината и после привлечена от нея нощна пеперуда.

Някакъв металически глас извика:

— Не мърдай! Стой на място! Не се движи!

Той спря.

— Горе ръцете!

— Но... — промълви той.

— Горе ръцете! Или ще стреляме!

Полицията, разбира се, но какво рядко, невероятно нещо: в един тримилionen град бе останала само една-единствена полицейска кола, май така беше! Преди години, в 2052, годината на изборите, полицейските коли бяха намалени от три на една. Престъпленията намаляваха; вече нямаше нужда от повече полиция освен тази единствена самотна кола, която кръстосваше опустелите улици.

— Името ви? — чу се откъм полицейската кола металически шепот.

Не можеше да види хората в нея поради яркия сноп светлина, насочен в очите му.

— Ленард Мийд — промълви той.

— По-високо!

— Ленард Мийд!

— Занятие или професия?

— Вие бихте ме нарекли „писател“.

— Без професия — отбеляза полицейската кола като че ли на себе си.

Светлината го приковаваше на място като музеен екземпляр, с игла, забита в гърдите.

— Имате право да го кажете — обади се мистър Мийд.

Той не беше писал от години. Вече никой не купуваше списания и книги. Сега животът бе съсредоточен през нощта в гробовния мрак на тези къщи, помисли си той, поддържайки своята илюзия. В тези гробници, зле осветени от телевизионните приемници, където хората седяха като мъртъвци, а черно-бялото или многоцветно изображение докосваше лицата им, без в действителност да достига до тях.

— Без професия — изсъска мегафонният глас. — Какво правите навън?

— Разхождам се — отвърна Ленард Мийд.

— Разхождате се?!

— Да, само се разхождам — обясни той протичко, но по лицето си усети хлад.

— Разхождате се, значи така, само се разхождате, а?

— Да, сър.

— И накъде се разхождате? За какво?

— Разхождам се заради въздуха. За да *погледам*.

— Адресът ви?

— Сент Джеймс стрийт, юг, номер единадесет.

— Но в дома ви има въздух, нали имате *климатична* инсталация, а, мистър Мийд?

— Да.

— Имате и монитор с екран, на който да разглеждате града?

— Не.

— Не?

Последва пауза и прашене, което само по себе си звучеше като обвинение.

— Женен ли сте, мистър Мийд?

— Не.

— Неженен — повтори полицейският глас от другия край на огнения лъч.

Луната бе далечна и ясна сред звездите, а къщите бяха само неми силуети.

— Някоя не ме искаше — обясни Ленард Мийд с усмивка.

— Не се обаждайте, щом не ви питат!

Ленард Мийд чакаше в студената нощ.

— Просто се *разхождате*, а, мистър Мийд?

— Да.

— Но не обяснихте с каква цел.

— Обясних ви: заради въздуха и гледката, просто ей така, да се поразходя.

— Често ли го правите?

— Всяка нощ от години насам.

Полицейската кола бе спряла наред улицата, а микрофонът глухо бръмчеше.

— Добре, мистър Мийд — каза той.

— Това всичко ли е? — попита Ленард Мийд учтиво.

— Да — отвърна гласът. — Оттук.

Чу се въздишка, пукот. Задната врата на полицейската кола се отвори широко.

— Влизайте.

— Почакайте малко, не съм извършил нищо!

— Влизайте!

— Протестирам!

— Мистър Мийд!

Той тръгна като внезапно замаян от алкохола човек. Когато минаваше край предното стъкло на колата, погледна вътре. Както бе очаквал, на предната седалка нямаше никой, в цялата кола нямаше никой.

— Влизайте.

Той постави ръка върху дръжката на вратата и надзърна към задната седалка, която представляваше малка килия, един малък черен затвор с решетки. Миришеше на занитена стомана. Миришеше силно на някакъв антисептичен препарат; миришеше подозрително на чистота, на нещо сурово и безмилостно. Тази суровост лъхаше отвсякъде.

— Е, ако имахте жена, която да ви осигури алиби — произнесе железният глас. — Но...

— Къде ме отвеждате?

Колата се поколеба или по-скоро тихо забръмча и изщрака, като че ли информацията някъде там следваше като поредица от перфокарти, разчитани от нечий електронен мозък.

— В психиатричния център за изследване на случаите на умопомрачение.

Той влезе. Вратата тихо хлопна след него. Полицейската кола се понесе из нощните улици, а слабата светлина на фаровете осветяваше пътя напред.

Миг по-късно те отминаха една къща на една улица, една къща в един цял град от потънали в мрак къщи, но точно в тази къща всички

електрически лампи блестяха запалени, от всеки прозорец струеше ярка жълта светлина — квадрат топлинка в студения мрак.

— Това е моята къща — каза Ленард Мийд.

Никой не му отговори.

Колата се движеше надолу по улиците, напомнящи пресъхнало речно корито, отдалечаваше се, изоставяйки назад пустите улици с пусти тротоари и никакъв звук, никакво движение през остатъка от тази мразовита ноемврийска нощ.

АПРИЛСКА ВЪЛШЕБНИЦА

Във въздуха, над долините, под звездите, над една река, езерце, път летеше Сеси. Летеше невидима като пролетен ветреца, свежа като уханието на детелината, подала се от потъналите в здрач поля. Рееше се в гълъбите, нежна като бял хермелин, спираше сред клоните на дърветата и живееше в цветовете, които се посипваха като дъждец от листенца, когато подухнеше бризът. Тя се настани в една зелена жаба край блеснало езерце с прохладата на свежа зеленина. После изприпка, вселила се в едно куче, и излая, за да чуе ехото откъм далечните хамбари. Постоя в току-що подалата се априлска тревица, в сладките кристални сокове, които изтичаха от благоуханната земя.

„Пролет е, помисли си Сеси. Тази нощ ще бъда във всяко живо същество по света.“

Тя ту живееше в изящните щурчета край асфалтовите шосета, ту се мушваше в росата върху някоя желязна порта. Умът ѝ бързо се пренагласяше, докато се носеше невидима сред ветровете на Илинойс сега, в тази единствена нощ от своя живот, когато току-що бе навършила седемнадесет години.

— Искам да се влюбя — каза тя.

Беше го казала на вечеря. А родителите ѝ я бяха погледнали с широко отворени от почуда очи и останаха вцепенени в креслата си.

— Търпение — бе техният съвет. — Помни, че си необикновена. Цялото ни семейство е чудновато и необикновено. Не можем да се смесваме или да се женим за обикновени хора. Така ще загубим магическата си сила. Не би искала да загубиш способността си да пътешествуваш, нали? Тогава внимавай. Внимавай!

Но там горе, в спалнята си, Сеси цялата в благоухание се бе изтегнала тръпнеща и обладана от сладостни предчувствия в своето балдахинено легло, когато млечнобялата луна изплува над полята на Илинойс и заля реките в сребристи отблясъци, а пътищата заблестяха като платинени.

— Да — бе въздъхнала тя. — Аз съм от необикновено потекло. Ние спим денем и летим през нощта като черни хвърчила, носени от вятъра. Стига да пожелаем, можем да спим с къртиците през зимата в топлата земя. Мога да живея, където си пожелаая — в камъче, в минзухар или богомолка. Мога да изоставя своето обикновено човешко тяло тук и да изпратя мисълта си някъде далече да дири приключения. Ето!

Вятърът я отвя далеч над поля и ливади.

Тя съзря в сумрака топлите, мъждукащи пролетни светлинки в къщурките и фермите.

„Щом не мога да бъда влюбена аз самата, понеже съм грозна и необикновена, тогава ще се влюбя чрез някой друг“ — помисли си тя.

Вън пред къщата на един чифлик в пролетната нощ едно тъмнокосо момиче, на не повече от деветнадесет години вадеше вода от дълбок каменен кладенец. То пееше.

Сеси се спусна — едно зелено листо в кладенеца. Тя лежеше сред кадифения му мъх и се взираше нагоре през тъмната прохлада. Сега побърза да се настани в една потрепваща, невидима амеба. Сега в капчица вода! Накрая — в чаша студена вода усети, че я повдигат до топлите устни на момичето. В нощта се чуваше тихото бълбукане, докато то пиеше водата.

Сеси погледна навън през очите на момичето.

Тя навлезе в тъмнокосата глава и погледна през блесналите очи към ръцете, които теглеха грубото въже. Тя се ослушваше с ушите на момичето в този негов свят. Поемаше специфичния дъх на света през тези деликатни ноздри, усещаше как бие това особено сърце. Усети странния език, който се движеше с песента.

„Знае ли тя, че съм тук?“ — помисли си Сеси.

Песента секна. Момичето се загледа към нощните ливади.

— Кой е тук?

Никакъв отговор.

— Само вятърът — прошепна Сеси.

— Само вятърът.

Момичето се засмя на себе си, но потрепера.

Беше хубаво тяло — тялото на това момиче. Костите бяха изящни и крехки като слонова кост, покрити с пухкава плът отвън. Мозъкът беше като розова чайна роза, разцъфнала в мрака, а устните

имаха цвета на ябълково вино. Те покриваха плътно белоснежни зъби, веждите бяха извити изящно, а развяната ѝ от вятъра коса бе мека и прекрасна върху млечнобялото ѝ вратле. Кожата ѝ бе като кадифе. Нослето бе вирнато към луната, а бузите ѝ пламтяха като малки огньове. Тялото преминаваше леко като перце от едно движение към друго и сякаш от него непрестанно се лееше песен. Да се намираш в това тяло, в тази глава, бе като да се гreeш на камина в тялото на задрямало мъркащо коте, да се люлееш в топлите езерни води, които текат през нощта към морето.

„Ще ми хареса тук“ — помисли си Сеси.

— Какво? — попита момичето, като че ли бе чуло някакъв глас.

— Как се казваш? — попита Сеси предпазливо.

— Ан Лиъри.

Момичето трепна.

— А защо ли пък трябва да го произнасям високо?

— Ан, Ан — прошепна Сеси. — Ан, ти ще се влюбиш.

Като че ли в отговор на това, откъм пътя долетя силен тропот и дрънчене на колела върху чакъл. Приблужи се двуколка, в която седеше висок мъж, опънал силно юздите в огромните си ръце, а на лицето му отдалеч грейна усмивка.

— Ан!

— Ти ли си, Том?

— Че кой друг?

Като скочи от каруцата, той завърза повода за оградата.

— Не говоря на теб!

Ан се завъртя, а ведрото в ръцете ѝ се разплиска.

— Не! — извика Сеси.

Ан се вцепени. Тя погледна към хълмовете и първите пролетни звезди. Загледа се в мъжа, наречен Том. Сеси я накара да изпусне кофата.

— Виж какво направи!

Том изтича до нея.

— Виж какво ме *накара* да направя!

Той избърса обувките ѝ с кърпичка, като се смееше.

— Махай се!

Тя понечи да ритне ръцете му, но той отново се изсмя и загледа надолу към него от мили далеч, Сеси забеляза извивката на главата му,

размера на черепа му, лъскавия му нос, блясъка в очите му, широките му рамене и грубата сила на неговите ръце, които вършеха тази деликатна работа с кърпичката. Надзъртайки надолу от потайното кътче на тази прекрасна главица, Сеси подръпна някаква невидима медна струна и красивата уста разцъфна широко в едно:

— Благодаря!

— О, значи си имала добри обноски?

Миризмата на кожа от ръцете му, миризмата на коне се надигна от дрехите му към нежните ноздри и Сеси, далече, далече отвъд задрямалите в нощта ливади и осеяни с цветя поля, се размърда в съня си в леглото.

— Не към теб, не! — извика Ан.

— Тихо, говори мило — обади се Сеси.

Тя размърда пръстите на Ан и ги приближи към главата на Том. Ан рязко ги отдръпна.

— Побъркала съм се!

— Да, така е.

Той кимна усмихнат, но бе объркан.

— Щеше ли да ме докоснеш в такъв случай?

— Не зная. О, върви си!

Страните ѝ горяха като разпалени въглени.

— Защо не бягаш? Аз не те спирам.

Том се изправи.

— Промени ли намеренията си? Ще дойдеш ли с мен довечера на танци? Важно е. По-късно ще ти кажа защо.

— Не — отвърна Ан.

— Да! — извика Сеси. — Никога не съм танцувала. Искам да танцувам. Никога не съм носила дълга рокля, цялата в шумолящи дипли. Искам. Искам да танцувам цяла нощ. Никога не съм изпитвала какво значи да си в една жена, когато танцува; татко и мама никога не биха го позволили. Кучета, котки, скакалци, листа, всичко друго на света съм познала, но никога жена през пролетта, никога в нощ като тази. О, моля те... *трябва* да отидем на този бал!

Удоволствието на мисълта ѝ бе като пръсти на ръка, нахлузили нова ръкавица.

— Да — повтори Ан Лиъри, — ще дойда. Не зная защо, но ще дойда на бала с теб тази нощ, Том.

— А сега вътре, бързо! — извика Сеси. — Трябва да се измиеш, да кажеш на вашите, да приготвиш роклята си, да я изгладиш в стаята си!

— Мамо — извика Ан. — Промених решението си!

Двуколката препусна в галоп надолу през чифлика, стаите в къщата се оживиха бързо — подгръваше се вода за баня, печката с въглища нагръваше ютия, за да бъде изгладена роклята, майката тичаше наоколо с няколко фиби за коса в уста.

— Какво те е прихванало, Ан? Та ти не харесваш Том!

— Това е вярно.

Ан спря посред голямата треска.

„Но сега е пролет!“ — помисли Сеси.

— Пролет е — каза Ан.

„И нощта е прекрасна, само за танци“ — помисли Сеси.

— ... за танци — измърмори Ан Лиъри.

После тя се намери във ваната — сапунът се стичаше на пяна по белите ѝ гладки рамене, образуваше мънички гнезда под мишниците ѝ и покриваше топлата ѝ немирна гръд, а Сеси размърдваше устните, изписваше усмивката, грижеше се да не спре подготовката. Не трябваше да има никаква пауза, никакво колебание или цялата тази пантомима можеше да се разпадне на пух и прах. Ан Лиъри трябваше непрекъснато да бъде заставяна да се движи, да върши нещо, да действа, да измие тук, да насапуниса там, а сега навън! Изтрий се с кърпата! Сега парфюм и пудра!

— Ти!

Ан, белоснежна и розова като букет от лилии и карамфили, бе видяла отражението си в огледалото.

— Коя си ти тази вечер?

— Едно седемнадесетгодишно момиче.

Сеси надникна навън през нейните теменужени очи.

— Не можеш да ме видиш. Усецаш ли, че съм тук?

Ан Лиъри поклати глава.

— Положително в тялото ми се е вселила някоя априлска вълшебница.

— Почти, почти! — изсмя се Сеси. — А сега, по-бързо, дрехите.

Какво удоволствие да усещаш как хубавата дреха се плъзга по това съвършено тяло! И после викът отвън.

— Ан, Том се върна!

— Кажу му да почака.

Ан внезапно седна.

— Кажу му, че няма да отида на този бал.

— Какво? — промълви майка ѝ, застанала на вратата.

Сеси мигновено изостри вниманието си. Бе фатално отпускане, фатален миг, в който за кратко бе изоставила тялото на Ан. Тя бе чула далечния тропот на конски копита и двуколката да препуска през озарените от лунна светлина пролетни поля. За секунда си бе помислила:

„Ще отида да намеря Том, да се настаня в главата му и да изпитам това, което изпитва един двадесет и две годишен мъж в нощ като тази.“

И така тя бързо се бе отправила през полето от пирен, но сега, като птичка към клетка, тя полетя обратно, изшумоля и запърха из главата на Ан Лиъри.

— Ан!

— Кажу му да си върви!

— Ан!

Сеси се настани и разпери мислите си.

Но Ан си знаеше своето.

Не, не, аз го мразя!

„Не трябваше да я изоставям... дори за миг.“

Сеси изля мислите си в ръцете на младото момиче, в сърцето, в главата, бавно, бавно.

„Стани“ — помисли си тя.

Ан се изправи.

„Облечи си палтото!“

Ан облече палтото.

„Сега тръгвай!“

„Не“ — помисли си Ан Лиъри.

„Тръгвай!“

— Ан — обади се майка ѝ, — не карай Том да те чака дълго. Излизай по-бързо навън и без повече глупости. Какво те е прихванало?

— Нищо, мамо. Лека нощ. Ще се върнем късно.

Ан и Сеси изтичаха заедно в пролетната вечер.

Зала, пълна с грациозни гълъби, понесени във вихъра на танца, надиплили своите нежни, дълги оперения; зала, пълна с пауни, пълна с лъчезарни погледи и светлина. И наред тази зала безспир, безспир, безспир танцуваше Ан Лиъри.

— О, това е една прекрасна вечер — възкликна Сеси.

— О, това е една прекрасна вечер — повтори Ан.

— Странна си днес — обади се Том.

Музиката ги завъртя шеметно в море от песен; те плуваха, люлееха се, потъваха надолу, изплуваха за глътка въздух, задъхваха се, вкопчваха се един в друг като удавници и се завъртаха отново, плавно като ветрило, сред шепот и въздишки, под звуците на „Хубавото Охайо“.

Сеси затананика. Устните на Ан се разтвориха и песента полетя навън.

— Да, странна съм — каза Сеси.

— Не си същата — каза Том.

— Не, тази нощ не.

— Не си тази Ан Лиъри, която познавам.

— Не, съвсем не, съвсем — прошепна Сеси от хиляди мили далеч.

— Не, съвсем не — размърдаха се устните.

— Изпитвам някакво особено чувство — каза Том.

— Относно?

— Относно теб.

Той я отдръпна леко от себе си и затанцува с нея, гледаше светналото ѝ лице, търсеше да открие нещо там.

— Очите ти — каза той, — не мога да разбера.

— Виждаш ли *ме*? — попита Сеси.

— Ти хем си тук, Ан, хем не си.

Той внимателно я обърна, а на лицето му бе изписано безпокойство.

— Да.

— Защо дойде с мен?

— Не исках да дойда — отвърна Ан.

— Но тогава защо?

— Нещо ме накара.

— Какво?

— Не знам.

Гласът на Ан бе почти истеричен.

— Хайде, хайде, замълчи, замълчи — прошепна Сеси. — Замълчи, ето така. Танцувай, танцувай.

Те шепнеха и шумоляха, изплуваха и потъваха в тъмната зала, а музиката ги въртеше във вихрен танц.

— Но ти все пак *дойде* на бала — настоя Том.

— Дойдох — каза Сеси.

— Насам.

И той плавно затанцува с нея към една отворена врата и мълчаливо я отведе далеч от залата, музиката и хората.

Те се качиха и седнаха заедно в двуколката.

— Ан — каза той, като взе ръцете ѝ тръпнещ. — Ан.

Но той произнасяше името ѝ, сякаш то не бе нейното име. Той продължаваше да се взира в бледото ѝ лице и тя отвори очи.

— Обичам те отдавна, ти знаеш това — призна ѝ той.

— Зная.

— Но ти винаги си била надменна, а аз не исках да ми причиниш болка.

— Толкова по-добре, твърде млади сме — каза Ан.

— Не, исках да кажа, че съжалявам — обади се Сеси.

— Какво *искаше* да кажеш?

Том пусна ръцете ѝ и се вцепени.

Ноцта бе топла и навсякъде около тях се носеше мириса на земя, а раззеленилите се дървета шумоляха и поклащаха листа с въздишка.

— Не зная — каза Ан.

— О, но *аз* зная — обади се Сеси. — Ти си висок и строен, ти си най-прекрасният мъж в целия свят. Ноцта е чудесна; ноц, за която винаги ще си спомням, защото съм била с теб.

Тя протегна чуждата студена ръка, за да намери ръката, която той бе отдръпнал преди малко, да я докосне отново, да я стопли, да я притисне силно.

— Но — каза Том, като примигваше, — тази ноц ти си ту тук, ту някъде другаде. В един миг по един начин, в следващия — по друг.

Исках да те доведа на бала тази вечер заради миналото. Нямах нищо предвид, когато за пръв път те поканих. А после, когато стояхме край кладенеца разбрах, че нещо се е променило, наистина се е променило в теб. Ти беше различна. Имаше нещо ново и мило, нещо...

Той търсеше подходяща дума.

— Не зная... Не мога да кажа. Видът ти. Нещо в гласа ти. И аз зная, че отново съм влюбен в теб.

„Не — каза Сеси. — В мен, в мен?“

— Но се боя от това, че съм влюбен в теб — продължи той. — Ще ми причиниш отново болка.

— Възможно е — каза Ан.

„Не, не, бих те обичала с цялото си сърце! — помисли си Сеси. — Ан, кажи му го, кажи го вместо мен. Кажи му, че ще го обичаш с цялото си сърце.“

Ан мълчеше.

Том тихичко се премести по-близо и протегна ръка, за да хване брадичката ѝ.

— Заминавам. Намерих си работа на сто мили отгук. Ще ти липсвам ли?

— Да — казаха Ан и Сеси.

— Мога ли да те целуна за сбогом тогава?

— Да — извика Сеси, преди някой друг да успее да проговори.

Той допря устни до нейните. Целуна тези странни устни и потръпна.

Ан седеше като бяла статуя.

— Ан! — настоя Сеси. — Протегни ръце, прегърни го!

Тя стоеше на лунната светлина като издялана от дърво кукла.

Той отново целуна устните ѝ.

— Обичам те — прошепна Сеси. — Аз съм тук, ти видя мен в нейните очи, мен и аз те обичам, както тя никога няма да те обича.

Той се отдръпна — приличаше на човек, който дълго бе тичал. Седна до нея.

— Не зная какво става. За миг там...

— Да? — попита Сеси.

— За миг си помислих...

Той скри очи в шепите си.

— Няма значение. Ще тръгваме ли вече?

— Да, моля те — каза Ан Лиъри.

Той подвикна на коня, улови уморено юздите и подкара колата. Те препускаха в ранната пролетна нощ, чуваше се плясъкът на камшика и тропотът на озарената от лунна светлина двуколка; бе едва единадесет часът, блесналите ливади и свежи поля от детелина оставаха зад тях.

А Сеси, зареяла поглед към полята и ливадите, си мислеше:

„Заслужава си, заслужава си на каквато и да е цена да остана с него завинаги.“

И тя дочу отново гласовете на родителите си, далечни, далечни:

„Внимавай. Не би искала да загубиш магическата си сила, нали... като се ожениш за обикновен простосмъртен? Внимавай. Ти не би пожелала това.“

„Да, да, помисли си Сеси, дори от това бих се отрекла тук, сега, ако той ме иска. Тогава няма да има нужда да бродя през пролетните нощи, няма да е нужно да живея в птици, кучета, котки и лисици, ще ми е нужно само да съм с него. Само с него. Само с него.“

Пътят летеше под тях.

— Том — каза накрая Ан.

— Какво?

Той гледаше с безразличие към пътя, коня, дърветата, небето, звездите.

— Ако някога, през идните години, когато и да е, отидеш в Грийн Таун, Илинойс, на няколко мили оттук, ще ми направиш ли една услуга?

— Вероятно.

— Би ли се отбил при една моя приятелка?

Ан Лиъри произнесе това колебливо, с известна неловкост.

— Защо?

— Тя е добра приятелка. Говорила съм ѝ за теб. Ще ти дам адреса ѝ. Почакай малко.

Когато колата спря в тяхната ферма, тя извади молив и лист от своето малко портмоне и написа на лунната светлина, като притискаше листа до коляното си.

— Ето. Можеш ли да го разчетеш?

Той погледна към листа и кимна смутено.

— Сеси Елиът. Грийн Таун, Илинойс, Уилоу Стрийт № 12 — прочете той.

— Ще я посетиш ли някой ден? — попита Ан.

— Някой ден — отвърна той.

— Обещаваши ли?

— Но какво общо има това с нас? — извика той яростно. — За какво ми е тази хартия и това име?

Той смачка хартията на топка и я пъкна в самото си.

— Моля те, обещавай! — помоли Сеси.

— ... обещавай... — повтори Ан.

— Добре, добре, остави ме на мира! — изкрещя той.

„Уморена съм, помисли си Сеси. Не мога да остана. Трябва да си отида у дома. Чувствувам се все по-слаба. Имам сили да остана така само за няколко часа навън в нощта, да пътувам, да пътувам. Но преди да си отида...“

— Преди да си отида — каза Ан.

Тя целуна Том по устните.

— Целувам те аз — каза Сеси.

Том леко я отдалечи от себе си, погледна Ан Лиъри и се загледа дълбоко, дълбоко в душата ѝ. Не каза нищо, но лицето му започна да се отпуска бавно, много бавно — изчезнаха бръчките, суровото изражение на устата му се смекчи и той погледна пак дълбоко навътре в огряното от лунната светлина лице пред него.

После я свали от колата и без дори да каже „лека нощ“, бързо подкара надолу по пътя.

Сеси излетя.

Ан Лиъри с вик, сякаш пусната на свобода от някакъв затвор, изтича по осветената от луната пътека до дома си и затръшна вратата.

Сеси се забави още съвсем мъничко. В очите на едно щурче тя погледна света в тази пролетна нощ. Настани се за миг в очите на една жаба край някакво блато. От очите на една нощна птица погледна надолу от висок, изпълнен с лунното сияние бряст и видя да изгасват светлините в две ферми — едната тук, другата на миля далеч. Тя се замисли за себе си, за семейството си, за своята необикновена сила и за това, че никой от семейството никога няма да може да се ожени за някой от хората в този огромен свят ей там, отвъд хълмовете.

— Том?

Отслабващата ѝ мисъл полетя в една нощна птица под дърветата над избуяли синапени поля.

— Пазиш ли още листчето, Том? Ще наминеш ли някой ден... някоя година, някога, за да ме видиш? Ще ме познаеш ли тогава? Ще погледнеш ли в лицето ми, ще си спомниш ли къде си ме видял за последен път, ще откриеш ли, че ме обичаш така, както те обичам аз, с цялото си сърце завинаги?

Тя се спря в прохладния нощен въздух, на милиони мили отдалечена от градовете и хората, над ферми и континенти, реки и хълмове.

— Том?

Нежно.

Том спеше. Беше късна нощ; по столовете имаше разхвърляни дрехи, а някои бяха грижливо сгънати и преметнати върху таблата на леглото. В едната си отпусната, внимателно извита нагоре върху бялата възглавница ръка до главата си той стискаше късче хартия с нещо написано в него. Малко по малко пръстите му се затвориха, стиснаха здраво листчето. И дори не помръдна, нито забеляза, когато един кос плахо, удивено запърха за миг в бистрите лунни кристали на прозореца, а после плесна тихо с крила и отлетя на изток над заспалата земя.

ГРЪМНА ГРЪМ

Надписът на стената сякаш трептеше под слой стичаща се топла вода. Екълс усети как клепачите закриха втренчения му поглед и сред мигновения мрак заблестя надписът:

ДРУЖЕСТВО ЛОВ ВЪВ ВРЕМЕТО
ЛОВ ВЪВ ВСЯКА ГОДИНА НА МИНАЛОТО
ВИЕ ИЗБИРАТЕ ЖИВОТНОТО
НИЕ ВИ ОТВЕЖДАМЕ ТАМ
ВИЕ ГО УБИВАТЕ

В гърлото на Екълс се събра слюнка; той я преглътна. Протегна ръка във въздуха и в тази ръка развя на човека зад бюрото чек за десет хиляди долара, а мускулите около устата му изразиха усмивка.

— Компанията гарантира ли, че ще се върна жив?

— Не гарантираме нищо — отвърна чиновникът — освен динозаврите. — Той се обърна. — Това е мистър Травис, вашият водач за лова в миналото. Той ще ви обясни какво и къде да стреляте. Кажете ли ви да не стреляте, няма да стреляте. Ако не се подчините на указанията, след завръщането си ще заплатите още десет хиляди долара глоба и освен това е възможно срещу вас да бъдат взети административни мерки.

Екълс погледна през огромната зала към бъркотията от преплетени жици и стоманени кутии, към сиянието, което проблясваше ту в оранжево, ту в сребристо, ту в синьо. Разнасяше се шум, сякаш някаква клада изгаряше времето, изгаряше всички години, пергаментовите календари, клада от всички часове, натрупани на огромен куп и подпалени.

Едно докосване с ръка, и това горене мигновено ще направи красив обрат. Екълс си припомни обявлението дума по дума. От пепелта и овъглените останки, от праха и жаравата като златни

саламандри могат да се възродят миналите години, младите години; въздухът ухае на рози, бялата коса става гарвановочерна, бръчките изчезват; всичко се възвръща към семето, бяга от смъртта, връща се към изворите си; слънцето изгрява на западния небосклон и залязва сред величествения изток, луните се изяждат обратно на обичая, всичко влиза едно в друга като китайски кутийки, зайците в шапките, всичко се завръща към свежата смърт, към семенната смърт, младата смърт, към времето преди началото. Едно докосване на ръката може да го постигне най-обикновено докосване на ръката.

— Невероятно — въздъхна Екълс със светлината от машината, отразена върху лицето му. — Истинска машина за пътуване във времето. — Той поклати глава. — Кара те да се замислиш. Ако вчерашните избори бяха завършили с друг резултат, сега можех тук да бягам от него. Слава богу, че спечели Кейт. Той ще стане прекрасен президент на Съединените щати.

— Да — съгласи се мъжът зад бюрото. — Имахме щастие. Ако Дойчър беше спечелил, щяхме да попаднем под ужасна диктатура. Този човек е антивсичко, милитарист, антихристиянин, античовек, антиинтелектуален. Знаете, хората ни се обаждаха уж на шега, но всъщност не се шегуваха. Казваха, че ако Дойчър стане президент, искали да отидат да живеят в 1942 година. Разбира се, не е наша работа да уреждаме бягства, а да водим на лов. Но както и да е, сега президент е Кейт. И единствената ви грижа сега е...

— Да убия моя динозавър — завърши Екълс вместо него.

— Един *Tyrannosaurus Rex*: Тираничният гуцер, най-невероятното чудовище в историята. Подпишете този документ за освобождаване от отговорност. Ако се случи нещо, ние не отговаряме. Тия динозаври са гладни.

— Опитвате се да ме уплашите! — ядоса се Екълс.

— Искрено казано, да. Не желаем да ходи на лов в миналото някой, който ще се уплаши при първия изстрел. Миналата година бяха убити девет водачи и десетина ловци. Ние сме тук, за да ви доставим най-силното изживяване, каквото може да пожелае един *истински* ловец. Да ви отведем назад през шестдесет милиона години, за да ударите най-големия дивеч, който е съществувал във времето. Чекът ви е още тук. Скъсайте го.

Мистър Екълс погледна чека. Пръстите го засърбяха.

— Пожелавам ви успех — каза мъжът зад бюрото. — Мистър Травис, ваш е.

Те взеха оръжията си, прекосиха мълчаливо стаята и се насочиха към машината, към сребристия метал и шумната светлина.

Отначало един ден, после нощ, после ден и пак нощ, а след това ден-нощ-ден-нощ-ден-нощ. Седмица, месец, година, десетилетие! 2055 година от нашата ера. 2019! 1999! 1957! Тръгнаха! Машината изрева.

Поставиха кислородните шлемове и изпробваха радиовръзката помежду си.

Екълс се люлееше на меката седалка, лицето му бе побледняло, а челюстите стиснати. Усети как треперят ръцете му, погледна надолу и видя, че здраво стиска новата пушка. В машината имаше още четирима души: Травис, ловният водач, помощникът му Лесперанс и още двама ловци, Билингс и Крамър. Те седяха, гледаха се, а годините прелитаха край тях.

— Могат ли тия пушки да свалят динозавър на място? — усети, че изговаря Екълс.

— Ако го улучите, където трябва — отвърна Травис по радиото в шлема. — Някои динозаври имат два мозъка, единият в главата, друг доста надолу в гръбначния стълб. Тия не ги закачаме. Би означавало прекалено да се разчита на щастieto. Стреляйте първите два пъти в очите, ако можете, ослепете ги и проникнете в мозъка им.

Машината реवेशе. Времето беше като филмова лента, която се върти обратно. Прелитаха слънца, след тях летяха десет милиона луни.

— Помислете — подхвърли Екълс. — Всеки ловец, който някога е живял, днес ще ни завижда. Подобно нещо прави Африка да ти прилича на Илинойс.

Машината забави ход; ревят ѝ се превърна в бръмчене. Машината спря.

Слънцето спря на небето.

Мъглата, която обгръщаше машината, се разнесе и те се озоваха в древна епоха, съвсем древна епоха наистина, трима ловци и двама водачи с металносините си пушки на коленете.

— Христос още не се е родил — каза Травис. — Мойсей още не се е изкачил на планината, за да говори с бога. Пирамидите все още са в земята, чакат да бъдат изсечени и издигнати. Не забравяйте. Александър, Цезар, Наполеон, Хитлер... никой от тях не съществува.

Мъжете кимнаха.

— Това — продължи Травис — е джунглата шейсет милиона две хиляди петдесет и пет години преди президента Кейт.

Той посочи една метална пътека, която се отдалечаваше в зеления гъсталак над димящи блата, сред огромни папрати и палми.

— А това — допълни той — е пътеката, поставена за вас от компанията „Лов в миналото“. Тя е на шест инча над повърхността. Не докосва нито една тревичка, цвете или дърво. От антигравитационен метал е. Нейната цел е да не допусне да докоснете по никакъв начин този свят от миналото. Стойте на пътеката. Не слизайте от нея. Повтарям. Не *слизайте!* Поради *каквато и да е* причина! Ако паднете, има глоба. И не стреляйте по никое животно, за което не сме дали разрешение.

— Защо? — попита Екълс.

Седяха сред древния пущинак. Вятърът донасяше далечни чуруликалия на птици и мирис на катран, на старо солено море, на мокра трева и кървавочервени цветя.

— Не искаме да променяме бъдещето. Тук, в миналото, няма място за нас. Правителството не одобрява присъствието ни. Трябва да плащаме големи подкупи, за да запазим привилегиите си. Машината за пътуване във времето е придирчива работа. Без да знаем, можем да убием някое важно животно, малка птичка, някоя хлебарка, дори цвете и с това да разрушим важно звено в развиващите се видове.

— Не е много ясно — заяви Екълс.

— Добре — продължи Травис, — да кажем, че случайно убием тук една мишка. Това ще означава, че ще бъде унищожен целият бъдещ род на тая мишка, така ли е?

— Правилно.

— И всички поколения на поколенията на поколенията на тази единствена мишка! С един удар на крака си вие унищожавате най-напред една, после десет, после хиляда, милион, *милиард* възможни мишки!

— И те умират — съгласи се Екълс. — Какво от това?!

— Какво ли? — изсумтя Травис. — Ами лисиците, които се нуждаят от тези мишки, за да оцелеят? Заради липсата на десет мишки една лисица умира. Липсват десет лисици, и един лъв умира от глад. Поради липсата на един лъв най-различни насекоми, хищници,

безброй милиарди форми на живот се объркват и биват унищожени. Накрая всичко се свежда до това: петдесет и девет милиона години по-късно един пещерен човек, един от десетината в *целия* свят, отива на лов за дива свиня или саблен тигър, за да се нахрани. Но вие, приятелю, *сте стъпкали* всички саблени тигри в този район. Като сте стъпкали {e}една{/e}-единствена мишка. И така пещерният човек умира от глад. Но отбележете, моля, че този пещерен човек не е *кой да е* заменим човек, не! Той представлява *цяла бъдеща нация*. От него биха произлезли десет сина. От *тях* — сто сина и така — до цяла цивилизация. Унищожете този мъж и вие унищожавате цяла раса, цял народ, цяла история на живота. Все едно да убиете един от внуците на Адам. Стъпкването на една мишка може да предизвика земетресение, резултатите от което биха могли да разтърсят до самите основи земята и съдбините ни във времето. Със смъртта на този единствен пещерен човек милиард все още неродени хора загиват в утробата. Възможно е Рим въобще да не се издигне на седемте си хълма. Възможно е Европа да остане завинаги тъмна гора и само Азия да се развие здрава и населена. Стъпчете една мишка, и смачквате пирамидите. Стъпчете една мишка и оставяте във вечността следа, голяма колкото Големия каньон. Кралица Елизабет може никога да не се роди. Вашингтон може да не прекоси Деллауеър^[1] и въобще никога да няма Съединени щати. Затова внимавайте. Стойте на пътеката. *Никога* не слизайте от нея!

— Разбирам — каза Екълс. — Тогава не би трябвало да докосваме дори *тревата*?

— Правилно. Смачкването на някои растения би могло да даде безкрайно натрупване. Една малка грешка тук би се умножила за шестдесет милиона години неимоверно много. Разбира се, може би нашата теория е погрешна. Съществува вероятността ние *да не сме в състояние* да променим времето. Или пък може да се изменя само в някои дребни, незначителни подробности. Умрялата мишка тук причинява неравновесие на насекомите там, диспропорция на населението по-късно, лоша реколта по-нататък, депресия, масов глад и накрая промяна в *общественото* мислене в някои отдалечени по време страни. Или пък нещо много по-незабележимо. Вероятно само някакъв полъх, въздишка, косъм, цветен прашец във въздуха, такава дребна, незначителна промяна, която не бихте забелязали, ако не я изследвате отблизо. Кой знае? Кой би могъл в действителност да каже,

че знае? Ние не знаем. Гадаем само. Но докато разберем със сигурност дали нашата намеса във времето *може* да причини гръм или само лек шум в историята, ние внимаваме. Както знаете, преди да започне пътешествието, машината, тази пътека, дрехите и телата ви са били стерилизирани. Носим кислородни шлемове, за да не заразим древната атмосфера с някоя от нашите бактерии.

— Как ще разберем по кои животни да стреляме?

— Белязани са с червена боя — обясни Травис. — Днес, преди да отпътуваме, изпратихме Лесперанс тук с машината. Той е дошъл в този определен период и е пренаследил някои животни.

— Изучил ги е?

— Правилно — намеси се Лесперанс. — Проследявам ги през целия им живот, като отбелязвам кои от тях живеят най-дълго. Много малко са. Колко пъти раждат. Не много често. Животът е кратък. Намирам някое животно, което ще умре от дърво, паднало върху му, или ще се удави в катранена яма, отбелязвам точния час, минута и секунда. Изстрелвам боядисваща бомба. Тя оставя по него червена ивица. Не можем да не я видим. После координирам пристигането ни в миналото така, че да срещнем чудовището не повече от две минути преди и без това да умре. Така ние убиваме само животни без бъдеще, които никога вече няма да раждат. Виждате колко *внимаваме*, нали?

— Но ако тази сутрин сте били вече в миналото — каза нетърпеливо Екълс, — сигурно сте *ни* срещнали, нашата ловна група! Как излезе? Успешно ли беше? Всички ли се върнахме... живи?

Травис и Лесперанс се спогледаха.

— Това би било парадокс — отвърна последният. — Времето не допуска подобна бъркотия — човек да срещне себе си. Когато се получи подобно положение, времето се отдръпва. Също като самолет, когато попадне във въздушна яма. Усетихте ли как машината подскочи точно преди да спрем? Там се разминахме със себе си на път за бъдещето. Ние не видяхме нищо. Няма начин да се разбере дали тази експедиция е била успешна, *дали* сме убили чудовището и дали всички ние — имам предвид вас, мистър Екълс — сме се отървали живи.

Екълс се усмихна преbledнял.

— Достатъчно — намеси се Травис рязко. — Ставайте всички!

Пригответе се да напуснат машината.

Джунглата беше висока, джунглата беше широка, джунглата беше целият свят завинаги и завинаги. Въздухът се изпълни със звуци, подобни на музика, звуци, наподобяващи летящи палатки, а те бяха птеродактили, които се извисяваха с пещерните си сиви крила, гигантски прилепи, излезли от кошмарите и среднощната треска. Екълс, застанал на тясната пътека, се прицели на шега.

— Спрете! — извика Травис. — Не се целете дори на смях, дявол да ви вземе! Ако пушката ви изгърми...

Екълс се изчерви.

Лесперанс погледна часовника си.

— Пред нас. Ще пресечем пътя му след шестдесет секунди. Гледайте за червената боя! Не стреляйте, докато не ви кажем. Стойте на пътеката. *Стойте на пътеката!*

Те тръгнаха напред сред утринния вятър.

— Странно — промърмори Екълс. — Там нейде, след шестдесет милиона години, денят на изборите е минал. Кейт е избран за президент. Всички празнуват. А ние сме тук, загубени сред милиони години, и те не съществуват. Нещата, за които сме се безпокоили месеци наред цял живот, не са още родени, не са измислени дори.

— Всички да свалят предпазителите! — нареди Травис. — Вие стреляте пръв, Екълс. Втори е Билингс. Трети Крамър.

— Ходил съм на лов за тигри, диви свини, бизони, слонове, но това сега е истинският лов — каза Екълс. — Треперя като хлапак.

— Аха! — възкликна Травис.

Всички спряха.

Травис вдигна ръка.

— Напред — прошепна той. — В мъглата. Ето го. Ето го. Негово кралско величество.

Джунглата беше обширна и изпълнена с цвърчене, шумолене, шепот и въздишки.

Внезапно всичко престана, сякаш някой беше затворил врата.

Тишина.

И гръмна гръм!

Из мъглата, на сто ярда пред тях, се появи Царският тиранозавър.

— Господи — прошепна Екълс.

— Шт!

Той се приближи на големите си, добре смазани, меко пристъпващи крака. Възвиси се на тридесет фута над половината дървета, огромен бог на злото, прегънал изящните изработени сякаш с часовникарска прецизност нокти до мазните си люспести гърди. Всеки от долните крайници беше бутало, хиляда фунта бяла кост, поставени сред дебели въжета от мускули, покрити с блестяща люспеста кожа, наподобяваща бронята на страшен боец. Всяко бедро беше един тон месо, слонова кост и стоманена мрежа. А от големия гръден кош в горната част на тялото се люлееха отпред тия две изящни ръчища, ръце с китки, които можеха да хванат и да разгледат хората, сякаш бяха играчки, докато змиеподобната шия се извиваше. А самата глава, един тон скулптирана скала, леко се издигаше към небето. Устата му беше отворена и се виждаше ограда от зъби като ятагани. Въртеше очи — яйца на щраус, — които изразяваха само глад. Затвори уста в мъртвешко ухилване. Затича, тазовите му кости трошеха дървета и храсти, ноктите на краката ровеха влажната пръст и оставяха шест инча дълбоки следи там, където падаше тежестта му. Затича се с плъзгащи се балетни стъпки, с прекалено добро равновесие за десетте му тона. Излезе внимателно на едно осветено от слънцето голо място, а красивите му змейски ръце опипваха въздуха.

— Боже мой — изкриви уста Екълс — той може да посегне и да сграбчи луната.

— Шт! — смъмра го ядосан Травис. — Още не ни е видял.

— Не може да бъде убит. — Екълс произнесе това заключение спокойно, сякаш по него нямаше спор. Беше преценил доказателствата и това беше обмисленото му мнение. Пушката в ръцете му приличаше на детско плюкало. — Какви глупаци сме, че дойдохме. Това е невъзможно.

— Млъкнете! — изсъска Травис.

— Кошмар.

— Обърнете се — изкомандува Травис. — Идете тихо до машината. Ще ви върнем половината такса.

— Не мислех, че ще е толкова *голям* — призна Екълс. — Погрешна сметка направих, това е. И сега искам да се откажа.

— Видя ни!

— Ето я червената боя на гърдите му!

Тираничният гущер се изправи. Бронираната му плът блесна като хиляди зеления са монети. Монети, облепени с тиня, запарени. В тинята мърдаха дребни насекоми, така че сякаш цялото тяло тръпнеше и се гърчеше дори и когато чудовището не помръдваше. Изпусна въздух. Сред пущина се разнесе вонята на сурово месо.

— Измъкнете ме оттук — помоли Екълс. — Никога преди не е ставало подобно нещо. Винаги съм бил сигурен, че ще се отърва жив. Имал съм добри водачи, добър лов и сигурност. Този път си направих грешно сметката. Намерих си майстора и го признавам. Тоя залък е прекалено голям за мен.

— Не тичайте — нареди Лесперанс. — Обърнете се. Скрийте се в машината.

— Добре — Екълс сякаш бе вцепенен. Погледна краката си, опитваше се да ги накара да помръднат. Изръмжа безпомощно.

— Екълс.

Той направи няколко крачки, премигвайки, влачейки крака.

— Не *натам*!

При първото движение чудовището се втурна напред с ужасяващ вой. Взе сто ярда за шест секунди. Пушките подскочиха нагоре и изригнаха огън. Ураганият вятър от устата на чудовището ги потопа в смрад на тиня и съсирена кръв. Чудовището изрева и зъбите му блеснаха на слънцето.

Без да се огледа назад, Екълс стигна като сляп до ръба на пътеката с увиснала в ръцете пушка, слезе от пътеката и несъзнателно навлезе в джунглата. Краката му потънаха в зеления мъх. Краката му го отнасяха и той се чувствуваше самотен и несвързан със събитията зад него.

Пушките отново пропукаха. Звукът им бе потопен в рева и гръмотевицата на гущера. Опашката на влечугото се издигна и като огромна коса замахна встрани. Дърветата избухнаха в облаци от листа и клони. Чудовището насочи ювелирните си китки надолу, за да докопа хората, да ги усуче, да ги смачка като боровинки, да ги натика в зъбите си и в ревящото си гърло. Огромните му като канари очи се изравниха с хората. Те се огледаха в тях.

Стреляха в металическите клепачи и светкащите черни зеници.

Подобно на каменен идол, също като планинска лавина, тиранозавърът падна. С гръм и тътен, сграбчваше дървета и ги

повеляше. Разкърти и разкъса металната пътека. Хората се втурнаха назад, надалеч. Тялото се строполи — десет тона месо и кости. Пушките изгърмяха. Чудовището замахна с бронираната си опашка, челюстите му потръпнаха спазматично и то застина неподвижно. От гърлото му изригна фонтан кръв. Някъде вътре в него се спуска мехур. Струи миазми измокриха ловците. Те стояха червени и лъскави.

Гръмотевицата заглъхна.

Джунглата мълчеше. След лавината — зелен покой. След кошмара утро.

Билингс и Крамър седнаха на пътеката и повърнаха. Травис и Лесперанс стояха с димящи пушки и псуваха непрестанно.

В машината за пътуване във времето Екълс лежеше и потръпваше. Беше намерил обратния път до пътеката, беше се качил в машината.

Травис се приближи, погледна Екълс, извади марли от една металическа кутия и се върна при другите, които седяха на пътеката.

— Избършете се.

Те изтриха кръвта от шлемовете си. И запсуваха. Чудовището лежеше, цяла планина плът. Вътре в него се чуваха въздишки и шепот, докато умираха и най-далечните му органи, органите преставаха да функционират, от торбата към торбичката, към далака^[2], всичко преставаше да работи, завинаги. Също като че ли стояха край някой повреден локомотив или при парен багер в края на работното време, когато всички клапани се отварят или запушват плътно. Чупеха се кости; тежестта на собствената му плът, загубила равновесие, мъртва тежест, чупеше деликатните ръце, попаднали под нея. Месото се наместваше с потръпвания.

Чу се силно изпращяване. Един огромен клон се отчупи от дървото. С някаква безвъзвратност се стовари върху мъртвото чудовище.

— Ето — Лесперанс погледна часовника си. — Точно навреме. Ето огромното дърво, което трябваше да падне и да убие това животно по начало. — Той погледна към двамата ловци. — Искате ли снимка с трофея?

— Какво?

— Не можем да отнасяме трофеи в бъдещето. Трупът трябва да остане тук, където би умрял по начало така че насекомите, птиците и

бактериите да разполагат с него, както е било предвидено. Всичко в равновесие. Трупът остава. Но *можем* да отнесем снимка, както сте застанали до него.

Двамата мъже се опитаха да мислят, но се отказаха и поклатиха глави.

Оставиха се да ги поведат по металната пътека. Отпуснаха се уморено върху седалките в машината. Загледаха се назад към унищоженото чудовище, неподвижната могила, където странни влечуги-птици и златисти насекоми вече се бяха заели с димящата броня.

Един звук откъм пода на машината ги накара да настръхнат. Там седеше Екълс и трепереше.

— Съжалявам — каза той след някое време.

— Стани! — извика му Травис.

— Излез сам на пътеката! — продължи Травис. Беше насочил пушката си към него. — Ти няма да се върнеш с машината. Ще те оставим тук!

Лесперанс хвана ръката на Травис.

— Почакай...

— Не се бъркай! — Травис се освободи от него. — Тоя глупак едва не ни уби. Но не е само *това*, не. *Виж обувките му!* Погледни ги? Слязъл е от пътеката. Това ще ни *разори!* Ще трябва да плащаме! Хиляди долари осигуровка! Ние гарантираме, че никой не ще напусне пътеката. Той я напусна. Ама че глупак! Ще трябва да докладвам на властите. Могат да ни отнемат разрешителното за пътуване. Кой знае какво е причинил на времето, на историята!

— По-спокойно, ритнал е малко пръст и толкова.

— Откъде да *знаем?* — извика Травис. — Нищо не знаем! Всичко е загадка! Излизай, Екълс!

Екълс забърка в джобовете на ризата си.

— Ще платя колкото искате. Сто хиляди долара.

Травис погледна гневно чековата книжка на Екълс и се изплю.

— Върви там. Чудовището е до пътеката. Вкарай ръцете си до рамената в устата му. Тогава ще можеш да се върнеш с нас.

— Това е неразумно.

— Чудовището е мъртво, страхливецо. Куршумите! Не можем да оставим куршумите. За тях няма място в миналото; могат да изменят

всичко. Ето ти ножа ми. Извади ги!

Джунглата отново бе оживяла, пълна с предишните трепети и чуруликане на птици. Екълс се обърна бавно да погледне древното бунище, тоя хълм от кошмари и ужас. Мина доста време и той повлече крака по пътеката като сомнамбул.

След пет минути се върна, целият се тресеше, а ръцете му бяха напоени с червено до лактите. Протегна ръце. Във всяка имаше по няколко стоманени куршума. После се строполи. Остана да лежи, където падна, без да помръдва.

— Нямахте нужда да го принуждаваш на това — каза Лесперанс.

— Така ли мислиш? Много рано е още, за да се разбере. — Травис побутна с крак неподвижното тяло. — Ще оживее. Следващия път няма да ходи на лов за такъв дивеч. Окей. — Уморено даде знак на Лесперанс. — Включвай. Хайде да си вървим у дома.

1492. 1776. 1812 година.

Почистиха ръцете и лицата си. Смениха лепкавите си ризи и панталони. Екълс отново беше на крака; но не говореше. Травис го гледа втренчено и злобно цели десет минути.

— Не ме гледайте — извика Екълс. — Нищо не съм сторил.

— Кой може да каже?

— Просто избягах от пътеката, това е всичко, малко кал по обувките ми... какво искате да направя... да коленича и да се моля ли?

— Може и да се наложи. Предупреждавам те, Екълс, че все още мога да те убия. Пушката ми е готова.

— Невинен съм! Нищо не съм сторил!

1999, 2000, 2055 година.

Машината спря.

— Излизайте — рече Травис.

Стаята си беше там, където я бяха оставили. Но не беше същата, както я бяха оставили. Същият мъж седеше зад същото бюро. Но същият мъж не седеше съвсем зад същото бюро.

Травис се огледа бързо.

— Всичко наред ли е тука? — запита отсечено той.

— Прекрасно. Добре дошли у дома!

Травис не се успокои. Той сякаш разглеждаше самите атоми, начинът, по който слънчевата светлина нахлуваше през големия прозорец.

— Добре, Екълс, излизай. Кракът ти да не стъпва повече тук.
Екълс не можеше да помръдне.

— Чу какво казах — подкани го Травис. — Какво си *зяпнал*?

Екълс стоеше и душеше въздуха, в него имаше нещо, някаква толкова лека, толкова неуловима химическа воня, че само крайно изострените му сетива го предупредиха за присъствието ѝ. Цветовете — бяло, сиво, синьо, оранжево — по стените, мебелите, небето зад прозореца, бяха... бяха... Усещаше се *нещо*. Плътта му потръпна. Потръпнаха ръцете му. Стоеше и попиваше особеното с порите на тялото си. Сигурно някъде някой надуваше една от онези свирки, които чуваха само кучетата. В отговор в тялото му запищя тишина. Зад тази стая, зад тази стена, зад този мъж, който не беше съвсем същият мъж, седнал до бюрото си, което не беше съвсем същото бюро... се простираше цял свят от улици и хора. Не можеше да се разбере що за свят беше той сега. Почти ги усещаше как се движат зад стените като шахматни фигури, духани от сух вятър...

Но най-непосредственото нещо беше надписът, нарисуван върху стената на стаята, същият надпис, който бе прочел по-рано днес при влизането си. Надписът някак си се бе променил:

ДРУЖИСТВУ ЛОВ В ВРЕМИТУ.
ЛОВ В ВСЯКЪ ГУДИНЪ НЪ МИНЪЛУТУ.
ВИЪ ИЗБИРЪТИ ЖИВОТНУТУ.
НИЪ ВЪОТВЕЖДЪМИТАМ.
ВИЪ ГУ ЗАСТРЕЛВЪТИ.

Екълс усети, че пада върху някакъв стол. Залови се неистово да чисти тинята от обувките си. Повдигна разтреперан парче кал.

— Не, *не може* да бъде. Не може от толкова *дребно* нещо. Не!

Залепнала в калта, бляскаше в зелено, златно и черно една красива и съвсем мъртва пеперуда.

— Не може от *такова* дребно нещо! Не може да е от една пеперуда! — извика Екълс.

Пеперудата падна на пода, прекрасно творение, нещо съвсем дребно, което можеше да разстрои равновесието и да събори редица от малки пулове за домино, след това големи пулове, а после гигантски

пулове през всичките години на времето. На Екълс му се зави свят. Това *не можеше* да променя нещата. Убиването на една пеперуда не можеше да бъде от *такова* значение! Или пък можеше?

По лицето му изби студена пот. Устата му трепереше, когато запита:

— Кой... кой спечели вчера президентските избори?

Мъжът зад бюрото се изсмя.

— Шегувате ли се? Знаете много добре. Дойчър, разбира се! Кой друг? Да не искате оня глупак и слабак Кейт да спечели. Сега имаме железен човек, човек с кураж! — чиновникът млъкна. — Какво има?

Екълс изстена. Падна на колене. Сграби златистата пеперуда с разтреперани пръсти.

— Не може ли — замоли се той на целия свят, на себе си, на чиновника, на машината, — не може ли да я отнесем *обратно*, не може ли да я *съживим*? Да започнем отначало? Не може ли...

Той не помръдваше. Чакаше със затворени очи и потръпваше. Чу тежкото дишане на Травис в стаята; чу Травис да помества пушката си, да освобождава предпазителя и да я повдига.

Разнесе се гръм.

[1] По време на Войната за независимост през 1776 г. армията на Вашингтон, въпреки големи загуби, успява да прекоси р. Делауеър и да разгроми по-многочислената английска армия. — Б.р. ↑

[2] Жлези и органи в тялото на гръбначните. — Б.пр. ↑

ЛИВАДАТА

Срутва се стена, последвана от още една и още една; с глух тътен един град се сгромолясва в развалини.

Нощният вятър свири.

Светът лежи притихнал.

Лондон бе унищожен през деня. Порт Саид бе разрушен. От Сан Франциско бяха изтръгнати всички гвоздеи. Глазгоу вече не съществува.

Изчезнали са завинаги.

Глухо похлопват дъски от вятъра, пясъкът стене и се разпилява на малки вихрушки в замрелия въздух.

По пътя към сивите купища развалини идва старият нощен пазач, за да отключи портата във високата ограда от бодлива тел, спира и стои загледан отвъд нея.

Там, на лунната светлина, лежат Александрия, Москва и Ню Йорк. Там, на лунната светлина, лежат Йоханесбург, Дъблин и Стокхолм. И Клируотър, Канзас, Провинстаун и Рио де Жанейро.

Точно този следобед старецът видя как се случи това, видя как колата с рев се понесе навън отвъд оградата от бодлива тел, видя сухите, обгорели от слънцето мъже в онази кола, мъжете в луксозни черни костюми от мек вълнен плат, с проблясващи върху ръкавите им златни бутанели, искрящи златни часовници и заслепяващи очите пръстени, и как запалват своите луксозни цигари с гравирани запалки...

— Ето, господа. Каква бъркотия. Вижте какво направиха дъждовете с това.

— Да, сър... зле е, мистър Дъглас!

— Бихме могли да спасим поне Париж.

— Да, сър!

— Но, по дяволите! Дъждът направо го е деформирал. А ето ви Холивуд! Накъсайте го! Заличете го! Можем да използваме тази земя за друго. Изпратете някоя бригада от разрушители днес!

— Да, сър, мистър Дъглас!
Колата се отдалечи с рев и изчезна.

А сега е нощ. И старият нощен пазач стои вътре зад оградата.

Той си спомня какво се случи същия този тих следобед, когато пристигна бригадата.

Удари на чук, скърцане на триони, тракане, сгромолясване и кънтене. Прахоляк и тътен, тътен и прахоляк!

И целият този свят се разклати из основи — полетяха гвоздеи, летви и хоросан, прагове и прозорци от целулоид и град след град, един подир друг се срутваха с трясък и замираха неподвижно.

Ужасяващ грохот, тътен, който се отдалечава, и после отново — само тихият вятър.

Нощният пазач сега върви бавно напред из пустите улици.

В един миг той е в Багдат — просяци се търкалят в невероятна мръсотия, жени с ясни, сапфирени очи се усмихват зад воалите си от високите тесни прозорци.

Вятърът носи пясък и конфети.

Жените и просяците изчезват.

И всичко наоколо е отново само скелети, само макети, изрисувани с маслени бои брезенти и подпори, означени с името на това студио, а зад фасадите на тези сгради няма нищо освен нощ, празно пространство и звезди.

Старецът измъква чук и няколко дълги гвоздеа от сандъчето с инструментите си; оглежда се наоколо сред отпадъците, докато открива дузина хубави, здрави дъски и парче все още здрав брезент. Взима лъскавите стоманени гвоздеи в грубоватите си пръсти — гвоздеи с една главичка.

И той започва наново да сглобява Лондон, чука ли чука, дъска след дъска, стена след стена, прозорец след прозорец, чука ли чука, все по-силно и по-силно, стомана в стомана, стомана в дърво, дъските стърчат към небето, работи и приближава полунощ, нямат край тези негови удари, паузите, докато намества дъските и пак удари.

— Ей, *ти*, там!

Старецът спира.

— Ти, нощен *пазачо*!

Изад сенките бързо се приближава някакъв непознат в работен комбинезон и извиква:

— Хей, как те викат?

Старецът се обръща.

— Смит ме викат.

— Окей, Смит, какво по дяволите те е прихванало?

Пазачът мълчаливо разглежда непознатия.

— Кой сте *вие*?

— Кели, началникът на бригадата на разрушителите.

Старецът кимва.

— А-а. Онези, дето срутиха всичко. Доста свършихте за днес. Защо не сте си вкъщи, да се поперчите с това?

Кели се изкашля и плюе.

— Трябваше да проверя някаква машинка там, в макета на Сингапур.

Той избърса устата си...

— Хайде, Смит, какво за бога си намислил? Хвърли този чук. Нима ще построиш всичко отново! Ние го разрушаваме, а ти го строиш наново. Полудял ли си?

Старецът кимва.

— Може и да съм. Но някой трябва да го построи отново.

— Виж какво, Смит. Аз си гледам *моята* работа, ти си гледай *твоята* и всеки ще е доволен. Но не мога да те оставя да се бъркаш тук, нали разбираш? Ще те предам на мистър Дъглас.

Старецът продължава да чука.

— Обадете му се. Изпратете го тук. Искам да говоря с него. *Той* е лудият.

Кели се изсмива.

— Майтапиш ли се? Дъглас не се среща с никого.

Махва рязко с ръка, после се навежда, за да разгледа току-що завършената работа на Смит.

— Ей, я почакай! Какви гвоздеи използваш? С една глава? Я остави това! Ще ни струва ужасно много усилия да ги измъкнем утре!

Смит обръща глава и поглежда за миг другия мъж, който се поклаща там.

— Е, близко до разума е, че е невъзможно да се сглоби този свят с кофражни гвоздеи с две глави. Измъкват се твърде лесно. Трябва да

се използват гвоздеи с една глава и да се набиват здраво. Ето *така!*

Той нанася удар със страхотна сила върху един стоманен гвоздей, от което гвоздеят изчезва напълно в дъската.

Кели поставя ръце на кръста си.

— Ще ти дам още една възможност. Престани да сглобяваш всичко това и все едно че не съм те видял.

— Млади човече — каза нощният пазач и продължава да чука, докато говори, замисля се и прибавя. — Дошъл съм тук дълго преди вие да сте се родили. Бях тук, когато всичко *това* бе само една обикновена ливада. Имаше вятър, от който по ливадата се втурваха вълни. Повече от тридесет години наблюдавах как расте, докато целият свят бе построен тук. Аз живях тук с *него*. Живях хубаво. Сега за мен той е *истинският* свят. Онзи свят там вън, отвъд оградата, е мястото, където прекарвах времето си в сън. Имам мъничка стая на една малка уличка, виждам разни надписи, чета за войни и непознати лоши хора. Но тук...? Тук аз имам целия свят на едно място и в него цари мир. Разхождам се из градовете на *този* свят тук от 1920 г. Всяка нощ, ако пожелаея, в един часа посред нощ закусявам в някой бар на Шанз-Елизе! Мога да си взема чудесно сладко вино от едно улично кафене в Мадрид, ако поискам. Или пък аз и каменните водоливници, високо там горе — виждате ли ги, на върха на Нотр Дам — можем да различаваме важни държавни въпроси и да вземаме важни политически решения!

— Да, татенце, разбира се.

Кели махва нетърпеливо.

— А сега идвате вие, събаряте го с един ритник и оставяте само онзи свят там навън, който не е научил *най-важното* за мира, онова, което съм научил аз, докато съм гледал тази земя тук, вътре зад оградата. И така идвате вие, унищожавате всичко и вече никъде няма мир. Вие и вашите разрушители, така горди със своите разрушения. Събаряте малки и големи градове, цели области!

— Трябва да се живее — казва Кели. — Имам жена и деца.

— Така казват всички. Имат жени и деца. И продължават — събарят, унищожават, убиват. Получили са *заповед*. Някой им е *наредил*. Трябвало е да изпълняват.

— Стига приказки, дай този чук!

— Не се приближавай повече!

— Ей ти, луд, стар...

— Този чука може да свърши по-добра работа от това да зачуква гвоздеи!

Старецът запраща чука и той изсвистява във въздуха; разрушителят отскача назад.

— По дяволите — възкликва Кели, — ти си луд! Ще се свържа с централното студио; ще докараме за нула време няколко полицаи тук. Боже мой, в един момент строиш всичко наново и приказваш налудничави неща, но откъде да знам, че след две минути няма да се побъркаш съвсем и да започнеш да заливаш с бензин, да подпалваш с кибрит!

— Не бих повредил и най-малката частица от това място с огън и вие го знаете — казва старецът.

— Би могъл да опожариш цялото това проклето място, по дяволите — казва Кели. — Слушай, старче, ти само почакай *тук!*

Разрушителят се обръща и се затичва към селата, разрушените градове и заспалите двуизмерни градчета от този нощен свят и след като заглъхват стъпките му, се чува музика, която вятърът изтръгва от дългите сребърни струни от бодлива тел, а старецът чука ли чука, избира дълги дъски и издига стени, докато накрая настъпва миг, когато устата се задъхва, сърцето едва не се пръсва; чукут пада от разтворените му пръсти, стоманени гвоздеи звънват като монети по паважа и старецът извиква сам на себе си:

— Няма смисъл, няма смисъл. Не мога да възстановя всичко пак, преди да пристигнат. Нужна ми е нечия помощ, не зная какво да правя.

Старецът оставя чука си да лежи на пътя, тръгва без посока и сякаш без никаква друга цел освен намерението да се поразходи за последен път, да хвърли последен поглед и да се прости с всичко, което е там или пък се е намирало по-рано там, в този свят. И така той върви, навсякъде около него се спускат сенки върху тази земя в този късен час и сенките са всякакви по вид и размери — сенки на сгради, сенки на хора. Той не гледа право в тях, не, защото ако ги погледне, всички те ще се разпаднат. Не, той просто си върви надолу край Пикадили Съркьс... ехото от стъпките му... или по Rue de la Paix... от дрезгавата кашлица... или пък Пето авеню... и той не поглежда ни надясно, ни наляво. А навсякъде около него в тъмнеещите врати и опустели прозорци са застанали многобройните му приятели, неговите добри,

неговите най-добри приятели. Някъде далеч се чува свистене на пара и глухото бръмчене на машина за еспресо, цялата от сребро и хром, нежна италианска песен... потрепващи в тъмнината ръце над струните на балалайките, шумоленето на палмите, удар на барабани, звън на камбани, звънтят малки звънчета, шум от тупналите в меката нощна трева посред лято ябълки, които съвсем не са ябълки, а боси женски нозе танцуват бавно в кръг под тихите удари на камбаните и звъntenето на мъничките златни звънчета. Чува се хрупането на царевични зърна, смилани от черни воденични камъни, цвърченето на царевични питки в горещото олио, пращането на въглените, от които изхвърчат хиляди светулки от искри, когато някой ги раздухва с уста или размахва палмово листо; навсякъде лица и силуети, навсякъде раздвижване и жестове, и призрачни огънове, от които изплуват във въздуха като от огнена вода магическите, озарени от факлите лица на испанските циганки, от устните им се леят песни за живота, необикновен, странен и тъжен. Навсякъде сенки и хора, навсякъде хора и сенки, и песен, и музика.

Нима това е само... вятърът?

Не. Всичките тези хора са тук. Те са тук от много години насам. А утре?

Старецът спира, притиска ръце към гърдите си.

Те никога вече няма да бъдат тук.

Чува се клаксон.

Отвъд портата от бодлива тел — врагът! Отвъд портата — малка черна полицейска кола и огромна черна лимузина от отдалеченото на три мили студио.

Клаксонът свири!

Старецът се вкопчва в стъпенката на една стълба и започва да се изкачва, а пищенето на клаксона го тласка все по-нагоре и по-нагоре. Портата се сгромолясва; врагът с рев минава през нея.

— Ето го там!

Ослепителните фарове на полицейската кола осветяват градовете в ливадата; те разкриват бездиханните брезентови куполи от декорите на Манхатън, Чикаго и Чангкинг! Светлината блести в имитациите на каменните кули на катедралата Нотр Дам, спира се на мъничка

фигурка, която балансира по тесния пасаж над Нотр Дам, изкачва се нагоре и нагоре, там, където нощта и звездите бавно са се поспрели.

— Ето го, мистър Дъглас, на върха!

— Боже милостиви! Човек не може да прекара поне една нощ в някоя тиха компания, без...

— Той пали клечка кибрит! Извикайте пожарната команда!

На върха на Нотр Дам нощният пазач поглежда надолу, закрил с ръка клечката, за да не изгасне от лекия ветреца, вижда полицията, работниците и продуцента в тъмен костюм — огромен мъж, който гледа нагоре към него. Тогава той бавно обръща клечката, скрива я в шепата си и я поднася към върха на пурата си. Запалва пурата и бавно изпуска кълбета дим.

Той извиква:

— Мистър Дъглас там долу ли е?

Един глас извиква в отговор:

— Каква работа имате с мен?

Старецът се усмихва.

— Качете се сам! Вземете и оръжие, ако искате! Настоявам само за кратък разговор!

Гласовете отекват в огромния църковен двор:

— Не *отивайте*, мистър Дъглас!

— Дайте ми пистолета си. Да приключваме по-бързо тук, за да се връщам на тържеството. Прикривайте ме, ще бъда предпазлив. Не искам тези макети да изгорят. Само дървеният материал тук струва два милиона долара. Готови ли сте? Тръгвам.

Собственикът на киностудиото се изкачва по стълбата в нощта, нагоре по скелето на Нотр Дам, към мястото, където старецът се е облегал на един гипсов водоливник и мълчаливо пуши пурата си. Собственикът спира, наполовина подал се от отвора с насочен пистолет.

— Е, Смит. Не мърдайте от мястото си.

Смит тихичко изважда пурата от устата си.

— Не се бойте от мен. Не съм луд.

— Не бих се обзаложил.

— Мистър Дъглас — каза нощният пазач, — чели ли сте разказа за онзи човек, който пътувал в бъдещето и намерил всички там обезумели? *Всички* до един. Но тъй като те всички били луди, то те не

знаели, че са луди. Всички се държали еднакво, затова се мислели за нормални. И тъй като нашият герой бил единственият разумен, то той не бил нормален за тях; ето защо именно *той* бил лудият. Поне за *тях*. Да, мистър Дъглас, лудостта е относителна. Зависи кой кого в какъв калъп е поставил.

Собственикът псува тихичко.

— Не съм се покатерил тук, за да си приказваме цяла нощ. Какво искате?

— Искам да говоря със Създателя. Това сте вие, мистър Дъглас. Вие създадохте всичко това. Вие дойдохте тук един ден, докоснахте с магическа пръчка земята и извикахте:

„Нека тук бъде Париж!“

И там се *появи* Париж: улици, бистра, цветя, вино, сергии за книги и т.н. А вие плеснахте отново с ръце.

„Нека там бъде Константинопол!“

И *той* се появи! Вие плясвахте с ръце хиляди пъти и всеки път се появяваше нещо ново, а сега си мислите, че с едно *последно* плясване на ръцете си, можете да превърнете всичко в развалини. Но, мистър Дъглас, не е чак толкова лесно!

— Притежавам петдесет и един процента от капиталите на това студио!

— Но студиото принадлежало ли ви е някога наистина? Сетили ли сте се някога да дойдете с колата си тук късно някоя нощ, да се изкачите на тази катедрала и да видите какъв *чуден* свят сте създали? Не сте ли се питали някога, дали не би било добра идея да седнете тук с мен и приятелите ми и да изпиете чашка сладко ябълково вино нас. Е, добре... Ябълковото ми вино има миризма, вид и вкус на кафе. Малко въображение, господин Създателю, малко въображение. Но не, вие никога не наобиколихте насам, не се изкачихте тук, никога не се огледахте, не се послушахте, въобще не ви интересуваше. Винаги имаше тържества някъде другаде. А сега, твърде късно, без да ни питате, вие искате да разрушите всичко. Може да притежавате петдесет и един процента от капитала на студиото, но не сте собственик на всички *тях*.

— Кои *тях*? — извика собственикът. — Каква е цялата тази работа около „Гях“?

— Трудно е да се обясни. Хората, които *живеят* тук.

Нощният пазач простира ръка в пустото пространство наоколо към полуразрушените градове и нощта.

— Толкова филми бяха снимани тук през всичките тези дълги години. Тълпи се движеха по улиците в костюми, говореха на хиляди езици, пушеха цигари, лули от морска пяна и персийски наргилета. Танцуваха танцьорки. Какъв блясък, о, какъв блясък! Жени с воали се усмихваха от високите балкони. Маршируваха войници. Играеха деца. Сражаваха се рицари в сребърни доспехи. Имаше магазинчета за портокалов чай. Хората сърбаха чай вътре и говореха на езика на лондонското простолудие. Биеха гонгове. Викингите кръстосваха с кораби моретата.

Собственикът се изкачва на покрива, сяда върху дъските и вече по-слабо стиска пистолета в ръка. Той сякаш поглежда стареца първо с едното си око, после с другото, слуша го с едното си ухо, после с другото и поклаща замислено глава.

Нощният пазач продължава:

— И някак, когато тълпите и хората с камерите, микрофоните и цялото оборудване си тръгнаха и вратите се затваряха, а те потегляха в огромните си коли, някак си нещо от всички тези хиляди различни хора оставаше. Онова, което бяха или се *преструваха*, че са, остана и след тях. Чуждите езици, костюмите, онова, което вършеха, онова, за което мислеха, техните култове и тяхната музика, всички тези и дребни, и големи неща оставаха след тях. Далечните пейзажи. Уханието. Соленият вятър. Морето. Всичко това е тук тази нощ, ако се вслушате.

Собственикът и старецът се вслушват върху голите подпори на катедралата, лунната светлина блести в очите на гипсовите водоливници, вятърът изтръгва шепот от каменните уста, долита ехото от хиляди земи, събрани в тази една земя там долу, раздухвана, посипвана от прах и изложена на този вятър, с хиляди жълти минарета и млечнобели кули, цели площади, потънали в зеленина, все още непокътнати сред стотиците купища развалини и цялата подрънва със своите струни от жици и дървени летви, като огромна арфа от стомана и дърво, а вятърът носи този свой звук високо, тук горе, в небето, до тези двама мъже, които стоят заслушани, на разстояние един от друг.

Собственикът се изсмива и поклаща глава.

— Вие *чухте* — казва нощният пазач. — Вие *наистина* чухте, нали? Виждам го по лицето ви.

Дъглас пхва оръжието в джоба на самото си.

— Щом се ослушваш за нещо, винаги ще го чуеш. Допуснах грешка, че се заслушах. Трябвало е да станете писател. Бихте могли да изместите шест от моите най-добри драматурзи. Е, и какво ще кажете... готов ли сте да слезете отгук сега?

— Вие сте почти любезен — казва нощният пазач.

— Не зная защо го правя. Развалихте ми една хубава вечер.

— Така ли? Не чак дотам, нали? Малко разнообразие, бих казал. За тонус, може би.

Дъглас тихо се смее.

— Вие изобщо не сте опасен. Вие просто имате нужда от компания. Работата ви... всичко останало отива по дяволите и вие се чувствувате самотен. Не мога обаче докрай да ви разбера.

— Искате да кажете, че ви накарах да се размислите? — пита старецът.

Дъглас изсумтява.

— След като си живял достатъчно дълго в Холивуд, си имал възможност да срещаш всякакви типове. Освен това никога по-рано не съм се качвал тук горе. Както казвате, гледката наистина е съвършена. Но, по дяволите, не проумявам защо трябва да се безпокоите за всички тези боклуци. Какво означават те за вас?

Нощният пазач се отпуска на едното си коляно, потупва едната си ръка в дланта на другата и излага своето становище.

— Ето. Както вече казах, вие дойдохте тук преди много години, плеснахте с ръце и от земята се пръкнаха триста града! После прибавихте петстотин други нации, държави, народи, религии и политически организации вътре зад тази ограда от бодлива тел. Възникнаха проблеми! О, те бяха невидими на пръв поглед. Те бяха във вятъра и пространството помежду. Но бедите бяха същите, както и в света ей там, отвъд оградата — разправии, бунтове и невидими войни. Ала накрая всичко се укроти. Искате ли да знаете защо?

— Ако не исках, нямаше да седя тук горе и да мръзна.

„Малко нощна музика, моля“ — мисли си старецът и размърдва пръсти във въздуха като човек, който свири подходяща и хубава музика за фон на всичко, което има да каже...

— Защо вие свързахте Бостон с Тринидад — казва той тихо, — част от Тринидад се връзва в Лисабон, част от Лисабон опира в Александрия, Александрия е придатък на Шанхай посредством множество малки кукички и гвоздеи помежду им, като в Чатануга, Ошкош, Осло, Суийт Уотър, Суисон, Бейрут, Бомбой и Порт Артур. Застрелвате някого в Ню Йорк, а той залита напред и пада мъртъв в Атина. Взимате политически подкуп в Чикаго, а някой в Лондон отива в затвора. Обесвате някой негър в Алабама, а народът на Унгария трябва да го погребете. Мъртвите евреи от Полша задръстват улиците на Сидни, Портланд и Токио. Забивате нож в корема на някакъв човек в Берлин, а той се подава от гърба на някой фермер в Мемфис. Всичко е толкова *близко*, в такава непосредствена близост. Ето защо тук има мир. Ние всички сме така нагъсто, че *трябва да има мир* или нищо няма да остане! Един пожар би унищожил всички ни, без значение кой го е подпалил и по каква причина. Така че всички хора, спомените, както искате ги наречете, които са тук, са се укротили и това е техният свят, един хубав свят, един прекрасен свят.

Старецът спира, облизва бавно устни и си поема дъх.

— А утре — продължава той — вие ще го разклатите из основи и ще го сринете.

Старецът стои приведен там още миг, после става на крака и се оглежда наоколо към градовете и хилядите сенки в тях. Огромната хоросанова катедрала стене и се олюлява от нощния вятър напред-назад, люшка се като в летен прибой.

— Е — обажда се Дъглас най-после, — ще... ще слизаме ли вече?

Смит кимна.

— Казах каквото имах за казване.

Дъглас се скрива, а пазачът слуша как по-младият слиза надолу, надолу по стъпалата и тесните пасажи в нощта. После, след кратко колебание, старецът се улавя за стълбата, измърморва нещо под носа си и започва дългото спускане надолу в сенките.

Полицията на студиото, няколкото работници и някои дребни служители на закона потеглят с колите си. Само една огромна черна кола чака отвън портата на оградата от бодлива тел, докато двамата мъже стоят и разговарят сред градовете на ливадата.

— Какво ще правите сега? — пита Смит.

— Ще се върна на празненството, предполагам — отвърща собственикът.

— Ще ви бъде ли забавно?

— Да...

Собственикът се поколебава.

— Разбира се, че ще е забавно.

Той поглежда към дясната ръка на нощния пазач.

— Не ми казвайте, че сте взели отново чука, който Кели спомена, че сте използвали. Ще започнете да строите отново ли? Не се отказвате, така ли?

— А вие бихте ли се отказали, ако сте последният строител, а всички останали са рушители?

Дъглас тръгва редом със стареца.

— Е, може би ще се видим някога пак, Смит.

— Не — казва Смит, — няма да съм тук. Всичко това няма да е тук. Когато се върнете пак, ще бъде твърде късно.

Дъглас спира.

— По дяволите, по дяволите! Какво искате да направя?

— Нещо съвсем простичко. Оставете всичко това да си стои тук. Оставете тези градове непокътнати.

— Не мога да направя това! По дяволите! От търговски съображения. Трябва да се разрушат.

— Мъж с истински нюх в бизнеса и с малко въображение би могъл да измисли доходна причина, за да ги остави — настоява Смит.

— Колата ми ме чака! Как да се измъкна оттук?

Собственикът кривва край натрошена зидария, прекосява някакви развалини, като отритва дъски от пътя си, обляга се за миг върху хоросанови фасади и подпори. Прах се изсипва от небето като дъжд.

— Пазете се!

Собственикът се препъва сред грохот от прахоляк и лавини от тухли; той опипва, полита да падне, старецът го улавя и го издърпва.

— Скачайте!

Те отскачат и половината от постройката бавно се сгромолясва в купчини, планини от стар картон и летви. Огромно кълбо прах се издига нагоре във въздуха.

— Добре ли сте?

— Да. Благодаря. Благодаря.

Собственикът поглежда към срутената постройка. Прахът се разнася.

— Вие май ми спасихте живота.

— Едва ли. Повечето от тухлите са картонени. Можехте да се изпонарежете и понатъртите малко.

— Няма значение, благодаря ви. Каква беше тази постройка, която се срути?

— Романска селищна кула, построена през 1925 г. Не се приближавайте до останките; може да се срутят.

— Ще внимавам.

Собственикът пристъпва внимателно за да застане край стърчащите все още стени.

— По дяволите, ами че... аз бих могъл да съборя цялата тази сграда само с един пръст.

Той демонстрира; сградата се накланя, потреперва и заскърцва. Собственикът бързо отстъпва назад.

— Бих могъл в един миг само да я съборя.

— Но няма да го направите — казва пазачът.

— Няма ли? Какво значение има една френска къща в повече или по-малко толкова късно през нощта?

Старецът хваща ръката му.

— Заобиколете отгук, за да минете от другата страна на къщата.

Те минават откъм другата страна.

— Прочетете тази табела — казва Смит.

Собственикът щраква със запалката си, вдига пламъчето, за да може да види и прочита:

— „ПЪРВА НАЦИОНАЛНА БАНКА МЕЛИН ТАУН“

Прави пауза.

— ... ИЛИНОИС — продължава той съвсем бавно.

Сградата стои там под ярката светлина на звездите и мекото сияние на луната.

— От едната страна...

Дъглас балансира с ръцете си като везни.

— ... френска кула. От другата...

Той прави седем крачки надясно, седем наляво и наднича.

— ... „ПЪРВА НАЦИОНАЛНА БАНКА“. Банка, Кула. Кула. Банка. Е, да ме вземат мътните!

Смит се усмихва и казва:

— Все още ли искате да съборите френската кула, мистър Дъглас?

— Почакайте минутка, почакайте, постойте, постойте — казва Дъглас и внезапно забелязва сградите, които се издигат пред него.

Той бавно обикаля в кръг; очите му шарят нагоре и надолу, от едната страна, от другата; очите му се стрелкат ту към това, ту към онова, забелязват това, забелязват онова, изучават, струпват, разместват и изучават отново. Той тръгва мълчаливо. Те крачат из градовете на ливадата, през високи треви и диви цветя, към, във и през руини и полусрутени постройки, към, във и през оцелелите улици, села и градове.

Започва един безкраен поток от въпроси и отговори, докато вървят: Дъглас пита, нощният пазач отговаря. Дъглас пита, нощният пазач отговаря.

— Какво е това ей тук?

— Будистки храм.

— А от другата му страна?

— Дървената колиба, в която се е родил Линкълн.

— А тук?

— Църквата „Сейнт Патрик“ в Ню Йорк.

— А от обратната ѝ страна?

— Руска православна църква в Ростов!

— Какво е *това*?

— Вратата на замък на Рейн!

— А *отвътре*?

— Инсталация за точене на газирана вода в Канзас Сити.

— А тук? А тук? А ей *там*? А онова какво е? — пита Дъглас. — Това какво е? А онова! А ей *там*?

Те сякаш тичат, втурват се, крещят из всичките тия градове, тук, там, навсякъде, нагоре, надолу, навътре, навън, изкачват се, слизат, търсят, ровят, отварят и затварят врати.

— А това, а това, а това, а *това*!

Нощният пазач казва всичко, каквото има за казване.

Сенките им тичат пред тях по тесни улички и просторни булеварди — истински реки от камъни и пясък.

Двамата обикалят наоколо и разговарят шумно; те бързат навсякъде и се връщат обратно натам, откъдето са тръгнали.

Замлъкват отново. Старецът се е умълчал заради това, че е казал всичко, а собственикът се е умълчал след слушането, спомените и старанието да подреди всичко това в главата си. Той стои и разсеяно рови за кутията с цигарите си. Необходима му е цяла една минута, за да я отвори, като следи всяко действие, замисля се над него и най-после поднася кутията към пазача.

— Благодаря.

Те запалват, потънали в мисли. Изпускат кълба дим от цигарите си и наблюдават как се разстила.

— Къде е този ваш проклет чуку? — пита Дъглас.

— Тук — отвръща Смит.

— Имате ли гвоздеи у себе си?

— Да, сър.

Дъглас всмуква дълбоко от цигарата си и шумно издишва.

— Окей, Смит, залавяйте се за работа.

— Какво?

— Нали чухте. Заковете сам онова, което успеете, докато сте на работа. По-голямата част от онова, което вече е изпокъсано, е безвъзвратно изгубена. Но всякакви парченца и частици, които са подходящи и ще изглеждат поносимо — сглобете ги. Слава богу, все още са останали и доста здрави неща. Необходимо ми беше много време, за да го проумея. Човек с нюх в бизнеса и малко въображение, казахте вие. Това тук е целият свят, казахте вие. Трябвало е да го видя още преди години. Ето го тук целия вътре зад оградата, а аз бях твърде сляп, за да предвидя какво би могло да се направи с него. Световната Федерация в собствения ми заден двор и аз да я отритвам. Бог да ми е на помощ, имаме нужда от повече луди хора и нощни пазачи.

— Знаете ли — казва нощният пазач, — остарявам и ставам някак особен. Не бихте си позволили да си правите майтап с чувствата на един старец, нали?

— Няма да ви давам обещания, които не ще мога да спазя — казва собственикът. — Ще обещавам само, че ще опитам. Съществува голяма вероятност да успеем. Ще стане хубав филм, в това няма

съмнение. Бихме могли да го снимаме целия тук, вътре зад оградата, да го снимаме в десет варианта след Коледа. И за сценария няма да се двоумим. Вие ни го осигурихте. Той е ваш. Няма да е трудно да накараме някои драматурзи да поработят над него. Добри драматурзи... Може да е само късометражен, двадесетминутен филм, но бихме могли да покажем всички градове и страни тук, облегли се един на друг, опора един за друг. Тази идея наистина ми харесва. Харесва ми много, повярвайте ми. Филм като този бихме могли да покажем на всеки човек, където и да е по света, и хората ще го харесат. Никой не би го пропуснал, ще бъде толкова внушителен.

— Приятно ми е да ви слушам, като говорите така.

— Надявам се, че ще продължа да говоря така — каза собственикът. — На мен не може да ми се има доверие. Аз самият си нямам доверие. По дяволите, един ден съм обладан от възторг, а на другия ентузиазмът ми се охлажда. Може би ще се наложи да ме удряте по главата с този чука, за да ме поддържате във форма.

— С удоволствие — казва Смит.

— И, ако започнем работа над филма — казва по-младият, — вярвам, че вие самият ще можете да ни помогнете. Познавате всичко тук вероятно по-добре от който и да е друг. Всякакви предложения, които бихте пожелали да направите, ще изслушаме с радост. После, след като завършим филма, предполагам, че няма да имате нищо против да ни оставите да разрушим останалото от този свят, така ли е?

— Бих дал позволение — казва пазачът.

— Е, ще отзова кучетата за няколко дни и ще видим какво ще се случи. Ще изпратя снимачен екип утре, за да видим кое ще можем да подготвим за снимки. Ще изпратя драматурзи. Вероятно ще можете да си побърбите с всички тях. Дявол да го вземе. Ще го осъществим.

Дъглас се обръща към портата.

— Междувременно използвайте чука си, както желаете. Ще се видим. Боже мой, замръзнал съм.

Те се забързват към портата. По пътя старецът намира кутията с вечерята си там, където я е оставил преди няколко часа. Взема я, изважда термоса и го разклаща.

— Какво ще кажете за една глътка, преди да тръгнете?

— Какво имате? От онова ябълково вино, с което ми надухте ушите?

— От 1876.

— Е, нека да си пийнем тогава.

Термосът е отворен, а от излятата в чашата течност се вдига пара.

— Заповядайте — казва старецът.

— Благодаря. За вас!

Собственикът пие.

— Хубаво е. Ах, дяволски хубаво е!

— Може и да има вкус на кафе, но ви уверявам, че е най-прекрасното вино, поставено някога в термос.

— Можете спокойно да го повторите пак.

Двамата стоят сред градовете на света на лунната светлина, пият горещото питие и старецът си спомня нещо.

— Има една стара песничка, която подхожда за сега, една пиянска песничка, мисля, дето всички ние тук, вътре зад оградата, пеем, когато имаме настроение за това, когато се заслушам добре и вятърът свири в телефонните жици. Започва така:

*Вечната компания, в пиенето дружна,
все едни и същи
тръгваме си вкъщи.
Водим се по пътя, сякаш начертан,
и да се делим пак кому ще е нужно,
затова се дръжте,
както в зида яко вкопчил се бръшлян.^[1]*

Те довършват кафето си в Порт о Пренс.

— Хей! — извиква внезапно собственикът. — Я остави тая цигара! Искаш да опожариш целия този проклет свят ли?

Те двамата поглеждат към цигарата и се усмихват.

— Ще внимавам — казва Смит.

— Довиждане — казва собственикът — *Наистина* закъснях за онова празненство.

— Довиждане, мистър Дъглас.

Куката на портата щраква при отварянето и затварянето, стъпките заглъхват, лимузината потегля и се отдалечава под лунната

светлина, оставя назад столиците на света и един старец, застанал
насред улиците им, вдигнал ръка да помахва.

— Довиждане — повтаря нощният пазач.

А после остава само вятърът.

[1] Стиховете преведе Тихомир Йорданов. — Б.пр. ↑

ЗЛАТНИТЕ ЯБЪЛКИ НА СЛЪНЦЕТО

— Юг — каза капитанът.

— Но — обади се някой от екипажа, — тук просто не съществуват посоки.

— Когато се спускате надолу към слънцето — отвърна капитанът — и всичко се обагри в жълто и ви обзема топлина и леност, тогава има само една посока.

Той затвори очи и се замисли за тлеещата жарава на далечната планета, после тихо произнесе:

— Юг.

Кимна бавно, като че ли на себе си:

— Юг.

Ракетата им се наричаше *Sora de Oro* — „Златната купа“, а също така „Прометей“ и „Икар“ и тяхната крайна цел в действителност бе яркото, огнено слънце. С голям ентузиазъм те бяха опаковали и взели със себе си две хиляди лимонади и хиляда бутилки пенливо пиво за това пътешествие към огромната Сахара. А сега, когато слънцето се приближаваше като нажежена жарава към тях, те си припомниха някои стихове и цитати:

— „Златните ябълки на слънцето“?

— Йейтс^[1].

— „Не бойте се от огъня на слънцето“?

— Шекспир, разбира се.

— „Златна чаша“? Стайнбек. „Златно гърне“? Стивънс^[2]. Не е ли златното гърне, зарито под небесната дъга? Боже мой, това се казва име за траекторията ни. Дъга!

— Температура?

— Хиляда градуса по Фаренхайт!

Капитанът погледна през тъмните стъкла на огромния люк — слънцето наистина бе там; да отиде до това слънце, да се докосне до него и да отнесе част от него завинаги със себе си, бе неговата неизказана, единствена мечта. Този кораб съчетаваше деликатни

чувства и хладна пресметливост. Из коридори от лед и млечнобял скреж вилнееше амонячна зима и връхлиташе вихър от снежинки. Всяка искрица от тази огромна пещ, пламтяща там навън, отвъд здравия корпус на кораба, всяко леко огнено дихание, което би могло да проникне вътре, щеше да открие зимата, задрямала тук като в най-студените дни на февруари.

Аудиотермометърът измърмори сред надвисналата арктическа тишина:

— Температура: две хиляди градуса!

„Падаме, помисли си капитанът, като снежинка в скута на юни, горещия юли и знойните до полуда дни на август.“

— Три хиляди градуса по Фаренхайт.

Под снежните полета двигателите грохотеха безспир, охладителите изпомпваха десет хиляди мили в час от разтопен скреж, заприличал на змийски пръстени.

— Четири хиляди градуса по Фаренхайт.

Пладне. Лято. Юли.

— Пет хиляди градуса по Фаренхайт!

И най-после капитанът се обади, а в гласа му бе стаена цялата тишина на тяхното пътуване:

— Сега докосваме слънцето.

Очите им, когато осъзнаха думите му, заблестяха като разтопено злато.

— Седем хиляди градуса!

Странно как един механичен термометър може да ви се стори развълнуван, макар че притежава само безчувствен стоманен глас.

— Колко е часът? — попита някой.

Всички се усмигнаха.

Защото сега съществуваше само слънцето, слънцето, слънцето. То обхващаше всички хоризонти, изпълваше всички посоки. То поглъщаше в огъня си минутите, секундите, пясъчните часовници и всякакви там други; в неговия огън изчезваха и времето, и вечността. Изгаряше клепачите и серума на мрака, ретината, мозъка; изпепеляваше съня и сладките спомени за сън в прохладата на свечеряване.

— Внимавайте!

— Капитане!

Първият помощник-капитан Бретън падна на пода на зимната палуба. От зейналия процеп в предпазния му костюм въздухът излетя със свистене; неговата топлина, кислородът и животът му разцъфнаха в заскрежена пара.

— Бързо!

Вътре зад прозрачната маска на лицето на Бретън се бяха образували рисунъци от кристали скреж. Те се наведоха да видят.

— Повреда в костюма, капитане. Мъртъв е.

— Замръзнал.

Те погледнаха към онзи, другия термометър, който отчиташе зимния студ в този заснежен кораб. Хиляда градуса под нулата. Капитанът отмести поглед надолу към покритата със скреж статуя и проблясващите кристали, които я заледяваха цялата, докато той гледаше.

„Каква жестока ирония — помисли си той: — да се боиш от огъня, а да станеш жертва на студа.“

Капитанът се обърна.

— Няма време. Няма време. Оставете го да лежи.

Той усети как езикът му се раздвижи.

— Температура?

Стрелките върху скалите отскочиха с четири хиляди градуса.

— Погледнете. Но погледнете! Погледнете.

Ледените висулки се топяха.

Капитанът рязко извърна глава към тавана.

Като че ли филмов прожектор бе възкресил една-единствена ясна представа в главата му, той откри, че мозъкът му е някак нелепо фокусиран върху сцена, изплувала ненадейно от детството.

В пролетните утрини някога като момче той се навеждаше през прозореца на спалнята си навън, във въздуха, ухаещ на сняг, за да види как искри слънцето в последните ледени висулки на зимата. Като капки бяло вино живителният сок на прохладния, но мек месец април се стича в това прозрачно, кристално острие. Минута след минута острият кинжал на декември става все по-малко опасен. И тогава най-после висулката пада и кристалният ѝ звън отеква долу върху чакълестата пътека.

— Резервната помпа е повредена, сър. Охлаждането... Ледът се топи!

Обилен топъл дъждец заваля от тавана над тях. Капитанът се озърташе ту наляво, ту надясно.

— Забелязвате ли повредата? За бога, не стойте там, нямаме време!

Мъжете се втурнаха; капитанът се наведе, ругаейки под топлия дъжд, усети как ръцете му пробягват по хладния метал, усети ги как потъват и ровят, и докато работеше, пред очите му се разкри бъдеще, което бе само на една крачка от тях. Той видя как бронята се лющи и в този човешки кошер се появи хора, които тичаха, тичаха и крещяха, но от устата им не се чуваше вик. Космосът се превърна в покрит с мъх бездънен кладенец, където животът сподавяше своя рев и ужас. Крещиш високо, но пространството задушава вика ти, преди още да се е изтръгнал от гърлото. Хората се щурат като мравки в подпалена кибритена кутийка; от кораба се стича лава, силна струя пара и край!

— Капитане?

Кошмарът в миг се стопи.

— Ето тук.

Той продължи да работи под лекия, топъл дъждец, който се стичаше от тавана. Опипа спомагателната помпа.

— По дяволите!

Дръпна кабела за захранване. Когато дойдеше, тя щеше да бъде най-бързата смърт в историята. В един миг крещиш, после огнен блясък и само милионите, милиони тонове космически огън нашепват, нечути в космоса. Разцъфват като пуканки в пещ, а мислите им увисват в унищожителния огън дълго след като телата им са се овъглили, или напълно са се превърнали във флуоресцентен газ.

— По дяволите!

Той затегна с отвертка спомагателната помпа.

— Исусе!

Потрепера от ужас. Пълно унищожение. Той затвори очи, стисна здраво зъби.

„Господи, помисли си той, свикнали сме с мисълта за по-бавна смърт, измервана в минути и часове. Дори само двадесет секунди сега биха означавали бавна смърт в сравнение с това гладно нелепо чудовище, което ни очаква, за да ни погълне!“

— Капитане, потегляме ли, или оставаме?

— Пригответе Купата. Поемете работата тук, завършете я! Хайде!

Той се обърна и постави ръка върху механизма на огромната Купа, пъхна пръсти в Ръкавицата на работа. Едно трепване на неговата ръка тук размърда гигантската ръка с гигантски метални пръсти, която се показва от вътрешността на кораба. Постепенно огромната метална ръка се плъзна навън и с огромната Златна купа между пръстите, бездиханна, в желязната пещ, в безплътното тяло на слънцето.

„Преди милиони години, мислеше си капитанът, докато все по-близо и по-близо придвижваше ръката и Купата, преди милиони години някакъв туземец на някаква самотна пътека на север видял как мълния поразила едно дърво. И макар че неговото племе избягало, с голите си ръце той измъкнал една главня от огъня, опърлил пръстите си, понесъл я, затичал се победоносно, закривайки я с тялото си от дъжда, към своята пещера, където се засмял възторжено, хвърлил я върху купчина листа и дарил на своето племе лятото. А племето допълзяло накрая разтреперано по-близо до огъня, хората протегнали уплашено ръце, усетили новия сезон в пещерата си, това малко, жълто петънце топлинка, и те също, най-последно, нервно се засмели. И така им бил дарен огънят.“

— Капитане!

Необходими бяха четири секунди, за да може огромната ръка да приближи празната Купа към огъня.

„И ето ни тук днес отново, на една друга пътека, помисли си той, посегнали да напълним една купа скъпоценен газ и вакуум, шепичка различен огън, с който да се втурнем назад в студения космос, да озарим нашия път и да отнесем на Земята в дар вечния огън. Защо?“

Той знаеше предварително отговора на този въпрос.

„Защото атомите, които сме овладели на Земята, са жалки; атомната бомба е жалка и нищожна, нашите познания са жалки и нищожни и само Слънцето знае онова, което бихме искали да узнаем ние, и само в Слънцето е скрита тайната. И освен това е истинско удоволствие, шанс, нещо грандиозно — да дойдеш тук, да си поиграеш на гоненица, да се докоснеш и да избягаш. Няма никаква друга причина наистина, освен гордостта и суетата на нищожните човешки насекоми, които се надяват да ужилят лъва, без да потънат в търбуха му. Боже мой, ще кажем ние: *направихме го!* Ето я тук нашата купа с

енергия, огън, живот, наречете го както желаете, тя може да захрани с мощност нашите градове и да движи корабите ни, да освети библиотеките ни, да дари здрав тен на децата ни, да пече хляба във всекидневието ни и да подклажда познанието на нашата вселена в продължение на хиляда години, докато го усъвършенствува напълно. Тук, от тази купа, всички гении на науката и религията: Пийте! Сгрейте душите си срещу мрака на невежеството, безкрайната зима на суеверието, студените ветрове на неверието и стаения у всеки човек непреодолим страх от тъмнината. И така: протягаме в ръка молитвена копанка...“

— А!

Купата потъна в Слънцето. Тя загреба частица от божествената плът, живителния сок на вселената, блестящата мисъл, ослепителната философия, създаде и отгледала една галактика, която завърта и помита планетите в техните орбити, призвана и сътворена, за да приюти живот и средства за живот.

— *По-бавно* — прошепна капитанът.

— Какво ли ще се случи, когато го внесем вътре? Тази свръхтоплина сега, в такъв момент, капитане?

— Бог знае.

— Резервната помпа е в исправност, сър.

— Включете я!

Помпата се затресе.

— Затворете капака на Купата, а сега вътре, по-бавно, по-бавно.

Красивата ръка отвън кораба потрепера — величаво подобие на неговия собствен жест — и се гмурна безшумно в корпуса на кораба. От затворения капак на Купата струяха надолу жълти цветенца и бели звездички и тя бавно изчезна вътре. Аудиотермометърът изкрещя. Системата за охлаждане отскочи в протест; амонячни потоци напиха по стените като неудържимия пулс на кръвта в главата на човек, който крещи неистово.

Той затвори външния люк.

— Сега.

Те зачакаха. Пулсът на кораба се ускори. Сърцето на кораба се втурна шеметно, затуптя силно, шеметно, с купата злато вътре в него. Студената кръв нахлу и полетя вихрено по всички стоманени вени на това тяло.

Капитанът с облекчение въздъхна.

Ледът престана да се стича от тавана. Замръзна отново.

— Да се махаме оттук.

Корабът се обърна и се втурна напред.

— Слушайте!

Сърцето на кораба постепенно забавяше своя пулс. Градусите по скалата падаха с шеметна бързина; стрелките забръмчаха невидими. Термометърът с монотонен глас отбелязваше смяната на сезоните. Сега те всички едновременно си мислеха:

„По-надалече, по-надалече от огъня и пламъка, горещината и тази разтопена, нажежена белота. Нататък към прохладата и тъмнината.“ След двадесет часа вероятно биха могли дори да изключат част от системата за охлаждане, да оставят зимата да отмре. Скоро те щяха да се движат в нощ така студена, че можеше да се наложи да използват новата пещ, да извлекат топлина от скрития огън, който носеха сега като неродено дете в утробата на кораба.

Отиваха си у дома.

Отиваха си у дома и в малкото останало време, докато се погрижи за тялото на Бретън, което лежеше сред висока пряспа сняг, капитанът си спомни едно стихотворение, което бе написал преди много години:

*Виждам тъй понявга слънцето искрящо:
златно дърво сякаш с ябълки червиви
от човеци важни с важността блестящи.
Тяхното сияние вредом се разлива,
слънцето щом видиш ти в дърво пламтящо.^[3]*

Капитанът седя дълго край тялото и бе обладан от противоречиви чувства.

„Става ми тъжно, помисли си той, става ми хубаво, чувствавам се като момче, което се завръща у дома от училище с шапа глухарчета.“

— Е — каза капитанът, като въздъхна и продължи да седи със затворени очи. — Е, накъде летим сега, а, накъде летим?

Той усети, че хората му седят или стоят и са навсякъде около него, ужасът бе замрял в тях, дишаха спокойно.

— Когато сте изминали дългия, дългия път надолу към Слънцето и сте го докоснали, поспрели сте, завили сте обратно и сте отлетели като светкавица оттам, накъде летите тогава? Когато се отдалечите от топлината, ярката дневна светлина и леността, къде отивате?

Хората му очакваха той да каже. Изчакваха го да насъбере всичкия хлад и белота, гостоприемния и съживителен дъх на думата в главата си и те видяха как изплува тя и като бучица сладолед в устата си я смуче с наслада.

— Съществува само една посока в космоса оттук нататък — каза той най-последно.

Те чакаха. Чакаха, а корабът се движеше бързо в прохладната тъмнина, далече от светлината.

— Север — прошепна капитанът. — Север.

И те всички се усмихнаха, като че ли внезапно в знойния следобед се бе извил вятър.

[1] Уилям Бътлър Йейтс (1865–1939), ирландски поет и драматург; цитира се стихотворението му „The Song of the Wandering Aengus“. — Б.р. ↑

[2] Джеймс Стивънс (1882–1950), ирландски писател; цитираният тук фантастичен разказ е най-известното му произведение. — Б.р. ↑

[3] Стиховете преведе Тихомир Йорданов. — Б.р. ↑

ОНЗИ, КОЙТО ЧАКА

Аз живея в кладенец. Живея като водна омара в кладенец. Като изпарение в каменно гърло. Аз не се движа. Не правя нищо, само чакам. Над главата си виждам студените звезди нощем и в ранна утрин и съзирам слънцето. А понякога си пея отколешни песни за този свят, от дните, когато той бе съвсем млад. Как бих могъл да ви кажа какво съм, когато не знам? Не мога. Аз просто си чакам. Аз съм мъгла, лунна светлина и спомен. Аз съм тъжен и съм стар. Понякога се изсипвам като дъждец в кладенеца. Паяжините се сепват, когато капе моят бърз дъждец по повърхността на водата. Аз чакам в прохладно мълчание и ще настъпи ден, когато няма повече да чакам.

Сега е утро. Чувам силен тътен. Надушвам огън отдалеч. Чувам как се сгромолясва метал. Чакам. Слушам.

Гласове. Отдалеч.

— Добре!

Един глас. Чужд глас. Чужд език, който не мога да разбера. Нито дума не ми е позната. Слушам.

— Изпратете хората тук!

Хрускане на кристали пясък.

— Марс! Значи такъв е той!

— Къде е флагчето?

— Тук, сър.

— Добре, добре.

Слънцето е високо в синьото небе и златните му лъчи изпълват кладенеца и аз увисвам като цветен пращец, невидим като мъгла в топлата светлина.

Гласове.

— От името на Правителството на Земята, обявявам това тук за Марсианска територия, за да бъде поделена поравно между отделните нации.

Какво ли казват те? Обръщам се на слънцето, като колело — невидимо, лениво, златно колело без гуми.

— Какво има ей там?

— Кладенец!

— О, не!

— Хайде де. Да!

Приближаване на топлина. Три неща се навеждат над ръба на кладенеца и моята прохлада се издига към тях.

— Великолепно!

— Мислиш ли, че водата е хубава?

— Ще видим.

— Някой да донесе бутилка за лабораторни изследвания и въже.

— Аз ще донеса!

Шум от затичани стъпки. Завръщането.

— Ето.

Аз чакам.

— Отпусни надолу. Бавно.

Проблясва стъкло над мен и се спуска бавно надолу, окачено на въженце.

Водата леко се набраздява, когато стъклото я докосва и го изпълва. Аз се издигам в топлия въздух към отвора на кладенеца.

— Готово. Искаш ли да изследваш тази вода, Риджънт?

— Дай.

— Какъв хубав кладенец. Погледнете конструкцията. Откога мислите, че е?

— Един бог знае. Когато кацнахме в онзи, другия град, вчера, Смит спомена, че от десет хиляди години на Марс няма живот.

— Представи си.

— Как е, Риджънт? Водата...

— Като сребро без примеси. Пийни си.

Шумът от вода под горещата слънчева светлина. Сега увисвам като прах, като канелен прашец в лекия ветрец.

— Какво има, Джоунс?

— Не знам. Заболя ме ужасно главата. Съвсем внезапно.

— Пи ли вече вода?

— Не, не съм. Не е от това. Просто се наведох над кладенеца и изведнъж като че ли главата ми се разцепи. Но сега ми е по-добре.

Сега знам кой съм.

Казвам се Стивън Ленард Джоунс, на двадесет и пет години съм и току-що съм пристигнал с ракета от една планета, наречена Земя, и стоя с приятелите си Риджънт и Шоу край един стар кладенец на планетата Марс.

Поглеждам надолу към златистите си пръсти, загорели и силни. Оглеждам дългите си крака, сребърната си униформа и своите приятели.

— Какво има, Джоунс? — питат те.

— Нищо — отговарям аз, като ги гледам. — Съвсем нищо.

Храната е хубава. От десет хиляди години не съм хапвал нито хапка. Тя докосва езика по някакъв чудесен начин, а виното, което изгълтвам в добавка, ме стопля. Заслушвам се в звука на говора. Образувам думи, които уж не разбирам, но все пак някак разбирам. Опитвам въздуха.

— Какво има, Джоунс?

Навеждам тази моя глава и отпускам ръцете си, които държат сребърните прибори за храна. Усещам всичко.

— Какво искаш да кажеш? — обажда се този мой глас, тази новост в мен.

— Дишаш странно. Кашляш — обясни другият мъж.

Аз произнасям съвсем точно:

— Може би съм понастинал малко.

— Отбий се при доктора после.

Кимам с глава и ми е приятно да кимам. Приятно е да вършиш всякакви неща след десет хиляди години. Приятно е да дишаш въздуха, приятно е да усещаш слънцето в себе си и как то прониква все по-дълбоко в плътта ти, да усещаш крехката като слонова кост структура, съвършенството на скелета, скрит под топлата плът, така приятно е да чуваш звуците много по-ясни и непосредствени, отколкото в каменните дълбини на кладенеца. Седя очарован.

— Ела на себе си, Джоунс. Съвземи се. Трябва да тръгваме.

— Да — казвам аз, хипнотизиран от начина, по който думата изплува върху езика и се отронва бавно и красиво като капка вода във въздуха.

Вървя и ми е хубаво, че вървя. Стоя нависоко и когато погледна надолу от очите си и главата си, виждам, че съм далече от земята. Като че ли живея върху висока, изящна скала и съм щастлив там.

Риджънт застава край каменния кладенец и поглежда надолу. Другите вече са се отдалечили, унесени в тих разговор, към сребърния кораб, откъдето дойдоха.

Усещам пръстите на ръката си и усмивката на устата си.

— Дълбоко е — казвам аз.

— Да.

— Нарича се „Кладенец на душата“.

Риджънт вдига глава и ме поглежда.

— Откъде знаеш?

— Не ти ли прилича на такъв?

— Никога не съм чувал за „Кладенец на душата“.

— Място, където стоят в очакване неща... неща, които някога са имали плът, чакат... чакат — казвам аз и докосвам ръката му.

Пясъкът е нажежен като жарава, а корабът е като сребърен пожар в горещината на деня и ти е хубаво да усещаш тази горещина. Звукът на моите нозе в острия пясък. Ослушвам се. Звукът на вятъра и слънцето, което изпепелява долината. Вдишвам мириxa на ракетата, която се е нажежила от жежкото пладне. Стоя долу под вратата.

— Къде е Риджънт? — пита някой.

— Видях го край кладенеца — отговарям аз.

Един от тях изтичва към кладенеца. Започвам да треперя. Чудесен трепет ме разтриса, скрит дълбоко, но се усилва бързо. И за пръв път го чувам, като че ли той също е бил скрит в кладенец. Глас, който вика дълбоко в мен, съвсем тихичък и плах. А гласът вика:

„Пусни ме, пусни ме“ и имам чувството, че нещо се опитва да се освободи; трясък на врати в някакъв лабиринт, шеметно втурване надолу из тъмни коридори и нагоре по някакви отсечки, ехо и викове.

— Риджънт е в кладенеца!

Мъжете тичат, и петимата. Аз тичам с тях, но вече ми е лошо и треперя ужасно.

— Трябва да е паднал. Джоунс, ти беше тук с него. Видя ли? Джоунс? Ей, говори, човече.

— Какво има, Джоунс?

Аз падам на колене, треската е толкова ужасна.

— Лошо му е. Ела, помогни ми да го вдигнем.

— Слънцето...

— Не, не е слънцето — измърморвам аз.

Те ме слагат да легна, а пристъпите идват и отминават като тросове при земетресение и дълбокият, скрит в мен глас вика:

„Аз съм Джоунс, аз, не той, не той, не му вярвайте, пуснете ме да изляза, пуснете ме да изляза!“

И аз поглеждам нагоре към сведените фигури и клепачите ми проблясват. Те докосват китките ми.

— Пулсът му е ускорен.

Затварям очи. Виковете престават. Треперенето секва.

Аз изплувам като в прохладен кладенец, пуснат на свобода.

— Той е мъртъв — казва някой.

— Джоунс е мъртъв.

— От какво?

— Шок, сякаш...

— Какъв шок? — питам аз, а името ми е Сешънс и устните ми се движат отривисто, и аз съм капитанът на тези мъже.

Стоя сред тях и гледам надолу към едно тяло, което лежи и изстива върху пясъците. Притискам с две ръце главата си.

— Капитане!

— Няма нищо — извиквам аз. — Само главата... Ще ми мине. Ето. Ето — шепна аз. — Вече премина.

— По-добре да отидем на сянка, сър.

— Да — казвам аз, като гледам надолу към Джоунс.

— Не трябваше да идваме. Марс не ни иска.

Ние носим тялото обратно към ракетата и някакъв нов глас крещи дълбоко в мен да бъде пуснат на свобода.

„Помощ, помощ!“ — дълбоко вътре във влажните фибри на това земно тяло. „Помощ, помощ!“ — сред огнени дълбини отеква и умолява.

Треперенето започва много по-скоро този път. Да се овладее е много по-трудно.

— Капитане, по-добре е да влезете вътре, да се махнете от това слънце, не изглеждате твърде добре, сър.

— Да — казвам аз. — Помощ — казвам аз.

— Какво казахте, сър?

— Не съм казвал нищо.

— Вие казахте „помощ“, сър.

— Казах ли, Матюс, казах ли?

Тялото е поставено в сянката на ракетата, а гласът крещи сред дълбоките подводни катакомби от кости и огненочервен прилив. Ръцете ми трепват. Устните ми се отварят и пресъхват. Ноздрите ми се разширяват. Очите ми се завъртат.

„Помощ, помощ, о, помощ, не, не, пусни ме навън, не, не!“

— Не — казвам аз.

— Какво, сър?

— Няма значение — казвам аз.

— Трябва да се освободя — казвам аз.

Притискам ръка към устата си.

— Но как така, сър? — извиква Матюс.

— Влизайте всички вътре, връщайте се на Земята! — крещя аз.

Имам пистолет в ръката. Вдигам го.

— Недейте, сър!

Гръм. Втурват се сенки. Викове се секват. Чува се изсвистяване от падане в пространството.

След десет хиляди години колко хубаво е да се умре. Колко хубаво е да усетиш внезапния хлад, отпускането. Колко хубаво е да се почувствуваш като ръка в ръкавица, която се протяга и е обхваната от великолепа за този нагорещен пясък студенина. О, тишината и прелестта на сгъстяващия се черен мрак на настъпващата смърт. Но не можеш да се бавиш.

Щракване, изстрел.

— Боже мой, той се самоуби! — извиквам аз и отварям очи и виждам капитана, килнал се на една страна върху ракетата, черепът му пронизан от куршум, очите му — широко отворени, езикът се подава между белите му зъби. Кръв тече от главата му. Аз се навеждам към него и го докосвам.

— Какъв глупак — казвам аз. — Защо го направи?

Мъжете са ужасени. Те стоят над двамата мъртъвци и обръщат главите си, за да погледнат пясъците на Марс и кладенеца в далечината, в който лежи Риджънт, люшкан от дълбоките води. Грач излиза от техните пресъхнали устни, скимтене, детинско роптание срещу този ужасен сън.

Мъжете се обръщат към мен.

След напрегнато мълчание, един от тях казва:

— Сега ти си капитан, Матюс.

— Знам — казвам бавно.

— Останахме шестима.

— Боже мой, случи се толкова бързо!

— Не искам да оставам тук, да се махаме!

Мъжете крещят. Аз отивам до тях и ги докосвам сега с увереност, която почти пее в мен.

— Чуйте — казвам аз и докосвам лактите, ръцете, китките им.

Всички потъваме в мълчание.

Ние сме едно.

„Не, не, не, не, не, не!“ — викат вътрешни гласове някъде дълбоко, попаднали в затвора на тези земни тела.

Гледаме се един друг. Ние сме Самюъл Матюс и Реймънд Мозес, и Уилям Сполдинг, и Чарлс Евънс, и Форест Коул, и Джо Съмърс; не казваме нищо, гледаме се един друг, гледаме преbledнелите си лица и трескавите си ръце.

Обръщаме се като един и поглеждаме към кладенеца.

— Сега — казваме ние.

— „Не, не!“ — крещят шест гласа, скрити, сподавени, замиращи завинаги.

Нашите нозе стъпват по пясъка и като че ли огромна ръка с дванадесет пръста се движи по нажеженото морско дъно.

Навеждаме се над кладенеца и гледаме надолу. От прохладните дълбини шест лица надничат нагоре към нас.

Един по един се навеждаме, докато загубим равновесие, и един по един падаме в гърлото и полетяваме надолу през прохладната тъмнина към ледените води.

Слънцето залязва. Звездите се завъртат по нощното небе. Далече, високо там проблясва светлинна. Приближава друга ракета и оставя червени следи в пространството.

Аз живея в кладенец. Живея като водна омара в кладенец. Като изпарение в каменно гърло. Над главата си виждам студените звезди нощем и в ранна утрин, и съзирам слънцето. А понякога пея отколешни песни за този свят, от дните, когато той бе съвсем млад. Как бих могъл да ви кажа какво съм, когато дори аз не знам? Не мога.

Аз просто чакам.

ЧУДОТО

В един ден, нито твърде сочен, нито пък тръпчив като плод, нито твърде горещ, нито твърде студен, старата раздрънкана таратайка се появи иззад хълма в пустинята. Вибрациите на скритите под бронята на колата части караха минувачите да отскачат встрани сред брашнени облаци от прах. Големи отровни гущери, дремещи на слънцето, продавачи на индийска бижутерия бързаха да се отместят от пътя й. Фордът бръмчеше като огромен рояк насекоми и сред тласъци и оглушителен шум се отдалечи навътре в пустинята.

Поглеждайки назад от предната седалка, където седеше, старият Уил Бантлин извика:

— Завий!

Боб Гринхил сви рязко зад едно рекламно табло. Двамата мъже моментално се извърнаха назад. И двамата надникнаха над смъкнатия гюрюк на своята кола, умолявайки пламенно прахоляка, който бяха вдигнали във въздуха:

— Разпръсни се! Разпръсни се! За бога...

И прахолякът бавно се спусна на земята. Тъкмо навреме.

— Внимавай!

Един мотоциклет, който сякаш бе преминал през всичките девет огнени кръга на ада, изтрещя покрай тях. Превита над изцапаното с бензин кормило, като ураган прелетя фигура на човек със смачкана, ужасно противна физиономия, с огромни кръгли очила, увиснали на носа му, и почернял като самия дявол от слънцето. С рев мотоциклетът и мъжът профучаха надолу по пътя.

Двамата възрастни мъже се изправиха на седалките и си отдъхнаха.

— Сбогом, Нед Хопър — каза Боб Гринхил.

— Но защо? — обади се Уил Бантлин. — Защо винаги се влачи след нас?

— Уили, Уилям, нима не знаеш? — отвърна Гринхил. — Ние сме неговият късмет, неговият талисман, от който юдейски се храни. Защо

да ни остави да си отидем, когато, влачейки се след нас навсякъде, той става все по-богат и по-щастлив, а ние по-бедни и мъдри?

Двамата мъже се спогледаха със застинали върху лицата им усмивки. Онова, което светът сам не им бе причинил, техните мисли за него го бяха сторили. Тридесет години се бяха радвали на живот без насилие, което в техния случай означаваше без работа.

— Усещам, че приближава жътва — казваше Уил и те се омитаха от града, преди да е узряла пшеницата. Или пък:

— Ябълките скоро ще изпопадат!

И те отстъпваха на около триста мили, за да не ги ударят по главата.

Сега Боб Гринхил бавно завъртя волана и остави колата сред грандиозен, но обуздан взрив да се върне обратно на пътя.

— Уили, приятелю, не падай духом.

— Вече преминах този стадий — отбеляза Уил. — До колене съм затънал в примирението.

— Примирение с какво?

— Да попаднем на цяло находище от консерви с риба някой ден, без нито една отварачка за тях. Да намерим хиляда отварачки на другия ден, но да няма никаква риба.

Боб Гринхил слушаше как моторът ломоти под носа си като старец, който оплаква безсънни ноци, стари кокали и похабени от времето мечти.

— Лошият ни късмет не може да продължава вечно, Уили.

— Не, но се опитва. Ти и аз продаваме вратовръзки, а кой на отсрещния тротоар ги дава с десет цента по-евтино?

— Нед Хопър.

— Откриваме злато някъде в Тонопа и кой пръв предявява иск и се сдобива с документ за собственост?

— Пак Нед.

— Не сме ли му правили цял живот услуги? Не е ли крайно време да си имаме нещо изцяло за нас, което никога да не се окаже негово?

— Моментът е назрял, Уили — каза Робърт, като караше спокойно. — Бедата е в това, че ти, аз, Нед никога всъщност не сме си давали сметка какво точно искаме. Профучавахме през всякакви запустели градове, зървахме нещо, вкопчвахме се в него. Нед го

виждаше и също се вкопчваше. Той не го иска в действителност, а само за това, че ние самите го желаем. Задържа го, докато изчезнем от погледа му, после го унищожаваше и отново тръгва след нас, за да извърши поредната мръсотия. Денят, в който наистина разберем какво искаме, ще бъде денят, в който Нед ще се уплаши от нас и ще избяга завинаги. Ах, по дяволите.

Боб Гринхил вдишваше свежия, влажен въздух, който се стичаше на утринни поточета по стъклото.

— Хубаво е все пак. Това небе... тези хълмове. Пустинята и...

Гласът му секна.

Уил Бантлин се огледа.

— Какво има?

— Поради неизвестни обстоятелства...

Очите на Боб Гринхил шареха наоколо, а жилестите му ръце завъртяха кормилото по-бавно...

— ... ще се наложи да... отбием... от пътя.

Автомобилът се удари в мръсния банкет. Те продължиха надолу по един разкалян път, после нагоре и внезапно по сух полуостров земя, който гледаше към пустинята. Боб Гринхил като хипнотизиран протегна ръка, за да изключи двигателя. Старецът под капака спря да се оплаква от безсъние и заспа.

— Ей, защо направи *това*? — попита Уил Бантлин.

Боб Гринхил се бе вторачил в ръцете си върху кормилото, които някак интуитивно бяха направили всичко.

— Стори ми се, че така трябва. Защо?

Той примига. Отпусна напрегнатите си стави и уморено притвори клепачи.

— Може би само за да погледаме земята ей там. Хубава е. Стои си тук от милиони години.

С изключение на града — каза Уил Бантлин.

— Град ли? — възкликна Боб.

Той се обърна и видя пустинята, далечните хълмове с багрите на лъвска кожа, а далеч отвъд тях, увиснало над море от топъл утринен пясък и светлина, плуваше някакво изображение, сякаш набързо нахвърляни щрихи на някакъв град.

— Не може да е Финикс — промълви Боб Гринхил. — Финикс е на деветдесет мили оттук. Наоколо няма друг голям град.

Уил Бантлин разгъна картата върху коленете си и започна да търси.

— Не. Няма друг град.

— Нараства и се избистря! — извика внезапно Боб Гринхил.

Двамата скочиха и застанаха прави в колата, вторачиха се наведени над прашното предно стъкло, а вятърът стенеше нежно в набръчканите им лица.

— Ей, знаеш ли какво е това, Боб? Мираж! Разбира се, така е! Игра на светлинни лъчи, подходяща атмосфера, небе, температура. Градът е някъде от другата страна на хоризонта. Погледни как подскача, избледнява и се избистря. Отразява се в това небе там горе като в огледало и се спуска тук долу, където ние го виждаме! Мираж, бога ми!

— Толкова *огромен*?

Боб Гринхил измерваше с очи града, а той се разрастваше и проясняваше все повече при повей на вятъра, като лека, далечна вихрушка от пясък.

— Триста дяволи! Това не е Финикс. Не е Санта Фе или Аламагордо, не. Да видим. Не е Канзас Сити...

— Твърде далеч е във всеки случай.

— Да, но погледни онези сгради. Огромни! Като най-високите в страната. Има само едно такова място на света.

— Нима имаш предвид... Ню Йорк?

Уил Бантлин бавно кимна с глава и двамата потънаха в мълчание, загледани в миража. А градът бе огромен и блестящ сега, почти съвършен на ранната утринна светлина.

— О, боже — възкликна Боб след дълго мълчание. — Прекрасно е.

— Наистина — промълви Уил.

— Но... — каза той миг по-късно шепнешком, като че ли се боеше градът да не го чуе. — Какво търси той на три хиляди мили от истинското си място, тук сред тази пустош, в Аризона?

Боб Гринхил заговори, без да откъсва поглед:

— Уили, приятелю, никога не се обръщай с въпроси към природата. Тя просто си седи и си гледа работата. Радиовълни, дъга след дъжд, северно сияние и т.н.... по дяволите, да приемем просто, че е направена една огромна снимка на Ню Йорк сити и тя се проявява

тук на три хиляди мили далеч в едно утро, когато се нуждаем от по-ведро настроение... само за нас.

— Не само за нас.

Уил се надвеси встрани над прозореца.

— Погледни!

Там, сред гъстия прахоляк, личаха безброй щрихи, диагонали, очарователни символи, като плетеници, втъкани в някакъв гоблен.

— Следи от гуми — отбеляза Боб Гринхил. — Стотици... Хиляди... Доста коли са спирали тук.

— За какво ли, Боб?

Уил Бантлин изскочи от колата, стъпи на земята, поутъпка я, обърна се, коленичи, за да я докосне с внезапно разтреперана ръка.

— За какво ли, за какво? За да видят миража! Но да, господи! За да видят миража!

— Е, и!

— Честито, момче!

Уил се изправи, забръмча с уста като мотоциклет.

— Брррърмммммм!

Той завъртя едно въображаемо кормило. Изтича по една диря от автомобилни гуми.

— Брррърмммм! Иииии! Стоп, спирачка! Робърт. Боб, знаеш ли какво е това тук?! Погледни на изток! Погледни на запад! Това е единственото място на цели мили разстояние, където можеш да отбиееш от главното шосе, да поседнеш и да зарееш погледа си!

— Разбира се, хубаво е, че хората имат усет към красотата...

— Истинска красота, кълна ти се! И кой е собственикът на тази земя?

— Държавата, предполагам.

— Грещиш! Ти и аз! Ще се настаним тук, ще предявим иск, ще застроим собствеността си и законът ще се произнесе, че е наша. Така ли е?

— Почакай!

Боб Гринхил се взираше в пустинята и чудния град.

— Нима искаш да кажеш, че желаш да си *собственик на мираж*?

— Точно така! Да съм собственик на мираж!

Робърт Гринхил слезе и се помота край колата, като оглеждаше утъпканата от автомобилни гуми земя.

— Ще успеем ли да го направим?

— Дали ще успеем ли? Да ме вземат мътните!

След миг Уил Бантлин вече забиваше колчетата за палатката в земята и опъваше връвта.

— От тук до тук и от тук до тук... това е златна мина — ще промиваме златния прах; това е крава — ще я доим; това е езеро, пълно с пари, ние ще плуваме в него!

Като се поразтършува в колата, размествайки разни чанти, той измъкна огромен картон, върху който някога е имало реклама за евтини вратовръзки. Боядиса с четка картона от обратната страна и започна да изписва букви.

— Уили — обади се приятелят му, — никой няма да поиска да плати, за да види някакъв си, по дяволите...

— Мираж? Опъни въжето, кажи на хората, че не могат да видят нещо, и точно така ще разпалиш желанията им. Готово!

Той вдигна картонената табела.

НАДЗЪРНЕТЕ В ПОТАЙНИЯ МИРАЖ — НАСАМ, КЪМ ЗАГАДЪЧНИЯ ГРАД

За коли — 25 цента. За мотоциклети — 10 цента.

— Ето идва кола. Гледай сега!

— Уилям...

Но Уил, тичайки, вдигна табелата.

— Хей! Вижте! Хей!

Колата профуча край тях — бик, който дори не забелязва матадора.

Боб затвори очи, за да не види как изчезва усмивката от лицето на Уил.

Но в този миг... благословен звук.

Изскърцване на спирачки.

Колата се връщаше на заден ход! Уил се бе хвърлил напред, като махаше с ръка и сочеше.

— Да, сър! Да, мадам! Потайният мираж! Загадъчният град!
Елате насам!

Следите от гуми в прахоляка се множаха и неусетно станаха безчет.

Огромно кълбо довеян от горещината прахоляк увисна над сухия полуостров, където сред олелия от прииждащи потоци, изскърцване на гуми, затръшване на врати, заглъхване на двигатели, коли от най-различни марки, от различни места заемаха мястото си в редица. А хората в колите се различаваха, както се различават хора, стичащи се от четирите посоки на света, привличани в един и същи миг от едно и също нещо — всички приказваха в началото, но постепенно занемяваха пред онова, което виждаха там, в пустинята. Вятърът духаше нежно в лицата им, разпиляваше косите на жените и се втурваше под разгърдените ризи на мъжете. Те седяха в колите си дълго или заставаха на ръба на тази земя, не казваха нищо и накрая, един по един, се обръщаха и си тръгваха.

Когато първата кола потегляше, жената в нея кимна щастливо към Боб и Уил:

— Благодаря! Ами че той е досущ като Рим!

— Рим ли каза, или дом^[1]? — попита Уил.

Още една кола се отправи към изхода.

— Да, сър!

Шофьорът протегна ръка и раздруса ръката на Боб.

— Само погледнах и ми се стори, че мога да говоря френски!

— Френски! — извика Боб.

Двамата бързо пристъпиха напред, когато третата кола се готвеше да потегли. Зад кормилото седеше възрастен мъж и клатеше глава.

— Никога не съм виждал подобно нещо. Искам да кажа, мъглата и всичко това... Уестминстър Бридж, по-хубав дори от илюстрирана картичка на Биг Бен ей там, в далечината. Как сте го създали? Бог да ви поживи. Много съм ви задължен.

Двамата мъже стояха развълнувани, докато възрастният човек потегли, после бавно се извърнаха, за да огледат своя малък парцел земя, над който бавно се спускаше пладнешкият зной.

— Биг Бен ли? — изрече Уил Бантлин. — Уестминстър Бридж? Мъгла?

Стори им се, че едва-едва чуват, без да могат да бъдат напълно сигурни... те поставиха ръка над ухото си... не беше ли това огромният часовник, който отброи три удара ей там, отвъд хоризонта? Не предупреждаваха ли сирените за мъгливо време лодките, а сирените на тези лодки не изсвирваха ли в отговор надолу по течението на някоя незайна река?

— Че мога да говоря френски? — прошепна Робърт. — Биг Бен? Дом? Рим? Това там Рим ли е, Уил?

Вятърът промени посоката си. Върхлетя нажежен прилив от горещ въздух и промяната бе като внезапно изтръгнат звук от струните на невидима арфа. Мъглата почти изкристализира в сиви, каменни монументи. Слънцето заприлича на златна статуя върху канара от току-що изсечен белоснежен мрамор.

— Как... — каза Уилям Бантлин, — как би могло да се променя? Как би могло да бъде четири-пет града? Казахме ли на някого какъв град му предстои да види? Не. Добре тогава, Боб, *много добре!*

Сега те насочиха погледите си към своя последен клиент, застанал сам на края на сухия полуостров. Давайки знак на приятеля си да замълчи, Робърт се приближи тихичко, за да остане встрани, зад посетителя.

Беше мъж към петдесетте, с жизнено, обгоряло от слънцето лице, добри, топли, бистри като езера очи, изящни скули, красива уста. Имаше вид на човек, пропътувал дълъг път през живота си, прекосил безброй пустини, дирил бленуван оазис. Той напомняше онези архитекти, които сте срещали да бродят по осеяните с чакъл улици под проектираните от тях сгради, докато желязото, стоманата и стъклото се издигат нагоре, за да застроят един блок, да запълнят едно пусто късче небе. Изразът на лицето му бе като на строител, който точно в този миг внезапно е видял пред себе си да се извисява от хоризонт към хоризонт, съвършена и реална, една отколешна мечта. И сега, като в някакъв сън, усетил смътно присъствието на Уилям и Робърт до себе си, непознатият най-после заговори с тих, спокоен, удивителен глас — казваше им какво вижда, разказваше какво чувства:

— В Ксанаду...

— Какво? — попита Уилям.

Непознатият се усмихна леко, без да откъсва очи от миража, и тихичко, по памет изрецитира:

*Да му вдигнат замък в Ксанаду — с декрет
заповядал лично Кубла хан велик:
там, където Алфа вие се посред
мрачините ледни с пещери безчет,
към море без слънце и без лъч светлик.*

Гласът му дъхаше атмосферата, а тя обгръщаше двамата други мъже и ги караше да стоят като приковани.

*Царска воля — ето! — с кули и стени
много мили плодна земя оплени:
имало градини тука разцъфтели,
палави потоци в ливади зелени,
крепости високи кули тук вишели
върху хълми цели, в слънцето облени.*

Уилям и Робърт погледнаха към миража и онова, което непознатият откриваше там, сред златистия прах — някакви приказни гроздове от минарета в Близкия или Далечния изток, куполи, изящни кули, извисени във величавата мараня от цветен прашец откъм Гоби; ширналата се ивица от речни камъни, напичани от слънцето, заливани от водите на плодородния Ефрат; Палмира, още непревърнатата в развалини, току-що създадена и започнала да сече монети, изоставена в следващите години, сега ту блясваше ярко в горещината, ту заплашваше да се стопи завинаги.

Непознатият, с преобразено лице, разцъфнало пред виденията му, завърши:

*Де такава чудо в приказка дори:
слънчеви палати в ледни пещери!^[2]*

И се умълча.

От което тишината в душите на Боб и Уил стана по-необятна.

Непознатият с просълзени очи затършува в портфейла си.

— Благодаря ви, благодаря ви.

— Вие вече платихте — каза Уилям.

— Още да имах, и то щеше да е ваше.

Той сграбчи ръката на Уилям, постави петдоларова банкнота в нея, качи се в колата си, погледна за последен път навън към миража, после седна, запали колата, задържа я на място с удивителна лекота и със сияещо лице и спокоен поглед, потегли.

Робърт направи няколко крачки след нея зашеметен.

Тогава Уилям внезапно избухна, разпери ръце високо, извика, затанцува, завъртя се.

— Алелуя! Какъв само добив от тази земя! Пълни паници за обяд! Нови-новенички обувки! Погледни пълните ми шепи!

Но Робърт каза:

— Не мисля, че трябва да ги вземаме.

Уилям прекъсна своя танц.

— Какво?

Робърт не откъсваше поглед от пустинята.

— Никога не можем наистина да го притежаваме. Той си е някъде там. Разбира се, че можем да бъдем собственици на земята, но... Дори не знаем какво е това нещо.

— Ами, това е Ню Йорк и...

— *Бил* ли си някога в Ню Йорк?

— Винаги съм желал. Никога не съм ходил.

Робърт кимна бавно.

— Също като тях. Ти чу: Париж. Рим. Лондон. А този, последният мъж — Ксанаду. Уили, Уили, докоснали сме се до нещо странно и грандиозно тук. Страхувам се, че не постъпваме както трябва с него.

— Е, не пречим на никого да влезе, нали?

— Кой знае? Може би четвърт долар е твърде висока цена за някои хора. Не изглежда правилно едно съвсем естествено природно явление да се управлява от неестествени правила. Погледни и ми кажи, че греша.

Уилям погледна.

И градът се бе разпрострял, там, както първия град, който бе видял като малко момче, когато майка му го качи на един влак рано една сутрин, те полетяха през безкрайна зелена ливада и градът се извиси постепенно, покрив след покрив, кула след кула, все по-близо, за да се ширне накрая цял пред погледа му. Беше също така свеж, така нов, така стар, така страховит, така прекрасен.

— Мисля — каза Робърт, — че би трябвало да вземем само колкото да си купим бензин за една седмица, а останалите пари да пуснем в първата срещната кутия за помощи на бедняците. Този мираж прилича на бистра река, край която хората идват жадни. Ако сме достатъчно мъдри, ще гребнем с чашка, ще я изпием, да се поразхладим от горещината, и ще си отидем. Ако спрем, построим бентове и се опитаме да овладеем цялата река...

Уилям, който се вираше нататък сред шепота на вятъра в прахоляка, се опита да се успокои, да приеме.

— Щом така казваш.

— Не аз. Цялата пустош наоколо го казва.

— Е, аз пък казвам *друго!*

Двамата мъже подскочиха и се извърнаха рязко назад.

По средата на склона бе спрял мотоциклет. Възседнал го, залян целия в пъстроцветна дъга от бензин, с огромни очила на носа и покрито с масло, обрасло с гъста четина лице, там бе човекът с добре познатата им арогантност и неприкривано високомерие.

— Нед Хопър!

Нед Хопър се усмихна с най-сатанинската своя благосклонна усмивка, освободи спирачките и се спусна по останалия път надолу, за да спре до старите си познайници.

— Ти... — промълви Робърт.

— Аз! Аз! Аз!

Нед Хопър натисна тромбата на мотоциклета си четири пъти, смеейки се гръмко, с отметната назад глава.

— Аз!

— Млъкни! — извика Робърт. — Ще се пръсне на парченца, като огледало.

— Кое ще се пръсне?

Уилям, който разбра безпокойството на Робърт, се огледа загрижено нататък, към пустинята.

Миражът се разлюля, потрепера, обви се в мъгла, после увисна отново като гоблен във въздуха.

— Там няма нищо! Какво искате да кажете, момчета?

Нед се наведе към утъпканата от автомобилни гуми земя.

— Бях на двадесет мили пред вас днес, когато осъзнах, че вие, момчета, сте се скрили някъде назад. Казах си: „Това не е в стила на моите приятелчета, които ме отведоха до онази златна мина през четиридесет и седма и ми отстъпиха този мотоциклет само с едно несполучливо хвърляне на заровете през петдесет и пета. През всичките тези години си помагахме взаимно, а сега вече имате тайни, от приятеля си Нед. Затова се върнах. Прекарах половината от деня на онзи хълм, дебнах ви.“

Нед измъкна бинокъл изпод мазното си сако.

— Знаете, че мога да чета по устните. Разбира се! Видях как всичките коли летяха насам, касата ви! Голямо шоу разигравате!

— Говори по-тихо — предупреди го Робърт. — Сбогом.

Нед мазно се усмихна.

— Съжалявам, че си отивате. Но, естествено, съм ви признателен, че се оттегляте от моята собственост.

— Твоята! — извикаха в един глас Робърт и Уилям, но се овладяха и повториха с разтреперан глас шепнешком. — Твоята?

Нед се изсмя.

— Като видях с какво сте се захванали, просто отидох до Финикс. Виждате ли това малко документче, което се подава от задното ми джобче?

Листчето бе там — грижливо сгънато.

Уилям протегна ръка.

— Не му доставяй това удоволствие — спря го Робърт.

Уилям отдръпна ръката си.

— Искаш да ти повярваме, че имаш документ за собственост?

Игривото пламъче в очите на Нед изчезна.

— Да... Не... Дори ако лъжех, все още бих могъл да стигна до Финикс с мотоциклета си по-бързо от вашата таратайка.

Нед се захвана да изучава земята с бинокъла си.

— Така че просто оставете парите, които сте спечелили от два часа следобяд, когато получих документа, от което време нататък вие нарушавате владенията ми.

Робърт захвърли монетите в праха. Нед Хопър небрежно погледна блесналата купчина.

— От държавната хазна! Съвсем топлички, няма нищо там, а баламите искат да плащат за него!

Робърт бавно се обърна, за да погледне към пустинята.

— Нищо ли не виждаш?

Нед изсумтя.

— Нищо, вие самите го знаете!

— Но ние виждаме! — извика Уилям. — Ние...

— Уилям — каза Робърт.

— Но, Боб!

— Там няма нищо. Така е, както казва.

Вече прииждаха нови коли сред силно боботене на двигатели.

— Извинете, господа, трябва да се заема с касата!

Нед се отдалечи, размахал ръка.

— Да, господине... госпожо! Оттук! С предплащане!

— Но защо?

Уилям наблюдаваше как Нед Хопър тича и крещи.

— Защо му позволяваме да прави това?

— Почакай — каза Робърт почти безгрижно. — Ще видиш.

Те се отместиха от пътя, когато приближиха един форд, един буик и стар мун.

Привечер. На един хълм, на около двеста ярда над Загадъчния Град-Мираж, Уилям Бантлин и Робърт Гринхил, опържили оскъдната си вечеря, похапваха боб, тук-там с парченца бекон. От време на време Робърт взимаше някакъв очукан театрален бинокъл и го насочваше към гледката долу.

— Откакто си тръгнахме следобед, му дойдоха тридесет клиенти — установи той. — Все пак скоро ще се наложи да спусне кепенците. Само десет минути останаха до залез-слънце.

Уилям се загледа в последното зърно боб на върха на вилицата си.

— Кажи ми пак: Защо? Защо всеки път, когато ни проработи късметът, Нед Хопър изскача изпод земята?

Робърт въздъхна в бинокъла и избърса стъклата му с маншета си.

— Защото, приятелю Уил, ние сме чисти души. Ние излъчваме светлина. А мошениците в света, те виждат тази светлина отвъд хълмовете и си казват: „Ей там има някой наивник, някой симпатичен мухльо.“ И негодниците идват да посгреят ръцете си при нас. Не знам какво бихме могли да направим, освен може би да угасим светлината.

— Не бих искал да направя точно това.

Уилям размишляваше тихо, с ръце, протегнати към огъня.

— Просто се надявах този път да е потънал вдън земя. Човек като Нед Хопър, който води жалък, мошенически живот, не е ли заслужил той гръм да се стовари върху главата му?

— Да е заслужил ли?

Робърт фокусира бинокъла и образът се приближи още повече.

— Ами че той току-що се стовари! А ти не вярваше!

Уилям подскочи край него. Те двамата хванаха бинокъла и всеки погледна в своята половинка надолу.

— Погледни!

И Уилям, като погледна, извика:

— Триста дяволи!

— Овен такъв!

Защото там долу Нед Хопър се бе разтанцувал край една кола. Хората ръкомахаха към него. Той им подаде някакви пари. Колата потегли. Отдалеч съвсем слабо се чуваха гневните викове на Нед.

Уилям зина от учудване.

— Той връща пари! Сега пък без малко да удари онзи човек там. Човекът размаха юмрук към него! Нед му върна и на него парите! Я гледай... пак прочувствени сбогувания!

— Ехее — извика Робърт, щастлив от онова, което виждаше през своята половинка на бинокъла.

Там долу всички коли потегляха сред облаци от прахоляк. Техният Нед се разтанцува бясно наоколо, захвърли очилата си в праха, разкъса табелата и избълва някаква страхотна ругатня.

— Боже мой — разсъждаваше Робърт. — Радвам се, че не мога да чувам добре думите му. Хайде, Уили!

Когато Уилям Бантлин и Робърт Гринхил се върнаха обратно при отбивката на Загадъчния град, Нед Хопър излетя като стрела сред

порой от гневни викове. Сред пращане и рев, възседнал своя мотоциклет, той запрати във въздуха нарисувания картон. Табелата профуча и полетя като бумеранг. Изсвистя и за малко не улучи Боб. Дълго след като Нед бе изчезнал сред трясъци и гръм, картонът най-после падна на земята и остана там. Уилям го вдигна и обърса.

Вече наистина се бе здрачило, слънцето докосваше далечните хълмове, земята бе притихнала и смълчана, а Нед Хопър си бе отишъл и двамата мъже бяха останали сами в изоставената територия, сред осеяния с хиляди отпечатъци от гуми прахоляк, загледани към пясъците и странния мираж.

— О, не... Да — каза Робърт.

Пустинята бе опустяла в розово-златната светлина на залязващото слънце. Миражът бе изчезнал. Няколко прашни облачета се извиха нагоре и се разпаднаха съвсем близо до хоризонта, но това бе всичко.

От устата на Уилям се изтръгна отчаян вопъл.

— Той го *направи*! Нед! Нед Хопър, върни се, ти...! О, по дяволите, Нед, ти развали всичко! Да пукнеш дано!

Той млъкна.

— Боб, как можеш да си *стоиш* там?!

Робърт тъжно се усмихна.

— Точно в този миг ми е жал за Нед Хопър.

— Жал ти е?!

— Та той не видя това, което видяхме ние. Не видя това, което всички видяха. Той нито за секунда не повярва. И знаеш ли какво? Неверието е заразително. Предава се на другите.

Уилям се огледа наоколо из опустялата земя.

— Така ли се е случило?

— Кой знае?

Робърт поклати глава.

— Едно е сигурно: когато хората пристигаха тук, градът, градовете, миражът, каквото и да бе, то си бе тук. Но е ужасно трудно да виждаш, когато хората ти пречат. Без дори да се помръдне, Нед Хопър закри с огромните си лапи слънцето. Едно нещо е ясно, с театъра завинаги е свършено.

— Не можем ли ние...

Уилям се поколеба.

— Не можем ли да разтворим вратите му пак?

— Как? Как можеш да върнеш такава нещo обратно?

Погледите им се местеха от пясъците към хълмовете и няколкото перести облачета, към спокойното, безветрено небе.

— Може би, ако погледнем с крайчеца на очите си, не направо, ако се отпуснем, успокоим...

Те двамата сведоха поглед надолу към обувките си, към ръцете си, камъните под краката си, всичко. И накрая Уилям простена.

— Наистина ли сме? Наистина ли сме чисти души?

Робърт се изсмя тихичко.

— О, не като децата, които минаха оттук днес и видяха всичко, което са желали да видят, не и като обикновените хорица, родени сред житните поля, които по божия милост бродят по света и никога няма да пораснат. Ние не сме нито малките, нито големите деца на този свят, Уили, но ние поне сме щастливи, че живеем. Познаваме утринния въздух по пътищата, знаем как изплуват и залязват звездите по небето. Онзи негодник, той е престанал да се радва много отдавна. Противна ми е дори мисълта за него, как кара мотоциклета си по пътя през цялата останала нощ, та чак до края на годината.

Когато каза това, Робърт забеляза, че Уилям внимателно следи с крайчеца на окоето си пустинята.

Робърт предпазливо прошепна:

— Виждаш ли нещo?

Една самотна кола се спускаше надолу откъм шосето.

Двамата мъже се спогледаха. Отчаяна искрица надежда проблесна в очите им. Но не можаха да си наложат да вдигнат ръце и да извикат. Те просто стояха и стискаха боядисаната табела.

Колата профуча край тях.

Двамата мъже я проследиха с поглед, изпълнен с копнеж.

Колата удари спирачки. Върна се назад. В нея седяха мъж, жена, момче и момиче. Мъжът извика:

— Затворено ли е вече?

— Няма смисъл... — промълви Уилям.

— Иска да каже, че няма смисъл да ни давате пари — прекъсна го Робърт. — Последният посетител за деня и семейството му влизат без такса! За наша сметка е!

— Благодаря ви, приятелю, благодаря ви!

Колата с рев приближи мястото.

Уилям стисна Робърт за лакътя.

— Боб, какво ти е? Нима искаш да разочароваш тези деца, това приятно семейство!

— Млъкни — каза кротко Робърт. — Хайде.

Децата се изсипаха от колата. Мъжът и жена му излязоха бавно навън под слънчевия залез. Небето беше цялото в синьо и злато сега и някаква птица пееше сред златистите пясъчни дюни.

— Гледай — каза Робърт.

И те се приближиха и застанаха зад семейството, там, където то се бе подредило в редица, за да погледне към пустинята.

Уилям затаи дъх.

Мъжът и жената примигаха неспокойно в здрача.

Децата мълчаха, присвили очи, изпълнени с отражения от закъснялата слънчева светлина.

Уилям се изкашля.

— Късно е. Ммммм... не се вижда хубаво.

Мъжът се готвеше да отговори, когато момчето се обади:

— О, ние си виждаме чудесно!

— Разбира се!

Момичето посочи с ръка.

— Ей там!

Майката и бащата проследиха жеста ѝ, като че ли той можеше да им помогне. И той наистина помогна.

— Господи — възкликна жената, — за миг си помислих... Но сега... Да, ето го!

Мъжът се взря в лицето на жена си, откри нещо там и разположи този образ върху земята и небето.

— Да — каза той най-после. — О, да.

Уилям се вторачи в тях, в пустинята и после към Робърт, който се усмихна и кимна.

Лицата на бащата, майката, дъщерята и синът обърнати към пустинята, сияеха.

— О — прошепна момичето, — наистина ли е там?

А бащата кимна, лицето му, засияло пред това, което виждаше, но не можеше да проумее. Той заговори, като че ли стоеше сам в огромна църква в гората.

— Да. Боже мой, то е така прекрасно.

Уилям понечи да вдигне глава, но Робърт прошепна:

— Спокойно. Идва. Не опитвай. Спокойно, Уил.

И тогава Уилям разбра какво да направи.

— Аз — промълви той, — ще отида при децата.

И той се приближи бавно и застана точно зад момчето и момичето. Остана дълго там като човек, застанал между два пламтящи огъня в прохладна нощ — те го топлеха, той дишаше спокойно, накрая повдигна очи нагоре и зарея поглед към потъващата в мрак пустиня и лелеяният град в здрача.

А там, в праха, увиснал над земята, събран отново от вятъра в полуоформени кули, шпилове и минарета, се бе появил миражът.

Той усети дъха на Робърт върху тила си, съвсем близко, чу го да шепне, сякаш на себе си:

*Де такава чудо в приказка дори:
слънчеви палати в ледни пещери!*

И градът беше там.

И слънцето залезе, изплуваха първите звезди.

Градът се открояваше съвсем ясно и тогава Уилям се улови, че повтаря на висок глас, или вероятно за свое собствено удоволствие:

„Де такава чудо...“

И те останаха в тъмното, докато не можеха вече да виждат.

[1] На английски език Rome (роум) — Рим и home (хоум) — дом, се различават само по началната си съгласна в произношението. — Б.пр. ↑

[2] Цитираните тук стихове и заглавието на разказа са от стихотворението „Кубла хан“ — едно от най-известните произведения на английския поет-романтик Самюъл Тейлър Колридж (1772–1834). Стиховете преведе Тихомир Йорданов. — Б.р. ↑

СМЪРТТА И ДЕВОЙКАТА

Далеч сред полята, отвъд горите, отвъд самия край на света дори, живееше Старата Мам и тя бе живяла там цели деветдесет години, със здраво залостена врата, не отваряше на никого, даже да бе вятърът или дъждът, или пък врабче да похлопа, или малко момченце да потропа с пълно ведро раци. Ако почукате тихичко по кепенците, тя извикваше отвътре:

— Върви си, Смърт!

— Не съм Смъртта! — бихте могли да кажете вие.

Но тя ще извика в отговор:

— Смърт, познавам те, ти идваш днес в образа на момиче. Но аз различавам старите ти кокали зад това луничаво личице!

Или пък някой друг би могъл да почука.

— Виждам те, Смърт! — ще извика Старата Мам. — В образа на точилар! Но ключът е три пъти превъртян и двойно резе е спуснато. Над цепнатините има мухоловка, ключалките са запушени, прах е задръстил комина, паяжини висят по капациите и електричеството е прекъснато, така че не можеш да се пъхнеш тук отникъде! Няма и телефони, за да ме призовеш към отредената ми съдба в три часа в някоя тъмна утрин. А ушите си съм натъпкала с памук, така че не мога да чуя отговора на това, което ти казвам сега. Затуй, Смърт, махай се!

Така е било, откакто се помнеше градът. Хората в този свят отвъд горите говореха за нея, а понякога момчета, които се съмняваха в достоверността на разказа, хвърляха чукани по керемидите само за да чуят как Старата Мам нарежда:

— Върви си по пътя, сбогом, ти цялата в черно с тъй бяло, бяло лице!

Хората говореха, че при тази тактика Старата Мам щеше да живее вечно. В края на краищата, Смъртта не можеше да се вмъкне вътре, нали? Всички отколешни микроби в нейния дом сигурно отдавна са се признали за победени и да са заспали. Всичките нови микроби, които прехвъркват над земята с нови имена всяка седмица

или на десет дни, ако се вярва на вестниците, не можеха да проникнат вътре през букетите от мъх, седефчета, тютюн и рицинов плод пред всяка врата.

— Ще надживее всички ни — казваха в града, разположен край железопътната линия, далеч от нейния дом.

— Ще надживее всички — казваше Старата Мам и си редеше в тъмното пасианси с карти за слепи.

И така си беше.

Години минаваха, без нито един посетител, бил той момче, момиче, скитник или пътник да почука на вратата ѝ. Два пъти в годината служител в магазина от света отвъд, самият той на седемдесет, оставяше пакети, които може би съдържаха просо за птици, може би бисквитки, но със сигурност бяха запечатани в стоманени кутии с жълти лъвове и червени демони, изрисувани с цветно мастило върху ярките опаковки, и се отдалечаваше по развълнуваното море от паянтови дъски на предната веранда. Храната можеше да си остане там цяла седмица, напичана от слънцето, охлаждаана от луната — необходимото за дезинфекция време. И после, някоя сутрин, тя изчезваше.

Съдбата изчакваше Старата Мам. Тя си живееше добре със затворени очи и склучени ръце, а косъмчетата в ушите ѝ потрепваха, слушваше се и винаги бе нащрек.

Така че тя не бе учудена, когато на седмия ден от август в нейната деветдесет и първа година някакъв млад мъж с обгоряло от слънцето лице мина през гората и застана пред къщата ѝ.

Той носеше костюм, бял като снега, който се плъзга с тихо шумолене на бели ленени покривки от покрива зиме, за да полегне на преспи върху заспалата земя. Той нямаше кола; бе изминал дълъг път, но изглеждаше свеж и чист. Не носеше бастун, на който да се обляга, и не носеше шапка, за да се предпазва от палеция зной на слънцето. Не беше потен. Но най-главното бе, че носеше със себе си само една неща — бутилка от осем унции с яркозелена течност в нея. Впил поглед надълбоко в този зелен цвят, той почувствува, че се намира пред дома на Старата Мам, и вдигна очи.

Не докосна вратата ѝ. Обиколи бавно къщата и я остави така да усети присъствието му.

После рентгеновите му очи я накараха да почувствува настойчивия му поглед.

— О! — извика Старата Мам с остатък от твърда бисквита в устата си, като се отърси от унеса. — Това си ти! Зная в чий образ се явяваш този път!

— В чий?

— На млад мъж, с лице като порозовял пъпеш през лятото. Но нямаш сянка! Защо е така? Защо?

— Хората се боят от сенките. Затова оставих моята там, отвъд гората.

— Така и виждам, без да поглеждам.

— О — възкликна младият човек възхитен. — Вие владееете Силата.

— Велика Сила, която да държи теб *навън*, а мен *вътре*.

Устните на младия човек едва се размърдаха.

— Не бих си направил дори труда да се меря с теб.

Но тя чу.

— Ще загубиш, ще загубиш!

— А аз обичам да печеля. И затова... само ще оставя тази бутилка на площадката отпред.

Пред стените на къщата той долови учестените удари на сърцето й.

— Почакай! Какво има в нея? Щом ще става моя собственост, имам право да знам!

— Добре — каза младият мъж.

— Кажи!

— В тази бутилка — обясни той, — е първата нощ и първият ден, когато ти стана на осемнадесет години.

— Какво, какво, какво!

— Ти чу.

— Нощта, когато станах на осемнадесет... денят?

— Точно така.

— В една бутилка?

Той я вдигна високо — тя бе като изваяна, с формите на млада жена. Тя попи светлината на света и го заля с топлина и зелен пламък като въглените, които пламтят в очите на тигъра. Изглеждаше ту спокойна, ту внезапно се размърдваше и бушуваше в ръцете му.

— Не вярвам! — извика Старата Мам.

— Ще я оставя и ще си отида — каза младият мъж. — Когато си отида, опитай една чаена лъжичка от зелените мисли в тази бутилка. Тогава ще разбереш.

— Отрова е!

— Не.

— Ще се закълнеш ли в родната си майка?

— Нямам майка.

— В какво се кълнеш?

— В себе си.

— Тя ще ме убие, ето какво искаш ти!

— Ще те възкреси от света на мъртвите.

— Не съм мъртва!

Младият мъж се усмихна, с лице обърнато към къщата.

— Не си ли? — каза той.

— Почакай! Нека сама си задам този въпрос: Мъртва ли си? Мъртва? Или *почти* през всичките тези години?

— Денят и нощта, когато стана на осемнадесет... — повтори младият мъж. — Помисли.

— Толкова отдавна е!

Нещо се размърда — сякаш мишка край прозорец, напомнящ ковчег.

— Това ще го върне пак.

Той остави слънцето да надникне в еликсира, който блестеше като изцедена мъзга от хиляди зелени летни стръкчета трева. Приличаше на горещо и застинало зелено слънце, приличаше на яростно бурно море.

— Това бе един хубав ден през една хубава година от твоя живот.

— Хубава година — измърмори тя, скрита някъде вътре.

— Изключителна година. Тогава имаше наслада в твоя живот.

Една глътка и ще познаеш вкуса! Защо да не опиташ, а? А?

Той вдигна бутилката по-високо и по-напред, и тя внезапно стана телескоп, който, погледнат и от двата му края, фокусираше времето в една отдавна отминала година. Време в жълто и зелено, досущ като това пладне, когато младият мъж предлагаше миналото в пламтящото стъкло между спокойните си пръсти. Той наклони бутилката с ярката течност и една пеперудка от нажежена до побеляване светлина запърха

с крила нагоре-надолу по кепенците и удряше по тях като по клавишите на пиано, беззвучно. С хипнотична лекота огнените крила изпърхаха през процепите на капациите, за да се докоснат до устните ѝ, носа, очите, и се задържаха там. Окото светкавично се отдръпна, после любопитно се възпламени отново от лъча светлина. Сега, уловил онова, което искаше да улови, младият мъж успокои отражението на пеперудата, остана само пърхането на огнените ѝ крила, така че зеленият огън на този отдавнашен ден проникна през капациите не само в една стара къща, но и в душата на една стара жена. Той чу тихото възклицание от изненада, долови в него потиснатата наслада.

— Не, не, не можеш да ме измамиш!

Гласът ѝ бе като на човек, който се намира дълбоко под водата и се стреми да не се удави в бавния прилив.

— Връщаш се облечен в тази плът, ти! Надяваш тази маска, която не виждам достатъчно добре! Говориш с този глас, който си спомням от някоя отминала година. Чий глас? Не ме интересува! Моята плоча^[1] тук, в скута ми, предрича кой в действителност си ти и какво продаваш!

— Продавам само тези двадесет и четири часа от твоята младост.

— Продаваш друго!

— Не, не, продавам това, което съм.

— Ако излезе навън, ще ме сграбчиш и ще ме заровиш на шест стъпки дълбочина. Мамила съм те, отсрочвала съм години наред. Сега ти виеш отново тук с нови планове, никой от които няма да ти свърши работа!

— Ако излезеш навън от вратата, бих целунал само ръката ти, млада госпожице.

— Не ме наричай това, което не съм!

— Наричам те това, което би могла да бъдеш само след час.

— Само след час... — прошепна тя на себе си.

— Откога не си се разхождала с някого из тази гора?

— Отново война или пък примирие някакво — промълви тя. — Не виждам добре. Течността се е размътила.

— Млада госпожице — каза той, — чудесен летен ден е. Златни пчелици тъкат гоблени ту в една, ту в друга шарка в зелената църковна алея от дървета тук. В един кух дъб е потекъл мед като огнена река. Захвърляш обувките, нагазваш сред дива мента и потъваш дълбоко.

Полски цветя като рояци жълти пеперуди обсипват долината. Въздухът под тези дървета, който поемаш с отворена уста, е като прохладна и бистра вода от дълбок кладенец. Летен ден... млада, така млада, както винаги.

— Но аз съм стара, стара, както винаги.

— Не, ако ме послушаш. Ето моето превъзходно предложение, спогодба, продажба, сделка между теб, мен и августовското време.

— Каква сделка, какво получавам аз срещу това, което влагам?

— Двадесет и четири дълги, прекрасни летни часа, от този миг нататък. Когато се натичаме на воля из гората, наберем ягоди, и хапнем от меда, ще отидем в града, ще купим най-красивата, тънка като паяжина бяла лятна рокля и ще те кача на влака.

— На влака!

— Влакът за града, на един час път оттук, където ще вечеряме и танцуваме цяла нощ. Ще ти купя два чифта обувки, ще имаш нужда от тях, единият няма да ти стигне.

— Костите ми... не мога да се движа.

— По-скоро ще тичаш, вместо да вървиш, и ще танцуваш, вместо да тичаш. Ще гледаме как звездите се завъртат по небето и отстъпват място на огненото слънце. Ще оставим следи по брега на езерото призори. Ще си направим най-солидната закуска в историята на човечеството и ще лежим на пясъка като две пиленца, които се грят по пладне. После, привечер, с петфунтова кутия бонбони в скута си, ще се смеем във влака по обратния път, засипани от конфетите на перфорираните от кондуктора билети — сини, зелени, оранжеви, сякаш сме на сватбеното си тържество и ще минем през града, без да виждаме никого, нито един човек и ще се върнем обратно през сладкото ухание на потъващата в здрач гора в твоята къща...

Мълчание.

— Вече е свършило — измърмори гласът ѝ. — А не е започнало.

После:

— Защо правиш това? Какво означава то за теб?

Младият мъж се усмихна нежно.

— Ей, момиче, искам да спя с тебе.

Тя остана с отворена уста.

— Не съм спала с никого през живота си!

— Ти си... девица?

— И се гордея с това!

Младият мъж въздъхна, поклати глава.

— Значи е истина... ти си... ти наистина си девица.

Той не чу нищо откъм къщата и затова се послуша. Тихичко, като че ли някакво потайно кранче някъде бе отвъртяно с усилие и капчица по капчица една остаряла система е задействала за пръв път от половин век насам, старата жена започна да плаче.

— Мам, защо плачеш?

— Не зная — проплака тя.

Накрая риданията и заглъхнаха и той я чу да се полюшва в стола си ритмично като в люлка, за да се успокои.

— Мам — прошепна той.

— Не ме наричай така!

— Добре — каза той. — Кларинда.

— Откъде знаеш името ми? Никой не го знае!

— Кларинда, защо се скри в тази къща толкова отдавна?

— Не си спомням... Да, спомням се. Боях се.

— Боеше се?

— Странно. През половината от живота си се боях от живота. През останалата половина се боях от смъртта. Винаги от нещо съм се бояла. Ей, ти! Кажи ми истината, хайде! Когато свършат моите двадесет и четири часа, след като сме се разхождали край езерото и сме взели влака обратно, когато минем през гората и стигнем до дома ми, ти искаш...

Той замълча и я накара сама да го произнесе.

— ... да *спиш* с мен? — прошепна тя.

— Цели десет милиона години — каза той.

— О! — чу се сподавеният ѝ глас. — Това е много време.

Той кимна.

— Много време — повтори тя. — Каква сделка е това, млади човече? Ти ми даваш двадесет и четири часа от моите осемнадесет години, а аз ти давам десет милиона години от моето скъпоценно време?

— Не забравяй, то също е и *мое* — каза той. — Аз никога няма да си отида.

— Ще лежиш до мен?

— Да.

— О, млади човече, млади човече. Този глас. Толкова ми е познат.

— Погледни.

Той видя как ключалката на вратата се отпуши и окото ѝ надникна навън към него. Той се усмихна към слънчогледите в полето и онзи огнения на небето.

— Сляпа съм, полусляпа — извика тя. — Но не е ли това Уили Уинчестър, там отвън?

Той не каза нищо.

— Но, Уили, ти изглеждаш само на двадесет и една, нито с ден остарял, както тогава, преди седемдесет години!

Той постави бутилката пред вратата и се отдалечи, за да застане в избуялата трева.

— Можеш ли...

Тя заекна.

— Можеш ли да направиш така, че да изглеждам като теб?

Той кимна.

— О, Уили, Уили, наистина ли си ти?

Тя почака, загледана в летния ден натам, където стоеше той, спокоен, щастлив и млад, а слънцето проблясваше в косата му, играеше по бузите му.

Измина минута.

— Е? — попита той.

— Почакай! — извика тя. — Нека си помисля.

И той почувствува как там, в къщата, тя остави спомените да нахлуят в мозъка ѝ, както се изтича пясъкът в пясъчния часовник и се натрупва накрая само в прах и пепел. Той успя да долови пустотата в тези спомени, които обгаряха мозъка ѝ, когато се разпадаха, разпадаха и правеха по-висока и още по-висока купчинката пясък. „Цялата тази пустиня, помисли си той, без нито един оазис.“

Тя потрепера при мисълта му.

— Е — повтори той.

И най-после тя отговори.

— Странно — измърмори тя. — Сега, съвсем ненадейно, двадесет и четири часа, едно денонощие, изтъргувано за десет милиарда години, звучи честно, хубаво и правилно.

— Така е, Кларинда — каза той. — О, да, така е.

Резетата изтракаха, ключалките изгърмяха, вратата се откряна. Ръката ѝ се стрелна навън, сграбчи бутилката и изчезна обратно.

Измина минута.

После, като че ли бе изтрещял изстрел, в хола се чува забързани стъпки. Задната врата с трясък се отвори. На горния етаж прозорците зейнаха широко разтворени, а капациите паднаха изпочупени на тревата. На долния етаж, миг по-късно — същото. Капаците изгърмяваха и ставаха на трески, когато ги блъсваше навън. Прозорците бълваха прахоляк.

Тогава, накрая, от входната врата, разтворена широко, полетя и се разби в един камък празната бутилка.

Тя се появи на верандата, бърза като птица. Слънчевата светлина я заля цялата. Тя стоеше като на сцена, появила се изведнъж, изплувала от мрака. После слезе по стълбите и протегна ръка, за да улови неговата.

Едно малко момче, което минаваше по пътя долу, спря, загледа се, отстъпи назад, изчезна от погледа, с все така широко отворени очи.

— Защо се вторачи в мен? — попита тя. — Хубава ли съм?

— Много хубава.

— Трябва ми огледало!

— Не, не, не ти трябва!

— Всички в града ли ще ме видят красива? Не само аз си мисля така, нали, или пък ти се преструваш?

— Ти си самата красота.

— Тогава значи съм красива, защото така се чувствавам. Ще танцуват ли всички с мен тази нощ ще се бият ли мъжете за моите танци?

— Да, всички до един.

Надолу по пътеката, сред жуженето на пчелите и шумоленето на листата, тя внезапно спря и погледна в лицето му, грейнало като лятното слънце.

— О, Уили, Уили, когато всичко свърши и се върнем тук, ще бъдеш ли мил с мен?

Той се взря дълбоко в очите ѝ и докосна с пръсти страните ѝ.

— Да — каза той нежно. — Ще бъда мил.

— Вярвам ти — каза тя. — О, Уили, вярвам ти.

И те се затичаха надолу по пътеката и изчезнаха от погледа, вдигайки прах след себе си; оставиха предната врата на къщата широко отворена, а капаците и прозорците така, че светлината на слънцето проникна с птиците, дошли да свият гнезда, да отгледат малките си, и листенцата на прелестните летни цветя полетяха като дъждец от сватбени цветчета през просторните коридори, застлаха с пъстроцветен килим стаите и празното, но очакващо легло. А летният ветрец промени въздуха в цялата тази огромна къща, така че тя ухаеше като в онзи първи час от Сътворението, когато светът е нов и никога нищо не би могло да се промени и никой, никога няма да остарее.

Някъде в гората се стрелкаха и топуркаха с бързоходните си крачета зайчета.

Някъде далеч изсвири влак и полетя по-бързо, по-бързо, по-бързо към града.

[1] Дъска, върху която са написани букви и цифри и която се използва при спиритически сеанси. — Б.пр. ↑

Издание:

Рей Бредбъри. Гръмна гръм
Разкази

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1986
Библиотека „Галактика“, №75

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова, Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Съставител: Светослав Славчев

Преводачи: Лидия Цекова-Маринова, Александър Хрусанов

Редактор: Анелия Бошнакова

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисушка на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректори: Паунка Камбурова, Янка Василева

Американска, I издание

Дадена за набор на 27.I.1986 г.

Подписана за печат на 21.IV.1986 г.

Излязла от печат месец април 1986 г.

Формат 70×100/32 Изд. №1958

Печ. коли 24,50 Изд. коли 15,86 УИК 15,42 Цена 2,00 лв.

ЕКП 95366 5637-259-86

08 Книгоиздателство „Георги Бакалов“ — Варна, 1986

Държавна печатница „Балкан“ — София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.